

UNIVERSITY OF TORONTO

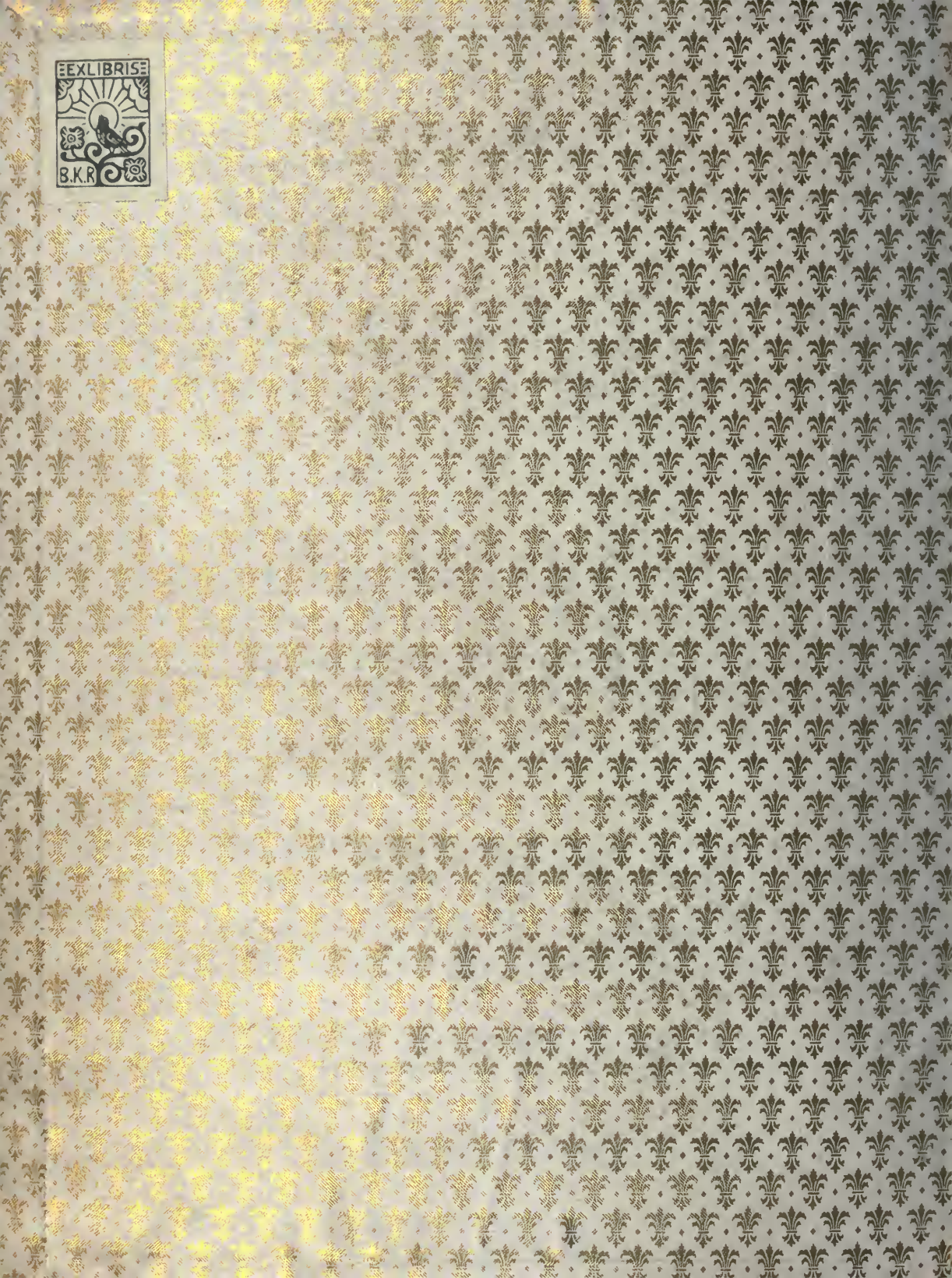
3 1761 00103351 3

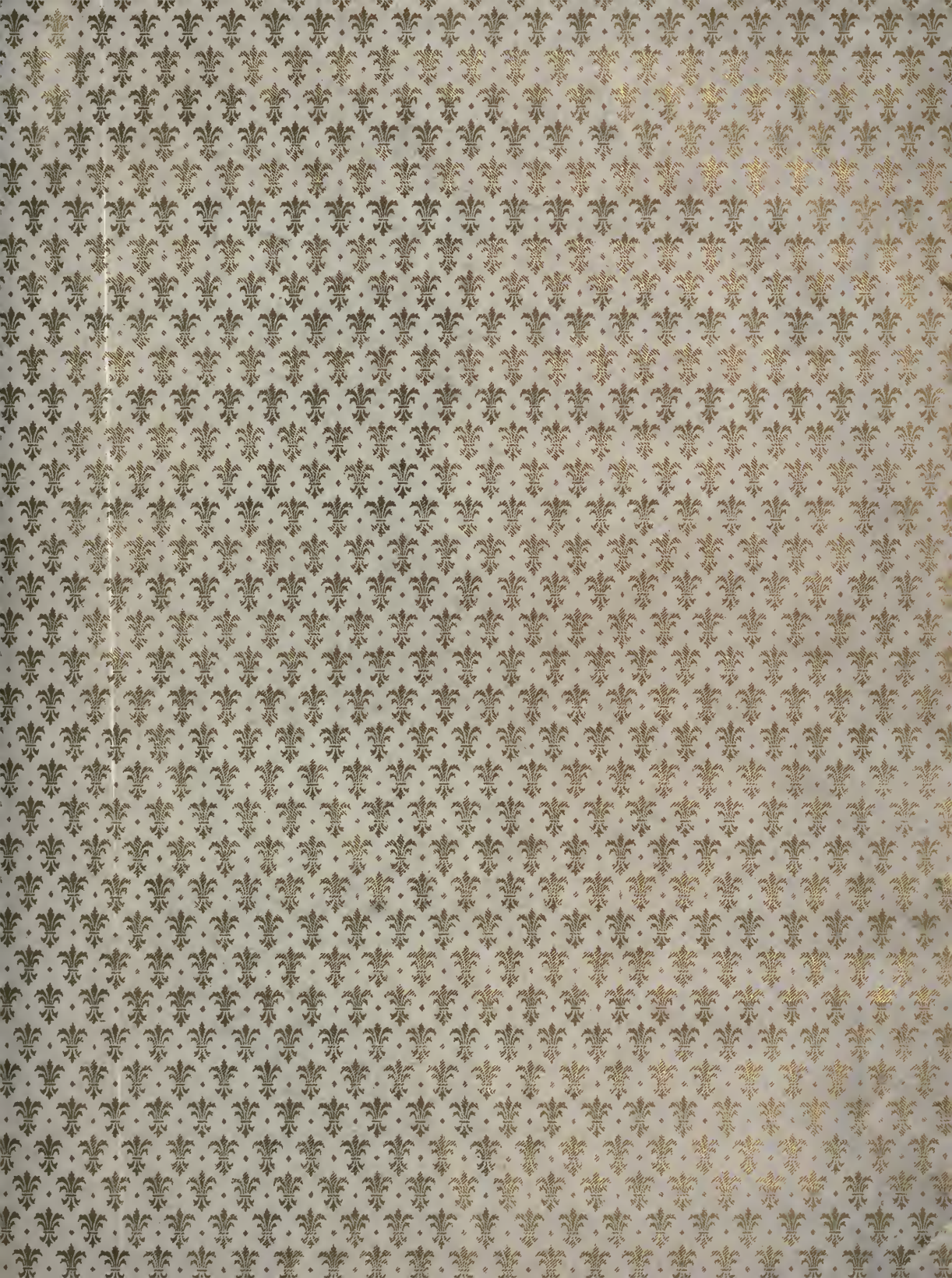

CHRISTIANIA THEATERS HISTORIE.

AF
T. BLANC.

Til far fra Beihklæveness
Juleaften 1906.

CHRISTIANIA THEATERS HISTORIE

4-farveryk udført i Centraltrykkeriet, Chr.a.

En „Mellemakt“ i Christiania Theater

(Efter Maleri af G. Stenersen. 1899)

CHRISTIANIA
THEATERS HISTORIE

1827—1877

AF

T. BLANC

MED 2 FARVETRYKTE PLANCHER OG
131 ILLUSTRATIONER

CHRISTIANIA
J. W. CAPPELENS FORLAG

1899

PN

2766

C5B5

FORORD.

I nærværende Værk foreligger for første Gang en udførligere kronologisk Fremstilling af en længere Periode af Christiania offentlige Theaters Historie, omfattende de første halvhundrede Aar. Kilderne, hvorfra Stoffet er hentet, har væsentlig været den samtidige Avislitteratur, der er benyttet i videste Omfang, hvorhos, foruden en i Rigsarkivet beroende Forhandlingsprotokol for Aarene 1828—1831, de i Christiania Theaters Arkiv opbevarede Kopibøger for Tidsrummet 1831—1850 har været mig tilgængelige, medens man har ment, at en Benyttelse af Theatrets Arkivalier for den senere Tid ikke endnu bør finde Sted.

Da Bogen behandler et hidtil saa godt som aldeles ubearbejdet Emne, tør jeg haabe, at denne Omstændighed vil blive taget i Betragtning ved dens Bedømmelse.

Christiania Theaters Repræsentantskab og enhver, der har vist Interesse for Arbejdet, aflægger jeg herved min Tak.

Christiania den 14. December 1899.

T. Blanc.

INDHOLD.

	SIDE
DET STRØMBERGSKE THEATER.	
Johan Peter Strømberg. Theatrets Aabningsforestilling. Publikums og Pressens Forhold til Theaterforetagendet. Repertoiret. Personalet. Theatrets Standsning og Strømbergs Fratræden som Entreprenør	3
CHRISTIANIAS OFFENTLIGE THEATER.	
Theatret under Bøchers Ledelse. Ny Administration. Forbedringer ved Theaterbygningen. Nye Sujetter. Repertoiret. Theatrets Fordanskning. Det første Gjæstespil i Christiania af Skuespillere fra Kjøbenhavns kgl. Theater	33
Theatret under Saabyes Bestyrelse. Nye danske Skuespillere. Gjæsteoptræden af Dr. Ryge. Theatrets Brand. Husly i «Dramatiken». Striden mellem «Patrioter» og «Danomaner»	55
THEATRET PAA BANKPLADSEN.	
Byggeforetagendets Historie. Theatrets Aabningsforestilling. Personalet. Ny Strid mellem «Patrioter» og «Danomaner». Campbellerslaget. Udsigt over Theatrets Virksomhed indtil Begyndelsen af Femti-aarene	81
Nationale Stemninger. Norsk Skuespilkunst. De første norske Kræfter ved Christiania Theater. Carl Borgaards Tiltrædelse. Den norske dramatiske Skole. Fornyet Hævdelse af Nationalitetskravet. Theaterslaget den 6. Mai 1856	131
Theatret under Borgaards Ledelse. Repertoiret. Nye Stridspunkter. Det norske historiske Drama. Det nationale Element gjør sig mere og mere gjældende. De danske Skuespillere forlader efterhaanden Theatret. Borgaards Afsked. De to Sceners Sammenlutning	159
Theatrets Stilling efter de to Sceners Sammenslutning. Personalet. Repertoiret. Bjørnstjerne Bjørnsons Ansættelse som artistisk Direktør og Theatrets Virksomhed under hans Ledelse	183

Theatret under Olaf Skavlans Ledelse. Fremmed Assistance. Fransk Ballet og italiensk Opera. Resultatløse Underhandlinger med Bjørnson om fornyet Engagement. Michael Bruns Ansættelse som artistisk Direktør	213
Theatret under Michael Bruns Ledelse. Repertoiret. «De Unges Forbund». «Gjøngenhøvdingen». Demonstrationer mod Direktionen. Schismaet inden Personalet Høsten 1870	231
Michael Bruns Fratræden. De to Sceners Gjenforening. «Interregnet». Ludvig Josephsons Engagement. Oppositionen mod samme. Demonstrationerne i Theatret ved hans Tiltrædelse	258
Theatret under Josephsons Ledelse. Operaforetagendet. Repertoiret. Ildebranden i Theatret den 15. Januar 1877. Operaens Ophør og Josephsons Fratræden	271

FORTEGNELSE OVER ILLUSTRATIONERNE

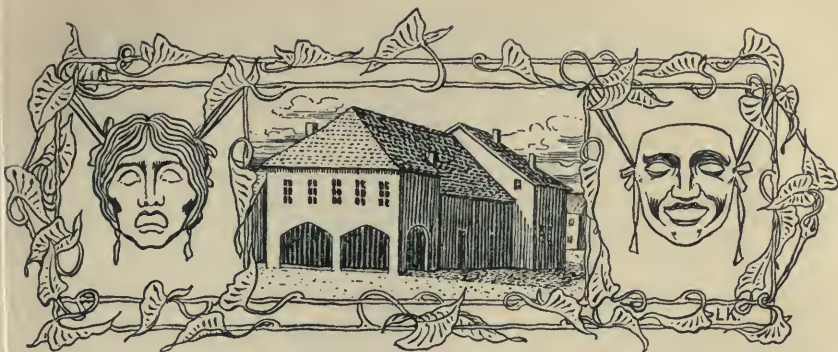
	SIDE
«En Mellemakt» i Christiania Theater. Farvetryksbillede efter Maleri af G. Stenersen. J. W. Cappelens Samling	Titelbillede.
Strømbergs Theater i Theatergaden	3
Vignet. J. P. Strømberg. Reproduktion efter et Silhouetbillede. Tegnet af L. Kleiser	3
J. P. Strømberg og Hustru. Efter Fotografi af Oliemalerier	4
H. A. Bjerregaard. Efter Oliemaleri tilhørende Frøken Bjerregaard	6
«Critica» for 25. November 1829. Efter Originalen	7
Christianias Aftenblad af 3. October 1827. Efter Originalen	7
A. Kotzebue	8
Morgenbladet for 1. Februar 1827. Efter Originalen	10
Agershuus Fæstning med en Deel af Christiania. Sizzeret fra Dampskibet Prinds Carl, liggende under Quarantæne fra den 4. til den 9. September 1831. Efter Lithografi	15
Christian Rasmus Hansen. Efter Fotografi	24
Christiania fra Hjørnet af Akersgaden og Theatergaden. Efter Fotografi fra 60-Aarene	27
En splinterny Vise om Directeur Strømberg og Theaterpersonalet. Efter Originalen 1828 i Thv. Boecks Samling	29
Christiania fra 1833. Tegnet af P. F. Wergmann. Efter Lithografi	30
Det dramatiske Selskabs Theater i Akersgaden	33
Vignet. Tegnet af L. Kleiser	33
Christiania offentlige Theaters Plakat af 25. October 1828. Efter Originalen	34
Fr. Motzfeldt. Efter Lithografi i Thv. Boecks Samling	35
U. W. Møller. Efter Lithografi i Thv. Boecks Samling	35
W. Thrane. Efter Lithografi	38
O. B. Bull. Efter Lithografi	38
Henriette Hansen (Fru Bjerregaard). Efter Oliemaleri tilhørende Frk. Bjerregaard	39
Chr. Giebelhausen. Efter Fotografi	42
Mad. Wexschall. Efter Lithografi	44

	SIDE
Jfr. Pätges (Fru J. L. Heiberg). Efter Lithografi	45
N. P. Nielsen. Efter Lithografi	46
C. M. Foersom. Efter Lithografi	47
Augusta Schrumpf. (Ungdomsbillede). Efter Blyantstegning.	49
L. M. Ibsen. Efter Fotografi af en Haandtegning	52
C. N. Rosenkilde. Efter Lithografi	53
Chr. Jørgensen. Efter Fotografi	55
Emilie Bratz. Efter Fotografi	57
Dr. Ryge som Hakon Jarl	60
Signe Giebelhausen. Efter Fotografi	66
Peter Nielsen. (Ungdomsbillede). Efter Fotografi	66
Martin Spindler. Efter en Haandtegning	67
Cecilie Jørgensen. Efter Fotografi	68
Henrik Wergeland. Efter Lithografi	71
J. S. Welhaven. Efter Lithografi	76
Et Parti af Christiania fra Trediveaarene. Efter Lithografi	78
Christiania Theater paa Bankpladsen. Efter Tægning af L. Kleiser	81
Vignet. Efter Tegning af L. Kleiser	81
Stadskonduktør Grosch. Efter Fotografi	82
Bygmester Seidelin. Efter Fotografi i Thv. Boecks Samling	82
Et af Linstows Udkast til Theaterbygningen. Efter Lithografi	84
Facsimile af Aktie i Christiania Theater. Efter Originalen.	87
General, Baron Wedel-Jarlsberg. Efter Træsnit i Thv. Boecks Samling	88
Markedsscene fra Bankpladsen. Efter Tegning af Vinc. St. Lerche i Thv. Boecks Samling.	90
Parti af Bankpladsen med Christiania Theater. Efter Fotografi	94
H. Foss	95
Salonen i Christiania Theater. Farvetryksbillede efter Maleri af L. Kleiser. J. W. Cappelens Samling	96
Logegang i Christiania Theater. Efter Fotografi	96
Et Scenearrangement paa Christiania Theater. Efter Fotografi	97
Betty Smidth. Efter Fotografi	100
M. C. Hansen. Efter et Træsnit	102
A. Munch. Efter Fotografi.	102
Plakat til Theatrets Aabningsforestilling den 4. October 1837. Efter Originalen	103
Carl Hagen. Efter Fotografi	111
Søren Martini. Efter Oliemaleri i Kunstnerforeningen	111
Adolf Rosenkilde.	112
H. Ø. Blom	117
Rolf Olsen.	118
Chr. Monsen	119
P. A. Jensen	120
C. N. Rosenkilde som Hans Mortensen i «Aprilsnarrene». Efter en koloreret Haandtegning.	122
Emma Dahl. Efter Fotografi.	123
Christiania Theaters Plakat den 7. April 1843. (Rappoforestilling.) Efter Originalen	124

	SIDE
Den øvre Del af Toldbodgaden fra Hjørnet af Kongens Gade. Efter Fotografi fra 60-Aarene	127
Jacob Luñd. Mad. Staal. Efter Fotografi	130
C. P. Riis. Efter Fotografi	133
De bergenske Skuespillere. Efter Fotografi	134
Gyda Klingenberg. Efter en Blyantstegning	136
Laura Svendsen. Efter Fotografi	137
Carl Borgaard. Efter Fotografi	139
Henrik Ibsen. (Ungdomsbillede). Efter Fotografi	140
Vilhelm Wiehe. Efter Fotografi	142
Nicolai Wolf. Efter Fotografi	142
Clara Ursin som Mad. Smidt i «Gjenboerne». Efter Fotografi	143
Lucie Johannesen. Efter Fotografi	144
Slotsgartner Mortensen.	145
Ingeniørløjtnant Klingenberg	145
Det norske Theater i Møllergaden	146
Den norske dramatiske Skoles Theaters Plakat. Aabningsforestillingen den 11. October 1852. Efter Originalen	147
Amalië Døvlø som Sigrid i «Til Sæters». Efter Fotografi	148
Daniel Nyblin. Efter Fotografi	149
Scene af Kotzebues Komødie «Snedkeren i Lifland» paa det norske Theater. Efter Illustreret Nyhedsblad	150
Sofie Pærelus. Efter Fotografi	151
Bjørnstjerne Bjørnson (Ungdomsbillede). Efter et Træsnit	152
Johannes og Louise Brun. (Ungdomsbillede). Efter Fotografi. . . .	155
Scene af «Axel og Valborg» opført paa Christiania Theater den 9. Februar 1857. Efter Ill. Nyhedsblad	161
Slutningsscenen af «Fru Inger til Østråt». Efter Ill. Nyhedsblad 1857	166
Et Scenearrangement paa Christiania Theater. Efter Fotografi . . .	170
Hans Brun. Efter Fotografi	175
Sigvard Gundersen. Efter Fotografi	175
Malersalen i Christiania Theater. Efter Fotografi	179
Georg Krohn. Efter Fotografi	184
Christian Abelsted. Efter Fotografi.	185
Ole Bucher. Efter Fotografi	185
Henrik Ibsen. Efter Fotografi	186
Henrik Klausen. (Ungdomsbillede). Efter et Træsnit	188
Andreas Isachsen som Don Cæsar de Bazan	194
Bjørnstjerne Bjørnson	195
Jens Selmer. Efter Fotografi.	198
Johannes Brun som Tanne i «Hun skal debutere». Efter Tegning af C. H. Schwenzen	199
Louise Brun. Efter Fotografi	200
Et Parti af Akersgaden fra Sextiaarene. Efter Fotografi.	204
Johannes Brun som Falstaff i Henrik den Fjerde	208
Johanne Juell-Reimers. Efter Fotografi.	209
Snøreløftet i Christiania Theater. Efter Fotografi	211
Olaf Skavlan. Efter Fotografi	214

	SIDE
Arnoldus Reimers. Efter Fotografi	215
Adrien Gredelue. Efter Fotografi	216
Fru Gredelue. Efter Fotografi	216
Kapelmester Hennum	217
Michael Brun	232
Johs. Brun som Martial i «Reisen til China». Efter Tegning af C. H. Schwenzen	238
Hjalmar Hammer	239
En Billet til Christiania Theater. Efter Originalen	241
Elisabeth Klausen. Efter Fotografi	244
Billetudsalg ved en Festforestilling i Christiania Theater. Efter Tegning af Alb. v. Hanno	245
«Udsolgt.» Efter Tegning af L. Kleiser	246
Forværelset til Kongelogen i Christiania Theater. Efter Tegning af L. Kleiser	257
Hartvig Lassen. Efter Fotografi	260
Ludvig Josephson. Efter et Træsnit.	267
Skuespillernes Foyer i Christiania Theater. Efter Fotografi	273
Sofie Parelius og Henrik Klausen i «Peer Gynt» Efter Tegning af C. H. Schwenzen	294
Frøken Neelsen som Solveig. Efter Fotografi.	295
Dødsscenen i «Peer Gynt». Efter Fotografi.	296
«Mellemakten». Efter Originalen	298
Theaterbranden den 15. Januar 1877. Efter Tegning af Alb. v. Hanno	303
Parti af Bankpladsen med Christiania Theater ved Afskedsforestillingen den 15. Juni 1899. Efter Fotografi	304
Theaterchefens Kontor. Efter Fotografi.	307
Ved Auktionen i Christiania Theater den 4. Oktbr. 1899. Efter Fotografi	308

DET STRØMBERGSKE THEATER

Strømbergs Theater ved Theatergaden.

Johan Peter Strømberg. Theatrets Aabningsforestilling. Publikums og Pressens Forhold til Theaterforetagendet. Repertoiret. Personalet. Theatrets Standsning og Strømbergs Fratræden som Entreprenør.

edens Kjøbenhavn allerede fra Midten af det forrige Aarhundrede havde haft en offentlig Skueplads, og Stockholm, foruden den kgl. Opera, fra Slutningen af Aarhundredet en dramatisk Scene, fik Kristiania først i 1827 et offentligt Theater. Efter sin Bestemmelse skulde dette danne Spiren til en national Scene, og ligesom Tilfældet var med den 25 Aar senere i Kristiania oprettede norske dramatiske Skole, saaledes skyldtes ogsaa det første Forsøg paa Grundlæggelsen

af et Nationaltheater i Norges Hovedstad en Mand, som ikke tilhørte den norske Nation.

Denne Mand var den svenske Skuespiller *Johan Peter Strömberg*.*) Han var født 1772 i Stockholm, hvor hans Fader, Andreas Strömberg, var Tobaksfabrikant, og viede sig allerede i sin tidlige Ungdom til den dramatiske Kunst. Efter i længere Tid at have været ansat som Skuespiller og Danser ved forskellige ambulante Selskaber, oprettede han i Aaret 1800 et Theater i Nyköping. Det var imidlertid ingen misundelsesværdig Stilling at være svensk Provinstheaterdirektør paa hin Tid, og det er ikke usandsynligt, at Strömberg, efterat Theatret i Nyköping havde maattet slutte sin

Strömberg og Hustru.

Virksomhed efter nogle Sæsoner, har begyndt at tænke paa, om ikke Christiania, der endnu intet offentligt Theater havde, kunde være et gunstigere Sted for et saadant end de svenske Provinsbyer. Foreløbig gjorde han sammen med sin Hustru*) en Reise til Norge

*) Angaaende Strömbergs Personalier findes endel Oplysninger i Birger Schöldströms «Hög och sann konstnärlig anda», Svenska Teaterbilder, Stockholm 1892. Se ogsaa «Aftenposten» No. 646 og 649 for 1892 samt Huitfeldts «Christiania Theaterhistorie», S. 378 o. fl. St. Han døde den 20. September 1834, 62 Aar gammel.

**) Hun var Elev af Balletmester Gallodier, havde tidligere været Skuespillerinde og gav sammen med sin Mand Danseundervisning. Hun døde i Christiania under Choleraepidemien i 1853, 75 Aar gammel.

i 1805, hvor han besøgte Christiania som Danselærer og senere en Tid var ansat som Instruktør for det i 1806 dersteds oprettede «Borgerlige dramatiske Selskab». Han havde saaledes faaet Anledning til at gjøre sig bekendt med Forholdene, og den 21. April 1810 erholdt han et kgl. Privilegium til at opføre et Theater i Christiania*) og «dertil inddrage sædelige Mennesker af de Indfødte samt med disse give Pantomimer, Operets og saadanne Skuespil i Landets Sprog, der forene Moralitet med Smag og Interesse». Foreløbig betjente han sig dog ikke af dette Privilegium, men i Tyveaarene finde vi ham paany i Norge, bosat i Fredrikshald, hvor han imidlertid ikke optraadte som dramatisk Kunstner, men havde sit Soutien som Bestyrer af en Tobaksfabrik. I 1826 vendte han atter tilbage til Christiania og begyndte nu, efterat han ved kgl. Resolution af 22. November 1825 havde faaet sit tidligere Privilegium fornyet, at realisere sin Ide. Efter med megen Energi at have overvundet forskellige Vanskeligheder, opførte han tildels ved Hjælp af Aktietegning det senere afbrændte Theater, beliggende paa den nederste Del af den Tomt, hvor det saakaldte «Malteby» nu ligger, og hvorefter «Theatergaden» har faaet sit Navn, og som han med sine norske Elever aabnede Tirsdagen den 30. Januar 1827.

For Strømbergs personlige Vedkommende har Oprettelsen af dette Theater vistnok væsentlig været en Entreprise i Haab om ved samme at tjene Penge — et Haab, som han dog snart skulde se sørgelig skuffet. Uden nogen offentlig Understøttelse, var Theatrets Existens allerede fra først af udelukkende beroende paa den Interesse og Sympathi, det kunde vente at finde hos Publikum. Hvorvidt der hos Christiania Befolkning paa hin Tid i det Hele taget har været nogen Trang til et offentligt Theater eller nogen Forstaaelse af en saadan Institutions folkeopdragende Betydning som Grundvold for en vordende Nationalscene, tør vel være tvivlsomt nok. De høierestillede Samfundslag havde i ethvert Fald ved Privattheatrets Præstationer tilstrækkelig Anledning til at faa sin Kunstsans og Smag for de ædlere Nydelser tilfredsstillet. «For Vid og Smag» var dette Theaters Devise, og man fandt her en respektabel dilettantmæssig Udøvelse af Kunsten, hvis hovedsagelige Formaal var selskabelig Adspredelse saavel for Dyrkerne som Tilskuerne.

*) Allerede i 1807 havde Strømberg ansøgt om Stiftets Tilladelse til at give offentlige Skuespil og smaa Balletter i Christiania, men denne Ansøgning henlagdes. Huitfeldts Chr.a Theaterhistorie S. 444.

At der imidlertid ogsaa gaves dem, som indsaa, at et Privat-theater dog aldrig i egentlig Forstand kunde blive en «høiere moralsk Dannelsesanstalt», hvis Løsen skulde være «ei blot til Lyst», og at der heller ikke var saa faa blandt «Kunstens Yndere», der omfattede den nyoprettede Scene og dens Virksomhed med Interesse, fremgaar ikke mindst af den Opmærksomhed, som blev samme tildel i den samtidige Presse. Af de i Begyndelsen af

H. A. Bjerregaard.

1827 i Christiania udkommende Aviser var det vistnok fra først af blot det dengang halvt æstetiske «Morgenbladet», som skjænkede Theatret en jævnlig Omtale, men der opstod i den nærmeste Tid flere Blade, som væsentlig synes at skylde den vaagnende Interesse for Theatret og den dramatiske Kunst sin Tilblivelse. Dette var fornemmelig Tilfældet med det af *H. A. Bjerregaard* og *H. L. Bernhoft* redigerede «Christianias Aftenblad», hvis første Numer, der udkom 3. Oktober 1827, i sit Program udtaler Ønsket om, at «Kjendere og Yndere af Kunst maatte finde i vort Blad en lutret An-

skuelse af Kunstens Væsen», og som under sin beklageligvis kun korte Tilværelse*) hovedsagelig beskæftigede sig med Theatret, om hvis Forestillinger det efter Samtidiges Dom «leverede de interessanteste og grundigste Kritiker, som man havde seet her-tillands». Den 20. Oktober s. A. begyndte de af *H. T. Winther* forlagte «Anmeldelser, Literatur og Kunst vedkommende», at udkomme, hvori Theatret ligeledes, om end ikke regelmæssig, om-tales, ligesom heller ikke det i 1828 paabegyndte «Nyeste Skilderi af Christiania og Stockholm», redigeret og forlagt af *Schirwe & Komp.*, skjønt væsentlig af politisk Indhold, unddrog Theatret sin Opmærksomhed. I Sæsonen 1829—30 udkom endog et ude-

*) Bladet oplevede blot en Aargang. Det redigeredes først af Bjerregaard og Bernhoft i Forening, senere af Bjerregaard alene; i det sidste Kvartal af flere unavngivne Redaktører. Om Hans Lassenius Bernhoft, se J. B. Halvorsens «Norsk Forfatterlexikon», 1. B. S. 239—41.

I Sobet af forrige Maaned er paa vort offent-
 lige Theater vorende Gange givet Valchafar Wangs
 Skyspil "Originalerne", hvis fornemste Del be-

lukkende Theaterblad med Titelen «Critica», som dog blot levede gennem 22 Numere, da det «plaget af Spyfluer og Bremsen» og siden af «Feider og Personligheder af umodne Dommere», sluttede sin Tilværelse. Af dets Indhold er især nogle Udtalelser angaaende Scenesproget, som kom til orde i dets Spalter, bemærkelsesværdige. Bladet ønsker en Forening af den danske klangfulde Bøielighed og den norske kraftige Renhed og opretholder Benævnelsen «dansk-norsk» Sprog, men mener dog, at det dansk-norske Skriftsprog upaatvivlelig i Tidens Længde vil dele sig i to divergerende Grene, og da kan det være paa Tide at give hver Gren sit Navn.

Efter den Tids beskedne Presseforhold — af samtlige ovennævnte Blade udkom kun «Morgenbladet» daglig, de øvrige blot en Gang ugentlig — kan man snarere sige, at Theatret og dets Anliggender optager en uforholdsmæssig stor Plads i det indskrænkede Spalterum. *) Denne flittige Omtale af Theatret yder imidlertid et temmelig righoldigt Materiale til dets Historie i de første Aar af dets Tilværelse, og fortjener saa meget større Paaskjønnelse, som det dengang utvivlsomt var et ulønnet Hverv at være Theaterrecensent. **)

Kotzebue.

Den 30. Januar 1827 aabnede, som ovenfor nævnt, Strømberg sit Theater. Ved Aabningsforestillingen opførtes Kotzebues treakts Skuespil «Hustruen» samt et Dansedivertissement. I «Morgenbladet» for 1. Februar findes en længere Beretning om

*) En Indsender i Mrgbl. for 29. Novbr. 1828 finder ogsaa, at Kritiken optager en altfor stor Plads i Bladet, «saameget mere som det neppe er ved Kritik, at den for Skuespillerne høist nødvendige Kunstdannelse betinges, men ene ved en planmæssig og fuldstændig Undervisning samt ved kyndig Instruktion i hver Rolle».

Ogsaa i Mrgbl. for 9. Januar 1829 er en Indsender ude med Klage over den megen Theatersnak, som ikke interesserer udenbys Abonnenter, «der vil have solide Ting for sine Penge».

**) Dette synes bl. a. at fremgaa af Mrgbl.'s Theateranmelders Svar i Anledning af Inseratet i Bladet for 29. Novbr. Han gjør nemlig op-

denne Begivenhed. «En stor Mængde Mennesker — heder det her — kjørende og gaaende, strømmede opad Grændsen for at deltage i denne Nyhed. Gjennem fire forskellige Indgangsdøre bleve Pladserne, der kunde rumme 1000 Personer, *) hurtigen besatte. Med Lokalet, Oplysningen og Proscenium samt det velforsynede og veldirigerede Orkester syntes man med Billighed at være fornøiet og higede kun efter at faa see, hvad der vilde foregaa paa Scenen. Tæppet gik op. Hr. Strømberg saaes paa Scenen i Spidsen for det hele Theaterpersonale og omgivet paa begge Sider af sine yngste og norske Danseelever, hvis Dannelse saavel i Henseende til Skolekundskaber som Theateropdragelse skyldes hans uafbrudte Anstrengelse». Strømberg, der var iført sort Kjole, Knæbuxer og Silkestrømper og med Chapeaubas under Armen, holdt derefter følgende Tale til Publikum:

«For første Gang vover jeg at fremstille mig for et høit og «oplyst Publikum, hvis Domstol jeg haaber at være mild og over«bærende. Svagt er Mennesket, og Ufuldkommenhed røber sig i alle «dets Foretagender. Aldrig opstod den Tanke i min Sjæl, at jeg «med mine ringe Talenter vilde eller skulde kunne danne et «Theater, der skulde kunne tilfredsstille et høit og oplyst Publikums «Ønsker og fyldestgjøre dets Fordringer, men med Haab, Kraft «og Mod arbejdede jeg paa at etablere en Indretning, der med «Tiden maaske vilde føre til Maalet og opnaa en større Fuld«kommenhed ved Mænd, begavede med større Talenter, end mine «ringe Evner nogensinde er istand til at frembyde; og Tak være «de Ædle, der understøttede mine Bestræbelser, ved uegennyttig «Opofrelse lagde Grunden til denne Indretning og ved velvillige «Bidrag pleiede denne idag nys udsprungne Blomst, hvis svage «Stengel, bøiet ved mange Storme, alligevel var nær ved at «knækkes, dersom ikke brave Mænd havde udstrakt en broderlig «Haand til Redning og Liv.

«Modtager, ædle Velyndere! modtager min varmeste, min «oprigtigste Tak; maatte I til Løn for Eders Daad opleve den

mærksom paa, at «Hr. Faktor Hviid, da Recensenten indleverede sit første Bidrag, anmodede ham om, at han vilde vedblive, og at Hr. Hviid, da han gav sit Løfte paa saadant, viste ham den Opmærksomhed paa en galant Maade at sende ham Bladet gratis».

*) Dette Tilskuerantal er for høit anslaaet; Theatret rummede neppe mere end 800 Personer. Cfr. A. Colletts «Gamle Christiania-Billeder», S. 265.

«Dag, da denne Indretning med udviklede Fuldkommenheder blev
«Stadens Ære og Landets Pryd.

«Et offentligt norsk Theater er saaledes for en Del ved ædle
«Medborgeres uegennyttige Bistand dannet. Dets Subjekter, valgte
«af den kultiverede Klasse, er allesammen Norges Børn, der, hen-
«givne Kunsten, have, trods alle Fordomme, frivilligen ofret Thalia
«deres Tjeneste, og haabe som Nybegyndere Skaansel og Over-
«bærenhed.

«Disse Smaa, Theaterskolens første Spirer, ere Børn alle her
«af Byen, hvis Naturanlæg maaske en Gang med Tiden bliver
«værdigt et oplyst Publikums Opmærksomhed.

«At saavel Theatret som Salonen kun provisionelt er færdig,
«turde det ærede Publikum gunstigtst tilgive. Det var Nødvendighed
«for os alle at paaskynde en hastig Begyndelse*), men til næste
«Aar ville vi haabe, at en bekvem Logeindretning med passende
«Dekorering skal forskjønne denne Kunsten og Smagen tiltænkte
«Bolig.

«End en Gang modtager Alle, hver især, der i en eller anden
«Maade have bidraget til dette Øiemed, vore Hjerters oprigtigste
«Tak.

«Om vi nogensinde kunne formaa i dette til Glæde og
«Munterhed opførte Tempel ved anstændig Moroe at bortfjerne en
«eller anden kjedsommelig Aften, at vække Kjærlighed for Dyden
«og Afsky for Lasten, og om vi blive istand til ved en naturtro
«og sand Skildring af Lidenskabernes ulyksalige Offere at tilbage-
«føre forvildede Hjerter paa Dydens Vei — saa have vi naaet
«det Maal, vi stræbe efter, den Løn, vi ville vinde, nemlig Alles
«Agtelse.»

«Derefter sang Jfr. *Ely* med Bifald og Smag nedenstaaende
Sang**,*) helliget Hans Majestæt Kong Carl Johan, og hvis Chor
gjentoges af samtlige Skuespillere og Skuespillerinder:

*) At der var hastet med Begyndelsen fremgaar ogsaa af, at Strømberg, da han annoncerede Theatrets anden Forestilling til Fredag den 2. Febr. benytter Anledningen til at bringe en Undskyldning «for de Uordener, der forrige Gang indtraf ved Indgangen til Komædiehuset saavel ved Billeternes Imodtagning, som at man havde glemt at anbringe Lygter ved Døren og Indkjørselsporten til Tomten», hvilket alt loves at skulle blive rettet paa ved næste Forestilling.

**) Baade Sangens Indhold og Form synes at tyde paa, at Strømberg selv har været dens Forfatter. Han havde allerede under sit Ophold i Sverige forsøgt sig som Digter.

«Festlig er Dagen, dens Drot til os sender
 Glæde og Fryd og sin Hilsen os bær,
 Konge! Din Pris; thi hos Nordmanden brænder
 Ene den Længsel, at skue Dig her.
 Du, som beskytter
 Baandet, som knytter
 Os til dit Hjerte, o Konge! Dit Folk
 Ei til de smigrende Lovsange lytter,
 Der ei er Sandheds og Trofastheds Tolk.

Sku til os ned, lad Din Aand, lig en Stjerne,
 Straalende funkle saa venlig og bold,
 Kraftfuld i Faren Du om os skal værne,
 Og hver en Nordmand skal blive Dit Skjold;
 Fædrenes Skikke
 Svigte vi ikke,
 Hæder og Troskab vi arved fra dem;
 Og naar ved Bordet vi sjunge og drikke,
 Tømme vi Glasset for Konge og Hjem.

Du! som, ophøjet paa Skandiens Throne,
 Størst iblandt Helte og Konninger er,
 Elsket Du bære dit Broderfolks Krone,
 Elsket og tilbedt — dog savnes Du her.

Men, vor Belønner!

Hør vore Bønner,

Du, som deroppe har Verdner i Magt;
 Sign du vor Carl og hans trofaste Sønner;
 Glæde! vær Vidne og hylt vores Pagt!»

«Nu» — heder det videre i «Morgenbladet»'s Referat — «begyndte Figuranterne Dansen, og derefter udførtes fire Solopartier af Jomfruerne *Henriette Hansen* og *Andrine Christensen*, hvilke Hr. Strømberg har taget til sig som sine egne Børn. Med fortjent Bifald lønnedes disse Danserinder, og den derpaa følgende Opførelse af «Hustruen» gjorde intet Skaar i Publikums velvillige Stemning; thi man kan upartisk sige, at det hele Stykke blev udført med et Sammenspil og en Flid, som især for første Gang gjorde enhver af de deltagende Ære. Derfor lønnedes ogsaa de enkelte Partier, især Jfr. *Kolstad's*, saavel som det Hele med Tilskuernes gjentagne Bifald. Hr. Strømberg har» — slutter Anmelderen — «ved denne Begyndelse vist sin Agtelse for Publikum, sit Talent som Instruktør og sin billige Adkomst til et velvilligt Bifald og den modtagne Understøttelse».

Kotzebues Skuespil «Die deutsche Hausfrau», oversat i 1815 af K. L. Rahbek med Titelen «Hustruen»,*) og hvis Handling foregaar «i en Grændsefæstning under Krigen» uden nærmere Angivelse af Sted og Tid, er et sentimentalt rørende Stykke, hvori Dyd og Pligt stilles i Kollision med Hjertets Følelser. Da der ingen Plakater findes opbevarede vedkommende det Strømbergske Theater, kjendes ikke Rollebesætningen, men da Jfr. Kolstad særlig nævnes, har hun rimeligvis udført Stykkets kvindelige Hovedrolle, Amalie v. Wertheim, den ædle Hustru, som, skjønt hendes Hjerte tilhører en anden, dog er sin, ingenlunde udadledige, Mand, hvem hun er bleven tvungen til at ægte, ubrødelig tro og hengiven, og hvis Ære og Liv hun redder, da han staar mistænkt og anklaget som Spion.

En Indsender i «Mrgbl.» for. 2. Februar er misfornøiet med Valget af Aabningsstykket. Han mener, at «Hustruen» kan være et for en Liebhaber ret vakkert og moralskt Arbeide, men som Skuespil er det saare trættende og hører til de «grædende Dramaer», hvormed Kotzebue saa rigelig forsynede Tyskland og derfra andre Lande, og som fordrer et høist korrekt og fortræffeligt Spil for nogenlunde at holde Tilskuerne skadesløse for den Kjedsommelighed, saa megen Graad og Kvide medfører.

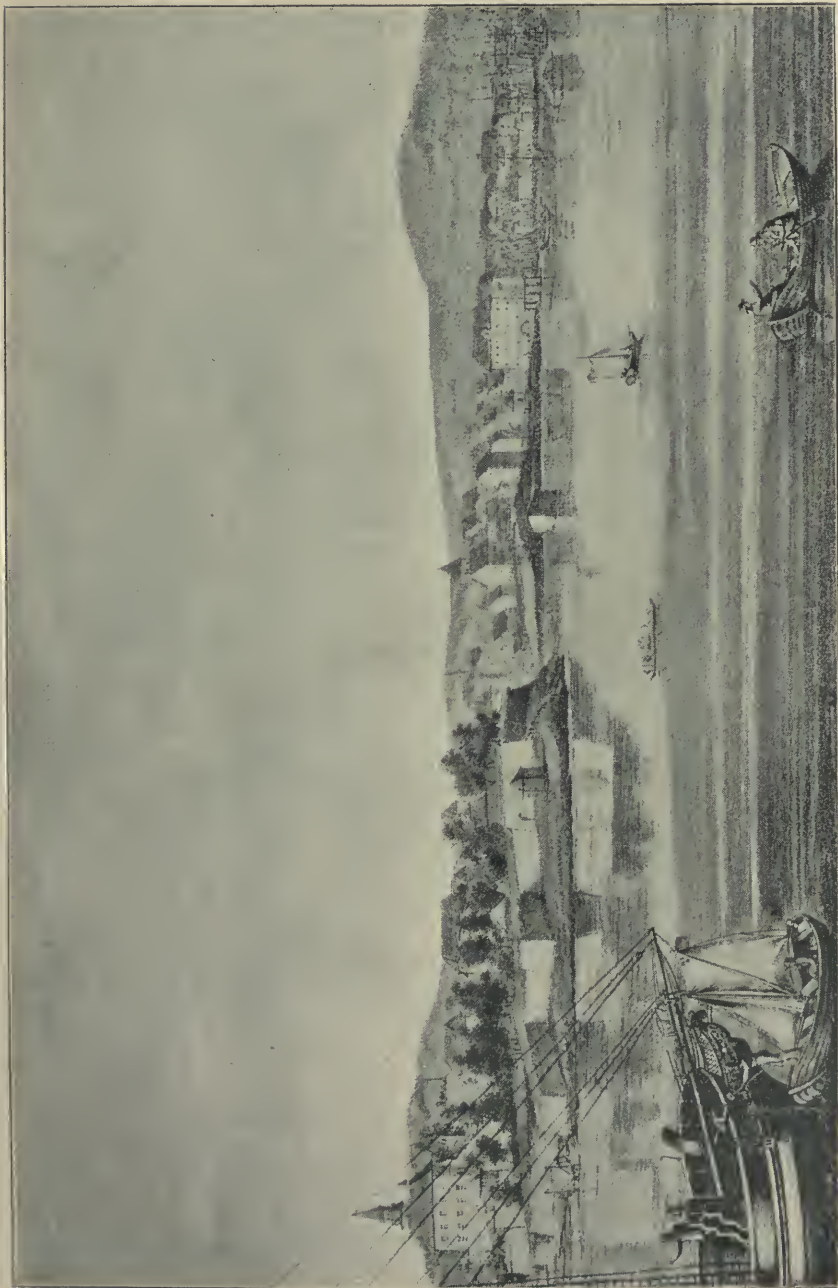
Foretagendet var saaledes sat i Gang, dets vedvarende Existens vilde selvfølgelig komme til at bero paa, om det kunde vinde Publikums Gunst og gjøre Regning paa en vedvarende Tilslutning, hvad der igjen maatte komme til at afhænge af, om Strømberg viste sig at være i Besiddelse af den fornødne Dygtighed til at staa i Spidsen for Theatret og vejlede Eleverne paa en deres mulige kunstneriske Evner udviklende Maade. Men det gik desværre smaat med Indfrielsen af de Løfter, Strømberg i sin Aabningstale havde stillet i Udsigt. Skuespillerpersonalet hørte neppe til den «kultiverede Klasse»; det var nok snarere hentet fra de mindre dannede Samfundslag, og en kyndig Instruktion var derfor høilig paakrævet. I saa Henseende var imidlertid ikke Strømberg den rette Mand. Han havde faaet sin egen kunstneriske Uddannelse i Gustav den Tredies Tidsalder, hvori de franske Unoder fik Indpas paa det svenske Theater, og denne Smagsretnings

*) Stykket har ikke været opført paa Københavns kgl. Theater, men var ifølge F. A. Dahlgrens «Anteckningar til Stockholms Theatrar» i 1824 spillet paa Dramatiska Theatren under Titelen: «Den värdiga hustrun».

Traditioner søgte han nu ogsaa at gjøre gjældende ved den ny-oprettede norske Scene. Eleverne, hvis Optræden led af Keitethed, som alle Begynderes, og hvis Talesprog derhos ikke var synderlig kultiveret, skulde neppe blive bedre under Strømbergs Instruktion, der lagde an paa at indføre den franske Stivhed og Affektation — latterlige Fægterpositioner paa det Alvorliges Gebet og krumme Knær og en evindelig Skridten op og ned, naar man skulde være komisk — samtidig med at han som Udlænding ikke var det norske Sprog saaledes mægtig, at han havde tilstrækkeligt aabent Øre for dets Renhed. Enkelte af Personalet synes ikke at have været uden Talent, men det varede ikke længe, førend man begyndte at klage over den maniererede Skole baade for Spillets og Deklamationens Vedkommende. Talesproget paa Scenen var stivt — en Anmelder i «Morgenbladet» anbefaler Skuespillerne at bruge det almindelige Konversationssprog og udtale «siger» som «sier» og «spørger» som «spør», «De» som «Di» osv. — og til Stivheden kom saa yderligere den feilagtige Betoning, der gjerne efter de mindre Dannedes Skik faldt paa Ordenes første Stavelse (f. Ex. «Baronen»), en Udtale, som bragte den dannede Del af Publikum til at klage over «akershusisk Pøbelsprog».

Strømberg havde fra først af været betænkt paa at oprette en Theaterskole, og i Marts Maaned sees han at avertere efter en Lærer til denne, der i 3 à 4 Timer daglig kunde give Eleverne «grundig Undervisning i det franske Sprog, Religion, Historie, Geografi, Kalligrafi, Arithmetik og fremfor alt i Modersmaalet». Til denne Indretning havde han modtaget «Bidrag fra Velyndere», og i Begyndelsen lader det ogsaa til, at Strømbergs Theaterskole har havt nogen Søgning. I «Morgenbladet» for 6. April 1827 findes nemlig indrykket en Erklæring fra 14 Indvaanere i Christiania — Forældre til Theaterskolens Elever — hvori der protesteres mod en af Skolelærer Holst under 1. April i samme Blad indtaget Klage mod Strømberg over misligholdte Forpligtelser ligeoverfor Theaterskolens Elever og Holst selv som deres Lærer*). Af Skolen blev der imidlertid intet, hvorimod Strømberg selv til sidst blev Theatrets Faktotum — dets Direktør, Instruktør, Regissør, Maskinist og Balletmester — ja han fungerede endog som Theaterfyrværker, idet han for at hjælpe paa Besøget under-

*) Holst synes tillige at have fungeret som Billettør, thi han klager ogsaa over at «have lidt meget ondt ved Theaterdøren og derved paadraget sig en svagelig Helbred».

P. F. Wergmann del.

G. L. Fehr.

Agershuus Fæstning med en Deel af Christiania.

Skizzeret fra Dampskibet Prinds Carl, liggende under Quarantaine fra den 4de til den 9de September 1831.

tiden her, som tidligere i Sverige, regalerede Tilskuerne med et «af ham selv opfundet» Theaterfyrværkeri.

Publikums Interesse for det nye Theaterforetagende begyndte snart at kjølne. Strømberg havde indbudt til Abonnement paa 30 Forestillinger i 2 Terminer, men allerede i Begyndelsen af anden Termin besværer han sig i «Morgenbladet» over, at de fleste Abonnenter har sendt de dem tilstillede Billetter til denne Sæson tilbage, hvilket han dog antager er skeet ved en Misforstaaelse af Abonnementskonditionerne, der var bindende for hele Serien. Han griber samtidig Anledningen til at udtale, at «hans eneste Haab er Velynderes vedvarende Gunst, ligesom hans eneste Bestræbelse: at blive denne værdig». Han vil atter forsøge at lade de tilbagesendte Billetter præsentere for de ærede Abonnenter, med det ærbødige Ønske, at de maatte modtages med Velvilje. Han nærer ogsaa det trygge Haab, at de ærede Abonnenter, hvis velgjørende Understøttelse har givet Indretningen en Del af dens Tilværelse, ikke vil forlade den i dens svage Barndom, saameget mere som alene Tilliden til en fast Indtægt af Abonnementet har givet ham Mod til at underkaste sig store Bekostninger til Dragter og Dekorationer for nye Stykker og Balletter.

Theatrets Præstationer fik derimod fra den første Tid af gennemgaaende en overbærende Bedømmelse i Pressen, som vistnok har villet værne om Foretagendet. Strømberg roses for sin gode Vilje, men der klages dog samtidig over Mangel paa Instruktion. Desuden dadles tildels Repertoiret. Komedien «Uglspilstreger og et godt Hjerte» (Patrats «l'Espiègle» i N. T. Bruuns Oversættelse) karakteriseres saaledes i «Morgenbladet» som et «uanstændigt Produkt», og Bladet beklager, «at Jomfru Ely og Hr. Møller for første Gang røbede Talent i et saa lumpent Produkt». Kritiken hjalp ogsaa; thi i «Morgenbladet» for 13. Febr. lod Strømberg indrykke en Bekjendtgjørelse om, at, «advaret af Kritiken, vil Stykket nu blive opført med Forandringer, som forhaabentlig vil overbevise Publikum om Theatrets Ønske: ikke at maatte findes uværdig dets Bifald».

Gjennemgaar man Repertoiret fra Theatrets to første Sæsoner, vil man se, at det ikke just var ubetydelige Opgaver, den unge Scene gav sig i Kast med. Naturligvis findes der ogsaa en hel Del lettere Sager, saaledes ikke mindre end 18 af Kotzebues Stykker, som med Undtagelse af hans mest bekjendte Arbeide,

den sentimentalt-slibrige femakts Komædie «Menneskehad og Anger», væsentlig bestod af Enaktere. I Tyveaarene var forøvrigt Smagen allerede begyndt at tage Afstand fra den Kotzebueske frivole Sentimentalitet, men foruden at Kotzebue lader til at have været Strømbergs Yndlingsforfatter, laa hans mindre Stykker ialfald godt tilrette for Begynderne, og han havde jo desuden været en yndet Forfatter paa Privattheatrene. Ved Siden heraf opviser imidlertid Repertoiret Stykker som Holbergs «Jeppe paa Bjerget» og «Jean de France», Ifflands «Manden af Ord», samt Beaumarchais' «Barberen i Sevilla» og «Figaros Giftermaal». Strømberg har maaske staaet i den Formening, at saadanne Stykker ved sit eget Værd vilde kunne dække over et mangelfuldt Spil, men allerede Valget af dem viser, at Strømberg ikke var sin Stilling voxen eller forstod at lede et Elevtheater. At give sig af med den Slags Opgaver var jo den sikreste Vei til at forspilde den Overbærenhed, et Elevtheater behøver, og det maa beklages, at ingen mere kunstforstandig Mand allerede strax greb direkte ind i Ledelsen, isaafald turde maaske Theatret have udviklet sig paa en Maade, der vilde kunne ført til det fra først af tilsigtede Maal.

Strømberg benyttede ogsaa enhver Anledning og alle Slags extraordinære Midler til at «trække» Folk til Theatret. Saaledes averterer han i «Morgenbladet» for 2. Marts 1827, at, «da det offentlige Theaters Bestyrer ønsker i dybeste Underdanighed at nedlægge for Hans Majestæts Fødder et ringe Taknemmeligheds-offer for den Naade, hvormed Hans Majestæt allerede har behaget at omfatte denne Indretning, der som ny og ufuldkommen ikke vovede at haabe en saa stor Opmærksomhed, saa agter han i Anledning heraf idag at opføre en Entrée af Theatrets Elever, der bekrandse en ved denne Leilighed opført Støtte, som forestilles at være opført af Norges Klippestenene, hvorudi Hans Majestæts høie Navneziffer funklende viser sig i en Transparent i Dekoration, hvorefter Stykket «Taknemmelighed og Utaknemmelighed» vil blive opført». Hvorvidt dette Bevis paa Strømbergs Loyalitet fandt nogen særlig Anklang hos Publikum, kan ikke erfares, men Høitideligheden gjentoges ialfald, «efter Fleres Begjæring» — som det heder i Strømbergs Avertissement — den 9. Marts, kun med den Forandring, at der «over Hans kgl. Majestæts høie Navneziffer denne Gang var anbragt en passende Inskription, samt at Scenen foregik i en smuk Skovegn istedetfor som første Gang i Colonnestilen».

Heller ikke den 17. Mai lod Strømberg gaa upaaagtet hen, og hans Foranstaltning til at feire Frihedsdagen nød ogsaa en speciel Anbefaling i en i «Morgenbladet» for 15. s. M. indtaget indsendt Artikel, som omhandler Festligholdelsen af den 17. Mai. Efterat Indsenderen har anbefalet Kjøbmand Anton Pettersens «Constitutions-Veste», der symbolisk fremstiller en Granitblok med Paaskrift XVII Mai, af hvilken en Fønix reiser sig, omgiven af «Glorier», heder det om Theatret: «Taler Rygtet sandt, saa har den virksomme og ufortrødne Direktør Strømberg ogsaa været betænkt paa i dette Aar at vise Nationen og dens Fest den Agtelse ved en fortjent Digtters Hjælp at feire Dagen ved et til den Ende forfattet Nationalstykke. Maatte hans Bestræbelser for at skaffe os et Nationaltheater krones med Held, da kunne vi gjøre os Haab derom. Vi maa beklage, at han nu og da hos dem, der ikke indse, hvormeget Theatret er national Sag, fandt mindre end tilbørlig Velvillighed og Billighed. Meget vil han vist endnu have at kjæmpe imod. Vi ønske ham Mod og Kraft og Held til at bestaa i Kampen baade for vores Skyld, at vi ikke skulle tabe et virkeligt nationalt Gode, og for hans Skyld, da hans ufortrødne Iver for Sagen fortjener sin Løn».

Ved den heromhandlede Leilighed synes dog Publikum ialfald at have paaskjønnet Direktørens Bestræbelser; thi ifølge «Morgenbladet»s Referat af Forestillingen, der bestod af den for Anledningen af Bjerregaard forfattede sceniske Prolog «Folkefesten den 17. Mai», som gaves i Forening med samme Forfatters Skuespil «Clara eller Uskyldighedens Magt», var denne besøgt af saamange Tilskuere, som Lokalet kunde rumme, og som «ydede en velfortjent Tak til den yndede Digter, der saa skjønt havde bidraget til at feire den festlige Dag. Ligeledes paaskjønnede det fremkaldende og applauderende Publikum den utrættelige Flid og Møie, som Hr. Direktør Strømberg har vist og havt ved at grunde et offentligt Theater, som ved hver Forestilling stiger i Gunst», — hvilken sidste Tirade dog, efter hvad der foran er anført, neppe er at tage saa ganske bogstavelig.

Mindre heldig var derimod Strømberg i sin Bestræbelse for ogsaa ved en Theaterforestilling at bidrage til Festligholdelsen af samme Aars 4. November. Det af ham selv i sin Tid forfattede og for Anledningen oversatte Feststykke «Fredsfesten» var et saa ynkeligt Makværk, at det fremkaldte Mishagsytringer blandt Publikum, der peb og støiede, hvilket Oprin vakte særdeles Op-

mærksomhed baade i og udenfor Riget ved den Maade, hvorpaa samme i fremmede Blade blev fremstillet, nemlig som en Fornærmelse mod den svenske Nation. I denne Anledning nedsattes endog en Undersøgelseskommision med Befaling paa det nøiagtigste at undersøge, om noget Attentat mod Lovene, det svenske Folks Værdighed og mod Halvøens tvende Kongerigers Regjering havde fundet Sted. Kommissionens Forhandlinger ledede imidlertid ikke til noget Resultat.*)

Publikums Opførsel ved denne Leilighed blev dog sikkerlig mistydet, idet de Flestes Mishagsytringer vistnok udsprang fra en lignende Kilde, som den Henrik Wergeland under Forhøret angav: «at Pibningen begyndte, da to skjævbenede Karikaturer indtraadte og i meget slet Norsk fortalte, at de vare norske Bønder», — altsaa fra Misfornøielse med selve Stykket og Spillet. At Demonstrationerne i Almindelighed ansaaes for at have været af en høist uskyldig Art, fremgaar ogsaa af et Brev, som Poul M. Møller, der paa hin Tid opholdt sig i Christiania som Lektor ved Universitetet, sendte til en Ven i Kjøbenhavn, og hvori det heder under Omtalen af den heromhandlede Begivenhed: «Vor studerende Ungdom, som ved Tradition har hørt, hvorledes man i mere sydlige Lande ytrer sin Indignation over slet Underholdning paa offentlige Theatre, gjorde under Opførelsen megen Støi med Piber, Clarinetter og endel larmende Instrumenter. Tilstedeværende Svensker opfattede Pibningen som en politisk Demonstration, Sagen rapporteredes til Statholderen, der kommer Kurér paa Kurér, en Kommission nedsættes for at holde Forhør over Piberne».

Poul Møller føler sig imidlertid overbevist om, at ikke et Menneske i sin Pibe har givet nogen politisk Tænkemaade Luft. «De fleste Pibende har været Enthousiaster, som har villet supplere en manglende Funktion af Christiania æstetiske Liv, og ikke Faa have ønsket at være nærværende Vidner til det Stohei, som de hidtil kun kjendte af Beskrivelse».**)

*) Se herom «Undersøgelses-Kommissionens Forhandlinger i Anledning det Forefaldne i Christiania offentlige Skuespillhus den 4. November 1827, Udgivne af Christiania Byes Formænd», Chr.a 1828.

**) Vilh. Andersen: «Poul Møller, hans Liv og Skrifter», Kbhvn. 1894.

Som allerede nævnt blev Theatrets Virksomhed jævnligt fulgt af Pressen, hvis Organer dog stillede sig i et noget forskjelligt Forhold til samme. Fra Høsten 1827 fik saaledes Theatret i «Christianias Aftenblad» en temmelig streng kritisk Domstol. Allerede i sit første Numer bragte Bladet en Artikel betitlet: «Om den dramatiske Kunst i Norge», hvori det heder: «Skuespilkunsten har hidtil her i Landet været øvet af Dilettanter, og Trangen til et offentligt Theater i Norges Hovedstad har derfor saa meget mere levende været følt af Kunstens Yndere». Men det offentlige Theater, Christiania for nogle Maaneder siden havde faaet, tilfredsstiller ingenlunde Forfatterens Fordringer, «det trænger desværre til en fuldkommen Omkalfatring, forinden det kan egne sig til at blive Underholdning for et dannet Publikum». Det indrømmes vistnok, at Entreprenøren har vist megen Udholdenhed i at arbejde mod det Maal, han engang har foresat sig, det fattes ikke paa god Vilje, men desto mere paa Evne, og i enhver Kunst, og af alle disse maaske mest i Skuespilkunsten, er Fliden Talentet aldeles underordnet. «Hvor» — heder det videre — «den høiere Dannelse savnes, hvor det kultiverede Menneskes Øre som oftest saares ved et Sprog, der synes hentet fra de lavere Kredse, der maa Kritiken tie stille, og Beklagelsen i dens Sted indtræde».

Som man vil se, klages der over Sproget, der vistnok har været og vel ogsaa maatte være en af de værste Anstødsstene ligeoverfor et Publikum, af hvilket den dannede Klasse dengang var stærkt paavirket af det danske Sprog. Paa Privattheatrene taltes der i «dansk Mundart», og man har endog ment, at netop de mange Privattheatre i Aarhundredets Begyndelse hos os har bidraget betydeligt til at give de dannede Klassers Talesprog en større Lighed med den danske Diktion, end det tidligere kan antages at have havt.*) Det danske Sprog var jo «Gratiernes Tungemaal». — Den ovenciterede Artikel i «Aftenbladet» bar ingen Signatur, men i Bladets No. 3 leveres den næste Artikel over Forestillingerne, undertegnet «Justus», under hvilken Signatur Bjerregaard selv skrev.***) Den er noget mildere i sine Udtalelser. Anmelderen ved, at flere, som han tiltror langt større Kompetence til at optræde paa Dommersædet end han selv, har erkjendt, at

*) L. Daae: «Det gamle Christiania», S. 317.

**) Se J. B. Halvorsens «Norsk Forfatterlexikon», 1 B. S. 274.

der mellem Personalet findes Anlæg for Theatret, men at det tiltrænger Instruktion. Han klager ligeledes over Talesproget.

I Bladets No. 7 optræder for første Gang en Kritiker, der skriver under Mærket «R.», og som først i «Christianias Aftenblad» og senere i «Morgenbladet» gennem nogle Aar fulgte Theatret med en interesseret og ufortrøden Opmærksomhed. Under denne Signatur skjuler sig *Ole Rein Holm*, en yngre Mand, som hørte med i Kredsen af Hovedstadens paa hin Tid mere fremtrædende literært og kunstnerisk dannede Personligheder.*)

Han var Søn af Grosserer Ener Holm og Margarethe Rein, en Søster af Præsten og Digteren Jonas Rein, født i Kristiania 1795, blev Student i 1812 og optraadte tilsidst selv som Skuespiller, idet han debuterede paa Christiania Theater i 1831. Han synes at have haft adskillige Betingelser som Recensent, han havde efter eget Sigende Bekjendtskab til udenlandske, isærdeles de engelske Theatre, og han «havde havt den Glæde, at se den store Talma». For en Skuespilynder med saavidt Bekjendtskab til Datidens europæiske Skuespilkunst, kunde vel ikke det Strømbergske Theaters Præstationer være synderlig tilfredsstillende, men han lægger tydeligt nok for Dagen, at hans Domme, selv hvor disse gaa i dadlende Retning, er dikterede af en sand og levende Interesse for det nyoprettede Theater og dets kunstneriske Fremgang.

Theaterkritiken havde indtil det heromhandlede Tidspunkt været ukjendt i Christiania-Pressen, der, som rimeligt var, ikke havde gjort Privattheatrenes Forestillinger til Gjenstand for kritisk Omtale, og da man havde faaet et Theater, hvis Præstationer kunde underkastes offentlig Bedømmelse, lader det til, at der har været mange, som har følt sig kaldede til dette Hverv, hvorfor ogsaa ofte temmelig delte Anskuelser kommer til orde. Theatret var et velkomment Thema til Drøftelse for de Skrivelystne. Polemiken florerede derfor paa hin Tid i Hovedstadens Aviser, som foruden de sædvanlige Recensioner over Theatrets Forestillinger, jævnlig indeholder spaltelange Artikler, der med Overskrifter som: «Noget om Kritiken», «Om Theaterkritik», «Bemærkninger angaaende Theatret» og lignende i en tildels meget docerende Tone giver de bestaltede og ubestaltede Theaterrecensenter Belærelse om Kritikens rette Aand og Væsen, og om hvorledes en god Theaterkritik skal skrives.

*) Se «Pavels' Dagbøger 1815—1816», S. 26 o. fl. St.

Det er forøvrigt let forstaaeligt, at hin Tids Kritik ofte kunde blive minutios og smaalig i sine Bemærkninger. Skuespillerne var jo nye og uprøvede, Instruksen mangelfuld, og de kunstneriske Forhold ved det Strømbergske Theater i det Hele taget meget primitive. Udstyr og Dekorationer var høist tarvelige, saaledes at det endog hændte, at en Skuespillerinde — det var forøvrigt Jfr. Kolstad, som viste denne Aandsnærværelse — til Replikken «Kom Børn og sæt jer ned», maatte tilføje: «hvis I ikke foretrækker at staa», — da der nemlig ingen Stole fandtes paa Scenen; ikke at tale om, at Dekorationen midt i en Skovscene pludselig og aldeles umotiveret kunde forandres til et Kabinet. Ved Opførelsen af Thieles «Kynast» fandt Strømberg at kunne tilføje i Avertissementet om Forestillingen som noget særligt bemærkelsesværdigt, at «Stykket opføres i Kostymer og med stort Personale», hvilket da vil sige 5 à 6 Personer i et Optog. Ogsaa Disciplinen saavel paa Scenen som ellers blandt Skuespillerne maa have været temmelig slap. Idelig klages der over, at Halvparten af de paa Theatret tilstedeværende Personer stak frem bag Kulisserne, og at Skuespillerne, efter at have optraadt i det første Stykke ved en Forestilling, senere samme Aften viste sig paa Tilskuerspladsen blandt Publikum, «hvad der i høj Grad bidrager til at forstyrre Illusionen». Ja undertiden hændte det nok, at en Skuespiller efter paa Theatret at have optraadt i en rystende Scene øieblikkelig efter kunde komme ned iblandt Tilskuerne. «Den i Ildovnen kastede Slotsfoged i «Fridolin» sad strax efter i Parkettet» — heder det saaledes i en Anmeldelse af dette Stykkes Opførelse. Der klages ogsaa over den Støi, som herskede paa Galleriet, over de altfor lange Mellemakter samt over den uortografiske og Mangel paa Kjendskab til Stykkernes Forfattere røbende Maade, hvorpaa Plakaterne var affattede. Saaledes var Claudens «Fugleskydningen» paa Plakaten anført som et «Lystspil i 5 A. af H. Clausen», og Beaumarchais' «Barberen i Sevilla», som en Comedie af Fr. Schwarz, der kun var Stykkets Oversætter.

Selve Stykkerne ofrer Datidens Kritik i Almindelighed ikke megen Omtale. Udførelsen er altid Hovedsagen, og Recensenterne hefter sig ofte ved rene Detaljer. I en Recension over Opførelsen af «Figaros Giftermaal» klages der saaledes over, at Baziles Kappe var meget for kort; ligesom man jævnlig hefter sig ved Skuespillerens Udtale af de enkelte Ord og lignende.

Kritikerne maatte jo i det Hele taget overtage Instruktørens Op-gave, hvad der igjen oftere gav Anledning til ikke alene, at en eller anden Skuespiller følte sig saaret, men at der ogsaa fra et velmenende Publikum kunde fremkomme Udtalelser som, «at naar de stakkels indfødte Mennesker ikke gjorde andet ondt end at spille Komedie, kunde man gjerne lade dem i Fred».

Dertil kom, at der allerede fra først af synes at have været Partier inden Publikum; medens nogle ansaa det nyoprettede Theater kun som «en Mistbænk for nationalt Ugræs», var der andre, der tillagde det nationale ved Foretagendet en Betydning, vigtig nok til at man burde værne om Foretagendet med nænsomme Hænder. «Chr.as Aftenblads» strenge Recensent fik derfor ikke altid Gehør, hvor velmente hans Raad end kunde være; og «Morgenbladet», som fornemmelig støttede Theatret i dets første Dage, greb ogsaa snart Anledningen til at gjøre opmærksom paa, at det var bedre, at stadfæste det gode Haab, Theatret gav, end paa enhver Maade at nedbryde det, «hvilket sidste desværre synes at være Dagens Tone». Derimod fandt «R.»'s kritiske Virksomhed Paaskjønnelse i «Nyeste Skilderi», der i sit No. 32 for 1828 omtaler det som en almindelig Erfaring, at Hr. «R.»'s vittige og i det Hele taget upartiske Kritiker forøger Interessen for de offentlige Skuespil. «Smagen, som ei har været meget udviklet hos den Del af Publikum, som ei har deltaget i det dramatiske Selskab, finder i disse Kritiker en behagelig Veileder, og de mere skjønssomme morer dem ei lidet ved at sammenligne egne Bemærkninger med Hr. «R.»'s og ved ofte at gjenfinde dem som i et tro Speil».

«Christianias Aftenblad»s Redaktør, der ogsaa interesserede sig oprigtigt for det nye Theater, stod paa en Maade midt imellem Partierne. Han mener, at det er baade gavnligt og ønskeligt, at Kritik og streng Kritik finder Sted og anser det glædeligt, at Opmærksomheden for denne Gjenstand begynder at vaagne, men tror dog, at et vist Maadehold ogsaa deri er værd at anbefale, naar man vil opnaa den tilsigtede Hensigt, Forbedring af det feilende, Tilveiebringelse af det manglende og Bortfjernelse af det uhensigtsmæssige. Og skjønt han ikke i sin hele Udstrækning kan bifalde den strenge Dom over Strømberg som Instruktør, mener han dog, at den af Hr. «R.» bebudede Instruktion paa Prent for enhver af Personalet sikkerlig ikke vil være uden Nytte og maaske kunne indeholde mangt et nyttigt Vink, som det er-

kjendtligt vil optage, forudsat at det sker, som ikke kan paa-
tvivles, *sine ira et studio*».

Blandt de kritiske Røster, der lod sig høre var ogsaa en
«Z n», som alvorligt ivrer mod, at Strømberg for at lokke Folk
til Theatret tænkte paa at associere sig med det Fourreauxske
Beriderselskab. Denne Alliance fik Strømberg for at undgaa en
farlig Konkurrent ogsaa virkelig istand; men Selskabets Optræden
paa Theatret synes dog udelukkende at have bestaaet i Udførelsen
af Danse og Pantomimer. Den 27. Januar 1828 opførtes saaledes

«Tyrannen Ali Paschas Død», Panto-
mime i 2 Akter af Baptist Four-
reaux med Musik af Kapelmester
Seifried i Wien.

Christian Rasmus Hansson.

En anden Indsender i Aften-
bladet, der fortjener at lægges
Mærke til, er en, som skriver under
Signaturen «Chr.» og som forment-
lig var daværende Student *Christian
Rasmus Hansson*, født i Christiania
1807, død 1872 som Sorenskriver
i Eker, Modum og Sigdal, og som
senere kom til at spille en Rolle i
Christiania Theaterforhold, særligt i
Striden mellem «Danomanerne»
og «Patrioterne».*) Han debuterede
med en Opsats, betitlet «Om The-
aterkritiker», der underholder, som

Tilfældet er med saa mange lignende Artikler, en Belærelse om,
hvorledes en ret Theaterkritik skal være beskaffen. I denne Hen-
seende bemærker han, at Kritikerne helst burde indskrænke sig
til at undersøge, hvorvidt Skuespilleren havde opfattet Rollens
Aand, hvad der ogsaa er Tilfældet ved de større Theatre; hvor
der ingen Instruktion er, maa dog Kritiken nødvendigvis forbinde

*) I Halvorsens «Norsk Forfatterlexikon» findes anført, at Hansson har
skrevet om Theatrets Forestillinger i «Christianias Aftenblad», og at den
ovenfor nævnte Signatur betegner Hansson, tør ansees som godtgjort ved,
at den samme Signatur findes under et Par i Aftbl. indtagne Kupletter
af Operetten «Vægtreventyret», der opførtes i det musikalske Lyceum,
og hvortil Hansson i Avertissementet om Forestillingen er nævnt som
Forfatter.

Recension med den fornødne Instruktion. Han anser det derhos nødvendigt, at Kritiken skrives med et vist Lune, der aldrig vil undlade at gjøre en god Virkning saavel andetsteds som isærdeleshed her. I denne Henseende finder han, at «R.»'s Kritiker frembyder et fortræffeligt Exempel, ligesom han i det Hele taget anser «R.»'s Kritiker som noget af det interessanteste, der fremkommer paa vort rolige Parnas.

Det er vanskeligt, at danne sig en Mening om, hvorvidt der har været nogen scenisk Begavelse hos enkelte af det første norske Skuespillerkuld, som under en kyndig og omhyggelig Veiledning maaske kunde have udviklet sig og taget Væxt. Da Strømberg ikke lod sig nøie med at opføre Stykker, afpassede efter Elevernes Evner, og da Personalet var ringe i Antal, fik Skuespillerne sig tildelt Roller iflæng, hvad enten de passede for dem eller ei, hvorfor Kritikens Dom om en og samme Skuespillers Talent kan komme til at lyde meget forskelligt. En Mangel har dog været fælles for dem alle — Mangelen paa Dannelse; selv naar de omtales rosende, klages der jævnligt over deres provincielle Talesprog og feilagtige Udtale. Størst Talent har formentlig *Boiflin* og *Jfr. Kolstad* været i Besiddelse af, og hos dem begge gik det i komisk Retning. *Boiflin* havde et «godt Udvortes», og faar oftere Ros for Udførelsen af burlesk-komiske Roller, men han synes at have været tilbøielig til at overdrive, til at «spille for Galleriet», og der klages over hans syngende og stammende Diktion — «en Uvane, han bør vænne sig af med». Han spillede de Holbergske Henrik'er, og «Critica's Recensent finder hans Udførelse af Henrik i «Maskeraden» saa vellykket, at Recensenten mener, at «hvis han med et stadigt Blik paa sin Kunst vil stræbe fremad, vil han maaske i sin Tid kunne blive en Norges *Henrik Wegner*,*) men han hører desværre til de Skuespillere, der stadig behøver Paamindelse». *Jfr. Kolstads* Fag var vistnok nærmest Soubretterrollerne — hun spillede «Pernillernè» og senere «Magdelonerne» — men hun maatte ogsaa overtage «An-

*) Saaledes hed den danske Skuespiller, som paa Holbergs Tid spillede Henrik'erne.

standsdamerne», og man kan tænke sig, hvorledes en Skuespillerinde, hvem Kritiken maa gjøre opmærksom paa, at det ikke heder «Myssene», men Musene, ikke «Sypaase», men Sypose, har skilt sig fra den Slags Roller. Heller ikke Jfr. *Ely* lader til at have været uden Talent — hun advares mod affektete Manerer — ligesom ogsaa Herrerne *Nielsen, Holter, Petersen* og *Lösch* undertiden faar Anerkjendelse som stræbsomme Skuespillere. Da Damepersonalet var faatalligt, optraadte en af Herrerne ved Navn *Wang* — og ikke uden Held — i komiske Dameroller; han roses saaledes meget for sin Udførelse af Marceline i «Figaros Giftermaal».

Strømberg kom dog omsider til Erkjendelse af, at Theatret ikke kunde soutenere alene med de indfødte Elever — «Skuespillerne af Landets Børn var under al Kritik», ytrer en Indsender i «Morgenbladet» for 2. Oktbr. 1831 — og den 15. Novbr. 1827 erhvervede han kgl. Tilladelse til ogsaa at engagere nogle danske Skuespillere. Han var heldig nok til at faa fat i to flinke Subjekter i *Fens Lang Bøcher* og Jfr. *Christiane Hansen* (som siden blev Mad. Bøcher og derefter Mad. Berg). Men hermed var ogsaa Spiren lagt til Theatrets Opløsning som Nationaltheater. I «Christianias Aftenblad» for 31. Juli 1828 findes der en bemærkelsesværdig Opsats, som nærmest gaar ud paa at paavise det beklagelige i, at Strømberg denne Sommer havde bortleiet Theatret til den danske Theaterdirektør Olsens Selskab. Artikelens Forfatter mener, at man kun slet anbefaler sig hos Publikum, naar man erklærer, at man for at tilfredsstille dets Smag og vække dets Interesse har afskediget næsten alle *Norske* og derimod engageret lutter fremmede Skuespillere, saa at en Nordmand knapt nu har Anledning til at høre sit eget Sprog paa Landets offentlige Skueplads.

Den første Forestilling af Olsens Selskab gaves den 30. Juli og averteres af Strømberg som «første Forestilling af de nyankomne Subjekter». Selskabet sees imidlertid tildels at have spillet sammen med Theatrets eget Personale; i en Anmeldelse i «Morgenbladet» af Opførelsen af «Christian den Fjerdes Dom» nævnes saaledes Boiflin som Indehaver af en af Stykkets Hovedroller.

I Juni 1828 var det forøvrigt slut med Strømbergs Regimente. Klagerne over hans slette Ledelse af Theatret var blevne hyppigere og hyppigere. «Han havde fra sin første Fremtræden af været uden Smag og døv for Publikums Stemme». Allerede i

Februar beretter en Indsender i Aftenbladet, at der skal være fattet Beslutning om at sætte Theatret under Bestyrelse af en Direktion, om hvis egentlige Organisation man dog endnu ikke har nogen nærmere Kundskab, men som forhaabentlig vil bringe Tingen i et bedre Gjænge, end Hr. Strømberg alene har magtet.

Til den 3. Juni var annonceret Opførelsen af Duvals treakts Komædie «Henrik den Femtes Ungdom», men i «Morgenbladet» for samme Dag underrettes Publikum om, at «Forestillingen for-

A. Moestue phot.

Christiania fra Hjørnet af Akersgaden og Theatergaden.

(Efter Photographie fra 60-Aarene.)

medelst uventede mellemkommende Forhindringer indstilles indtil videre». Forestillingen blev imidlertid ikke gjenoptaget, og det averterede Stykke kom ikke til Opførelse under Strømbergs Direktorat.

De «mellemkommende Forhindringer» var neppe saa ganske «uventede». Pengemangel og Gjæld nødte Strømberg til at standse Theatrets Drift og med sine Kreditorers Samtykke overlade Indretningen til en anden Entreprenør. Den ovennævnte danske Skuespiller *Jens Lang Bøcher* overtog nu Theatret med et nyt Privilegium af 17. Oktober 1828, der ikke indskrænkede ham til at vælge Skuespillere af nogen bestemt Nation. Denne Forandring

i Theatrets Styrelse blev gunstigt optaget baade af Publikum og Pressen. Aftenbladet udtaler saaledes det Haab, at «det offentlige Theater til Vinteren lig en Fugl Fønix vil opstige af sin Aske». Da Theatret efter Strømbergs Afgang skulde omorganiseres, gjorde Tanken om en norsk Theaterskole sig paany gjældende, og der blev fra flere Hold yttret den Mening, at der burde indrettes en ordentlig Skole for unge vordende Kunstnere, hvor der kunde gives dem Anledning til at erholde den for deres Kald nødvendige Dannelse, saa at man med Tiden kunde haabe, at se en virkelig national Skueplads uden at behøve at søge Subjekter dertil fra Udlandet. For det *norske Sprog* maatte der da sørges i en saadan Anstalt; «den norske Udtale maa ikke opofres, men alt i den skal afslibes, hvad blot er Provincialismer eller høres blandt de lavere Folkeklasser». Til Skolen maatte der anskaffes en duelig Instruktør, som tillige burde være en Indfødt.

Strømberg satte sig paany i Aktivitet, og Aktier blev tegnede, men Foretagendet blev resultatløst.

Hermed synes ogsaa Interessen for en national Scene i Christiania foreløbig at være udslukt, eller man har ialfald indtil videre betragtet Foretagendet som urealisabelt og fundet sig i det uundgaaelige. Den første *norske* Scenes Æra var saaledes afsluttet. Den havde, skjønt fra først af ikke blottet for Sympathi fra Publikums og Pressens Side, ført en kummerlig Tilværelse, og af dens indfødte Sujetter, «der» — som Strømberg ved Theatrets Aabning udtrykte sig — «hengivne Kunsten havde trods alle Fordomme ofret Thalia deres Tjeneste», har ingen opnaaet at knytte sit Navn til den norske Scenekunsts Historie.

Directeur Strömberg

Theaterpersonalet,

kun synges efter den gamle yndede norske Melodie:
"Klokkeren skulde lappe Præstens Brok;"

og bliver man især væmmeligsglad ved den hjerte-
rørende Melodie som er paa Omgæder:
"Men Luna hun sover i Himmelen."

Christiania.

Trykt hos A. Sundersen.

1828.

3

Alf Qvindehønnen Nummer to
Er Een med mindre Varme,
Blæser, jeg siger paa min Troe,
Reent dog ndaf os Arme.

∴ Thi Jomfru Rolfstad skal give sig.

"Tag Dig en Priis Bro'r, og gaar saa væk,
"Jeg skal til at male;
"Strömberg har gitt mig saadant et Smæk,
"At jeg ei meer kan tale."

∴ Men Voifsten han maler paa Kjerestien.

Feler J ei en dygtig Respect,
Den første Elsker kommer?
"Nei," svarer en forsmættelig Knekt,
"Han har Jnet i sine Kommer."

∴ Men Nielsen gir Information paa Klaveer

Nu kommer Elsker, gammel og ung,
Skurk og ander mere,
Har kun een Skilling i sin Pung;
Gaar vel aldrig flere

∴ Thi Petersen holder af Piger og Vin.

Hyggelig fremstrider nu
Med majestætisk Mine:
Vi kjende ham paa Ordet: "Hul"
Lad os til hamme erine;

∴ Thi Petersen hører ikke godt.

Vor Directeur det er en Mand,
Som kan dygtig prale;
Men, som reent er udaf Stand
Til os at betale.

∴ Men Strömberg han maler vel snart lidt
Snaus.

Vor Primadonna er en Soel,
Lyfende for os Arme;
Selv under tolde Nordre-Voel
Vilde hun gi' os Varme;

∴ Thi Jane hun sover i Skyerne.

"Jeg er Jurist, og den som er god,"
"Jeg kan allene spille!"
O, gid Du bare tør mig stod,
Hvor jeg da gjerne vilde!

∴ Men Bøcher han rejste til Kjøbenhavn.

4

"Har Du ei Penge? Du skal faae;
Jeg vil ud at låane!"
Hjælper Andre — selv maa gaar
Gulden, saa han kan daane.

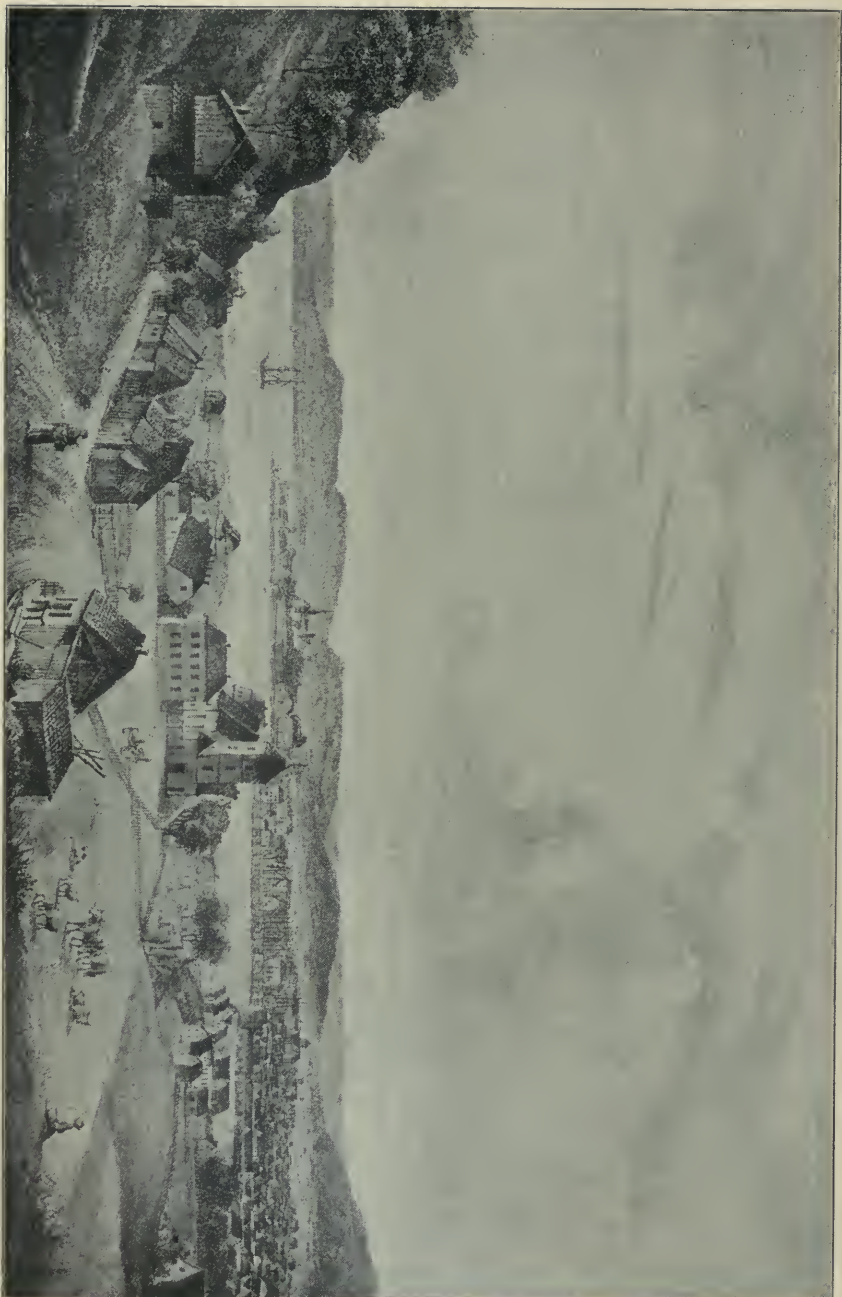
∴ Men Holter er Dagens Mercurius.

"Jeg kan sgu leve, det mo J tro"
(Smilende lidt i Skjægget)
"Det J i Sandhed ser skal so,
"Henen lær nichts af Eggen."

∴ Og nu klipper Løsch baade Dag og Nat.

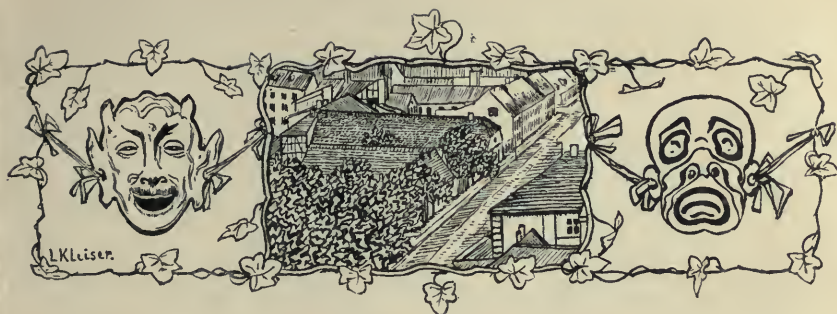
Halvdelen Qvinde, Halvdelen Mand,
Vi nu til Slutning truer.
Bødsket med Smink, ikke med Vand,
Skroget med Kantring truer.

∴ Thi Wang studerer saa det gaar rundt.

Christiania fra 1833.
(Tegnet af Theatermaler P. F. Wergmann.)

CHRISTIANIA OFFENTLIGE THEATER

Det dramatiske Selskabs Theater i Akersgaden.

Theatret under Bøchers Ledelse.
Ny Administration. Forbedringer ved Theater-
bygningen. Nye Sujetter. Repertoiret. Theatrets
Fordanskning. Det første Gjæstespil i Christiania
af Skuespillere fra Kjøbenhavns kgl. Theater.

Slutningen af Oktober Maaned 1823 findes
følgende Bekjendtgjørelse i Byens Aviser:

Christianias offentlige Theater.

«Denne Indretning, som det, under en af Vedkommende ud-
«nævnt Direktion, er mig overdraget at bestyre, vil begynde sin
«Virksomhed i denne Sæson Torsdag den 23. Oktober 1828. Ind-
«holdet af første Forestilling vil blive «Prolog», «Henrik den Femtes
«Ungdom», Lystspil i 3 Akter af Alexander Duval, oversat af
«N. T. Bruun, «La Gavotte» (Dands). Efter Direktionens Be-
«myndigelse
J. L. Bøcher».

Torsdag den 23de October 1828
opføres paa
Christianias offentlige Theater:

En Prolog,

der fremføres af Bocher og Mad. Bocher.

Derefter

for første Gang:

Henrik den Femtes Ungdom,

Dramaspil i 3 Acter af Alexander Duval,
frit oversat af N. T. Bruun.

Personerne:

Prinds Henrik,
Grev Rochester,
Lady Clara, Hofdame,
Edvard, Prindsens Page,
Capitain Copp, Bertshuusholder,
Betty, hans Broderdatter,
Prindsens Kammertjener,

Hr. Berg.
— Bocher.
Jfr. Keill.
Hr. Hegelund.
— Boislin.
Mad. Bocher.
Hr. van Deurs.

Til Slutning:

La Gavotte,

som danses af H. Hansen og N. Christensen.

Priserne paa Billetterne, der erholdes samme Dags Formiddag i Theatrets Billet-
Contoir fra Kl. 11 — 1 og fra Kl. 5 indtil Forestillingen er til Ende, ere:

Til første Parquet . . . 3 Ort.
— andet — . . . 2 — 12 p.
— Parterre . . . 1 — 12 „
— Gallerie . . . 1 —

Ingen indlades uden Billet, og under hvilketsomhelst Paaskud tilskædes ingen
Uvedkommende Adgang paa Theatret.

Ingen Penge, kun Billetter modtages ved Indgangen, og disse gjælde kun for
den Forestilling, hvortil de ere kjøbt. Indgangen aabnes Kl. 6 og Forestillingen
begynder Kl. 7 præcise, og ender omtrent Kl. 10.

Trykt i Dødsstrængshusets Bogtrykkerie af A. Jensen.

Theatret var saaledes indtraadt i en ny Tilstand. Strømberg, som vel fremdeles var Eier af Theaterbygningen, var sat udenfor Styrelsen; det havde faaet en ny Bestyrer, som «til Theatrets Kreditors Sikkerhed» havde faaet ved Siden af sig en af «Vedkommende» (s: Aktionærerne) tilforordnet Direktion, bestaaende af Høiesteretsassessor *Fr. Motzfeldt*, Byfoged *Fr. Riis*, Overlærer *U. W. Møller*, Digteren, daværende Protokolsekretær *H. A. Bjerregaard* og Student *Chr. Hansson*, af hvilke de tre første var udnævnte af Theatrets Aktieeiere og Panthavere, medens de to sidstnævnte var valgte af Bocher. Fra blot at være

Fr. Motzfeldt.

U. W. Møller.

en privat Entreprise, havde Foretagendet nu erholdt et mere officielt Præg; istedetfor som tidligere kun at hede «Theatret», benævnes det nu «Christianias offentlige Theater» og kan fra nu af betragtes som Christiania Stadttheater.*)

I det første Direktionsmøde, den 1ste Oktober 1828, findes følgende tilføiet Forhandlingsprotokollen:

*) I 1837, da det nye Theater paa Bankpladsen aabnedes, gjenoptoges imidlertid paany paa Plakaten Titelen «Theatret» indtil Sæsonen 1854/55, da det antog Navnet «Christiania Theater», som det senere uafbrudt bibeholdt.

«Direktionen anser sig berettiget og forpligtet til i enhver Henseende at paase Indretningens Tarv og ifølge heraf a) at antage og afskedige alle ved Indretningen ansættende Skuespillere, Musici og øvrige Betjente; b) at bestemme deres Løn saavelsom alle andre Udgifter ved Indretningen og dennes Vedligeholdelse; c) at bestemme Theatrets Repertoire og Priserne for Entréebilletterne og forresten ialmindelighed *udelukkende* at afgjøre ethvert Theatret vedkommende Anliggende samt paase Overholdelsen af den med Strømberg oprettede Kontrakt, uden at Direktionen imidlertid anser sig ansvarlig for Theatrets Gjæld og Udgifter, forsaavidt samme ikke kan dækkes ved dets Indtægter, da alt personligt Ansvar i saa Henseende ifølge Kontrakten paaligger Bøcher, hvorimod Direktionen kun er ansvarlig for den rigtige Anvendelse af Theatrets Indtægter og Udgifter.»

Forøvrigt bestemtes, at de hidkomne, af Bøcher engagerede, danske Skuespillere indtil videre antoges mod en nærmere reguleret Gage.*)

En af Bøcher for Skuespillerne udarbejdet Instrux vedtoges, ligesom det fastsattes som reglementarisk Bestemmelse, at ingen Forestilling maatte gives, uden at der forud for samme var gaaet en Generalprøve i Overvær af saa mange af Direktionens Medlemmer, som bekvemmelig kunde tilsiges.

Til Maskinist ved Theatret ansattes Korpsskriver *Johannesen* med 10 Spd. maanedlig Gage og til Lampeopsynsmand «den saakaldte Lampe-Lars».

Den istandbragte Forandring vakte, som allerede bemærket, almindelig Tilfredshed hos Publikum, og Theatrets fremtidige Skjæbne og Virksomhed blev imødeset med ikke ringe Forventninger. Der ofres da ogsaa adskillig Virak til den nye Direktions Forherligelse. «Disse hæderlige Mænd» — heder det — «i hvis Hænder Overbestyrelsen nu er lagt, maa nødvendigvis have en nyttig Indflydelse paa det Hele, og man kan nu haabe paa, at se Stykker opførte, som ere Theatret i en Hovedstad værdige.» Direktionen, hvis Hverv selvfølgelig var pekuniært ulønnet, kan kun lønnes med Publikums for ei at sige Nationens varmeste Tak.

Det første Skridt fra Direktionens Side var Indbydelse til et Abonnement paa 30 Forestillinger for Tirsdagene og Fredagene

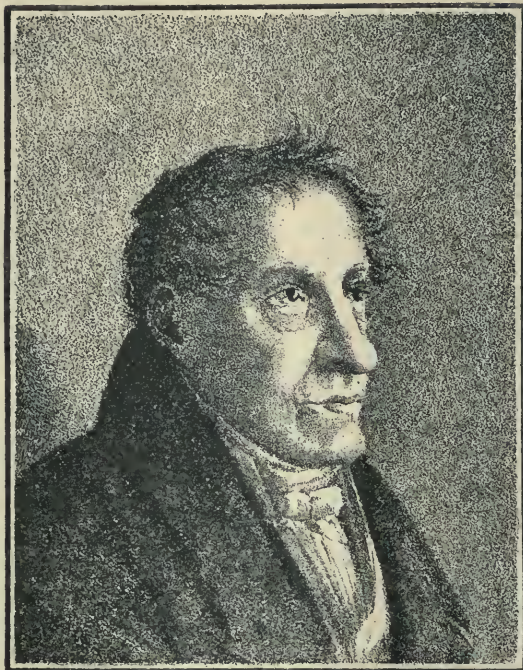
*) Gagerne varierede fra 25—18 Spd. maanedlig.

— der spilledes i Almindelighed 3 Gange om Ugen, Søndag, Tirsdag og Fredag — samtidig med at man havde ladet Theaterbygningen undergaa en saavel udvendig som fornemmelig indvendig vistnok høist fornøden Udbedring og Forskjønnelse. Huset havde faaet «et saa anstændigt Udseende som en planløs og slet opført Bygning tillod.*) Parterret, der havde været staaende Plads, forandredes til 1ste Parket, det hidtilværende Parket blev 2det Parket, og under Galleriet indrettedes et staaende Parterre. Til Forestillingerne udstedtes i det hele 830 Billetter, deraf 80 til 1ste Parket, à 3 Ort, 350 til 2det Parket à 2 Ort 12 Skill., 200 til Parterret à 1 Ort 12 Skill. og 200 til Galleriet à 1 Ort, hvilket udgjorde en samlet Indtægt af 323 Spd.

Indvendig var Væggene blevne helt panelede og malede med «couleur de chair» samt prydede med en i smaa Festons nedhængende Bord. Galleriets Gelænder var smagfuldt dekoreret «en arabesque», og gennem en i Loftet anbragt Aabning gik en med 16 argandiske Lamper forsynet Lysekrone op og ned samtidig med Teppet, hvorhos Lamperaden foran Prosceniet var forandret saaledes, at den kunde sænkes. Lysekronen gav dog snart Anledning til Klager; der dryppede ikke blot Olje ned fra den, men Tilskuerne fik endog undertiden Glasstumper i Hovedet. Paa begge Sider af Amfitheatret saaes Holberg og Wessel malede «en buste», der, «om de end ikke lignede saa meget som ønskeligt, dog ikke var forfeilede». Teppet var nyt, forestillende et rødt Rideau i smagfulde Folder, paa Midten ophæftet med en Guldkvast og trukket til den høire Side. I Midten saaes en Genius og to Engle, førende den norske Løve i rødt Felt. Til venstre sluttede Thalia Tableauet. Borden bestod af gule Figurer «en bas relief» paa mellemgraa Grund. Der klages imidlertid over, at den norske Løve var for mager, «man kunde tælle hvert Ribben i den»; Geniusen var heller ikke uklanderlig, den var «fortegnet og forsynet med en Arm med 4 eller 5 Led».

Saaledes saa altsaa Salonen i Christiania Theater ud i 1828. Orkestret, der dirigeredes af *Waldemar Thrane*, bestod af 5

*) At Theatret maa have været et skrøbeligt Hus, fremgaar blandt andet af en Bekjendtgørelse i Mrgbl. for 13de Marts 1827, hvori Strømberg underretter Publikum om, at den tolvte Abonnementsforestilling maa udsættes i det mindste for et Par Dage, da det Uheld var indtruffet, at en Mængde Vand, der var optinet af Sne, som havde ligget paa Taget, havde strømmet nedover Theatret, hvorved Scenen var gjort aldeles ubrugbar.

W. Thrane.

Violiner, 2 Violaer, 1 Kontrabas, 1 Violoncelle, 2 Oboer, 2 Klarinetter, 2 Fagotter, 2 Fløiter, 2 Corno, 2 Trombaer og Tympani. Thrane afgang dog allerede samme Aar ved Døden, og Orkestrets Ledelse synes en Tid at have været i *Ole Bull's* Hænder, indtil den overtoges af Violinisten *Thøestie*, der igjen afløstes af *Schrumpf*.

Samtidig var ogsaa Skuespillerpersonalet bleven rekruteret. Da Strøm-

berg maaatte forlade Theatret, opløstes Personalet, men nogle af de mest lovende af dets norske Medlemmer vedblev imidlertid fremdeles at spille sammen med de tidligere og de ny-engagerede danske Kræfter.

Af Theatrets nuværende Personale var saaledes *Boislin* og Jfr. *Kolstad* norskfødte Kunstnere; desuden havde Theatret 3 kvindelige Elever, de to tidligere nævnte unge Piger, *Henriette Hansen* og *Andrine* (*Randine*) *Christensen*, der

Ole Bull

assisterede ved Theatrets Aabningsforestilling, samt *Amalie Nielsen*, hvorhos Direktionen i November 1828 averterede efter 2 Skuespillere og 1 Skuespillerinde, «Norske af Fødsel, den sidste skikket for Roller i det alvorlige Fag».*) Af de tre nysnævnte Elever maa Henriette Hansen, som var født i Kristiania 7. Mai 1814 og Datter af Høker Christopher Hansen og Gunhild Jensdatter, efter Samtidens enstemmige Udtalelser at dømme, havde været i Besiddelse af en sjelden kunstnerisk Begavelse, der i Alsidighed minder om den danske Skuespillerinde Johanne Luise Heibergs. Hun omtales nemlig ikke blot med megen Anerkjendelse for sin forstandige og tækkelige Udførelse af de Roller, der blev hende tildelt, men hun faar ogsaa megen Ros for sin smukke Sang og sin gratiøse Dans. «Dette ypperlige Talent» — heder det om hende i en Anmeldelse af «R.» — «der lige meget udmærker sig i tre forskellige af Kunstens Grene, vil blive vor Scenes første Pryd, om hun maatte faa den fornødne Udvikling». Den unge lovende Skuespillerindes Kunstnerbane blev imidlertid afbrudt allerede i 1830, da hun forlod Scenen og indgik (1831) Ægteskab med *H. A. Bjerregaard*, som hvis

Henriette Hansen
(Fru Bjerregaard).

Enke hun døde i Kristiania i 1892. Af danske Kunstnere havde Theatret, foruden dets Bestyrer *Bøcher*, der især skal have udmærket sig i Lapsroller, hvorhos han ogsaa omtales som en flink Deklamator, Skuespillerne *Hegelund*, *Berg* og *Van Deurs* samt Skuespillerinderne *Mad. Bøcher* og *Jfr. Keil* og *Dolgorucki*, hvortil senere i Sæsonen kom Skuespillerne *Saabye* og *Giebelhausen*. Af dette Personale har flere vistnok ikke været uden Talent.

*) Af Forhandlingsprotokollen sees, at Direktionen i Oktober havde be-
myndiget *Bøcher* til at træde i Underhandling med «Fischer i Bergen»
om Engagement som Skuespiller ved Theatret. Det er formodentlig
Institutbestyrer Joh. N. Fischer, der menes; han nød i Bergen en vis
Anseelse som Privatskuespiller.

Hegelunds Specialitet synes at have været «intrigante Hofmænd» — et Fag, som Datidens Skuespil gav rigere Anledning til at dyrke end vor Tids dramatiske Digtning. Berg, der havde en «herlig Stemme og en ædel Anstand», spillede Helte- og Elsker-roller. Han virkede tillige som Sanger og havde faaet sin Uddannelse af Siboni. Van Deurs optraadte især i det ældre Rollefag; han spillede Arv i Holbergs Komedier. Hans Talestemme siges at være smuk, klangfuld og bøielig. Blandt de kvindelige Sujetter omtales Jfr. Dolgorucki som en Skuespillerinde med et smukt Udvortes og et frit, let og jovialt Spil, men med et mindre heldigt Organ. Hun spillede de Holbergske Perniller. Men paa Spindesiden var det dog først og fremst Mad. Bøcher, som var baade Publikums og Recensenternes erklærede Yndling. Denne Skuespillerinde maa utvilsomt have haft et betydeligt Talent og tillige været en sympathetisk Kunstnerpersonlighed, hvad der i Forening med en medfødt Smag har forskaffet hende den Plads, hun indtog ved Scenen. «R.» har ofte vanskeligt nok for at finde tilstrækkeligt rosende Prædikater om hendes Spil, ja han frygter endog for at trætte Publikum med sin evindelige Ros over Mad. Bøcher og er i Tvil om, hvorvidt han ikke vilde gjøre rettest i hver Gang at indskrænke sig til blot at bemærke, at «Mad. Bøcher spillede som sædvanligt», — det vil da sige udmærket i enhver Henseende. I sin Omtale af Aabningsforestillingen siger han saaledes om hendes Spil som Betty i «Henrik den Femtes Ungdom», at han ikke tager i Betænkning at stille det fuldkomne ved Siden af Mlle. *Mars**) , som han havde seet i samme Rolle, og medens der jævnlig klages over, at Personalet ikke forstaar at kostymere sig, roses Mad. Bøcher bestandig for sine smagfulde og korrekte Dragter. Om hendes Suzanne i «Figaros Giftermaal» siger en Anmelder i «Christianias Aftenblad», at «han ikke har seet nogen, der staar over hende, neppe nogen ved Siden. Korrekt Deklamation, elskværdig Naivitet, en bag forstilt Koketteri skjult fin Sædelighed, et smagfuldt Kostyme og et heldigt Udvortes forenede sig for at fremstille den ypperlige Skuespillerinde i sin fulde Glans». Hendes Begavelse lader dog til at have haft en forholdsvis indskrænket Rækkevidde — «Melpomene syntes ikke at ynde hende, medens Thalia til Gjen-gjæld havde taget hende i sin specielle Varetægt». I det bor-

*) En berømt Skuespillerinde ved Théâtre Français i dette Aarhundredes første Halvdel. Hun døde i Paris i 1847.

gerlige Drama maa hun dog have gjort Fyldest; hendes Udførelse af Luise Miller i «Kabale og Kjærlighed» omtales meget anerkjendende, og i Roller som Maria i «Correggio» og Valborg i «Axel og Valborg» heder det om hende, at «hun var naiv, sand og elskværdig rørende».

Om Theatrets kunstneriske Forhold i det hele taget ytrer en Indsender i «Morgenbladet» for 10de November 1828, at «enhver maa erkjende Nødvendigheden af, at der blev engageret Skuespillere fra Kjøbenhavn, for at faa Theatret hastigt i Gang, efterat den forrige Trup var opløst, og om de antagne end ikke alle ere øvede paa Scenen, har de dog havt Leilighed til at se meget godt. Derimod er det en ugrundet Mening, at Danske har et mere naturligt Anlæg for Scenen end Norske, og at deres Sprog er bedre skikket for Skuepladsen. At mange finder Behag i det danske Sprog, har — mener Indsenderen — egentlig sin Grund i en Ideassociation, da det Sprog vækker Reminiscentser om de mange veludførte Roller, de fleste af os har seet paa Kjøbenhavns Theater. Men indtil et tilstrækkeligt Antal Indfødte kan dannes for Theatret, og hertil trænges en duelig Instruktør, der forstaar sin Metier og kan fritages for selv at spille, er der ingen anden Udvei end at antage Udlændinge». Man ser altsaa, at der fremdeles har været dem, som har betragtet den nuværende Tilstand som en blot interimistisk, og at Tanken paa et Nationaltheater, om man end midlertidig maatte ty til fremmed Assistance, ingenlunde har været opgivet.

Imidlertid øgedes nu den danske Bestanddel af Personalet allerede i denne Sæson med *Saabye* og *Giebelhausen*, medens der ingen nævneværdig Tilgang fandt Sted af norske Kræfter. En ung norsk kvindelig Elev fik dog Theatret i Jfr. *L. Hansen*, der debuterede som Frits i «Den lille Hyrdedreng» og omtales som lovende, i hvilken Anledning «Critica» bemærker, at «Navnet Hansen synes at være et godt Omen for vor opblomstrende Scene». En anden norskfødt Skuespiller ved Navn *Nielsen*, der debuterede i Slutningen af Sæsonen som Sigurd Reine i «Axel og Valborg», har neppe været nogen værdifuld Forøgelse af det indfødte Personale. «Critica» kalder ham en lovende Sanger, «skjønt de væsentligste Feil hos ham er Affektation, Ensformighed og en utydelig Prononciation samt slet Memorering». Af de to nytilkomne danske debuterede Saabye den 30te November og Giebelhausen den 7de December, begge i Thieles Skuespil

«Kynast», den første som Borgfogden, den sidste som Adalbert. Saabye omtales som en Akkvisition, en Skuespiller, «der forenede Studium med Talent»; i ham fik Theatret en Repræsentant for de ældre alvorlige Roller. Hans Udførelse af Peter Dalstrøm i Ifflands «Pebersvendene» anser «Criticas» Recensent «som den bedste om ikke allerbedste Præstation, der hidtil er givet paa vort Theater; thi her stod den ædle Natur frem og rakte Kunsten sin Haand». Om *Christian Giebelhausen*, som i en lang Aarrække vedblev at være knyttet til Christiania Theater, hvor han dog i de senere Aar ikke havde noget stort Virkefelt som Skuespiller, heder det i Anmeldelsen af hans Debut, at »hans

Chr. Giebelhausen.

Stemme er en klangfuld Tenor, der har noget fromt, hjertegribende, næsten barnligt ved sig, understøttet af den korrekteste Diktion; hans Gestikulation er den mest fuldendte, vi har seet paa vor Scene, paa Hr. Saabyes nær».

Skjönt Theatret saaledes, hvad Personalet angik, ingenlunde var ugunstigt stillet, og ihvorvel den driftige Direktion vel maa antages at have gjort sit bedste for med de forhaandenværende Midler at give Forestillingerne det mest mulige kunstneriske Præg, saa har dog Præstationerne, ialfald hvad Udstyr og

Kostymer betræffer, vistnok været meget tarvelige, bedømt efter Nutidens Fordringer. Men ogsaa Samtiden fandt sig undertiden utilfredsstillet i sine billige Krav. Der klages over tarvelig, daarlig, ja endog fuldstændig feilagtig Kostymering, og hvad Dekorationsvæsenet angaar, saa kan eksempelvis anføres, at i «Kynast» bestod Møblementet i en gammeltysk Værtshusstue af et moderne Mahogni-Divanbord med tilsvarende Stole, hvilket Møblement senere ogsaa maatte gjøre Tjeneste i Kunigundes Kammer. Der klages ogsaa for Spillets Vedkommende hyppigt over slet Memorering. En Indsender i «Morgenbladet» mener, at naar der spilles 3 Gange om Ugen, saa er det en Gang for meget, og at Theatret vilde faa bedre Hus, om Forestillingerne indskrænkedes til 2 om Ugen. «Den hyppige Vexlen af Stykker

maa derhos gjøre det umuligt for det indskrænkede Personale, der næsten samtlige hver Gang maa spille, at lære nøiagtigt de ofte meget vidtløftige Roller, end sige fuldkommen at studere sig ind i Stykkets Aand», heder det i en Recension i «Nyeste Skilderi» for 5. December 1828.

Kaster man et Blik paa Repertoiret, vil man se, at det fremdeles holdes gaaende i den store Stil. I Sæsonen 1828/29 opførtes saaledes for første Gang af Holbergs Komedier «Masca-
rade» med Intermediet, om hvilket sidste «R.» bemærker, at det overgik hans dristigste Forventninger, medens han er mindre tilfreds med selve Stykkets Udførelse, fremdeles «Henrik og Pernille» samt «Jacob von Tyboe», Goldsmiths «Feiltagelserne», Reynolds «Munterheds Triumf» og Schillers «Kabale og Kjærlighed». Oehlenschlägers Tragedier repræsenteres første Gang den 5. December 1828 med Scener af «Hakon Jarl» (Scenen i femte Akt mellem Hakon (Saabye) og Karker (Bøcher) i Klippehulen samt samme Akts Slutningsscene, hvori Mad. Bøcher optraadte som Thora fra Rimol). Dette Forsøg kom man dog gennemgaaende uheldigt fra, hvad der imidlertid ikke afskrækkede Theatret fra endnu i samme Sæson at give «Hagbart og Signe», «Correggio» og «Axel og Valborg» *) foruden «Den lille Hyrdedreng». Om Udførelsen af dette sidste Stykke siger «R.», at «det gik saa godt, at vi havde ønsket dets berømte Forfatter tilstede for at se, at Kunsten ogsaa kan trives blandt Norges snedækte Fjelde». Men ved Siden af dette klassiske Repertoire ofredes der naturligvis til Tidens mere specielle Smag. Sæsonen bragte saaledes bl. a. Jüngers vrøvlede Sørge- og Prinds af Algier» og Carmouches, Poujols og Boiries gyselige Sensationsdrama «De to Galeislaver», om hvilket en Recensent i «Nyeste Skilderi» yttre, at «med den livlige Handling, som er nødvendig for at holde Tilskuernes Opmærksomhed spændt, meddeler Stykket paa den interessanteste Maade Sædelærens skønne Sandheder, at hævde Dydens høie Kraft og Anseelse og at vise Lasten i dens mest afskyelige og foragtelige Skikkelse».

Ved Forestillingen den 10de Februar 1829 assisterede *Ole Bull*, der i Avertissementet kaldes «Concertmester Bull», med et Violin-

*) I dette Stykke spilledes Vilhelm af Saabye, om hvem «Critica» bemærker, at han i femte Akt sang Visen om Ridder Aage saa falskt, at man ikke kunde undres over, at Valborg døde deraf, og at han forsaavidt maatte siges at have vist Stykkets Forfatter en Tjeneste.

numer, «Potpourri af Peckatseck». (Forestillingen indbragte 65½ Spd.) Fra 13de Juni til 31te Juli gaves en Række Sommerforestillinger under Ledelse og Medvirken af Mad. *Wexschall* (senere Mad. Nielsen) og Jfr. *Pätges* (senere Fru Heiberg), Herrerne *Nielsen* og *Foersom* samt Violinisten *Wexschall* fra det kgl. Theater i Kjøbenhavn. Foruden flere Brudstykker, deriblandt Balkonscenen af «Romeo og Julie» (Romeo — Nielsen, Julie — Jfr.

Mad. Wexschall.

Pätges), opførtes «Axel og Valborg» (Axel — Nielsen; Valborg Mad. Wexschall; Knud — Foersom), «Preciosa» (Preciosa — Jfr. *Pätges*), «Corregio» (Antonio — Nilsen; Maria — Mad. Wexschall; Michel Angelo — Foersom) og «Kabale og Kjærlighed» (Ferdinand — Nielsen; Luise — Mad. Wexschall). Forestillingerne var stærkt besøgte, og Fremkaldelser hørte til Dagens Orden.*)

*) Om de danske Gjæsters Ophold i Kristiania findes endel Notiser i Johanne Luise Heibergs «Et Liv gjenoplevet i Erindringen» 1. D.

Ogsaa i denne Sæson havde «R.» jævnlig leveret Recensioner i «Morgenbladet» over Theatrets Forestillinger. Han stiller sig i det hele taget paa et meget velvilligt Standpunkt i sin Bedømmelse af Præstationerne, hvorimod der undertiden fremkom Udtalelser fra andre Hold, der røbede mindre Tilfredshed med

Jfr. Pätges.

S. 164 fig. Hun fortæller her, at baade Heiberg og hans Moder var meget imod hendes Reise til Norge, og at H. sagde: «Hvad skal De reise op til de Nordmænd for og spille for dem; lad dem komme her ned, naar de vil se Dem» — hvad den syttenaarige Kunstnerinde dog var beskeden og fornuftig nok til at finde var en høist forunderlig Tale af ham.

Theatrets Tilstand. En Indsender i «Morgenbladet» for 27. og 28. Marts retter endog et meget stærkt Angreb mod «R.» i

N. P. Nielsen.

Anledning af hans kritiske Virksomhed, som Indsenderen finder neppe at være til Theatrets ubetingede Gavn. Efter «R.»s Recensioner at dømme skulde Theatret være overmaade ypperligt, medens Indsenderen finder, at Theatret, som endnu er i sin

Barndom, er langt fra at være fuldkomment, om det end, især i den senere Tid, maa siges at være gaaet betydeligt frem til det bedre. De mange Angreb paa hans Recensions-Virksomhed*) ledede formentlig til, at Holm i Slutningen af Sæsonen ophørte med at skrive Anmeldelser, ialfald under sit tidligere Mærke. Theateranmelderen i «Morgenbladet» undertegner sig fra nu af «Ingen», hvilken Person dog antagelig er identisk med «R.»-**) I den følgende Sæson udebliver derimod Theaterrecensionerne i «Morgenbladet» aldeles, indtil en Indsender i Bladet for 19. Oktbr. 1829, der uunderskriver sig «amicus artis», stiller en Anmodning til «R.» om at gjenoptage Arbeidet — en Anmodning, som denne ogsaa lover at efterkomme, idet han samtidig gjør opmærksom paa, at han har modtaget lignende Opfordringer fra Mænd, som han høiagter, deriblandt ogsaa fra en

C. M. Foersom.

*) Disse Angreb fik undertiden Form af de den Gang saa yndede Epigramer. I Mrgbl. for 28. April findes saaledes følgende indsendte Epigram:

Et Silhouette.

R., som Recensent har Friplads i Parqvett?

O. fule Direktion! Han bruges som Lampet.

**) I Halvorsens «Norsk Forfatterlexikon» findes anført om O. R. Holm, at han skrev Theaterrecensioner i Mrgbl. under Signaturerne «R.» og «Ingen». At det ogsaa har været den almindelige Mening, at disse to Signaturer betegnede en og samme Forfatter, fremgaar af følgende i Mrgbl. for 6. April 1829 indtagne indsendte Epigram:

En Formodning.

Hvor ofte blev der ikke skrevet,
Mens R. endnu paa Jorden leved,
«At *Intet* stikker i Hr. R.» —
Nu omvendt Sommes Mening er;
De vende op og ned paa Tingen,
Og sige: «R., han stikker udi *Ingen*».

af Direktionens Medlemmer og fra en af Skuespillerne. Fra nu af leverer han en Gang hver Maaned en Oversigt over Forestillingerne, indtil hans kritiske Virksomhed aldeles ophører ved Aarets Udgang.

Sæsonen 1829—30 tog sin Begyndelse den 9. September med Holbeins Skuespil «Alperosen, Patentet og Shawlet», samt en Prolog, der fremsagdes af Giebelhausen.

I Prologen, som var forfattet af Chr. Hansson, snertes Publikum for sit Tilløb til de danske Skuespilleres Sommerforestillinger:

— — «I glemte Sol og Fugl og alt,
Og stormede med stort Gevalt
Hid for at nyde Kunstens Glæder» —

en Snert, som en anonym Indsender i «Nyt Skilderi» tog Forfatteren meget unaadigt op. Nu var imidlertid de fremmede Gjæster ilede hjem til «Herthas Strande»,

«Men Kunsten drog med dem ei hen;
Thi Templet staar her end igjen,
Og Ilden end pea Altret luer;
— — — — —
Og vel vi vide til vor Trøst,
At aldrig nogen fremmed Røst
Kan Nordmænds faste Sind forandre.

Denne Kompliment til Nordmændene tager sig unægtelig noget underlig ud, naar man betænker, at «Røsten», der til daglig klang fra den hjemlige Scene, var saagodtsom udelukkende *dansk*, og den udtalte Tillid til Publikums Bestandighed synes heller ikke saa ganske at have holdt Stik, Stemningen var i det hele taget neppe længere synderlig gunstig ligeoverfor Theatret. «R.» undlader da heller ikke at give Publikum og samtidig Direktionen en Snert i saa Henseende. «Saa længe Christiania intet offentligt Theater havde», heder det i en Anmeldelse i «Morgenbladet» for 23. Oktbr. 1829, «hørte man desaarsag en almindelig Klage blandt Folk, — — men nu, da Ønsket er gaaet i Opfyl-

delse og det paa en Maade, som man neppe kunde vente sig, har Piben faaet en anden Lyd; thi nu gjør man, som det synes, alt for at nedrive den engang opførte Bygning. Man indrømmer Lokalet til udenlandske Kunstnere, som mere øvede stille de ved vort Theater i en, i det mindste for en Del, ufortjent Skygge. Man hensynker i salig Henrykkelsesrus over hine, idet man med et haanligt Smil overser disse. Enhver anser sig for kompetent Kunstdommer og overfalder Kritikerne paa en uværdig Maade — ja, en ivrig Herre tror sin Kunstsans fornærmet, naar man understaar sig at yttre, at det lader sig gjøre at spille Komedie ligesaa godt hos os som der, hvor vor æsthetiske Vugge endnu antages at staa».

Mest Sympathi nød Scenens danske Kræfter, og Sæsonen bragte ogsaa strax ved sin Begyndelse endel Tilvæxt i det danske Personale.*) Den 21. September debuterede Jfr. *Augusta Smith* (senere Mad. *Schrumpf*) som Rosine i Beaumarchais' «Barberen i Sevilla». Den unge Skuespillerinde, som senere-

Augusta Schrumpf.

hen kom til at indtage en saa fremragende Plads ved Christiania Theater, hvis Tragedienne hun blev, skjønt hendes Styrke laa mere i det inderlige end i det ophøiede, og hvor hun i en lang Aarrække var Publikums Yndling, har dog neppe gjort ubetinget Lykke i Begyndelsen. Hendes Spil omtales som ujevnt, ligesom der ogsaa klages over hendes uheldige Armbevægelser, hvorimod hendes Sangstemme roses meget. Theatret antages i hende at

*) Da Bøcher efter Sæsonens Slutning 1829 reiste til Kjøbenhavn, bemyndigedes han af Direktionen til at engagere 1 Skuespillerinde og 2 Skuespillere, der tillige var Sangere. Deres Gage skulde bestemmes fra deres Debut af i September Maaned, hvorhos der tilstodes dem fri Reise herop med Dampskib paa anden Plads.

have faaet en lovende Sangerinde. Hun forblev ved Kristiania Theater indtil 1860 og har optraadt i over 400 forskjellige Roller. En anden Dansk, *Gerner*, der kort efter debuterede som Feltmann i «Den fortrædelige Formiddag», har nok endnu mindre tilfredsstillet Forventningerne — «Critica» kalder ham dog «en dannet Mand, der aldrig beiler til Publikums Gunst» — hvorimod den tredie i Rækken, *C. Bocher*, debuterede med meget Held som Bolzheim i Fru v. Weissenthurns fireakts Lystspil «Godset Sternberg», skjønt hans Organ led af «en ikke behagelig Lisp». Selvfølgelig havde Personalet i Sommermaanederne overværet de danske Gjæsters Forestillinger, ved hvilke det jo ogsaa havde assisteret; men disse Kunstneres Paavirkning lader dog ikke til at have været ubetinget gunstig. Vistnok sporer «R.» en gavnlig Indflydelse paa Giebelhausen fra Nielsens frie og behagelige Manerer saavel i Diktion som i Aktion, medens Berg derimod havde ladet sig forføre til at kopiere samme Skuespillers stundom falske Akcentuation og Slag paa Laaret, «ligesom en vis Ængstelighed, som maaske rettelig kunde antages at skrive sig fra det danske Skuespillerselskabs Nærværelse, i Begyndelsen af Sæsonen syntes at have konsterneret det hele Personale».

I denne Sæson bragte Theatret det første norske historiske Skuespil til Opførelse, da H. A. Bjerregaards «Magnus Barfods Sønner» den 27. December 1829 for første Gang gik over dets Scene. Stykket blev modtaget med Bifald; den 13de Januar 1830 opførtes det for tredie Gang og da til Indtægt for Forfatteren under begeistrede Ovationer fra Tilskuernes Side. Man forlangte Nationalsangen, og efterat den var spillet, fremtraadte Giebelhausen i Kostyme som Ottar Birting (en af Stykkets Personer) og overraskede ligesaa meget Publikum som Forfatteren ved Fremsigelsen af en Epilog, der var skrevet af en af Forfatterens Venner, og som blev modtaget med Enthusiasme.*) Bjerregaards historiske Skuespil, hvortil Stoffet, hvad ogsaa Titelen antyder, er hentet fra Sigurd Jorsalfars Saga — den fra Sagaen bekjendte Mandjævnning forekommer saaledes i Stykket ligesom ogsaa Optrinnet mellem Ottar Birting og Sigurd — og som er skrevet med den Oehlschlägerske Tragediedigtning som Forbillede, er et svagt Arbeide, baade hvad Karaktertegningen og Handlingens

*) Prologen findes indtaget i Mrgbl. for 15. Januar. Forestillingen gav en Indtægt af 205 Spd. 48 Skill. Stykket har i Tidsrummet fra 27. Decbr. 1829 til 17. Mai 1833 ialt gaaet 8 Gange over Scenen.

dramatiske Udvikling betræffer, paa samme Tid som Dialogen har en uforholdsmæssig Bredde og ofte lider af svulstig Pathos. Paa Samtiden gjorde dog den yndede Digters Stykke et gunstigt Indtryk og kanske ikke mindst ved de Egenskaber, vor Tid vil være mest tilbøielig til at betragte som Svagheder. I «Critica»'s Anmeldelse, hvori Stykket sammenlignes med Oehlenschlägers «Hakon Jarl», heder det saaledes bl. a., at «den herlige, althenrivende Svada, som udgjør et saa lysende Punkt i Bjerregaards Digteregenskaber, ogsaa her fremtræder med fornyet Glans i hans ligesaa kraftige som skjøntformede Jamber». Ogsaa Udførelsen faar en meget anerkjendende Omtale; især roses Berg for sit Mesterspil som Sigurd, ligesom ogsaa Giebelhausen nævnes som særlig heldig i Ottar Birtings Rolle, i hvilken hans Udvortes og Kostyme var idealt skjønt, hvorimod Saabye tilfredsstillede mindre som Eystein. I et Brev fra Christiania til «Kjøbenhavns-posten», indtaget i dens Numer for 6te Januar 1830 og derfra igjen optaget i «Morgenbladet», udtaler imidlertid vedkommende Korrespondent sig mindre entusiastisk. Han finder dog, at Stykket ikke mangler Interesse, og at Dialogen lader til at være meget smuk, og mener, at Stykket vilde kunne gjort endnu større Lykke end Tilfældet var, om det var blevet givet paa en stor Skueplads og af gode Skuespillere. Naar «Critica» slutter sin Anmeldelse med Ønsket om, at «vor brave Skjald maatte finde den Opmærksomhed, han saa værdigen fortjener, og at flere Arbeider af ham, som dette, maatte pryde vor Scene», saa gik Ønsket forsaavidt ikke i Opfyldelse, som Bjerregaard med dette Skuespil afsluttede sit dramatiske Forfatterskab.

Af andre Stykker, der opførtes for første Gang i denne Sæson, kan nævnes Holbergs «Mester Gert Westphaler» (Enaktskomedien) Gert — Bøcher; den engelske Forfatter Mortons femakts Komædie «Den hjemkomne Nabob» (Vortex — Giebelhausen; Rapid — Saabye; Dik — Bøcher), Kotzebues i sin Tid saa yndede femakts Skuespil «Korsridderne» samt Schillers «Røverne» (Carl Moor — Berg; Franz Moor — Giebelhausen) og Lessings Sørge-spil «Emilia Galotti» (Emilia — Jfr. Smith; Prindsen — Giebelhausen; Marinelli — Berg). Efter Sæsonens Slutning gaves 2 Forestillinger til Indtægt for Personalet, ved hvilke der opførtes Scener af Holbergs «Melampe», Shakespeares «Hamlet» (Hamlet — Berg) og Oehlenschlägers «Aladdin» (Aladdin — Berg; Morgiane — Jfr. Dolgorucki).

Syngestykker havde Theatret endnu ikke givet sig syndelig af med; i denne Sæson var dog Méhuls «Joseph og hans Brødre» kommet til Opførelse. Af en Tilførsel til Protokollen i Direktionsmødet den 19. September 1829 sees imidlertid, at Skuespillerne havde andraget om paa egen Bekostning at maatte faa lære at synge, i hvilken Anledning det bestemmes, at der indtil videre skal bidrages maanedlig med 5 Spd. af Theaterkassen til denne Syngeskole, og at Syngemesteren tilstedes fri Adgang til 1ste Parket. Til Syngelærer antoges *L. M. Ibsen*, der bl. a. har komponeret Melodien til «Hvor herligt er mit Fødeland».)

L. M. Ibsen.

I den følgende Sæson (1830 til 1831) fik Theatret atter to nye danske Sujetter i Hr. og Mad. *Voltz*, som begge debuterede i Kotzebues Enaktslystspil «Den lige Vei er den bedste», hvorhos *Ole Reinholm* den 20. Januar 1831 debuterede som Sir Peter Teazle i Sheridans Komædie «Bagtalelsens Skole», der ved denne Leilighed gaves for første Gang. Hans Debut findes ikke omtalt i Aviserne; han skal imidlertid have været en flink Skuespiller, men han døde allerede det følgende

Aar, saa hans Kunstnerbane blev ikke af lang Varighed.***) I denne Sæson opførtes desuden for første Gang Ifflands Skuespil «Jægerne», Holbergs «Den pantsatte Bondedreng», «Don Ranudo», «Den Stundesløse» (Vielgeschrei — Holm) og «Ulysses von Ithacia» samt Oehlenschlägers Tragedie «Hugo von Rheinberg». Den 24. Marts 1831 optraadte den danske Skuespiller *Miller* som Gjæst i Titelrollen i «Hakon Jarl», og den 20. Juni begyndte en Række

*) Forøvrigt maa en Syngemester tidligere have været ansat ved Theatret, idet en Syngemester Wetterstrand staar opført blandt Orkesterpersonalet i 1828.

**) I Mrgbl. for 1832 No. 253 findes et Mindedigt over ham af C. Schwach.

Sommerforestillinger, ved hvilke kgl. Skuespiller *C. N. Rosenkilde* gjæstede og spillede bl. a. Johan von Ehrenpreis i «Kjærlighed uden Strømper».

Ihvorvel Theatret saaledes udfoldede en ret paaskjønnelsesværdig Virksomhed, blev dog Bøchers artistiske Ledelse af kun kort Varighed. Ved Udgangen af Sæsonen 1830—31 saa han sig nødt til at fratræde sin Stilling som Bestyrer, da han ikke kunde opfylde sine Forpligtelser til Strømberg og Personalet. Han havde fra først af leiet Theatret af Strømberg paa 2 Aar for 23 Spd.

C. N. Rosenkilde.

pr. Spilleaften og mindst 90 Forestillinger. Da der almindeligvis spilledes 100 Aftener blev den aarlige Afgift saaledes 2300 Spd. foruden at Strømberg beholdt Dispositionsretten over Restaurationen, hvorhos han havde 2 afhændelige Billetter til hver Forestilling samt fri Entrée for sig og Familie. I Februar 1830 maatte Strømberg imidlertid nedsætte Leien til 13½ Spd. for hver Forestilling fra 1. Oktober 1830 og fremdeles paa Betingelse af, at der i Sæsonen gaves 90 Forestillinger. I Direktionsmøde den 14. Marts 1831 besluttedes Leien opsagt fra 1. Oktober s. A. I 1829 havde Bøcher allerede maattet laane 800

Spd., og i Sommeren 1830 udstedtes paany en Vexelobligation paa 600 Spd. til Bestridelse af de Udgifter, Forestillingerne ikke havde dækket. Direktionen endosserede Obligationen til Motzfeldt, mod at Bøcher udstedte Skadesløsbrev til ham. I 1831 saa Theatret sig ikke istand til at betale Skuespillerne Sommergager. Bøcher fratraadte med en Deficit af 15 à 1600 Spd., der imidlertid omtrent balancerede med Værdien af de af ham anskaffede Garderobe- og Inventariesager.

Theatret blev nu af Strømberg solgt til Skuespiller Saabye,*) som ligeledes erholdt et kgl. Privilegium, og under hvis Ledelse den følgende Sæson aabnedes, efterat paany endel Forbedringer var foretagne med Skuespilhuset.

*) Skjødet er udstedt 22. Juni 1832, og Købesummen opført med 5 163 Spd. 49 Skill. I Salget medfulgte ogsaa den Strømberg tilkommende Rettighed, at holde Restauration i Theatret.

Theatret under Saabyes Bestyrelse. Nye danske Skuespillere. Gjæsteoptræden af Dr. Ryge. Theatrets Brand. Husly i «Dramatiken». Striden mellem «Patrioter» og «Danomaner».

Den 28. September 1831 begyndte Christiania offentlige Theater sin Virksomhed under Skuespiller *Carl Anton Saabyes* Bestyrelse. Selve Aabningsforestillingen bød paa ikke mindre end 3 Debuter, idet *Balling* og *Wienecke* debuterede, den første som Dowly og den sidste som Clinton i Scribes Lystspil «Formynder og Myndling» samt *Wimmer* som Anders i Syngestykket «Bødkeren». Af disse tre nye danske Skuespillere omtales *Balling* som en flink Komiker med et i det Hele taget alsidigt Talent, *) medens *Wienecke*, der havde et fordelagtigt Ydre og en god Sangstemme, antoges at ville gjøre god Nytte for sig i Cavalierroller. Ingen af dem kom dog til i nogen længere Fremtid at være knyttet til eller at faa nogen særdeles Betydning for vor Scene. Dette blev derimod Tilfældet med *Christian Jørgensen*, som den 5. Oktober s. A. havde sin Debut som Hellewitz i Carl Tøpfers nu forlængst glemte Drama «Fredrik den Anden i Leiren». Jørgensen, der strax tiltrak sig Opmærksomhed ved sin for Scenen heldige

Chr. Jørgensen.

*) *Balling* havde i 1829 debuteret paa Kjøbenhavns kgl. Theater, trods at *Ryge* og *Nielsen* med megen Iver havde modsat sig hans Debut som «uværdig for Scenen», da han savnede baade Exterior, Organ og den

Personlighed, sit prægtige Organ og sin korrekte Deklamation, og som omtales som en Skuespiller, «af hvem man kan vente sig det bedste», var født i Kjøbenhavn 1812 og allerede i en ganske ung Alder antagen som Elev ved det kgl. Theater. Da det imidlertid ikke lykkedes ham at faa nogen Rolle, hvori han kunde prøve sine Kræfter, besluttede han at reise til Norge og tage Engagement ved Christiania Theater, hvor han senere uafbrudt virkede indtil 1863 og fik et stort Rollerepertoire baade i Tragedien og Karakterkomedien, i Lystspillet saavel som i Vaudevillen, hvorhos hans gode Sangstemme ogsaa gjorde ham anvendelig i Operaen, hvor han har sunget baade Don Juan og Leporello. Hans sonore, kraftige Organ anviste ham en selvskreven Plads som den Oehlen-schlägerske Tragedies Helte, paa samme Tid som hans Evne til smidig og pointeret Replikbehandling gjorde ham til en yndet Skuespiller i Firti- og Femtiaarenes franske Intrige- og Salonkomedier. Han indtog i en lang Aarrække en fremragende Plads blandt Personalet og var i det Hele taget en heldig, af Publikum høit skattet, Repræsentant for Datidens Kunst. — en Skuespiller, der forenede Intelligens og Begavelse med Rutine og Aplomb i sin ydre Optræden. Han fungerede tillige i længere Tid som Sceneinstruktør og havde som saadan en ikke ringe Indflydelse paa det yngre Personales kunstneriske Udvikling. Theatret paaskjønnede ogsaa hans Talent; i 1838 erholdt han saaledes Understøttelse af Theaterkassen til en Reise til Kjøbenhavn, Hamburg og Berlin for at uddanne sig i sin Kunst. En flink Skuespillerinde fik man samtidig i Jfr. *Emilie da Fonseca* (senere Mad. Fonseca-Møller og derefter Mad. Bratz), som i 1827 havde debuteret paa Kjøbenhavns kgl. Theater, men uden Held, som Susanne i «Figaros Giftermaal». Her optraadte hun for første Gang den 7. Oktober 1831 som Mad. Almer i Kotzebues Komædie «Syv Tusinde Rigsdaler», og tilhørte siden i et langt Tidsrum Christiania Theater, hvor hun fornemmelig i ældre komiske Roller gjorde god Fyldest for sig og vandt megen Yndest hos Publikum. Den ved samme Leilighed ligeledes for første Gang optrædende Jfr. *Heimbach* hørte derimod til de mindre betydelige Kræfter, hvad der nok ogsaa var Tilfældet med Mad. *Wimmer*, som den 28. Oktober debuterede som Fru Møenstrup i Samsøes Sørgespil «Dyveke».

Skuespilleren nødvendige objektive Betragtning». Han slog da heller ikke igjennem, hvorfor han forlod det kgl. Theater og søgte Engagement i Norge. Overskou: «Den danske Skueplads» 5. D. S. 87—88.

Den første Sæson under Saabyes Direktorat bragte saaledes en betydelig Forstærkning i det danske Personale, medens ingen-
 somhelst Tilgang fandt Sted af norske Kunstnere, af hvilke des-
 uden Boiflins Navn i denne Sæson forsvinder fra Plakaterne. *)
 Det betydelige Antal danske Skuespillere, som Saabye, strax han
 havde overtaget Theatrets Ledelse, engagerede, tyder just ikke
 hen paa, at han — som en Indsender i «Morgenbladet» for
 10. Januar 1832 udtrykker sig — «ikke skulde hylde det skammelige
 unorske Princip, men virkelig bestræbe sig for at give vor Skue-
 plads den Nationalitet, som den savnede». En Bestræbelse i den
 Retning vilde vistnok nu ogsaa have vist sig unyttig og forgjæves.
 Det danske Element kunde fra
 nu af ansees som eneherskende
 paa den norske Hovedstads offent-
 lige Theater — et Faktum, der
 ogsaa blev Anledning til en heftig
 Strid mellem de to Partier, hvori
 Befolkningen var delt, idet The-
 atret kom til at spille en frem-
 trædende Rolle i Kampen mellem
 den gamle Kultur og de nyvakte
 nationale Krav og Interesser.

Hvad Repertoiret angaar, saa
 holdt det sig gjennemgaaende paa
 samme Stadium som tidligere.
 Kotzebues Komedier lader dog til
 at have tabt noget af sin tidligere
 Yndest. En Indsender i «Morgen-
 bladet» beklager sig saaledes over, at man skal være nødsaget til at
 døje Kotzebues moralsk lascive Skuespil, hvad han mener nærmest
 er at tilskrive en Slags Magelighed af Vedkommende, da der dog
 gives saa mange ypperlige franske, tyske og danske Stykker for
 ikke at tale om de mange engelske af den gamle Skole. Af
 danske Stykker bragte Sæsonen forresten ikke saa faa. For-
 uden Holbergs «Julestuen» og «Den politiske Kandestøber» (med

Emilie Bratz.

*) Af den oftere nævnte Forhandlingsprotokol sees, at Mad. Boiflin (forment-
 lig den tidligere Jfr. Kolstad) var død 1830, og i Mrgbl. for 3. Oktober
 1831 tillyser Boiflin Auktion over Indbo i sit Logis hos Skræddermester
 Sundberg i Grubbegaden. En Jfr. Boiflin, som var blandt Eleverne ved
 den norske dramatiske Skole i 1852, var hans Datter.

Balling som Herman von Bremen) gaves i Sæsonen 1831—32 for første Gang Henrik Hertz' toakts versificerede Lystspil «Amors Geniestreger», der blev modtaget med et overordentlig Bifald, fremdeles J. L. Heibergs Vaudeviller «Recensenten og Dyret» (med Giebelhausen som Trop og Jørgensen som Ledermann) samt «Aprilsnarrene», i hvilket Stykke Jfr.ne Smith og Fonseca som Trine Rar og Frk. Trumfmeier nævnes som særdeles heldige, og endelig «De Uadskillelige». De gjorde samtlige megen Lykke og skaffede Penge i Theatrets Kasse. Af Heibergs Vaudeviller var «Kong Salomon og Jørgen Hattemager» allerede bragt til Opførelse i Strømbergs Tid, og det fortjener at bemærkes, at «Critica» tager Ordet mod dette Stykke, som Bladet mener vil bidrage til at give Smagen en skjæv Retning, ihvorvel det indrømmer, at det godt spillet gjør en ualmindelig Theatereffekt. Af større Arbejder opførtes Oehlenschlägers «Palnatoke» (med Balling i Titelrollen), og J. N. Bruns «Einar Thambeskjelver», der gaves for første Gang den 27. Januar 1832 som Feststykke i Anledning af Kong Carl Johans Fødselsdag i Forening med en for Leiligheden af Kaptein H. Foss forfattet Prolog, der fremsagdes af Saabye, og hvori det heder tilslut:

«Mer værdig Gjenstand ei formaar vor Scene
Med Kongedagens Høitid at forene;
Det store kun sig værdigt nærme kan
Europas Kongehelt, vor Carl Johan.»

Theatret synes i Begyndelsen af Saabyes Styrelse paany at være bleven omfattet med adskillig Interesse. Ifølge en Opgave i «Morgenbladets» No. 52 for 1832 havde Indtægten fra 28. September til Udgangen af 1831, i hvilket Tidsrum der var givet 29 Forestillinger, udgjort omtrent 4200 Spd., altsaa henved 150 Spd. hver Spilleaften, en Gjennemsnittsindtægt, som i Forhold til Byens daværende Indbyggerantal jo maa siges at være meget god. «Antages det nu,» heder det videre, «at Theatret giver 10 Forestillinger om Maaneden, saa vil selvfølgelig et Theateraar (9 Maaneder) indbringe Entreprenøren 13500 Spd. Sættes det maanedlige Gagereglement til 800 Spd., altsaa for et Aar 7200 Spd., saa bliver endnu 6300 Spd. tilovers til Afbetaling paa Gjæld, Anskaffelse af nye Stykker, Garderobe m. v. Udsigterne for Theatrets Vedligeholdelse formenes derfor ingenlunde at være mørke,

saafremt Entreprenøren forstaaer ved en kraftig og indsigtfuld Bestyrelse at sikkre Kassen lignende Indtægter.»

Uheldigvis viste Saabye sig ikke at være i Besiddelse af den for en Theaterleder nødvendige Kraft og Indsigt. Han havde strax ved sin Tiltrædelse ved omkalfatrende Forbedringsplaner, der havde kostet 3500 Spd., i Forening med Kjøbet af Theatret, Garderobe og Inventar paadraget sig en betydelig Gjæld af mellem 13 og 14000 Spd., som stadig øgedes, og efter et halvt Aars Forløb blev det derfor nødvendigt at søge Forholdsregler for at sikre Theatrets Existens. Saabye fik nu en Direktion, bestaaende af Bjerregaard, Colban, Motzfeldt, Møller, Møinichen og Smith, over sig, han fik en fast aarlig Gage og maatte forpligte sig til ikke uden Direktionens Samtykke at belaste Indretningen med nogen Gjæld og kun foretage Udtællinger til Indretningens Tarv samt, naar Direktionen fandt det for godt, at sælge Theatret til Christiania By. Saabye var saaledes foreløbig reddet ud af sin Forlegenhed, og den 3. September 1832 kunde Theatret begynde sin 5. Sæson. Den bragte 4 danske Debutanter, Herrerne *Friis* og *Weise* samt Damerne *Jfr.ne A. Pätges* og *Schlowitz*, af hvilke dog ingen tilførte Personalet nogen nævneværdig Forøgelse.

Af mere bekendte Stykker opførtes i denne Sæson for første Gang Ewalds tragikomiske Forspil «De brutale Klappere», Rosenkildes Vaudeville «Vennernes Fest», Overskous «Kunstnerliv», J. L. Heibergs «Kjøge Huskors», Hertz' femakts Lystspil «Hr. Burchardt og hans Familie», Scribes enakts Lystspil «Qvækeren og Danserinden» samt Ingemanns Sørge­spil «Masaniello», og af Synge­stykker Mozarts «Bortførelsen fra Seraillet».

Theatret havde i Sæsonen flere fremmede Gæster. I Mai optraadte Sangeren *Ronniger* fra det keiserlig-kongelige Theater i Wien bl. a. i Scener af «Barberen i Sevilla» og «Jægerbruden» samt den neapolitanske Hofsanger *Cesare Gobbi*, der foredrog «Vokalnumere, i hvilke han afvexlende sang Sopran, Alt, Tenor og Bas med stor Færdighed i Passages og Figurer og med en forbausende Overgang fra den ene Extrem til den anden». Isærdeleshed skal han have excelleret i et Sangnummer à la Paganini. Af større Interesse for det skuespilyndende Publikum var dog en Række Gæsteroller, som gaves af den kgl. danske Skuespiller Dr. *Ryge*

Ryge som Hakon Jarl.

fra den 7. Juni til den 31. Juli, i hvilket Tidsrum denne udmærkede Kunstner, assisteret af Theatrets Personale, udførte flere af sine bedste Roller, deriblandt Titelrollerne i «Hakon Jarl» og Sanders «Niels Ebbesen», Per Degn i «Erasmus Montanus», Warberger i Ifflands «Jægerne», Salomon Goldkalb i «Kong Salomon og Jørgen Hattemager» og Saft i Syngespillet «Sovedrikken». Samtidig med Ryge ankom hertil ogsaa de kgl. Skuespillere *Nielsen* og *Winsløv*, som den 10. Juni optraadte i Schillers «Røverne», den første som Carl, den sidste som Franz Moor, hvorpaa de afreiste til Bergen, uden efter Forventning at aflægge Christiania Besøg paa Tilbageveien.

Ryge blev saaledes alene tilbage og var Gjenstand for stor Ovation og almindelig Beundring. Publikum skal endog have drevet den sidste saavidt, at det paa de Aftener, han optraadte, stillede sig op i Grændsen for at faa se ham, naar han gik til Theatret. Da han den 14. Juni havde spillet Hakon Jarl og efter Forestillingen blev fremkaldt, besvarede han denne Opmærksomhed ved at recitere følgende Ord af det Digterværk, hvori han havde udført Hovedrollen:

«Hvad Mennesket er skabt til, føler han,
Og medfødt Drift udvikler medfødt Kraft»,

hvilke Ord gav ham Anledning til at berøre sit personlige Forhold som Videnskabsmand og Skuespiller. Han sluttede med at bevidne det norske Folk sin Agtelse og Christiania Publikum sin Erkjendtlighed. Hans Foredrag blev modtaget med lydeligt og længe vedvarende Bifald.*) «Morgenbladet»s Referent finder imidlertid til Antidanernes Beroligelse ogsaa at burde gjøre opmærksom paa, at «det samme Publikum, der oftere i denne Tid har vist den udmærkede danske Kunstner sin Hyldest, ved den om-

*) Det maa have været Skik og Brug paa den Tid, at den Skuespiller, der fremkaldtes, takkede for Opmærksomheden med nogle Ord til Publikum. Da Ryge fremkaldtes efter sin Udførelse af Overførster Warberger i «Jægerne», erklærede han saaledes, at han ved denne Opmærksomhed fra Publikums Side følte sig endnu mere smigret, end da han fremkaldtes som Hakon Jarl, saasom han troede at maatte tilskrive Rollen og Publikums Nationalitetsfølelse det Bifald, han dengang høstede, hvorimod han denne Gang ansaa sig berettiget til at henhøre det til Spillet. Og da Professor Nielsen i Begyndelsen af Firtiaarene optraadte som Gjest paa Christiania Theater, takkede han, da han fremkaldtes som Philip II i «Don Juan af Østerrig», med at forsikre, at «det var ham en dobbelt Ære som Tyran at vinde Bifald hos det frieste Folk i Verden».

handlede Leilighed med Begeistring istemmede vor Nationalsang og bragte det elskede Fædreland et enthusiastisk tre Gang tre gjentaget Hurra». Den 31. Juli tog Ryge som Hakon Jarl endelig Afsked med Publikum i en Epilog, hvori han paany bevidnede sin Agtelse for og Erkjendtlighed mod Nordmændene. *) Forestillingen bivaanedes af Kronprins *Oscar*, ledsaget af *Adam Oehlschlager*, som netop i de Dage under sit første Norgesbesøg opholdt sig i Christiania. Ryges Gjæstespil havde skaffet Theaterkassen en betydelig Indtægt, **) men til ubetinget Gavn for Theatret var Ryges Optræden ikke. Den har maaske ei været uden heldig Indflydelse for et Par af Skuespillernes Vedkommende, men Publikum havde nu faaet se en Prøve paa dramatisk Kunst, som nødvendigvis maatte stille vore egne Præstationer i Skyggen, ja det lader til, at man nu først rigtigt har faaet Øinene op for, hvor tarveligt det hele Stel herhjemme i Grunden var, og dette skulde ikke være skikket til at ophjælpe den allerede i Forveien hensygnede Interesse for Theatret. Der klages fra nu af saaledes jævnlig over det lurvede Udstyr, og Direktionen gjøres opmærksom paa, at Sceneriet stod i en sørgelig Kontrast til den udmærkede Kunst, man nu havde havt Anledning til at se. «Man synes ordentlig at have lagt an paa Skjodesløshed ved Maskineriet, og fast enhver Virksomhed af dette foregik under Latter og stærk Piben», heder det i et Referat i «Morgenbladet» om Opførelsen af «Hakon Jarl» den 14. Juni. «At Maskineriet er slet og Dekorationerne maadelige, kan vistnok ei regnes Direktionen tillast» — tilføies der — «men det Slags Bestialiteter, som under denne Forestilling fandt Sted, maa Direktionen dog kunne forebygge, naar dens Opmærksomhed er bleven vakt ved en foregaaende Forestillings Fataliteter af en lignende Beskaffenhed». Saavel Landskabs- som Arkitektur-Dekorationerne maa have været under al Kritik, hvad det kunstneriske angik, og gjorde ved sin Urenlighed og sit forrevne Udseende et endnu væmmeligere Indtryk. Det er altsaa fremdeles de samme Klager, som de der i sin Tid førtes over Strømbergs Regie, «at Teppet og Kulisser ved Sceneforandringer kom ravende og vaklende i Minutters

*) Se «Breve fra og til Henrik Hertz», Kbh. 1895 p. 220, hvor Epilogen i et Brev af 21. Septbr. 1833 fra Chr. Winther til Hertz omtales som et «chef d'oeuvre af Ækelhed».

**) Sæsonens samlede Indtægt udgjorde 14000 Spd.

Kamp med hinanden, og at Skoven mangengang beholdt en fast Plads i Riddersalen og Riddersalen i Skoven».

Saadant Slurveri skulde naturligvis ikke hæve Theaterledelsen i Publikums Øine. Direktionen synes heller ikke at have havt den fornødne Myndighed, og Saabye selv at have tabt Interessen for sin Stilling, efter i Virkeligheden kun at være bleven Entreprenør, om han end i Navnet fremdeles stod som Theatrets Eier. Direktionen savnede dog paa den anden Side ikke sit Forvar. En Indsender i «Morgenbladet» for 17. Juni indrømmer saaledes vistnok, at Theatrets Maskineri er saa slet, som det kan være, og at den største Negligence eksisterer ved Udførelsen, men gjør tillige opmærksom paa, at «da Hr. Saabye er den, som baade er betalt som Maskinist og lønnet som Direktør med en ikke ubetydelig Gage og overdraget det specielle Opsyn med Scenen, saa maa enhver Bebreidelse ramme ham. Direktionen har kun Overopsynet med Theatrets Ledelse, uden hvilket den hele Indretning sandsynligvis vilde være gaaet istaa, og Direktørernes Løn derfor — er Tab af deres Tid, Opofrelse af Penge, Ærgrelser og Chikaner, som daglig vises dem. Man maa beklage, at der ikke kan raades Bod paa Indretningens Slethed, forinden Tid og Omstændigheder tillade saadant».

Omstændighederne kom heller ikke til at stille sig gunstigere for Theatret i det nærmest følgende Tidsrum. Thi nu fulgte den ulykkelige Choleratid, i hvilken Indretningen tilføiedes et Tab af 5 til 6000 Spd., og hvorefter Saabye reiste sin Vei, «uden at have sørget for noget», som det heder i den af Direktionen efter Theatrets Brand i 1835 afgivne Beretning angaaende dets Ledelse i de nærmest foregaaende Aar. Hvor lidet aktivt end Direktionen kan have grebet ind i Styrelsen, saa fortjener den dog ialfald Aerkjendelse for, at den bidrog sit til at holde Theatret oppe i den efter Saabyes Afreise følgende Krise ved at sørge for, at alle Lønninger fremdeles udrededes, og at intet dueligt Subjekt fjernede sig.

Imidlertid begyndte Theatret sin 6. Sæson i Oktober 1833 fremdeles under Saabyes Ledelse, idet han sees i Aviserne at indbyde til Abonnement. Om Aabningsforestillingen, der bestod af «Henrik den Femtes Ungdom», og hvori to nye danske Skuespillere havde sin Debut, nemlig *Frænkel* som Kaptein Coop og *Sanne* som Edvard, heder det i «Morgenbladet» for 9. Oktober, at «Auspicierne ikke var de heldigste, hvad enten man saa hen til de

faa Tilskuere eller til, hvad der præsteredes paa Scenen, hvor Søvnighed og Kraftsløshed i den Grad herskede, at Publikum ei en eneste Gang under hele Forestillingen foranledigedes til at yttre Bifald. Hvad de tvende Debutanter angik, afholdt Publikum sig fra enhver Dom.» Ligesaa lidet Held havde Theatret med de følgende Debutanter, *Nielsen* (der ikke maa forvexles med Peter Nielsen, som først debuterede i den følgende Sæson), der første Gang optraadte den 11. Oktober som Stadsmusikant Miller i «Kalebale og Kjærlighed» — i hvilket Stykke Mad. Bøcher atter viste sig paa Scenen efter et Aars Fravær — og *Hochbrandt*, der debuterede som François i «De to Galeislaver». Begge disse Skuespillere var engagerede for Theatret af Ryge, som havde lovet at skaffe det brugbare Subjekter fra Kjøbenhavn, et Løfte, med hvis Opfyldelse han sees at have været særlig uheldig — «de Folk, Dr. Ryge sendte, var værre end ingen». Til disse hørte formentlig ogsaa de næstfølgende Debutanter, *Selmer*, der optraadte den 25. Oktober som Lord Elmswood i «Formynder og Myndling», og Jfr. *Larsen*, der debuterede som Rose i «Recensenten og Dyret».*) Derimod var Theatret heldigere med sit Engagement af Anton Smidth, som under Navnet «*Ansicky*» havde sin Debut den 21. April 1834 som Clavigny i Scribes Lystspil «Gesandten». I Begyndelsen lader han dog ikke til at have gjort nogen synderlig Lykke, men han blev senere en meget anvendt og yndet Skuespiller ved Christiania Theater, til hvilket han var knyttet, indtil han i Firtiaarene modtog Ansættelse ved Kjøben-

*) I en Skrivelse fra Direktionen til Ryge af 16. September 1834, hvormed den sender ham en Anvisning paa 124 Spd. for Indkjøb af Garderobe-sager til Theatret, anfører Direktionen, som Undskyldning for Beløbets sene Fremkomst, Theatrets slette Besøg i den forløbne Vinter, der igjen «er resulteret dels af Choleraepidemien og dels af de høist uheldige, totalt talentløse Subjekter, Theatret i afvigte Høst havde faaet fra Kjøbenhavn».

Fra først af har nok Instruktør Nielsen gjort Tjeneste som Kommissionær for Theatret, hvad Engagementer angaar; i Juli 1835 henvender Direktionen sig til kgl. Skuespiller Liebe med Anmodning om at overtage Hvervet og gjør i den Anledning opmærksom paa, at Gagerne er mellem 20 og 25 Spd. pr. Md. Aaret rundt, og at Theatret behøver fire Skuespillere med Sangstemme, da Syngestykker for Tiden især interesserer Publikum; fornemmelig tiltrænges høilig en god Tenor. Liebe maa dog ikke have været villig til at fungere som Kommissionær, thi i Oktbr. s. A. sender Direktionen Skuespiller Phister en Takkeskrivelse for hans Tilbud om at ville bistaa med at engagere Subjekter for Theatret og udtaler tillige det Haab, at en Mand med hans Talent

havns Kasinotheater. *) Endelig bragte Sæsonen nok en Debutant i *Heger*, der optraadte første Gang den 23. Mai som Trop i «Recensenten og Dyret». Som rimeligt var, maatte Personalet blive noget ambulerende; men de bedste Kræfter af dette vedblev dog at være knyttede til Theatret og danne dets egentlige Kjæretropper.

Af mere bekendte Stykker, som i denne Sæson kom første Gang paa Repertoiret, kan nævnes Heibergs Vaudeville «De Danske i Paris» og Scribes og Aubers Opera «Fra Diavolo», der begge vandt meget Bifald. Men i det Hele taget var denne Sæsons Repertoire tarveligt; Stykkerne valgtes uden Smag og Skjønsmhed, ligesom der fremdeles jævnlig klages over, at der under Opførelsen herskede en Skjodesløshed og Uorden, som overgik al Beskrivelse. Det var jo forøvrigt ikke saa underligt, om den trykkede Stemning, der udøvede en saa hemmende Indflydelse paa Besøget, at Huset i et Par Maaneder næsten stod aldeles tomt, ogsaa maatte have en sløvende Indvirkning paa Skuespillerne og Theaterledelsen i det Hele taget.

Theatret sled sig dog igjennem ogsaa i denne Sæson, og i den paafølgende, der aabnedes den 3. September 1834, begyndte Omstændighederne at føie sig noget gunstigere. Christiania Indvaanere var nu komne sig efter Choleraskrækken, og Theaterdirektionen var saa heldig strax ved Sæsonens Begyndelse at forskaffe Personalet en værdifuld Forøgelse i et Par Kunstnere, som ikke blot ydede Theatret en god Assistance i den forhaandenværende Misère, men som ogsaa i den lange Fremtid, hvori de vedblev at være knyttede til dets Scene, kom til at indtage en Plads blandt dets bedste og mest skattede Kræfter. Ved selve Aabningsforestillingen debuterede Jfr. *Signe Winsløv* (senere gift med Skuespiller Giebelhausen) som Fruen i Tøpfers Lystspil «Ser Jer i Speil». Hun var en Datter af den kgl. danske Skuespiller Winsløv d. æ. og havde i 1832 debuteret paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn, hvor hun havde erholdt Plads som Elev og nydt Veiledning af sin Onkel Skuespiller Carl Winsløv, som ogsaa under sit Gjæstophold her i 1833 paa hendes Vegne modtog Engagement for hende ved Christiania Theater, hvilket hun siden tilhørte i 40 Aar,

og Iver for den dramatiske Kunsts Udbredelse vil være heldigere i sit Valg, end Theatrets tidligere Kommissionærer havde været.

*) Senere optraadte han igjen en kort Tid paa Christiania Theater, indtil han omsider fratraadte Scenen. Han døde som dansk Fiskeriinspektør.

og hvor hun fik et betydeligt Repertoire, hvori de saakaldte Anstandsdame-Roller var de overveiende. Sæsonens anden Debutant var *Peter Ludvig Nielsen*, der optraadte paa Christiania Theater

Signe Giebelhausen.

for første Gang den 8. September 1834 som Philibert junior i Picards Stykke «Brødrene Philibert» og blev den af de danske Kunstnere, der var længst knyttet til samme, hvor han i 1884 som *den sidste Danske* og vor Scenes Nestor feirede sit 50 Aars Skuespiller-jubilæum, og som han først fratraadte i 1889, en og otti Aar gammel. Født 1808 i Kjøbenhavn, forlod Nielsen i Tyveaarsalderen sit Fødeland for i Norge at følge sit Kunstnerkald, da det ikke var lykkedes ham at faa Adgang til Kjøbenhavns kgl. og den Tid eneste offentlige Theater. I Bergen debuterede han ved det Olsenske Selskab som Stig Andersen i «Niels Ebbesen», men da Direktør Orlamundt i Trondhjem tilbød ham bedre Vilkaar, reiste han derop, hvor en af Christiania Theaters Direktører under et tilfældigt Ophold sammesteds fik se ham spille, hvad der gav Anledning til hans Engagement ved Hovedstadens Scene. Under sin lange Kunstnerbane, paa hvilken han efterhaanden satte sig mere og mere fast i Publikums Gunst, har han ialt spillet 856 forskjelligartede Roller:

«Snart Riddersmand i Pantser og i Plade,
snart Tigger, svøbt i Pjalter, saa Grosserer,
saa Skurk, saa Biskop, gammel Onkel, Kam-
merherre,
saa simpelthen «En Herre» — —

som det heder om hans kunstneriske Virksomhed i en Epilog til en af hans Beneficeforestillinger; men mest betegnende for hans Kunstner-individualitet var Komediens Karakterroller, fornemmelig de kjøbenhavnske Spidsborgere i Heibergs, Hertz' og Hostrups Lystspil og Vaudeviller, ligesom han ogsaa havde en Specialitet i sine Jøde-

for første Gang den 8. September 1834 som Philibert junior i Picards Stykke «Brødrene Philibert» og blev den af de danske Kunstnere, der var længst knyttet til samme, hvor han i 1884 som *den sidste Danske* og vor Scenes Nestor feirede sit 50 Aars Skuespiller-jubilæum, og som han først fratraadte i 1889, en og otti Aar gammel. Født 1808 i Kjøbenhavn, forlod Nielsen i Tyveaarsalderen sit Fødeland for i Norge at følge sit Kunstnerkald, da det ikke var lykkedes ham at faa Adgang til Kjøbenhavns kgl. og den Tid eneste offentlige Theater. I Bergen

Peter Nielsen.

roller, især i den gamle engelske Komedie.*) Nielsens Debut efterfulgtes den 15. s. M. af *Spindlers* som Kaptein Don Ludovico i Calderons Skuespil «Bonden som Dommer». Han havde i 1828 debuteret paa Kjøbenhavns kgl. Theater, men uden at vinde Bifald. Ved Christiania Theater, hvor han efterhaanden fik et ikke saa lidet Repertoire, forblev han indtil 1843, da han vendte tilbage til Kjøbenhavn og der optraadte som Gjæst paa det kgl. Theater, hvad han, efter Overskous Beretning, kom meget uheldigt fra.**)

Ogsaa Repertoiret tog i denne Sæson noget Opsving. Af større Stykker opførtes for første Gang foruden Ifflands «Spilleren» og Holcrofts Komedie «Veien til Ødelæggelse» Delavignes Tragedie «Ludvig den Ellevte». Direktionen, som nu omsider begyndte at tage sig noget mere af det forfaldne Dekorationsvæsen,†) havde ofret en efter Omstændighederne ikke ubetydelig Sum paa dette Stykke, men Udstyret omtales alligevel som tarveligt nok, ligesom selve Stykket, hvori Balling udførte Titel-

Martin Spindler

rollen, laa over Theatrets daværende Kræfter. Som karakteristisk for Datiden kan nævnes, at man i denne Sæson bragte to «Napoleons-Stykker» paa Scenen, nemlig Dupatys og Regniers historiske Dramaer «Napoleon i Schönbrunn» og «Napoleon paa St. Helena», i hvilke begge Napoleons Rolle udførtes af Spindler. Den 4. Januar 1834 opførtes for første Gang Oehlenschlägers

*) Nielsen har ialt optraadt 6599 Gange, og i de 55 Aar, han var ansat ved Theatret, kun været 2 Gange sygmeldt.

**) Overskou: «Den danske Skueplads» 5 D. S. 616.

†) Den havde bestilt 3 Dekorationer, en Pragtsal, en Gade og en Skov, af den danske Theatermaler Troels Lund, men ingen af dem kom formedelst Theatrets Brand dette tilgode.

Tragedie «Tordenskjold», «arrangeret i 4 Akter for den norske Scene» af Conrad Schwach, og med en ligeledes af Schwach forfattet Prolog, der fremsagdes af Mad. Schrumpf. «Morgenbladet»'s Theateranmelder finder, at denne Tragedie hører til den danske Digtets mindst heldige Arbejder, og at det vel især har været Heltens berømmelige Navn, som har bevæget Schwach til at arrangere Stykket for Scenen. Titelrollen udførtes af Jørgensen, «i det Hele med Kraft og Sandhed, ligesom det ogsaa lykkedes ham godt at gjengive det muntre Lune, der er et Træk i den norske Søhelts Karakter». Harriet spilledes af Jfr. Winsløv og Kammer-tjeneren Cold af Nielsen «med den Trohjertighed og Inderlighed, hvormed den er skildret af Forfatteren.» Af Syngestykker bragte Sæsonen Aubers Opera «Bruden» samt Hérolts og Halévys «Ludovic».

Cecilie Jørgensen.

Den 4. September 1835 aabnedes den 9. og sidste Sæson paa det af Strømberg opførte Theater. Ogsaa i denne Sæson fik det en Skuespillerinde, som siden i en lang Aarrække hørte blandt Scenens dygtigste og mest anvendte Kræfter. Den 9. September debuterede Jfr. *Cecilie Gade* (senere Mad. Jørgensen) som Nice i «Ludovic». Ogsaa hun havde forsøgt sin Lykke ved Kjøbenhavns kgl. Theater, hvor hun i 1830 havde debuteret som Cherubin i Mozarts «Figaros Bryllup», men uden at vække nogen større Opmærksomhed. Ved Christiania Theater, hvor hun fornemmelig havde sit Repertoire i de jævne borgerlige Dameroller og tillige medvirkede i Syngestykker og Operaer, forblev hun indtil 1863, da hun tilligemed sin Mand tog Afsked fra Scenen og flyttede til Kjøbenhavn.

Den 5. November 1835 afsluttedes pludseligt Forstillingerne paa det Strømbergske Theater ved dets Brand. Man spillede denne Aften «Ser Jer i Speil» og P. A. Heibergs «Indtoget». Under Opførelsen af det sidste Stykke opkom Ild i Garderoben, hvor Statisterne havde klædt sig, og da Ilden bemærkedes, stod allerede Værelset i Lue. «Aktørerne», heder det i «Morgenbladet»'s Beretning om Katastrofen, «flygtede fra Scenen, og Tilskuerne strømmede ud af Huset, endnu før der gjordes Brandalarm. Der var kun noget over hundrede Tilskuere tilstede, saa

at Trængselen for at komme ud ikke var meget stor, og ingen kom til Skade». Paa de yderste Mure nær afbrændte hele Bygningen ligesom alt Inventarium. Huset var assureret for 5620 Spd., derimod var Indboet ikke assureret. Havde man maaske tidligere med Føie kunnet bebreide Direktionen for Uvirksomhed og Lige-gyldighed ligeoverfor Indretningen, saa viste den ialfald nu en paaskjønneelsesværdig Aktivitet for at hindre Theatrets Virksomhed fra at standse, og Skuespillerne saaledes blive brødløse. Alle-rede den 6. November om Morgen udfærdigede Direktionen, der nu bestod af *H. Bjerregaard, Colban, H. Foss, P. Meinichen* og *U. W. Møller*, et Cirkulære til Theaterpersonalet, hvori den lovede at faa tilveiebragt saadanne Arrangements, at de ved Branden afbrudte offentlige Forestillinger igjen kunde fortsættes jo før jo heller, og Midler til Personalets Gagering saaledes tilveiebringes. En Skrivelse blev ogsaa sendt til Direktionen for det dramatiske Selskab, som paa Opfordring velvillig stillede sit Lokale til Dis-position.

Den 22. November gjenoptoges Skuespilopførelserne paa det dramatiske Selskabs Theater med en Beneficeforestilling for Personalet, og her fandt nu dette Husly i de to følgende Sæsoner, indtil det imidlertid opførte Theater paa Bankpladsen aabnede sine Døre den 4. Oktober 1837.

I dette Tidsrum fik Theatret en dygtig Skuespiller i *Cronborg*, der debuterede den 3. Oktober 1836 som Ludvig den Ellevte i Delavignes Tragedie af samme Navn, hvorimod Skuespilleren og Sangeren Berg forlod Theatret i Juli 1837 og vendte tilbage til Danmark og med ham Mad. Bøcher, som efter sin første Mands Død havde indgaaet Ægteskab med Berg. Disse to Sæsoner bragte af nye hidtil ikke opførte Stykker Mélesvilles toakts Vaudeville «Michel Perrin» med Giebelhausen i Titelrollen, J. L. Heibergs «Nei» med P. Nielsen som Klokker Link samt Olafsens femakts Lystspil «Gulddaasen». Af Syngestykker og Operaer, hvoraf adskillige i disse to Sæsoner for første Gang kom paa Scenen, kan nævnes Mozarts «Don Juan», opført første Gang 6. Januar 1836, Boyeldieus «Den hvide Dame» og Webers «Jægerbruden». Endnu skal vi blot omtale et eiendommeligt Gjæstespil, som fandt Sted under Opholdet i «Dramatiken», nemlig Balletmester *Springer's*. Han optraadte under Titel af «Groteskdanser fra det kgl. Theater i St. Petersburg» og udførte Titelrollerne i de melodramatiske

Skuespil «Domi, den brasilianske Abe» eller «Kampen mod Slangen» og «Domis Død».*)

Efterat det havde vist sig, at Strømbergs Idé at grundlægge et Nationaltheater i den norske Hovedstad ikke lod sig realisere, havde Publikum — om end enkelte Røster af og til hævdede sig mod Theatrets Fordanskning — i det Hele taget fundet sig i det trufne Arrangement, der syntes uundgaaeligt, hvis man overhovedet vilde have et fast Theater i Christiania. Men da den heftige Agitation, som i Begyndelsen af Trediveaarene dreves af Forkjæmperne for Hævdelsen af det nationale Element ligeoverfor den danske Kulturs vedvarende Indflydelse paa det norske Aandsliv, trods Rigernes politiske Adskillelse, var begyndt at komme til Orde ogsaa i Pressen, blev Theatret et særdeles brugbart Strids-emne i denne Kamp mellem «Norskhedspartiet» og «Danomanerne» eller den Fraktion inden det norske Samfund, som fremdeles følte Sympathi for Danmark og ikke med en Gang vilde afbryde Broen mellem dansk og norsk. Den danske Skuespilkunsts Herredømme paa den norske Hovedstads Theater — «dette Etablissement for Fordanskelsen i Norge», som «Statsborgeren» udtrykker sig — var jo et af de haandgribeligste Vidnesbyrd om det danske Uvæsen og om vort Afhængighedsforhold til dansk Kunst og Literatur.

Denne hidsige Theaterfeide tager sig unægtelig noget komisk ud, naar man betragter den med et nøgternt Blik; thi man maa uvilkaarlig spørge sig selv, hvilken anden Udvei der vel stod vedkommende Entreprenør aaben, naar man ønskede et offentligt Theater, og det viste sig umuligt at grunde dette med norske Kræfter, end at ty til det Land, der stod os nærmest i Sprog og Sæder, og derfra at hente de kunstneriske Subjekter, som vort eget Land ikke formaaede at præstere. Gang paa Gang var der blevet averteret efter norske Skuespillere, uden at nogen meldte

*) Der fortælles om denne «Kunstner», hvis Specialitet var Aberoller, hvorn han optraadte paa mange af Europas Theatre, at han udstedte følgende Cirkulære til Theaterdirektørerne: «Springer heisz' ich, Springer bin ich; wenn Sie meine Sprünge bezahlen, spring' ich. Ihr ergebnster *Springer* Springer.»

sig, og den «Mængde af næringsløse norske Studenter», som en Indsender i «Morgenbladet» for 22. Novbr. 1832 giver Anvisning paa, og «som skulde afgive dannede Skuespillere, der skulde fortrænge de Fremmede, som det norske Publikum hidtil alene i Mangel af det bedre havde ladet sig sjældnere mere end ærgre af», lod ialfald vente paa sig. De norske Studenter drak jo, efter hvad der berettes, i et af sine Gilder de danske Skuespilleres Skaal, hvad der rigtignok gjorde den tilstedeværende *Henrik Wergeland* saa opbragt, at han knuste sit Glas mod Kakelovnen. De fleste af de heftige Angreb paa Theatret skrev sig vist ogsaa fra Wergelands Haand, og var et Udslag af hans varme Fædrelandssind, medens han vel neppe stillede sig klart for Øie, hvorledes der skulde rettes paa det bestaaende. «Væk med Dannerne!» — det var Løsenet. Den norske Hovedstad *skulde* have norske Skuespillere, og paa dens Scene *skulde* der spilles norske Stykker, uanseet hvor man skulde faa begge Dele fra. Det lyder næsten parodisk, naar en Indsender i «Morgenbladet» for 24. Januar 1832 i Anledning af Paastanden om, at den norske Literatur ikke tilbød Theatret Stykker nok, og at man derfor maatte holde det tilgode, om det op-

Henr. Wergeland.

vartede med fremmede og da især danske, giver Anvisning paa — foruden Holbergs og P. A. Heibergs Komedier — Nordal Bruns «Einar Tambeskjelver», Falsens «Dragedukken», J. Storm Munchs «Præsten i Hallingdal», Bjerregaards «Fjeldeventyret» og «Magnus Barfods Sønner» samt Wessels «Kjærlighed uden Strømper» som et *norsk* Theaterrepertoire, der ikke skulde tiltrænge synderlig Forstærkning udefra. At paa den anden Side Smagen og Interessen for alt, hvad der kom fra Kjøbenhavn, paa hin Tid blev drevet lige til Affektation og Lapseri, kan neppe benægtes, og at specielt den Begeistring, de Heibergske Vaudeviller vakte hos Publikum — «Vaudevilleraseriet» — kunde forarge en Digter som Wergeland, er let forklarligt. Ved Siden af hans egen storslagne og fantasirige Digtning maatte den Heibergske Vaudeville fore-

komme ham flau og ubetydelig, og det er ogsaa i Følelsen af sin egen Poesis Undervurderen, at han i Indledningen til Digtet «Paa Kirkegaarden»*) udbryder:

«Min Harpes Sprog
Bliver kun en Monolog;
Ingen skatter, ingen fatter
Det for Vaudevillelatter.»

I sin i 1832 udgivne Farce «Om Smag og Behag man ikke disputere» gik han da ogsaa løs paa «Danomanien» med særligt Hensyn paa Theatrets Fordanskning. En oldenborgsk Skuespillertrup giver Forestillinger for et mechlenborgsk Theaterpublikum, og dette troende Publikum udraaber: «Ingen slet Smag, om vi maa bede — — ingen mechlenborgsk Nationalmelodi, hvori vi høre vore egne vendiske Ege suse — — bare oldenborgske Melodier — — eller tror I kanske, vi ikke have Smag, skjønt vi blot (til Ulykke) er Mechlenborgere?»

Den egentlige Avisfeide angaaende Theatret tog sin Begyndelse med en i «Morgenbladet»s No. 326 for 1831 indsendt Artikel af *Henr. Wergeland*,**) der var fremkaldt ved en Anmeldelse i samme Blads No. 313 af Henr. Hertz' Lystspil «Amors Geniestreger», der da som Nyhed var gaaet over Scenen og havde vakt et overordentligt Bifald. Denne Anmeldelse karakteriseres som en ægte «Rævbælgopsats»,†) formet som en Recension af et af de danske Lystspil, hvormed den norske Hovedstads Publikum senest har ladet sig underholde af sin fremmede Skuespillertrup, medens dens egentlige Øiemed er at «indgyde Foragt for den norske Skjønvidenskabeligheds Fremadstræben ved at omgive den karakterløse danske med Berømmelsens Glorie.» Anmelderen havde været uforsigtig nok til at fremsætte den Mening, at Mangelen paa — især dramatisk — Poesi i Norge maaske kunde ligge i

*) Digte, 1ste Ring. Chr.a 1829. S. 120.

**) At denne Artikel har Wergeland til Forfatter, antager ogsaa H. Lassen i sit Værk «Henrik Wergeland og hans Samtid», og det fremgaar desuden af en indsendt versificeret Opsats i Mgbl. No. 67 for 1832, betitlet «Siful Sifadda og Theaterrecensenten Hansson». Siful Sifadda var som bekjendt Wergelands Pseudonymnavn som Farceforfatter, og Student Chr. Hansson synes paa den Tid at have været Mgbl.'s faste Theaterkritiker, fra hvis Pen Anmeldelsen i Bladets No. 313 upaatvivlelig skrev sig.

†) Om denne Benævnelse se H. Lassens «Henrik Wergeland og hans Samtid» S. 130.

Tidsaanden, i det Sving, Nationalaanden under den nye Forfatning havde taget — og dette var jo at saare «Patrioterne» paa det ømmeste Sted. Indsenderen tager da heller ikke i Betænkning, at erklære en saadan Formening for et Bevis paa «total Mangel paa Dømmekraft». — «Hos Friheden findes altid Muserne. Fremtræde de ikke hos os» — heder det — «i al deres Herlighed og med deres umiskjendelige Præg af Aandshøihed og Karakter, saa skarpt præget som Landet, da er dette alene at tilskrive den Overfyldelse af Levninger af det gamle Barbari og Slaveri, som endnu finder Sted i vort Frihedstempel, og som ikke lader os se de herlige Skikkelser, som dog der bevæge sig og prøve at lette Vingerne.» Det Indtryk, den danske Poesi gjorde paa en Del af det norske Folks mere dannede Klasser, skrev sig efter Forfatterens Mening netop fra denne Poesis Karakterløshed, der just, fordi den var karakterløs, maatte behage enhver Nations Karakterløse. «De Danske tro at høre en national Poesi, blot de høre ret mange indflettede Christian'er og Fredrik'er og se i Theaterkulisserne de kjendte Gader igjen.» Og det var denne Skjøn-literatur, som de Danske nu vilde gjøre national i Norge, uden at forstaa, at man forsøgte det umulige, «eftersom en fremmed Literatur aldrig vil kunne akklimatisere sig i et fremmed Land». Staven brydes da ogsaa over de fleste af de den Gang særlig yndede danske Forfattere — Blicher, Ingemann, Oehlenschläger og Heiberg. Den sidste var fornemmelig en Torn i Øiet paa Norskhedsforfægterne, der i ham kun saa eller vilde se «Vaudevillemageren» — «en poetisk Charlatan», som en anden Indsender i «Morgenbladet» udtrykker sig, «der ved at smigre saavel politisk som literær Pøbel har vundet et Navn og Indflydelse paa Smagen ei alene i Danmark, men ogsaaa i de to andre nordiske Riger». Det blev ligeledes, og vistnok ikke uden Grund, af Norskhedspartiet gjort gjældende, at de Danske betragtede alt Norsk med en fornem Overlegenhed og ikke saa liden Foragt og fandt, at Nordmændene maatte takke til, at Danmark tilsendte dem Læremestre i sine egne rejcerede. Endelig var det da ogsaa Sproget, som blev et stadigt gjenopdukkende Tvistepunkt i Striden. Det norske Sprog, der taltes paa Strømbergs Theater, har, som tidligere paavist, neppe været synderlig tiltalende for det mere dannede Publikums Ører, og Strømberg var naturligvis ikke Manden til at rette paa Manglerne i saa Henseende. Efterat Nyhedens Interesse ved Theaterforetagendet havde begyndt at tabe sig, blev

Sproget ogsaa den værste Anstødssten, den begyndende norske Scene havde at komme over. Man fandt det norske Sprog tungt og haardt og ialfald uskikket for Scenen; derfor kunde Publikum ikke blot med Lethed forsone sig med den danske Dialekt paa vor Scene, den blev for mange netop et yderligere Fortrin ved de danske Skuespillere — ja det tør vel hælde, at der ikke var saa ganske faa, som fandt, at «hvilken som helst dansk Dialekt dog altid var bedre end den afskyelige norske». Men saa skurrede den danske til Gjengjæld desto mere i Patrioternes Ører. «Paa det offentlige Theater fordærves vore Øren af en dansk Bandes Plappr — — Du kan tro, det er hyggeligt at høre Hakon Jarl og Sigurd Jorsalafar tale «Københavnsk» — heder det i et Brev fra Henrik Wergeland til den svenske Digter Ridderstad fra 1834. *) De Danskes Foragt for det norske Sprog blev ført i Marken som en Advarsel for dem, der, skjønt Norske i Hjertet, dog tankeløse understøttede Danomanernes Planer til vor Nationalitets Tilintetgjørelse, og som kastede Vrag paa vort «mandige og velklingende Tungemaal». **)

Fra den anden Side gjordes det gjældende, at Patrioternes Raseri og blinde Had mod alt, hvad der var dansk, netop afgav et Bevis paa, at de selv følte vort Lands Fattigdom, baade hvad Literatur og Kunst angik. Denne Antidanskhed var desuden saa meget mere taabelig, som den Fornorskelse, «Kvasi-Patrioterne» saa ivrigt ønskede at faa indført ved Theatret, vilde og nødvendigvis maatte have den skadeligste Indflydelse paa Kunsten og Smagen. Et Udtryk for denne Stemning og Anskuelse giver det

*) «Breve fra Henrik Wergeland», udgivne af H. Lassen, S. 94. Ved Opførelsen den 17. Mai 1833 af Bjerregaards «Magnus Barfods Sønner» skal Wergeland, der stod i Parkettet, have givet sin Uvilje mod Danmark og de danske Skuespillere saa høirøstet Luft, at daværende Storthingsmand, Rektor M. A. Boye fandt sig beføiet til at imødegaa ham fra Balkonen. L. Dietrichsons «Svundne Tider», I, S. 285.

**) Som et Exempel herpaa henleder en Indsender i Mgb. for 12. Decbr. 1831 det norske Publikums Opmærksomhed paa en Opsats i «Kjøbenhavnsposten», hvori en Indsender havde bebrejdet Ryge, at han havde spillet Lægen Mørch i Hertz' Lystspil «Emma» med norsk Dialekt, — «en Mundart, der er ligesaa upassende i Dr. Mørchs Mund, som den mulig er passende i Ulysses von Ithacias eller Ole Vægters Roller, hvori Nordmændenes til latterlig Stolthed udartede Selvfølelse har givet sin Akcent et Slags Hævd til at benyttes». Se forøvrigt herom «Breve fra og til Henrik Hertz», S. 141—44.

i «Morgenbladet» for 13. Januar 1832 indtagne anonyme, men af *Welhaven* forfattede, Digt «Theatret», hvori der spottes over den yderlige Antidanskhed, over dem,

«der vrager Slettens Frugt og gjør sig til,
skjønt selv man kun Potetes har og Sild.»

Og dem,

«hvis Tanker henrykt svæver i
et norsk dramatisk Bomuldsvæveri»,
— — — — —

gjør han opmærksom paa, at

«al Kunst maa læres, da først er den fri,
thi Frihed vindes kun i Tvangens Skole,
— — — — —

men naar man tappert i Avisen prater
om norsk dramatisk Kunst og Nationaltheater,
man glemmer, at den hele norske Kunst
er kun en Bjældeklang, en luftig Dunst,
saalænge der — Gud naade os! — i Staten
ei findes Spor af Anstalt, Institut,
hvori man danne kan en duelig Rekrut
til Nytte for dramatiske Etaten.
Nu har dog Dansken vant sit Øre til
en klassisk Scenes mesterlige Spil,
og, hvis han har et Glimt kun af Geni,
formaar han dog at give en Kopi,
der ei er halvt saa ækel og fatal
som — ak! — en vaterlandsk Original —.

Hvorefter han slutter med at give sine Landsmænd det Raad:

«Hvad Kunsten bringer os fra fremmed Strand,
bør Norges Sønner vide klogt at nytte
og varligen det ædle Frø beskytte,
til smukt det spirer i vort Klippeland.»

Welhaven lader forøvrigt ikke til at have været nogen ubetinget Ynder af det danske Element paa den norske Hovedstads Scene, medens det dog for ham nærmest gjaldt at bekjæmpe Raaheden og Smagløsheden i sin Almindelighed.*) I «Norges Dæmring» heder det saaledes, hvor Talen er om Theatret:

«— paa vort unge Nationaltheater
Vi høre Musen sukke under Krampe:
«Skal Kunsten være eller ikke være?»

*) Smlgn. A. Løchen: «J. S. Welhaven. Liv og Skrifter» I. Chr.a 1898. S. 199.

Orkestret sover, og Parterret tramper,
 Paa Scenen staar en Haupt- und Staatsaffære
 Med norske «Greier», danske Tinsoldater.»

Og i den af ham forfattede Opsats «Christiania Vinter- og Sommerdvale» i Tidsskriftet «Vidar» for 1834*) udtaler han følgende: «Selv den Methode, hvorved Scenen nu i en længere ubestemmelig Tid maa rekruteres, kan ei andet end lægge Hindringer i Veien for dens friere Indvirkning paa Publikum; thi denne Methode er ligesaa upopulær, som den er ukritisk. Det er utvivlsomt, at man har havt fuld Beføielse til at give Slip paa den Ide at besætte Theatret med norske Subjekter, men et dansk Perso-

J. S. Welhaven.

nale vil dog aldrig kunne optage i sig og gengive den nationale Esprit, som vi maa ønske udtalt fra en norsk Scene. Saalænge nu Landet mangler en eiendommelig dramatisk Literatur, vil denne Ulempe vistnok være mindre betydelig, skjønt vi allerede flere Gange har havt Anledning til at bemærke den; imidlertid maa dog alene Bevidstheden om dette Misforhold virke forstyrrende og nedslaaende, hvor den idelig vækkes ved et gement og provinsielt Dansk.» Christiania offentlige Theater er efter hans

Mening et «sørgeligt Institut for moralsk og fysisk Forkjølelse». Hvad den sceniske Kunst yder, staar under den Dannedes Smag, thi «har han end savnet den levende Beskuelse af sand Kunst, ville dog de mangehaande Paavisninger og Belærelser, hans Udviklingsgang maa have medført, sætte ham i Stand til at føle det Forfeilede og den jammerlige Modsigelse, der ligger i et maadeligt Kunstværk». Der ligger i dette Kunstens lave Standpunkt «en saa dyb Jammerlighed, noget saa modbydeligt for den Tænkende, at han lettelig foretrækker en total Undværelse».

Efterhaanden døde imidlertid Striden hen; i 1834 fik den for en Tid et nyt Afløb i den heftige literære Polemik, som Welhavens

*) Samlede Skrifter 2. B.

da udkomne Digtning «Norges Dæmring» fremkaldte, og først efter Theatrets Brand, da der skulde bygges et nyt Theater, brød den atter løs. Ogsaa da aabnede *Wergeland* Kampen, men ogsaa den Gang blev den resultatløs for Patrioternes Vedkommende. De danske Skuespillere flyttede ind i det nybyggede Theater, og det var først et Par Decennier senere, at Spørgsmaalet om dansk eller norsk Skuespilkunst fik en aktuel Betydning og Striden omsider en seirende Afslutning for Norskhedens Forfægtere tildels ogsaa derved, at de danske Kunstnere da selv begyndte at indse Kravets Berettigelse og efterhaanden at vende tilbage til sit Hjemland for at give Plads for de opvoxende norske Kræfter.

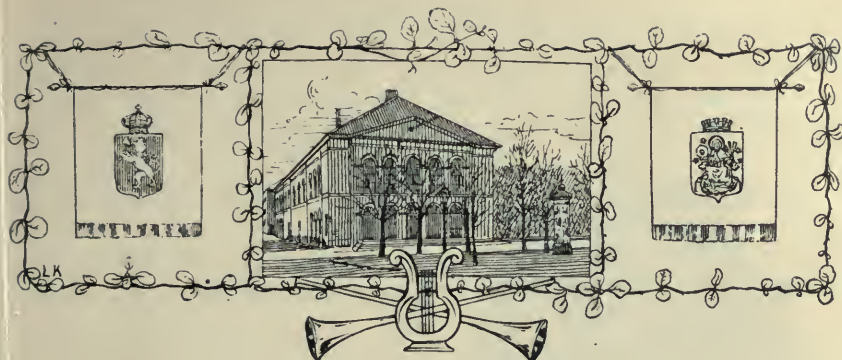

Optaget og tegnet af Boyesen.

Et Parti af Christiania fra Tredivearene.

Lith. af Winther.

THEATRET PAA BANKPLADSEN

Christiania Theater paa Bankpladsen.

Byggeforetagendets Historie. Theatrets Aabningsforestilling. Personalet. Ny Strid mellem «Patrioter» og «Danomaner». Campbellerslaget. Udsigt over Theatrets Virksomhed indtil Begyndelsen af Femtiaarene.

Christiania maatte imidlertid have et nyt Theater i det afbrændtes Sted, og allerede den 14. November 1835 — en Uges Tid efter Branden — tog den tidligere Direktion det første Skridt i denne Retning ved i en i «Morgenbladet» for samme Dag indrykket Redegjørelse for det afbrændte Theaters Ledelse og pekuniære Status at gjøre Almenheden opmærksom paa, at et af de Motiver, der havde bestemt Direktionen til fremdeles at blive staaende og handle som saadan, var at sørge for Bibeholdelsen af et offentligt Theater i Christiania, enten som en ny Indretning, uafhængig af den forrige, eller som en Fortsættelse af

denne. *) Samtidig oplyste den om, at der med Hensyn til Opførelsen af et nyt offentligt Theater var gjort følgende Skridt:

1. Grundlinierne til en eller tvende alternative Planer for Oprettelse og Organisation af et Interessentskab til Opførelse af et nyt Theater var under Arbeide og haabedes at blive færdig inden meget kort Tid, og 2. Plan til et nyt Skuespilhus, ledsaget af fornødne Tegninger og med Overslag over Bygningsomkostningerne, som ved særdeles Velvilje af D'hr. Stadskonduktør *Grosch* og Bygmester *Seidelin* ligeledes haabedes at være færdige inden kort Tid. Saasnart de nævnte Arbeider var færdige og prøvede af en i dette Øiemed foranlediget Forsamling, vilde Direktionen udsende Indbydelse til Deltagelse i et Interessentskab til Opførelse af et nyt Theater. De, der maatte tegne

Stadskonduktør Grosch.

sig som Deltagere, vilde derefter blive indkaldte til en Samling, hvilken det selvfølgelig skulde være overladt at forkaste eller antage de af Direktionen fremsatte eller andre Forslag og at vælge af sin Midte eller udenfor samme en Bestyrelse for den nye Theaterindretning. Direktionen vilde da anse sit frivillig overtagne Hverv for endt.

Direktionen arbeidede imidlertid videre paa Realisationen af den fattede Plan og fremlagde under 7. December næstefter et motiveret Udkast til «Grundlinier til tvende alternative Planer for Bygm. Seidelin. Oprettelsen af et nyt Theaterinteressentskab».**)

I disse Motiver, hvis Udarbeidelse væsentlig skyldes daværende Høiesteretsadvokat *F. Stang*, hvem Direktionen aflægger sin særdeles Tak for den virksomme Bistand, han har ydet den ved Arbeidet, an-

*) Det afbrændte Theaters Gjæld beløb sig til ca. 12030 Spd., til hvis Dækkelse havdes Assurancesummen 5600 Spd., Tomten 2000 Spd. og i Behold værende Sager og Effekter til en samlet Værdi af 920 Spd.

**) Medfulgte som Tillæg til Mgb. No. 345 for 1835.

stilles der først en Del Betragtninger over, hvilke Udsigter i økonomisk Henseende en vordende offentlig Theaterindretning i Christiania vil kunne paaregne. «Man kan vel», heder det bl. a., «med temmelig Sikkerhed gjøre Regning paa, at ligesom Søgningen til Theatret fra 1826, da det forrige Theater blev oprettet, betydelig har tiltaget, saaledes vil den vedvarende Forøgelse af Hovedstadens Folkemængde, *) den fremskridende Dannelse og deraf flydende større Almindelighed af dramatisk Kunstinteresse samt endelig den Forhøielse af de dramatiske Præstationers Værd, som under Forudsætning af en solidere Theaterindretning og et mere tilfredsstillende udvortes Arrangement vilde være at opnaa, upaatvivlelig bevirke, at Theatersøgningen fremdeles vil tiltage, og en offentlig Theaterindretnings Bruttoindtægter forøges». Hvis det nye Theaters Virksomhed og Økonomi indskrænkes til det samme som det forhen bestaaende, antages det med Sikkerhed, at Theatret vil bære sig med en Grundkapital af omtrent 35000 Spd., forsaavidt intet Hensyn tages til noget aarligt Afdrag af Kapitalen. Dernæst undersøges, hvorvidt det skulde være hensigtsmæssigt at betragte den vordende Theaterindretning i økonomisk Henseende som en Fortsættelse af den ældre eller aldeles at sondre den fra den ældre Indretnings Økonomi. Ifølge det første Alternativ, hvilket Direktionen var mest tilbøielig til at bifalde, vilde det Beløb, der udkrævedes tilveiebragt gennem Aktietegning i hele, halve og kvart Aktier, lydende paa respektive 100, 50 eller 25 Spd., udgjøre 23400 Spd., idet man antog, at det forrige Theaters Kreditorer vilde være villige til ialfald for en Del at lade sig betale med Aktier. I dette Tilfælde vilde man ogsaa kunne bane sig Adgang til det forrige Theaters Tomt, om ingen anden passende kunde erholdes, foruden at man strax kunde komme i Besiddelse af en ikke ubetydelig kontant Kapital i det afbrændte Theaters Assurancesum. Valgtes derimod det andet Alternativ, vilde der blive udstedt en almindelig Indbydelse til Aktietegning paa samme Vilkaar som oven anført, for at tilveiebringe den fornødne Sum til Opførelsen af et nyt offentligt Theater, som færdigt med Inventarium (Dekorationer, Garderobe, Musikalier, Bibliothek og alt andet Tilbehør) antoges at ville koste omtrent 32000 Spd. Saasnart den fornødne Sum var fuldtægnet, vilde i begge Tilfælde alle, der havde tegnet sig for hele og halve Aktier, blive sammenkaldte for at fatte de fornødne videre

*) Christiania Indvaanerantal paa den heromhandlede Tid var ca. 25000.

Beslutninger. Skulde man ikke ved Aktietegningen naa den kalkulerede Sum, skulde ikke destomindre de, der havde tegnet sig for hele og halve Aktier, sammenkaldes for at tage under Overveielse, om Oiemedet ved andre Midler skulde søges opnaaet eller aldeles opgives.

Samtidig offentliggjordes en Skrivelse fra Stadskonduktør Grosch, Murmester Seidelin og Direktionsmedlemmet H. Foss angaaende de væsentligste af de Fordringer, som formentlig burde søges fyldestgjorte ved Opførelsen af en ny Theaterbygning i Christiania.*) Som de vigtigste Punkter fremhæves, at Bygningen bør kunne give bekvem Plads for 900 til 1000 Tilskuere, at den

Et af Linstows Udkast.

bør ligge paa en saavidt muligt fri Plads, hvortil Adkomsten ikke besværliggjøres enten ved lang Vei eller ved mørke og slet brolagte Gader; at Bygningen udvendig bør bestaa af ildfaste Materialier, være forsynet med Vand og Brandredskaber paa bekvemme

*) Denne Skrivelse var bilagt med: Fra Grosch 9 Bl. Tegninger med tilhørende Beskrivelse og Overslag. Fra Seidelin 1 Bl. Tegninger med Overslag. Fra Foss 4 Bl. Tegninger med tilhørende Beskrivelse og Overslag. Foruden disse Tegninger til et nyt Theater var der ogsaa af den i Danmark 1788 fødte, men senere i Christiania bosatte *H. D. S. Linstow*, der i 1825 var udnævnt til «Slotsbyggnings-Intendant» og som saadan ledede Arbeidet ved Slotsbygningen i Christiania indtil dens Fuldførelse i 1848, udarbejdet et «Forslag angaaende Opførelse af et nyt Skuespilhus i Christiania». Dette Værk, som med tilhørende Tegninger udkom i 1836 paa Johan Dahls Forlag, indeholder tillige Forslag til en Organisation af Theatret saavel i kunstnerisk som i administrativ Henseende, der viser, at Forf. har været en i det Hele taget baade kyndig og for Sagen varmt interesseret Mand. Linstows Plan var dog beregnet paa et altfor stort Antal Tilskuere og til en Byggesum, der i altfor høj Grad oversteg det af Interessentskabet fastsatte Maximum.

Steder; at Trapper og Gange bør være rummelige og bekvemme, og at Bygningen bør have mange og bekvemt placerede Udgangsdøre; at den til Tilskuernes Rekreation og Bekvemmelighed bør indeholde en stor Restaurationssal med flere Lokaler, at Scenen bør være meget rummelig og alle til den hørende Lokaler ligge ved Siderne og bag den, og at Huset saavel udvendig som indvendig ved sine arkitektoniske Forhold, Former og Ornamenter bør behage Øiet og udtrykke en fordringsfri, let og til dets Bestemmelse svarende Karakter.

I Henhold til disse for Almenheden fremlagte Oplysninger og Forslag indbød Direktionen «den forhenværende Theaterindretnings Kreditorer saavel som Enhver, der som Endossent eller Kautionist indestod for til Indretningen laante Summer», til et Møde i Anledning af Sagen den 12. December paa Børsalen.

Paa dette Møde, hvor der fremmødte mellem 40 og 50 af det forrige Theaters Kreditorer, vedtoges bl. a. det første af Direktionens foran nævnte Alternativer, hvorhos de Mødende gav sit Samtykke til, at «et Interessentskab til Istandbringelse af en ny offentlig Theaterindretning for Christiania søges oprettet og organiseret efter de bemeldte Grundlinier». Der blev derhos paa Stedet tegnet Aktier for et Beløb af 5400 Spd. eller 34 Aktier, af hvilke den højeste Sum var 1000 Spd. eller 10 Aktier og den laveste 100 Spd. eller 1 Aktie. Aktietegningen skede dels med Reservation, efter Planen, i Likvidation i Tilgodehavende og dels uden saadan Reservation.

Det første Skridt var saaledes taget, og idet Direktionen gjør opmærksom paa, at Sagens videre Fremgang vilde bero paa den virksomme Deltagelse, som den maatte møde i Almindelighed blandt Christiania hæderlige Indvaanere, underretter den tillige om, at Subskriptionsplaner vil blive omsendte til «enhver af Byens Indvaanere, hos hvem vi, saalangt vort Kjendskab strækker, kunne vente Vilje forenet med Evne til at deltage i Interessentskabet», idet Aktietegningen helst ønskedes sluttet inden den 23. December, forat Aktietegnerne allerede kunde træde sammen den 29. næstefter og tage videre fornøden Bestemmelse, Interessentskabet vedkommende.

Det gik dog ikke saa raskt med Aktietegningen, som Direktionen havde haabet. Indtil den 29. December var der saaledes kun tegnet Aktier til et Totalbeløb af 16650 Spd., deri indbefattet Aktier for 4313 Spd., tagne til Likvidation i prioriterede og uprioriterede Fordringer paa det forrige Theater, saa-

ledes at de tegnede Aktiers kontante Beløb kun udgjorde 12337 Spd. Man nærede dog grundet Haab om, at Aktiernes Beløb inden Udgangen af April næste Aar vilde kunne udgjøre omtrent 15000 Spd., saa at man, naar hertil lagdes det forrige Theaters Assurancesum, Værdien af dets Tomt og dets tilbageværende Indretninger, vilde kunne paaregne et Beløb af 23600 Spd. til at bestride samtlige Udgifter ved den nye Theaterindretning. Men da man saaledes i bedste Fald vilde faa en Deficit af 9000 Spd. i den opstillede Kalkule 32000 Spd., fandt Direktionen i Betragtning af, at det maatte ansees meget betænkeligt at bebyrde den nye Indretning med et saa betydeligt nyt Laan, selv om dette kunde tilveiebringes, ikke længere at kunne tilraade Iværksættelsen af det paatænkte Foretagende efter den angivne større Plan, men at denne fik taale saadan Indskrænkning, at de til dens Udførelse fornødne Midler bragtes i et mere passende Forhold til Resserne. Man antog at kunne iværksætte denne Reduktion ved kun at beregne det paatænkte Theaters Størrelse til 7 a 800 Tilskuere — idet man selv i saa Tilfælde vilde faa et Skuespilhus, som endnu i mange Aar vilde være tilstrækkeligt til at tilfredsstille Byens Publikum endog under Forudsætning af, at Folkemængden betydelig forøgedes — hvorfor Direktionen vilde foreslaa, at Interessentskabet antog som Hovedbetingelse, at der til Opførelsen af et nyt offentligt Theater med Maskineri og alt øvrigt fornødent fast Inventar ikke anvendtes mere end høist 20000 Spd., saafremt ikke tilflydende Resser under Arbeidets Udførelse skulde tillade at gaa videre. I Henhold hertil ansaa den Sagen allerede for Tiden at være bragt til det Punkt, at Aktietagerne strax kunde konstituere sig som Interessentskab og træffe de fornødne nærmere Bestemmelser for Byggeforetagendets Fremgang, til hvilken Ende den indbød til en Generalforsamling i Børslokalet den 30. Decbr. *)

*) I en Artikel i Mrgbl. No. 86 for 1836, der indeholder en rosende Omtale af Linstows Forslag, gjøres der opmærksom paa, at Huset bør rumme 1000 Tilskuere og ikke, som efter Forlydende paatænkt, 700. Den eneste Hindring for at give Huset et saadant Omfang antages at være Mangelen paa de fornødne Fonds, i hvilken Henseende det formenes ikke at være for meget ventet, om man antog, at Kommunen ved et lidet aarlig Tilskud af f. Ex. 500 Spd. vilde understøtte en Indretning, af hvilken Byens egne Indvaanere høster den meste pekuniære Fordel, og som bidrager saa væsentlig til dens egen Dannelse. Tilskud fra Statskassen kan man vel ikke vente endnu, saalænge Theatrets Nytte af Mangel paa udbredt Kunstsans ikke alment erkjendes.

Udfærdiget paa et exemplar. Paa
følgende Kongelig maadigst Resolution
af 14. December 1840

Undertegnetes Reprograturskolegjort herved, ritterligt, at
 Thierartsacademi Skoledirektor, ved et indskjældt 25
 skiver. Form og Typospalt i det under
 13de Januar 1836 til Oplysning af et Theater og til det National-
 skole og blivende Eur af 1. skiver. 75de Deel
 af dette Theater, behyggende i Riksbogdom under Grundræst
 N° 2, med alt Tilhørende.

Christiana Repräsentantskabet for
Theaterinteressentskabet den 15te Januar 1841.

unverw. W. Wein Jacob Meyer Dr. Pils

Andrew No. 159. par. Gen 1319.
Edw. & Christiana Theater. D

Novaranda Actae truncatolobus novae
ad H^o Hoff Tindemuz H^o J. Collet
Choronia jun 1892
Speedump

bestaaende af 5 Medlemmer. Til Repræsentanter valgtes: Høieste-
retsassessor *Motzfeldt*, Høiesteretsadvokat *Petersen*, Konsul *Du-
borgh*, Kjøbmand *N. Andresen*, Kjøbmand *A. Tofte*, Grev *Wedel-
Fjarlsberg*, Baron *Wedel-Fjarlsberg*, Kjøbmand *J. Heftye* og Assessor
Bjerregaard, og til Bestyrelseskomité: Kjøbmand *T. Olsen*, Høieste-

retsadvokat *Stang*, Major *Møller*, Stadskonduktør *Grosch* og Exercermajor *Ytteborg*. De videre Forhandlinger og Beslutninger udsattes til en af Repræsentantskabet sammenkaldt Generalforsamling den 14. Januar næste Aar. Paa denne Generalforsamling vedtoges imidlertid en Beslutning, der gjorde en væsentlig Forandring i det hidtil trufne Arrangement, idet man blev enig om, at *man aldeles ikke vilde indlade sig paa nogensomhelst af den gamle Theaterindretnings Gjæld, men konstituere et nyt Theaterinteressentskab uden mindste Forbindelse med den gamle Indretning*, og at den i Tillægget

til Mgb. No. 345 for 1835 indførte Plans Lit. B skulde være Fundamentet for nærværende Interessentskab.

I de specielle Bestemmelser i denne Plan heder det bl. a., at Aktierne saavel fra Eiernes som fra Indretningens eller Interessentskabets Side er uopsigelige. Dog er det samtlige stemmeberettigede Aktieeiere forbeholdt i Tiden med Pluralitet at vedtage, at indtil Halvparten af samtlige Aktiers Beløb kan amortiseres, naar Omstændighederne her til maatte synes gunstige —

General, Baron Wedel-Jarlsberg.

hvilken Bestemmelse skulde forhindre Muligheden af, at et lidet Antal Personer, der engang kunde blive Eiere af samtlige Aktier, skulde ville drive Indretningen mere med Hensyn til økonomisk end det tilsigtede almene Formaal. Fremdeles findes der Bestemmelse om, at *Aktieeierne intet Udbytte tilkommer i de to første Aar*. Efter bemeldte to Aar skal alt Overskud af Revenuerne udenfor de aarlige Driftsomkostninger tilfalde Aktionærerne. Saafremt imidlertid det aarlige Udbytte af Aktierne maatte overstige 4 % og det saaledes Overskydende ikke maatte bestemmes til Udvitelser og Forbedringer, skal det henlægges til et Reservefond for at anvendes efter nærmere Bestemmelse, tagen af de stemmeberettigede Aktieeieres Pluralitet, og hvorved fornemmelig skal have for Øie at *se norske Subjekter dannede for Scenen*. Samtlige Eiere af hele og halve Aktier, der udgjør Interessentskabets

stemmeberettigede Medlemmer, har at udvælge hvert Aar af samtlige Aktieieieres Midte et Repræsentantskab, bestaaende af 9 Medlemmer, der har Overbestyrelse af og Tilsyn med Indretningens Økonomi, samt en Direktion, bestaaende af 5 Medlemmer, hvilke kunne udnævnes saavel iblandt som udenfor Aktieieerne.

Samtidig blev det overdraget til Bestyrelseskomitéen bl. a. at indhente Erklæring fra Aktiehaverne om, hvorvidt de vilde vedblive, hvad de havde tegnet sig for, at indgive Betænkning til Repræsentantskabet om, hvilken Tomt der burde vælges, at foreslaa en bestemt Byggeplan, hvis Udførelse ikke fordrede en større Sum end 20000 Spd., at engagere en duelig Arkitekt og at meddele Oversigt over Foretagendets Fremme og Interessentskabets Status i en Generalforsamling, der agtedes afholdt i Løbet af Juli Maaned.

Af en under 9. April 1836 af Bestyrelseskomitéen til Repræsentantskabet indgiven Forestilling fremgaar det, at det sidstnævnte allerede under 5. Februar havde bifaldt Komitéens Bestræbelser for at erholde Tilladelse til at opføre Theatret ligeoverfor Murmester Steinerts Gaard i Kirkegaden, og at det under 30. Marts havde behaget Hs. Maj. Kongen naadigst at resolve, at det tillodes Theaterinteressentskabet uden at erlægge nogen Godtgjørelse for Tomten at opføre Theatret paa dette Sted, mod at Interessentskabet paa sin Bekostning besørgede udlagt til offentlig Plads den Waisenhuset tilhørende Have. Denne Have vilde Interessentskabet kunne faa tilkjøbs for 2000 Spd., en Sum, som indtil videre mod lovbefalet Sikkerhed og 4% Renter kunde ventes at blive staaende uopsagt. I det den 10. Novbr. 1837 udfærdigede Skjøde paa Tomten sees det ogsaa at have været gjort til Betingelse for Overdragelsen, at Bygningen skulde opføres i en Afstand af mindst 30 Alen fra Depotbygningen, samt at der af Interessentskabet skulde anskaffes og bekostes en Vandpost med fuld Spring i eller nærved Theaterbygningen.*)

Valget af denne Tomt, hvorpaa Theatret senere blev beliggende,**) vandt ingenlunde ubetinget Bifald. En Indsender i

*) Mrgbl. for 6. April 1836 beretter under sin Christiania-Artikel, at der «med en Courér, som igaaraftes ankom fra Stockholm, skal være kommen Tilladelse til Theatrets Opførelse lige mod Bankbygningen og Bankkontorerne»; men Bladet haaber, at Theaterkommissionen ser sig om paa Veien til Slottet efter Tomt.

**) Af Tomten, hvis Kvadratindhold ifølge Opmaalingsforretning af 15. Decbr. 1836 udgjorde 2576 $\frac{1}{2}$ Kv.-Alen, henlaa den ubebyggede Del i Firtiaarene

«Morgenbladet» for 30. Marts mener saaledes at kunne betegne Valget som et overilet Skridt af Theaterbestyrelsen, og at det af mange Hensyn vilde være beklageligt at se Theatret opført der, uden at Indsenderen dog udtaler sig nærmere om en mere hensigtsmæssig Plads. Derimod er dette Spørgsmaal behandlet i det ovenfor nævnte, af Linstow udarbejdede Forslag. «At den Tomt» — heder det her — «hvorpaa det forrige Theater var opført, i mange Henseender er uhensigtsmæssig for et Skuespilhus, derom

Markedsscene fra Bankpladsen. (Tegning af Vinc. St. Lerche.)

kan neppe være to Meninger. Den Del af Byen, hvori det forrige Theater laa, vil vel» — heder det videre — «i Fremtiden ikke kunne henregnes til en Udkant, naar Kongeboligen bliver fuldført, og som en Følge deraf rimeligvis en Gade vil opstaa, som sætter

og Begyndelsen af Femtiaarene som en aaben, ubeplantet Plads, hvor i Christianiamarkedstiden Hestemarkedet med dets Publikum af svirende og lirespillende Bønder havde sit Tilhold. I 1843 erholdt Theatrets Restauratør Graaberg Tilladelse af Direktionen til under Markedstiden at opsætte en Markedsbod ved den øvre Side af Indgangen til Theatret.

denne Bygning i Forbindelse med Byen. Forinden imidlertid en Plan for denne Udvidelse af Byen er antaget, saafremt det er at vente, at en Plan, som koster, nogensinde vil blive antaget, vil man handle i Blinde, om ogsaa en anden Tomt der i Nærheden blev udsøgt til Theatret. Kun den Del af Christiania, som Christian den Fjerde i sin Nærværelse lod tracere Planen til, er anlagt med Orden og Hensigtsmæssighed, skjønt senere Tider ogsaa har forhutlet den. Byens øvrige Del er derimod planløs kommen til uden mindste Hensyn til en almindelig eller fælles Interesse». — Efter Forfatterens Mening er der kun en ledig Plads i Christiania, som temmelig nær fyldestgør alle Fordringer, nemlig den aabne Plads, som paa Fæstningens forrige Glacis indsluttes af Bankbygningen, Kommandokontorbygningen, Depotet, Waisenhuset og paa den anden Side af private Bygninger. «Denne Plads er omtrent 160 Alen i Firkant, ligger for Enden af Byens betydeligste Gade, temmelig bekvemt for den mest bebyggede Del af Byen, og er saa stor, at naar Theatret opføres midt derpaa, vil der desuagtet være 2 til 3 Gaders Bredde omkring den, frit til alle Sider». Forfatteren udtaler tillige Haabet om, at denne Tomt, som tilhører Staten, maatte være at erholde gratis; «derved vilde dog Staten ialfald bidrage noget til et saa almennyttigt Foretagende, der unægtelig maa erkjendes som et Nationalanliggende». Men selv om den maatte indkjøbes, formenes den større Søgning, som et der beliggende Theater kunde gjøre Regning paa, sikkerlig flere Gange at ville dække Renterne af Købesummen. De her udtalte Anskuelser har nok ogsaa været de overveiende hos Samtiden med Hensyn til Valget af Tomten. Det maa jo isaamaade tages i Betragtning, at den øvre Bydel dengang endnu savnede enhver Regulering, medens Tomten, der ovenikjøbet kunde erholdes gratis, laa ved Enden af Byens betydeligste Gade — Kirkegaden — og lige i Nærheden af Fæstningen, hvis Volde paa hin Tid var Byens mest fashionable Promenade.

Betræffende Byggeplanen for Theatret oplyser Komitéen om, at den i Henhold til den samme af Generalforsamlingen overdragne Myndighed havde engageret Stadskonduktør Grosch til baade at forfatte de nødvendige Tegninger med Beskrivelse og Overslag og til i Tiden at udføre den Plan, der maatte blive valgt. Forat imidlertid en Plan for Opbyggelsen af Theatret kunde blive udarbejdet eller i det mindste prøvet af en Mand, der med Indsigt i Arkitekturen i Almindelighed og en dannet Smag forbandt spe-

cielt Bekjendtskab for Reglerne ved Theatres Konstruktion og Indretning, havde Komitéen i Overensstemmelse med Grosch's yttrede Ønske tillige engageret Theatermaler *Lund* i Kjøbenhavn til fælles med Stadskonduktøren at udarbejde Bygningsplanen og til at anordne Scenens Indretning. Den for den paatænkte Theaterbygning udarbejdede Plan var at betragte som *Lunds* og *Groschs*'s fælles Arbejde, hvorhos bemærkes, «at det af den udmærkede Kunstner, Statsintendant Linstow udkomne Skrift har været benyttet.» Komitéen kan derfor ikke indse rettere, end at der er gjort alt, hvad der efter Omstændighederne lod sig gjøre for at tilveiebringe en Byggeplan, for hvis Kunstrigtighed og Hensigtsmæssighed der kunde have den størst mulige Betryggelse, hvorfor den indstiller den i medfølgende 8 Tegninger med Beskrivelse og Overlag fremstillede Byggeplan til Repræsentantskabets Approbation.

Imidlertid viste det sig her, som ved de fleste lignende Anledninger, at den fra først af kalkulerede Sum var utilstrækkelig. Komitéen anser det nemlig for en Umulighed at tilveiebringe en anstændig og til de sceniske Fordringer svarende Theaterbygning for det af Interessentskabet fastsatte Maximum 20000 Spd., og den ser sig derfor i den Nødvendighed at henstille til Repræsentantskabet at sammenkalde en Generalforsamling for at bevirke det fastsatte Maximums Forhøielse fra 20000 Spd. til 28000 Spd., idet den antager, at Interessentskabet vil foretrække at bære en forøget Udgift af 8000 Spd. fremfor at erholde et uhensigtsmæssigt og til Publikums billige Fordringer ikke svarende Theater. Erholder Komitéen saa betimeligt, som Omstændighederne tillader det, Approbation paa sit Forslag, antager den, at Theaterbygningen forhaabentlig allerede i Løbet af Sommeren vil kunne bringes under Tag. Sluttelig tilføier den, at den ikke har været uopmærksom paa de mange, dels offentlig dels privat til Komitéens Medlemmer yttrede Anskuelse og Ønsker betræffende Theatrets Opførelse. «Det synes» — heder det — «som om mange antage, at der ved Valget af Plads til den vordende Theaterbygning burde tages fortrinligt Hensyn til Stadens Forskjønnelse efter en mere omfattende Plan. Det synes isærdeleshed, som man ønsker, at Theatret maatte blive placeret i Strøget fra Grænsen og henimod Slottet for der med flere projekterede offentlige Bygninger i Tiden at frembringe et smukt og i arkitektonisk Henseende rigt udstyret Parti». En anonym Skrivelse med vedlagt Rids, hvori en hertil sigtende Proposition udvikles, var bleven til-

stillet Komitéen, hvorhos den ogsaa gjør opmærksom paa, at der var tegnet 14 $\frac{1}{2}$ nye Aktier bl. a. under Betingelse af, at Theatret blev at anlægge i det nys nævnte Strøg, ligesom den ogsaa mener at have Grund til at tro, at endnu nogle flere Aktier under den nævnte Forudsætning kunde ventes tegnede. Imidlertid formaar Komitéen ikke at indse, at det kunde bestaa med Theatrets Interesse, om samme under de forhaandenværende Omstændigheder blev placeret i det antydede Strøg. Komitéen er meget mere af den Formening, at Theatrets Anlæggelse i dette Strøg under de nuværende Forhold vilde være til væsentligt Afbræk for dets Interesser. En Tomt i det nævnte Strøg vilde ikke paa langt nær være at faa for den Sum, hvorfor Tomten ligeoverfor Murmester Steinerts Gaard vilde være at erholde, nemlig 2000 Spd., hvortil endnu kom Tabet af Tid, da det under den berørte Forudsætning ikke vilde være muligt at bringe Bygningen under Tag i det indeværende Aar.

Det sidste Argument har vistnok for mange havt en overveiende Betydning, og paa en den 20. April 1836 afholdt Generalforsamling besluttede man sig mod to Stemmer — Brigadelæge *Hjorth* og Expeditionssekretær *Arntzen*, der i udførlige og velbegrundede Foredrag androg paa, at Theaterbygningen maatte opføres paa Veien til Slottet — i Betragtning af Tomtens Kostbarhed og Vanskeligheder ved Anlægget i det sidstnævnte Strøg samt Vigtigheden af, at Theatret snart kom istand, for den af Bestyrelsen valgte Tomt paa Bankpladsen, hvorhos man blev enig om, at Theaterbygningens Opførelse i det høieste kunde koste 30000 Spd, hvis det endnu manglende i denne Sum ved Laan kunde erholdes mod Pant i Bygningen og Afbetaling i aarlige Afdrag.

Da alle foreløbige Skridt saaledes nu var ordnede, begyndte man at gaa iveri med Byggeforetagendet, og i de første Maaneder af 1837 var Bygningen allerede bragt under Tag. Paa en i Begyndelsen af Marts afholdt Generalforsamling blev Repræsentantskabet bemyndiget til at optage et Laan for Interessentskabets Regning indtil et Beløb af 8000 Spd. for dermed at bestride, hvad der maatte udfordres til den hele Theaterindretnings fuldkomne Istandbringelse, idet der tillige udvalgtes en Valgkomité af 15 Medlemmer til at vælge en Direktion paa 5 Medlemmer,*) der be-

*) Til Medlemmer af denne Direktion valgtes: Expeditionssekretær *Kjerulf*, Høiesteretsadvokat *Petersen*, Kaptein *Foss*, Høiesteretsadvokat *Lasson* og Adjunkt *Colban*, og som Suppleanter: Stiftsoverretsprokurator *Schjelderup*, Major *Møller* og Overlærer *Møller*.

myndigedes til at modtage af Bestyrelseskomitéen den nye Theaterbygning med alt Tilbehør, saasnart den var færdig, og til at lade Forestillingerne paa det nye Theater begynde saa hurtigt, Omstændighederne maatte tillade det. Den havde tillige inden 1. Juli 1838 at indgive et Forslag til Repræsentanterne om, hvilke Bestemmelser der for Fremtiden burde fattes med Theaterindretningen, ledsaget af Forslag til de nødvendige Love, Reglementer, Instruktioner osv. Naar Direktionen var valgt, havde den hidtil værende Bestyrelseskomité alene at fungere som Byggekomité og

Parti af Bankpladsen med Christiania Theater.

at ophøre, naar den havde afleveret Theaterbygningen til Direktionen.

Denne Afleverelse fandt Sted den 2. Oktober 1837. Der var ligesaa Foraaet af arbeidet meget raskt med en gennemsnitlig Styrke af 80 Mand, og i Løbet af to Somre var altsaa Theatret blevet fuldført. Det maa siges til Byggekomitéens Ros, at Arbeidet var gaaet raskt, og paa Bygningens Soliditet var heller intet at klage. Derimod savnede den adskilligt af den Komfort, de moderne Theatre frembyder, baade for Publikums og Skuespillernes Vedkommende. Der fandtes hverken nogen Tilskuer- eller Skuespillerfoyer, der svarede til Nutidens Fordringer, Gangene

var smale — skjønt man dengang fandt dem luxuriøst rummelige — og Trapperne trange, hvorhos de førstnævnte end yderligere belemredes med Publikums Reisetøi. Noget, Theatret manglede, var ogsaa fornødent Magazinrum. Salonen afgav oprindelig Plads til 805 Personer, men efter Tilbygning i 1853 af en tredje Logerad rummede Theatret ca. 900 Tilskuere. Bygningen indtog i sin Helhed en Flade af 160 Fods Længde og 64 Fods Bredde, altsaa en Udstrækning af 10240 Kvadratfod eller lidt over 1 Maal Jord.

«Den Constitutionelle» indeholder i sit Nummer for 2. Oktober 1837 en længere Beskrivelse af Bygningen, hvori der berettes, at «den udvendigen er holdt i en Hvælvings-Stil, der nærmer sig noget til den Byzantiske. Hvad den er, er den i sig selv og ved sig selv, paaklistrede Ornamenters skylder den intet. Det heldigen udførte Buesystem i Væggens Aabninger er Bygningens Prydelse. Dens Fuldkommenheder skyldes Arkitekten, dens Ufuldkommenheder, hvortil især maa henregnes det uforholdsmæssigen høie Tag, Bygningsloven og Byggefondets Utilstrækkelighed. Som særegent ved Bygningen fortjener at bemærkes den udstrakte Anvendelse af Jernet som Bygningsmateriale. Vinduesindfatningerne

M. Rojs.

og de tynde Søiler, hvorpaa Logeraderne hviler, medtager saaledes omtrent 90 Skippund Støbejern. Denne Anvendelse af Jernet har gjort det muligt at indsætte den nederste Rude i et balkonagtigt Ornament, der giver en rig Dekoration. Tilskuerpladsen er en mod Scenen aaben Oval, saaledes at Platfonden danner en fuldkommen Cirkel af 46 Fods Diameter. I denne Sal er Tilskuerpladsene anbragte dels *par terre*, dels i to Logerader. Platfonden er dekoreret som et udspændt rigt Teppe, heftet til 10 mod Midten konvergerende forgyldte Spyd. Logernes Brystninger ere malede i samme Smag med Guirlande-Dekorationer paa Chamois Grund. Væggene derimod ere holdte i en kraftig og brillant rød Farve.

Man venter sig i dette Theater en fortrinlig Lydeffekt, da de akustiske Regler saavel ved Konstruktionen af Salens Form som ved Fladernes Bedækning ere iagttagne. Alle Flader, der ligge længere fra Skuespillerne, og som kunne reflektere Lyden falsk og forvirret, ere nemlig beklædte med Lærred, saavel som Platfonden, Gesimset, Logernes Brystninger og Underflader, hvorimod Omfatningsvæggene og Prosceniet ere konstruerede som Sangbunde.

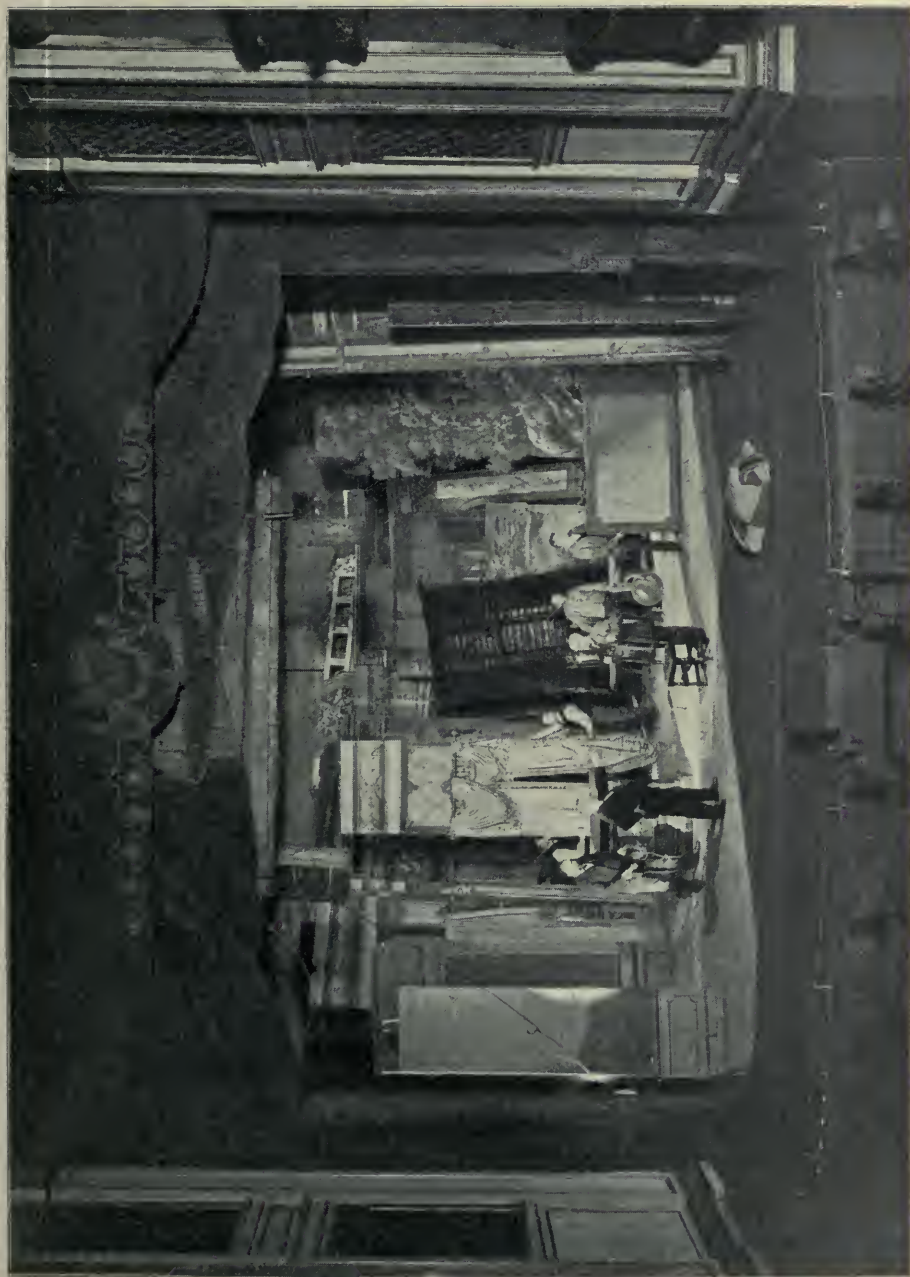
Logegang i Christiania Theater.

Scenen er 44 Fod dyb, 57 Fod bred og 44 Fod høi, og under den er en Kjælder af 18 Fods Dybde, saa at Anledning haves til det mest komplicerede Maskineri. Af Kulisser findes 5 Rader paa hver Side med 3 Kulisser i hver Rad. Salen og Gangene opvarmes underet ved Luftstrømninger, ophedede af Ovne i Kjælderen». Af Theatrets øvrige Rum laa i første Etage Skuespillerfoyeren og Damernes Paaklædningsværelser. I anden Etage Di-

Salonen i Christiania Theater
(Efter Maleri af Lorentz Kleiser. 1899)

Et Scenearrangement paa Christiania Theater.

rektionens Forsamlingsværelse og Herrernes Paaklædningsværelser. I tredje Etage var Paaklædningsværelse for Kor- og Statistpersonalet og i fjerde Etage Opbevaringsrum for Garderoberne.*)

Pladsenes Priser var allerede fra først af de samme, som senere vedblev bestandig at være gjældende.**)

I den første Tid synes man at have brugt at bortsælge Logerne ved Auktion. I en Bekjendtgjørelse fra Theaterdirektionen i «Mrgbl.» for 28. September 1837 heder det nemlig: »Strax efter at den første Forestilling er givet, vil Benyttelsen af Logerne forsøges bortsolgt ved offentlig Auktion enten for samtlige ugentlige Forestillinger eller for Fredagsforestillingerne alene, men ikke for et mindre Antal Forestillinger end 10. Approbation paa de gjorte Bud, forsaavidt de maatte findes antagelige, meddeles paa Stedet. Betalingen erlægges paa engang, og forud. Kjøberen erholder saa mange Billetter, som Logen indeholder Pladse; men da disse ere beregnede saa rummelige, at nogle flere Personer, især Børn, vil kunne finde Plads i Logen, end samme egentlig er beregnet til, vil det ikke blive nægtet Kjøberen at erholde, efter Logens Beskaffenhed, fra 2 til 4 Billetter flere end det Antal Pladse, som paa Logedøren er anført, naar han derom henvender sig til Direktionen». Pladsene i Parkettet, der alle var numererede, blev derimod enkeltvis bortabonnerede, og de ikke abonnerede solgte enkeltvis for hver Forestillingsaften paa sædvanlig Maade, «dog saaledes» — gjøres der opmærksom paa — «at enhver faar den Plads, han forlanger, forsaavidt Billetten til samme ikke allerede er afsat». Endvidere bekjendtgjøres, at «enhver Skuespilbesøgende er forpligtet til at iagttage følgende Regler,†) sigtende til at ved-

*) Den kgl. Loge var fra først af udelukkende bestemt til Afbenyttelse af den kongelige Familie, men allerede under 18. Oktober androg Hofchefen hos Theatrets Direktion om, at den norske Hofstat under Kongens Fraværelse maatte tilstedes Adgang til Logen, i hvilken Anledning Repræsentantskabet besluttede, at 1ste Rads Loge Litr. A skulde stilles til Disposition for Hoffets Herrer og Damer. Fra Juni 1839 erholdt imidlertid Hofstaten efter Kongens derom afgivne Bestemmelse Adgang til den kgl. Loge, hvorhos Kongen samtidig forhøiede sit aarlige Bidrag fra 1000 Spd. til 1200 Spd.

**) 1ste Parket 72 Skill. (Kr. 2,50), 2det Parket 60 Skill. (Kr. 2,00), 1ste Logerad 72 Skill. og 60 Skill., 2den Logerad 48 Skill. (Kr. 1,50) og 36 Skill. (Kr. 1,25); 3die Logerad 24 Skill. (Kr. 0,80), 18 Skill. (Kr. 0,60) og 12 Skill. (Kr. 0,40).

†) Disse Regler fandtes endnu i Slutningen af Femtiaarene opslaaede paa Logedørene i 2den og 3die Rad.

ligeholde den Ro, Sikkerhed og Bekvemmelighed, som Tilskuerne have Krav paa, og som man altsaa maa paase nøiagtigen overholdte:

1. Medens Teppet er oppe, maa Ingen passere eller opholde sig i Midtgangen mellem Bænkene, heller ikke er det tilladt at staa mellem Bænkeraderne eller stige op paa disse.
2. Ingen Mandsperson maa i Tilskuerlokalet beholde Hat eller Hue paa Hovedet, saalænge Teppet er oppe.
Ann. Af Damerne forventes, at de ligeledes enten aftage deres Hatte eller for Theatret vælge saadan Hovedbedækning, som ikke kan genere nogen af de bagved Siddende.
3. Reisetøi, Hatte, Paraplyer og deslige maa ikke henlægges paa Bænkene, saaledes at det indskrænker Rummet for de tilstedeværende Tilskuere, heller ikke maa deslige Sager hænges over Skrankerne imellem Orkestret og Parkettet, imellem dette og Parterret eller imellem Logerne.
4. Ingen har Adgang til anden Plads end den, hvorpaa hans Billet lyder.
5. Abonnerede Pladse, der altid ere betegnede med No., maa ikke for den Aften, Abonnementet er gjældende, optages af andre end vedkommende Abonnenter.
6. Billetterne gjælde kun for den Forestillingsaften, hvortil de ere kjøbt.
7. Indgangen til Skuespilhuset er for Fodgjængere gennem de 3 Døre i Husets Front og for Kjørende alene gennem de tvende nærmeste Side-døre til Vestibulen.
8. Tobaksrygen — Cigarer indbefattet — er ikke tilladt, hverken paa Gange, Trapper, i Restaurationslokalet eller i Tilskuerrummet.

«Det er en Selvfølge» — heder det videre — «at ingen Handling, som maatte enten hindre Tilskuerne i den uforstyrrede Nydelse af Forestillingen eller stride mod Orden og Velanstændighed, vil blive taalt. Herunder henregnes naturligvis ikke Udøvelsen af den almindelig gjældende Theaterrettighed til paa sædvanlig Maade at yttre Bifald eller Mishag». Endelig gjør Direktionen Publikum opmærksom paa, at der til Betyggelse mod Ildsfare ved Brandvæsenets velvillige Assistance vil ved hver Forestilling være tilstede: 1 Brandofficer, 1 Rodemester og 4 Brandfolk med en Sprøite, hvorhos et Par gode Haandsprøiter og Vand desuden stedse vil have i Beredskab ved Scenen.

Samtidig var der ogsaa af Direktionen taget tilbørligt Hensyn til den kunsteriske Side ved det nye Theaterforetagende. Foruden Orkesteranfører (*Schrumpf*), Syngemester (*Muth-Rasmussen*), Sufflør og samtidig Assistent ved Syngeskolen (*Møller*), Maskinmester (*Wedén*) samt Frisør, Skrædder og Pyntekone, var der

bleven engageret følgende Personale (hvoraf dog de fleste havde havt Engagement ved det tidligere Theater), nemlig Skuespillerne *Christian Giebelhausen* (tillige Regissør), *Christian Jørgensen* (tillige Scene-Regissør), *Peter Nielsen* (tillige Garderobe-

Betty Smidth.

inspektør), *Jonathan Balling*, *Ferdinand Wienecke*, *Martin Spindler*, *Anton Smidth*, *Jens Cronborg*, *Ditlev Staal*, *William Levini*, *Andreas Broch*, *Soffren Degen*, *Søren Martini*, *Ludvig Jønsen* og *Richard Berg* (norsk) samt Skuespillerinderne *Mad. ne Augusta Schrumpf*, *Elina Voltz* (tillige Garderobeinspektrice), *Emilie da Fonseca-Møller*, *Signe Giebelhausen* og *Hansine Levini* samt Jfr. ne *Cecilie Gade* (senere *Mad. Jørgensen*), *Wilhelmine Luplau* og *Betty Christensen*.*)

Orkestret bestod af ca. 30 Musici.

Direktionen havde ligeledes været betænkt paa at aabne det nye Theater paa «en Nationen værdig Maade ved Opførelsen af et originalt, norsk dramatisk Arbejde», i hvilken Anledning den i April Maaned havde udsat en Præmie af 100 Spd. for et saadant Arbejde, der mindst skulde bestaa af 3 Akter og være indsendt til Direktionen inden Udgangen af Juli Maaned uden Angivelse

*) Af dette Personale lever for Tiden (1899) Fru Schrumpf, der forlod Scenen i 1860, i Bergen, og Peter Nielsen, der forlod Scenen i 1889, i Christiania som Theatrets Pensionister. Jørgensen og Kone forlod Theatret i 1863 og er senere døde i Danmark. Mad. Voltz blev gift med Præsten Broch (i Loppen); Jfr. Luplau, der ifølge Overskous Theaterhistorie havde debuteret paa det kgl. Theater i 1836, og som havde en «hoi og rank Figur samt en i de dybere Toner kraftfuld, men i Høiden mindre velklingende Stemme», blev gift med den danske Skuespiller Rasmussen og tog Engagement ved Odense Theater; Jfr. Christensen, der ligeledes i 1836 havde debuteret paa Kjøbenhavns kgl. Theater og omtales som en «behagelig Personlighed med en smuk om end ikke stærk Sangstemme», blev gift med Anton Smidth, med hvem hun reiste tilbage til Kjøbenhavn og tog Ansættelse ved Kasino. Broch reiste efter første Sæson tilbage til Danmark. Levini blev senere omreisende Theatredirektør i Danmark, hvor han døde 1887. Wienecke og Degen levede senere i Kjøbenhavn som Musikinformatører og dodesamstedes. Cronborg, der i 1852 var en af Stifterne af den norske dramatiske Skole i Christiania, samt Balling (1846), Staal (1859), Martini (1863), Fru Giebel-

af Forfatter, hvorefter det eller de indsendte Arbejder skulde bedømmes af en ved Theatrets Repræsentantskab i Forening med Direktionen valgt Komité. Foruden de 100 Spd. skulde Forfatteren til det antagne Stykke, naar det havde været opført 3 Gange, og Direktionen da maatte finde, at den almindelige Dom havde udtalt sig saaledes til dets Fordel, at det kunde antages som fast i Theatrets Repertoire, have en Opførelse af Stykket som Beneficeforestilling; forøvrigt skulde Stykket i Henseende til Trykning og Forlagsret være ganske at betragte som Forfatterens Eiendom. Uanseet den temmelig knappe Termin — fra April til Udgangen af Juli — indkom der dog ikke færre end 11 Konkurrencestykker, hvoriblandt et Syngestykke «*Campbellerne* eller *Den hjemkomne Søn*» af *Henr. Wergeland* og to historiske Dramaer «*Hakon Athalstan*» af *M. C. Hansen* og «*Kong Sverres Ungdom*» af *A. Munch*, hvilket sidste seirede i Konkurrencen og aabnede Theatrets Forestilling den 4de Oktober 1837.*)

Da de fleste af Billetterne til den første Forestilling Dagen for var opkjøbte af Aktieeierne, som fortrinsvis berettigede til at

hausen (1879) og Fru Bratz (1884) er samtlige afgaaede ved Døden i Christiania og Giebelhausen (1885) i Fredriksstad. Nordmanden Berg forlod inden kort Tid Theatret, nedsatte sig som Inkassator og reiste siden til Amerika.

*) Ved de to første Forestillinger var efter Forfatterens Ønske hans Navn ikke angivet paa Plakaten; først ved den tredie Opførelse fik Publikum Besked om, et Stykket var forfattet af «*Studiosus juris A. Munch*».

Foruden de ovennævnte norske Forfattere deltog ogsaa den danske Digter *Adam Oehlenschläger* i Konkurrencen. Underrettet af Boghandler Dahl efter Anmodning af Artillerikaptein H. Foss og Adjunkt Colban om, at der var udsat en Prisbelønning af 100 Spd. for et Aabningsstykke til Theatret, sendte han sin i 1836 forfattede Tragedie «*Olaf den Hellige*» til Dahl med følgende Skrivelse: «Her, kjære Dahl, sender jeg Dem min «*Olaf den Hellige*», for at De kan forsøge Deres eller (rettere sagt) min Lykke hos de Herrer Censorer, der alle, som jeg ved, ere mine Velyndere og gjerne — det tror jeg vist — ville gjøre noget for mig. Denne Sum vilde komme mig fortræffelig tilpas, og det vilde hædre og glæde mig, at det norske Nationaltheater blev indviet med mit Værk. Til enhver mulig Indretning eller Forkortning med Hensyn til Opførelsen er jeg saare villig.» — Stykket blev imidlertid refuseret, hvad nu enten Grunden hertil har været, at man, naar man havde et acceptabelt norsk Arbejde, fandt at burde foretrække det, eller, som Oehlenschläger i et af ham til Dahl i 1838 efter Stykkets Opførelse paa Kjøbenhavns kgl. Theater sendt Brev mener, at «*Stykkets Opførelse gik langt over det norske Theaters Kræfter.*» — «*Erindringer om Adam Oehlenschläger og hans Nærmeste*» af Johan Dahl i «*Ude og Hjemme*» 3. Aarg. 1879—80.

erholde et vist Antal, var det at forudse, at der selve Forestillingsdagen vilde blive en stærk Rift ved Billetkontoret om at erholde de tiloversblevne. For at undgaa «Uordener og Slagsmaal» havde Politiet truffet Forholdsregler, saaledes at de, der kom for at kjøbe

M. C. Hansen.

Billetter, blev opstillede i en Række i den Orden, de indfandt sig, hvorved ogsaa «alt gik meget fredeligt af». «Man kan» — heder det i «Rigstidenden» for 5. Oktober — «gjøre sig en Forestilling om, hvor stor Lysten efter at være tilstede den første Aften var, naar man hører, at der indfandt sig over 200 Mennesker, som i det stærkeste Regn ventede 3 a 4 Timer. Af disse maatte alligevel Halvdelen vende tilbage med uforrettet Sag,

uagtet der var truffet den Foranstaltning, at ingen fik kjøbe flere end 3 Billetter.

I «Den Constitutionelle», hvis kvikke og vittige Theaterføljetoner havde den daværende Kopist, i 1871 som Raadmand i Christiania afdøde, *Ole Falk Ebbell* til Forfatter, findes følgende Skildring af det nye Theaters Aabning: «Hanan havde neppe galet første Gang den 4. Oktober, førend Theaterpladsen var bedækket af Mennesker og Paraplyer. Man havde ladet Vægteren ringe paa Porten Kl. 4 om Morgen for ibetids at kunne sende Bud efter Billetter. De Danske ved Bryggerne maatte standse med Losning, da Kornbærere ikke for nogen Pris var at erholde, og havde ikke et Skylregn vadsket Skotøiet rent, vilde Halvdelen af Christiania maattet gaa med upudsede Støvler; thi alt hvad der har Navn af Oppasser og Sjauer, var opstillet *en queue* i en Rad af fire Mands Tykkelse, der naaede fra Politiet, som stod i Galla-drugt paa Theatertrappen, til ganske tæt ved Professor Sørensens

A. Munch.

Theatret.

Onsdagen den 4te October 1837, Kl. 6½,

aabnes Førefillingerne med:

Kong Sverres Ungdom,

originalt Drama i 3 Acter, med tilhørende Prolog.

Personerne:

Sverre Sigurdson	Hr. Jørgensen.
Gunhild, hans Moder	Mad. Giebelhausen.
Cecilia, hans Søster.	Jfr. Gade.
Bisp Ros	Hr. Cronborg.
Brynjolf.	— Spindler.
Hildur	Mad. Schrumph.
Helge Thorfinnson, en Birkebener .	Hr. Nielsen.
Else, en gammel Vinde	Mad. Müller.
Første Hirdmand	Hr. Smidth.
Anden Hirdmand.	— Staal.
Første Leiesvend	— Balling.
Anden Leiesvend	— Giebelhausen.
Birkebener, Hirdmand, Præster og flere.	

Billetspriserne til de forskjellige Pladser i Huset ere, som følger:

Parquet	72	Still. pr. Plads.
Parterre	60	—

Første Logerad.

De 4 Loger nærmest Kongeløgen, 2 paa hver			
Side af Samme betegnede med Nr. 1 og 2 og			
Litr. A og B	72	—	—
De øvrige 14 Loger i denne Rad, 7 paa hver			
Side, betegnede med Nr. 3, 4, 5, 6, 7, 8, og 9,			
og Litr. C, D, E, F, G, H og I	60	—	—

Anden Logerad.

De 12 Loger, betegnede med Nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 6			
Litr. A, B, C, D, E., og F	48	—	—
De 4 Loger, betegnede med Nr. 7, og 8, og Litr.			
G, og H.	36	—	—

Billetterne erholdes i Theatrets Billetcontoirer om Formiddagen fra Kl. 12 til 1, og om Eftermiddagen fra Kl. 5. Indgangen aabnes Kl. 6, Førefillingen begynder Kl. 6½, og ender omtrent Kl. 9.

Ingen Uvefkomende tilfødes Udgang paa Theatret.

Christiania. Trykt hos Carl L. Rosbaun.

Gadedør. *) Som «Rigstidenden» saa smukt bemærker, herskede der en vis høitidelig Stilhed, da man om Aftenen første Gang samlede i Thalias nyreiste Tempel. Den gik endog saavidt, at man aldeles glemte at stemme i med, da Nationalsangen blev spillet. Der var for meget nyt at se paa, til at man kunde tænke paa at synge. Man følte sig desuden noget forlegen og generet ved at være kommen i et saa pent Hus; maaske var man ogsaa i Uvished, om Sangen vilde tage sig godt ud i den nye Sal, hvilket dog var en ugrundet Tvivl, efterat man havde hørt, at Væggene og Prosceniet var konstruerede som Sangbunde. Ved anden Forestilling havde man imidlertid faaet Bugt med Forlegenheden. Man sang Nationalsangen, forlangte Fanfarer og jublede i etvæk.»

Publikum synes at have fundet sig særdeles tilfreds med det nye og «smagfuldt indrettede» Theater, der havde saa meget forud for det gamle, og navnlig følte man sig overrasket ved de af den danske Theatermaler Lund forfærdigede Dekorationer samt de fortræffelige Kostymer, blandt hvilke «Den Constitutionelle» specielt fremhæver Birkebeinernes Dragter, «for hvis Fuldendthed man tillægger Hr. Nielsen Æren.» **) Ved Teppets Opgang udbrød Publikum i lydelige Bifaldsytringer, hvorpaa Skuespiller *Jørgensen* traadte frem og fremsagde efterfølgende, ligeledes af A. Munch forfattede Prolog:

Der er en anden Verden i vort Indre,
Et stille Gjenskin af den vilde Dyst, —
En Himmel, hvor de samme Stjerner tindre,
Men varmere og med en salig Lyst;
En Sø, hvor man kan sværme og erindre
Og sende Længsler mod den fjerne Kyst,
Thi *Kunstens* gyldne, drømmefulde Rige
Har hjemme *der*, hvor Livets Kilder stige.

Men længe kan det hvile uopdaget
I Brystets inderste og dunkle Krog —
Indtil en Genius da heiser Flaget,
En ny Columbus drager ud paa Tog

*) Den nuværende «Engebret Christophersens Restauration».

**) Peter Nielsen havde, før han blev Skuespiller, i 3 Aar været Elev af Kunstakademiet i København og senere en kort Tid Maler og Gravør ved de kgl. Porcelænsfabriker.

Og lukker op den Verden, han har taget —
 Det ædle Land, saa nær, saa ukjendt dog.
 Nu kjende vi, nu eie vi det alle,
 Nu høre vi dets Barndomsrøster kalde.

Og dybt i Underlandets høie Skove
 Staar Billedstøtten, taus og underfuld.
 De rige Farvens Børn i Græsset sove,
 Og over dem sig breder Morg'nens Guld.
 Fra Blomst til Blomst paa Ordets lette Vove,
 En Lysalf, svæver Poesien huld —
 Af Flammerne fra Livets vilde Krater
 Den luttrer sig et klart, et skjønt Theater.

O, det var Kunstens blide Aand, som lærte
 Os Veien til det lyse, gjæstfri Tag,
 Hvor man kan græde uden Kval og Smerte,
 Hvor man kan smile uden bittert Nag —
 Hvor Romantikkens maaneblege Kjerte
 Kan mildne Livets lummerhede Dag. —
 Et sligt Asyl er det, vi ville grunde
 Her i vort Norges mørke Granelunde.

Det Skjønne er ei fremmed her, det venter
 Fra gammel Tid i Kvadets Pantsersærk.
 Er ikke Sagas store Monumenter
 En vældig Piedestal for Kunstens Værk?
 Vor Tid skal bruge disse Elementer,
 Men ordne dem, velgjørende og stærk —
 Og af den gode Malm i Bjergets Skove
 Tilhugge sig et Hus ved Kunstens Love.

Høit op mod Nord vel ligger dette Land,
 Og Isen stivner paa dets Tind af Ælde —
 Men Kunsten af det *Indre* leve kan,
 Og tusind Kilder af dets Dyb udvælde.
 Høit synger Havet mod den norske Strand,
 Og kraftigt skinner Solen paa dets Fjelde,
 Og Frihedstræet i de grønne Dale
 Kan bære Kunstens Frugt paa Grene svale.

Se! Templet er nu reist, og Ordet klinger
 Forundret, uvant i den nye Sal —
 En livsglad Krans den døde Væg omringer
 Og venter paa, hvad Phønix bringe skal,
 Man huske vel, at Fremtid endnu svinger
 Sin dunkle Skygge over denne Hal,
 Man glemme ei: vi kunne blot *begynde* —
 Forsøget har ei Mesterværkets Ynde.

Og førstegang henover denne Scene
 Skal gaa en Kjæmpe fra vort Norges Old,
 Nær staa vi atter vore Mindestene,
 Nedbrudt er lange Tidens skumle Vold.
 En stor Erindring over Skovens Grene
 Kan stige rød som Maanens Kobberskjold.
 Kong Sverre staar ved Kjæmpehøiens Ege
 Og smiler over sine Sønners Lege.

Men dette svage Billed af det Døde
 Kan ei, skal aldrig bringe det igjen —
 Nu er der Liv i Norge: Friheds røde
 Livsfakkel flammer over Landet hen,
 Og Blomster aabne sig, og Kræfter gløde
 Med Oldtids Styrke, men ei raa som den.
 Dog, Nuets Daad vil sin Erindring kræve —
 Og gjennem Kunsten skal det svundne leve.

Efter Prologen blev Nationalsangen spillet af Orkestret, hvorefter Feststykket fulgte. Dette nu længst forglemt Arbeide, som tilligemed Prologen allerede den følgende Dag udkom i Boghandelen paa Johan Dahls Forlag, er af følgende Indhold:

Hos sin Moders Svoger, Biskop Roë paa Færøerne, lever den unge Sverre som simpel Bondesøn, men kraftfuld og modig, og drømmer om de norske Helters Bedrifter. Naar han sværmer om paa Øerne, tænker han sig som Norges Drot, og naar den gamle Bisp, der vil opdrage ham til Præst, sovner ind over Breviaret, tager Sverre frem den norske Kongesaga og følger med Liv og Sjæl de der besungne Heltebedrifter. Endelig aabenbarer hans Moder, efter Pavens Tilskyndelse, Hemmeligheden ved hans Fødsel, og Sverre hører saaledes Bekræftelsen paa sin Drøm, at han er Kongesøn. Nu kan han ei dvæle længer; Præsten er forglemt, hans Faders Arv, det kjære Norge, vinker ham, og uden Bistand og Følge drager han afsted for at tilkjæmpe sig sit Rige. Kun Hildur følger ham, en norsk Pige, som engang har reddet hans Liv, da han i Vrede dræbte en af den rige Bonde Brynjolfs Svende, der spottede ham, fordi han var Bondesøn og præsteklædt. Den kjække, unge Pige vandt Sverres Kjærlighed, de gav hinanden sin Tro, og Sverre overtaler hende til at følge ham og en Gang dele Norges Throne med ham. Men Brynjolf, der ogsaa elsker Hildur og tilbyder Sverre tvende vel bemandede Langskibe for at beholde hende, haster efter dem for at berette Kong Magnus om Sverres Ankomst og Planer. Da Sverre fra sin Frænde, Birger

Jarl i Sverige, hos hvem han forgjæves har søgt Bistand, ene flygter over Skov og Ødemyrer, falder han i den paa Lur liggende Brynjolfs Baghold, af hvilket han dog snart befrir sig og naar lykkeligt til sin Søster Cæcilia i Wermeland. Men heller ikke her er han sikker, Huset bliver omringet af en Skare vilde Krigere, der forlanger at faa Sverre i Tale. Hildur, hvem han træffer hos sin Søster, og som han halvveis synes at have glemt, vil nu atter redde ham, men Sverre træder dristig frem mod de indtrængende Mænd. Disse er dog ei Magnus' Folk, men en Skare Birkebeinere, som nu, da deres Anfører Eystein Meila er dræbt, kommer til Sverre for at tage ham til deres Høvding. Først efter at have prøvet deres Troskab tager han mod Tilbudet, og med disse sytti Birkebeinere drager han mod sine Fiender og fordriver Kong Magnus fra Nidaros efter at have fældet hans Fader i Slaget paa Kalvskindet. — Men Sverre har nu aldeles forglemmt sin Ungdoms Brud, der fremdeles bor hos Cæcilia. Der kommer intet Bud til hende, og tilsidst kan hun ikke holde det længer ud. Hun har lovet ham Hævn, hvis han sveg hendes Tillid, og hun vandrer nu til Nidaros for at fuldbyrde den. Her trygler hun Husly af en gammel Kvinde, hos hvem ogsaa Brynjolf har sit Tilflugtssted. Hævnen forener dem alle tre — Kvindens eneste Søn er paa Sverres Befaling bleven hængt som Speider — en Plan bliver lagt mod Kongens Liv, og Brynjolf følger Hildur til Kongsgaarden for at udføre den. Sverre kommer just med sine Krigere fra Erling Skakkes Grav, hvor han har vist den faldne Fiende den sidste Hæder, da Hildur træder frem og bebreider ham hans Uret. Nu er hun kommen for at vise ham, «hvorledes Elskov vælger sig sin Hævn», hun trækker Byrnjolf frem og raaber: «Han vil myrde Kongen!» men synker i det samme om, truffen af Brynjolfs Daggert; thi det var Aftalen mellem dem, at hvis hun forraadte Brynjolf, vilde hun selv blive det første Offer. Sverre vil ei tro, at hun er død; han byder sine Mænd at knæle for sin Dronning, Kjærligheden vinder endnu engang Seier over Krigeren, men Hildur vaagner ikke til Liv, og Kong Sverre «har nu kun En at elske: Norges Rigel»

Stykket gjorde kun delvis Lykke. Ifølge «Den Constitutionelle» tilkjendegav vistnok Publikum ved dets Slutning sin Tilfredshed ved lydelige Bifaldstegn, men «Morgenbladet» finder, at Bifaldet neppe var et saa levende, som man kunde ventet vilde blive det Stykke tildel, som skulde aabne Forestillingerne paa det

nye Theater. En endnu mindre gunstig Dom fik det af den literære Kritik. I en længere gennemgaaende Omtale af Stykket i No. 290 og 291 af «Den Constitutionelle» fremhæves det som den største Brøst ved Munchs Drama, at det mangler al mulig dramatisk Holdning. Ingen af Personerne foretager sig noget paa Scenen, de taler blot; Handlingen foregaar saa at sige mellem Akterne. Derfor kan der heller ikke blive Tale om nogen Karaktertegnning; thi Personerne savner al Selvvirksomhed og Individualitet, der rører sig intet bevidst Liv i dem, «de flyder alle hen i Taage». — Alle disse Anker er fuldt berettigede, ligesom det ogsaa er en fortjent Ros, naar Anmelderen omtaler Diktionen som «let, frisk og temmelig ren». Dialogen er ubetinget det bedste ved Stykket, der i sin Helhed er en svag Pastiche af det Oehlenschlägerske Drama. Det opførtes foruden Aabningsdagen ogsaa den 6., 8. og 13. Oktober, sidste Gang til Fordel for Forfatteren. Siden har det ikke været gjenoptaget paa Repertoiret.

Christiania havde saaledes ved sine Borgeres Offervillighed og Interesse for Kunsten faaet et efter Omstændighederne baade stort og smukt Theater, hvis Bestemmelse dog kun var at tjene som Byens offentlige Skuespilhus, hvor de danske Skuespillere skulde fortsætte sin Virksomhed. Om et *Nationaltheater* blev der fremdeles ikke Tale. Ligesom det første Forsøg i denne Retning ikke var fremgaaet af noget nationalt Krav, om det end havde vundet enkelte patriotiske og intelligente Mænds Sympathi, saaledes havde det heller ikke sat Rod i Folkets Forstaaelse af dets kunstneriske og sociale Betydning. Det unge, frigjorte Norge havde hidtil været saa optaget med sine politiske og økonomiske Anliggender, at det ikke havde faaet Tid til at ofre nogen synderlig Tanke paa en selvstændig norsk Kunst. Hvis der overhovedet paa hin Tid i de fleste Institutioner endnu fandtes meget traditionelt, som umiddelbart fortsattes for først efterhaanden at afløses af mere eiendommelige og selvstændige Forhold, saa gjaldt dette isærdeleshed de kunstneriske og literære, som fornemmelig paavirkedes af den danske Kulturs Indflydelse. Hvad havde hin Periode norske og tilmed i national Retning saa lidet udviklede Literatur at opvise ved Siden af den danske i al dens rige Frugt-

barhed? Hvor skulde man i vor Digtning søge et Repertoire, der kunde tjene som Grundvolden, hvorpaa den norske dramatiske Kunst skulde bygges? Da Oehlenschläger i 1833 gjæstede Norge, havde man visselig ikke med Urette feiret ham som den ypperste Talsmand for begge Nationers fælles aandelige Interesser, og ved hans Side stod, foruden flere andre fremragende Digtere, Johan Ludvig Heiberg, hvis Vaudeviller havde sat hele Kjøbenhavn i Henrykkelse og, hvad der er let forklarligt, maatte udøve en lignende Virkning paa et Publikum, der kun ved en halv Menneskealder var skilt fra den Tid, da det kjøbenhavnske Liv og de kjøbenhavnske Lokalteter gjorde et ligesaa hjemligt og mangen Gang et mere hjemligt Indtryk end dets egne.*) Men maatte end saaledes for en uhildet Betragtning den norske dramatiske Kunst efter Forholdenes egen Natur saa at sige med Nødvendighed have sine Læreaar under en fremmed, om end nærbeslægtet Mester, saa fandtes der dog, som allerede tidligere nævnt, ikke destomindre dem, der ikke vilde anerkjende dette, men stormede mod det danske Uvæsen. Norskhedsbevægelsen, der omkring 1830 begyndte at vise sig i vort offentlige Liv, havde i Forening med sit Sværmeri for den «frie Normand» og sin Begeistring for den nationale industrielle Produktion — det norske Vadmæl og Verken — ogsaa — som paavist — søgt at hævde Selvstændigheden paa det aandelige Felt og kjæmpet mod den efter dens Mening skadelige Indflydelse, som den danske Kultur fremdeles, trods de to Rigers politiske Adskillelse, vedblev at øve her i Landet. Og denne Indflydelse fik jo særlig sin Manifestation i den danske Skuespilkunsts Herredømme. «Norske Skuespillere! Norske Stykker! Norsk Musik! Bort med Jyderne! Sprogfordærverne, Smagsfordærverne, Vagabonderne Fanden i Vold!» havde Opraabet lydt i det patriotiske Blad «Statsborgeren», og man havde inden enkelte Hold vistnok ikke været langt fra at se en Fædrelandsforræder i hver den, som hyldede og med Sympathiens Baand følte sig bunden til den danske Kultur.

Da det nye Theater skulde bygges, kom Nationalkravet paany tilorde, og der opstod en kort, men heftig Avisfeide angaaende Spørgsmaalet om, hvorvidt den nye Scene ikke ogsaa retteligst burde blive en Nationalscene, eller om man ialfald ikke nu burde sørge for Oprettelsen af en norsk Theaterskole, hvortil Statskassen maatte yde

*) H. Lassen: «Henrik Wergeland og hans Samtid».

Bidrag. Kampsignalet gaves ogsaa denne Gang af *Henrik Wergeland* i en anonym Opsats i «Morgenbladet» for 17. November 1836, betitlet: «*En Aster til Theaterdirektionen*», der sluttede med efterfølgende i Wergelandsk Pathos affattede Tirader: «— — — Men da Luerne slog høit over Taget, da saa jeg i Røgen noget smukt, noget blegt, luftigt, men smukt —

«paa en klangfuld Vinge baaren
en himmelfødt Idee»

— ja, netop hin smukke, men saa troløst behandlede Idee, som fødtes i Snak, vuggede sig en Tid paa nogle letsindige Hjerter og maatte dø i Røg. Hvor den var smuk! Paa Gestaltens Vinger af et uforligneligt fint Stof saa jeg en Tegning som malt af Duggens matte Lysning af en kolonnaderet Pragtbygnings Front. Var det Nationaltheatret? Skulde det se saaledes ud? Inden jeg fik Tid til at tænke herover, var Gestalten forsvunden — jeg ved ikke hvorhen, men jeg tror til gamle Strømbergs Grav. I det mindste drev en Ahnelse herom mig til at søge denne ved Daggrø. Og der maatte være noget foregaaet; thi de ellers saa melankolske og nedbøiede Aastre derpaa havde allesammen reist sig, saa kjækt om sig med de store, dumme blaa Øine og syntes at spørge: «Hvad behager? Lad herlige Ideer ty til de Døde, naar Mennekene ikke ville bruge dem! Har du et Løfte, min Ven, saa put det ned i denne Muld. Her kan der lige saa vel gro Mose derover. Forresten saa tag kun din Hat af for os; thi der er mere Kraft i vore svampede Stengler end i Mennekens Sjæle, og vore Farver ere trofastere end de Løfter, man vover at gjøre et Folk!» — — I den paafølgende Feide førte Modpartiet omtrent de samme Vaaben i Marken som tidligere, og som ogsaa benyttedes, da der femten Aar senere atter blev Tale om Oprettelsen af et norsk Theater i Christiania. Forkjæmperne for Norskheden karakteriseredes som «Kvasi-Patrioter», og den Fornorskelse, som de saa ivrigt ønskede at faa indført ved Theatret, vilde, saa langt fra at medføre nogen Fordel for samme, meget mere have den skadeligste Indflydelse paa Kunsten og Smagen, ja en Indsender i «Morgenbladet» fandt endog, at «det vilde være en aabenbar Ringeagt mod Publikums Ønske, om Theaterdirektionen vilde tage Skuespillere af Landets egne Børn».

Det var blevet et Axiom hos den overveiende Opinion, at Nordmændene ikke duede til at spille Komædie — ialfald

naar Skuespillerne skulde hentes fra en anden Klasse end den, hvorfra Privattheatret havde faaet sine Kræfter. «Og det vil vare længe» — mener det officielle Blad «Rigstidenden» — «førend smaalige Fordomme ville tillade den dannede norske Mand og Kvinde uden Sky at fremtræde paa Theatret». Under disse Omstændigheder maatte vi jo prise os lykkelige, ved at der gaves en med os i Sæder og Sprog saa nærbeslægtet Nation, som kunde forsyne os med Subjekter for Skuepladsen. I det forhaandenværende danske Selskab havde nian flere dygtige Kræfter, der i Tidens Løb kunde ventes rekruterede fra Kjøbenhavns kgl. Theater, og med hvis Præstationer en ny oprettet norsk Theaterskoles — selv om den havde faaet nogen Tilslutning — umulig vilde kunne have

Carl Hagen.

Søren Martini.

hamlet op hverken for Teknikens eller Rutinens Vedkommende. Vistnok kunde der ikke gjøres Regning paa at faa andre Kunstnere fra Kjøbenhavn end dem, man mente der selv ikke at have Brug for, men det hændte heldigvis undertiden, at det kgl. Theater ikke fik Øinene op for, hvad en og anden af dets Elever evnede — paa den Maade erholdt vi Kunstnere som Jørgensen, Adolf Rosenkilde og Vilhelm Wiehe. Personalet forøgedes ogsaa snart med flere talentfulde Medlemmer. I 1838 kom foruden *Orlamundt* og *Kone*, *Carl Hagen*; i 1839 Jfr. *Schwirtz* og *Adolf Rosenkilde*, i 1841 Sangeren *Sichlau*, i 1843 Jfr. *Anna Faasche* (senere Mad. Rosenkilde). Hågen var født i Kjøbenhavn 1816 og skulde efter i syv Aar at have studeret ved det derværende Musikkonservatorium have debuteret som Tenorsanger paa det kgl. Theater, men begav sig istedetfor til Norge, hvor han først optraadte i Bergen og derefter i 1838 med meget Bifald debuterede paa Chri-

stiania Theater som Mikkell i «De Danske i Paris». Ved Christiania Theater, hvor han virkede baade som Skuespiller og Opera-sanger og stod høit i Publikums Gunst, forblev han indtil 1856, da han modtog Engagement ved Kasinotheatret i Kjøbenhavn. Han var fornemmelig yndet som Komiker og skal som saadan have forenet en bred, elskværdig Komik med en høi Grad af Naturlighed i sit Spil. Adolf Rosenkilde, født 1816, var en Søn af den bekjendte Skuespiller Christen Niemann Rosenkilde. Han debuterede paa det kgl. Theater 1837, og skjønt han med sit heldige Udvortes, sin tydelige Talestemme og en sjelden Ro og Bestemthed i sin ydre Optræden fik en god Modtagelse, fandt

Adolf Rosenkilde.

han det dog rettest at søge til en Scene, ved hvilken han kunde vente at faa større Anledning til at udvikle sit Talent. Han gik da til Christiania Theater, hvor han efterhaanden opnaaede megen Anseelse som en smagfuld og dygtig Karakterfremstiller saavel i Skuespillet som i Syngestykket, og hvor han holdt sig i stor Yndest som en af det danske Selskabs bedste Kræfter, indtil han i Slutningen af Firtiaarene vendte tilbage til Kjøbenhavn med Engagement ved Kasino, hvor han vandt et saadant Kunstnernavn, at han siden igjen kom tilbage til det kgl. Theater.*) Anna Rosenkilde, der debuterede som Henriette i «Bru-

den», forenede med et ualmindelig heldigt og vindende Ydre en smuk Sangstemme, men var derimod ikke i Besiddelse af noget betydeligere dramatisk Talent. Hun fulgte sin Mand til Kjøbenhavn og erholdt sammen med ham Ansættelse først ved Kasino og senere ved det kgl. Theater. Foruden i Sichlau fik Theatret ogsaa en Sanger i *Rasmussen*, der i 1840 havde debuteret paa det kgl. Theater og af Overskou omtales som en Skuespiller med en høi, smal Figur og et udtryksløst Ansigt og med en noksaa behagelig, men liden og uskolet Tenor. Ved Christiania Theater, hvor han udførte flere store Sangpartier, lader det dog til, at han har gjort Lykke

*) Overskou: «Den danske Skueplads» 5 D. S. 302—303.

Den artistiske Ledelse besørgedes af Skuespillerne Jørgensen, Nielsen og Cronborg, der vekselsvis gjorde Tjeneste som Sceneinstruktører, medens Repertoiret valgtes af den til enhver Tid fungerende Direktion. Dette, som jævnligt fulgte i Kjølvandet efter Kjøbenhavns kgl. Theater, var lagt an paa en nogenlunde ligelig Afvexling af det reciterende Skuespil og Syngestykket, ja selv ikke saa faa større Operaer kom til Opførelse med det daværende Personale. Saaledes gaves Mozarts «Don Juan», der dog allerede, som tidligere nævnt, var opført i 1836 under Opholdet i Dramatiken, den 6. November 1837, oprindeligt bestemt til at opføres den 4. s. M. paa 50 Aars Dagen efter dens første Opførelse i Prag, hvad der imidlertid forhindredes ved Reformationssfesten samme Dag, samt «Figaros Bryllup» med Jørgensen som Figaro og den tyske Sanger Schmuckert, der en kort Tid var engageret ved Christiania Theater, som Bazile, og hvori Jfr. Schwirtz i November 1839 havde sin Debut som Susanne og gjorde megen Lykke ved sin usædvanlig smukke og omfangsrige Sopran og sit kvikke Spil. Hun var engageret gennem Phister, hvem Direktionen i den Anledning sendte en Takkeskrivelse. Som Bevis paa, hvor høit hun stod i Gunst, berettes, at efter en Forestilling af «Regimentets Datter», hvori hun som Maria havde en af sine Glansroller, spændte det entusiasmerede Publikum Hestene fra Theatervognen og trak hende hjem. Hun forlod Scenen allerede i 1842, da hun indgik Ægteskab med Boghandler J. W. Cappelen. Fremdeles Rossinis «Tancredo», Hérolds «Zampa», Adams «Postillon fra Longjumeau» med Sichlau i Titelfrollen, Donizettis «Regimētets Datter», Aubers «Den sorte Domino», «Fra Diavolo», «Murmesteren» og «Den Stumme i Portici» med Rasmussen som Masaniello, Mad. Schrumpf som Fenella og Sichlau som Alfonso — i det Hele taget et Operarepertoire, der repræsenterede Samtidens mest fremragende og yndede Komponister. Tiaaret 1830—40 var jo fornemmeligt den saakaldte «Taleopera»'s gyldne Dage, og heller ikke Christiania Publikum var bleven uberørt af Operasværmeriet. «Vort Publikum har altid haft Forkjærlighed for Operaen», heder det i «Den Constitutionelle» i Anledning af Mad. Simonsens Gjæsteoptræden her i 1842, «det har forlangt Opera trods alt, og derved tvunget de herværende Skuespillere og Skuespillerinder, som aldrig i sit Liv har tænkt paa at blive Sangere og Sangerinder, til at udføre de vanskeligste Sangpartier med den største Naivitet. Man forskrev først en

Syngemester fra Danmark, dernæst en fra Tyskland (Reissiger), man engagerede Harzmusikverein i Orkestret, og man lod indstudere og udstyre og beklappe paa det bedste Operaer af Méhul, Boyeldieu, Hérold, Halévy, Adam, Thomas, Donizetti, Rossini, Lortzing, Weber, ja endog Mozart — kun til Meyerbeer har man endnu ikke vovet sig, men det kommer nok». Theatret havde dog enkelte virkelig gode Sangkræfter paa denne Tid, og «Den Constitutionelle»'s Recensent synes selv at have været en Ven af Operaen; han udtaler sig saaledes med megen Enthusiasme om Hérolds «Zampa», som han finder er et fortræffeligt Værk, «om Musiken end ikke er saa klassisk som i «Don Juan» eller saa dæmonisk som i «Robert».

For Skuespillets Vedkommende holdt man sig væsentlig til den franske Literatur. *Scribe* havde afløst Kotzebue som Modedigter, og hans Arbejder afgiver den største Kontingent til Repertoiret, hvor forøvrigt baade *Alexander Dumas* og *Victor Hugo* er repræsenterede, den sidste ved sit Drama «Angelo, Tyran af Padua», hvori Jørgensen spillede Titelrollen. Den 13. November 1842 introduceredes *Molière* paa Christiania Theater med Komedien «Doctoren imod sin Vilje» — der blev udpebet. Stykket havde ved en Sommerforestilling samme Aar havt en lignende Skjæbne paa Kjøbenhavns kgl. Theater, til hvis Repertoire det forøvrigt havde hørt lige siden 1749. J. L. Heiberg tog da ogsaa det kjøbenhavnske Publikum ordentlig i Skole i den Anledning,*) og hos os gav «Den Constitutionelle»'s Recensent**) Publikum den fornødne Afhøvling. Han medgiver vistnok, at Direktionen kunde valgt et heldigere Arbejde af Molière til at introducere ham med, og mener, at Valget af «Doctoren imod sin Vilje» kun skyldes den sædvanlige Efterplapren af det danske Repertoire; men «Publikum burde dog have vist Danelse og Takt nok til at modtage Stykket anstændigt, da der gives literaturhistoriske Navne, der er saa udbredte, at deres Værd bør forudsættes kjendt for Enhver i en nogenlunde dannet Forsamling».

Foruden franske Stykker spilledes ogsaa den ældre engelske Karakterkomedie og enkelte klassiske Arbejder af den tyske Literatur, saaledes i 1841 Schillers «Maria Stuart» med Mad. Schruppf

*) «Tak-Adresse til Publikum». Intelligensblade 1842. Prosaiske Skrifter 6. B.

**) Pressens Deltagelse i Theatrets Virksomhed er i Tidsrummet 1837—50 meget ujævn. I den første Tid besørger Theaterkritiken væsentlig af «Den Constitutionelle», og efterat den i Begyndelsen af 1847 ophørte at udkomme, fik «Den norske Rigestidende» en kunstforstandig Recensent i Georg Elias Schjelderup (død 1897 som Byfoged i Bergen), ligesom ogsaa «Chr.a Posten» fra 1848 af og til leverer Theateranmeldelser.

i Titelrollen og Jfr. Luplau som Dronning Elisabeth. Dette Stykke lader dog til at have ligget over Personalets Kræfter, og der klages ogsaa over Udstyret. «Elisabeths Værelse» — heder det i «Den Constitutionelle's» Omtale af Forestillingen — «var det velbekjendte i pompeiansk Stil, og Marias Klenodier bestod i nogle fattige Blikbægere paa en Præsenterbakke». Derhos holdt naturligvis Theatret Publikum à jour med Nyhederne i den danske dramatiske Literatur. Af Stykker, som i det heromhandlede Tidsrum opførtes for første Gang, kan nævnes: I Sæsonen 1837—38 Oehlenschlägers «Væringerne i Miklagard», som blev modtaget med stort Bifald, og hvori Jørgensen spillede Harald «med Sikkerhed og Moderation», Mad. Schrumpf Maria «med indtagende Ro og Klarhed», medens Jfr. Luplau «vakte Enthusiasme som Zoë», samt Henr. Hertz' «Svend Dyrings Huus» med Mad. Schrumpf som Ragnhild; i 1838—39 Scribes «Bertrand og Raton» (Statsmand og Borger) med Jørgensen som Bertrand og Nielsen som Raton; i 1840—41 samme Forfatters «Kammeraterne» (Koterier), hvori Mad. Schrumpf som Zoë samt Jørgensen, Smidth og Spindler roses for sit gode Spil; i 1841—42 «Et Glas Vand» med Mad. Schrumpf som Hertuginde af Marlborough og Smidth som Bolingbroke; i 1842—43 «En Lænke» og «Badet i Dieppe» samt J. L. Heibergs «Elverhøi». I 1844—45 opførtes for første Gang Shakespeares «Othello» med Jørgensen i Titelrollen, Smidth som Jago og Mad. Schrumpf som Desdemona, af hvilke de to sidstnævnte omtales med Ros, medens Stykket som Helhed nok laa over Theatrets Kræfter, samt Oehlenschlägers «Dina» med Mad. Schrumpf i Titelrollen og Mad. Jørgensen som Eleonore Christine; i 1845—46 Overskous «Pak»; i 1847—48 «En Søndag paa Amager» og Hostrups «Gjenboerne», der vakte stormende Jubel, og hvori navnlig Rosenkilde udmærkede sig som von Buddinge, Hagen som Madsen og Mad. Jørgensen som Kobbersmedmadamen; i 1848—49 «En Spurv i Tranedans» med Hagen som Peter Ravn — en Rolle, hvori han skal have været mindre heldig — og i 1849—50 «Eventyr paa Fodreisen» med Jørgensen som SkrIVERhans, Hauchs «Søstrene paa Kinnakullen» og Oehlenschlägers «Dronning Margareta».

De originale Nyheder, som i samme Tidsrum bragtes til Opførelse, var meget faa i Tallet, og de fleste fristede kun en kort Tilværelse paa Scenen.*) Et af disse Stykker har dog faaet et

*) Der indsendtes til Theatret i Aarene 1837—50 ikke saa ganske faa anonyme Originalarbejder, som Direktionen uden videre Anmærkninger re-

berømt Navn i Christiania Theaters Historie om end mere paa Grund af de Spektakler, hvortil det gav Anledning, og som igjen var et Udslag af det da herskende Partihad, end ved sit æsthetiske Værd. Som allerede omtalt, havde ogsaa Henr. Wergeland konkurreret til den af Direktionen udsatte Præmie for et originalt Aabningsstykke til det nye Theater med Syngestykket «Campbellerne». Skjønt Stykket ikke blev fundet værdigt til den udsatte Præmie, tilkjendtes det dog af Bedømmelseskomitéen «Accessit», hvorfor Direktionen besluttede sig til at lade det opføre, og den 24. Januar 1838 gik det første Gang over Scenen. Ifølge «Morgenbladet»'s Beretning modtoges det i det Hele taget med Bifald. Ved Enden af første Akt hørtes endel Hyssen og en enkelt Pibe, der dog strax overdøvedes af den store Flerhed af Tilskuernes Bifaldsytringer. Men gik Forestillingen end saaledes nogenlunde rolig af første Gang, saa blev Spektaklet desto større ved den anden Opførelse den 28. Januar. Det Parti, der dengang ansaa sig for Smagens og Dannelsens Repræsentanter, og som ogsaa ganske vist talte mange intelligente og fremragende Mænd i sin Midte, havde i sit Organ «Den Constitutionelle» erklæret Opførelsen for at være en Skam for Theatret, og at «den Forestemthed, der havde vist sig under Forestillingen hos den bedre Del af Publikum, havde en langt dybere Grund end den Kjedsomhed, som Ødet paa Scenen maatte fremkalde; at den udsprang af en Skam- og Undseelsesfølelse og det paa Nationallærens Vegne». Bladet udtalte ogsaa en Mistanke om, at Forfatterens Personlighed ikke havde været uden Indflydelse paa Stykkets Antagelse. «I Sandhed, det stod misligt til med Fædrelandets Sag» — heder det — «hvis der blandt dem, der som Theaterdirektionens Medlemmer indtage vigtige Pladse i Samfundet, skulde findes mange, som manglede det borgerlige Mod til at trodse en tøilesløs Skriblers hadske Angreb og ikke agtede det dybt under sin Værdighed at bygge eller vedligeholde en forfængelig Popularitet ved Concessioner for eller Alliance med Raahedens Koryphæer». Hermed var Kampsignalet givet og Partilidenskaberne manede frem, og ved den anden Opførelse var det med Nød og neppe, at Stykket kunde blive spillet til Ende. Allerede efter Prologen, det bekjendte smukke Digt «Den første Gang», begyndte Pibningen, og da den

fuserede. Kun ved Tilbagesendelsen af Brynjulf Bjarmes Drama «Cati-lina» fandt den at maatte beklage, at den ikke kunde anse dette forøvrigt velskrevne Drama for skikket til Opførelse paa vor Scene.

efter Teppets Fald brød løs med fornyet Voldsomhed, endte Striden med en Afgjørelse ved Hjælp af tørre Næver, — en Kamp, der begyndte i selve Theatret og fortsattes udenfor samme. Disse i vort Theaters Historie enestaaende Demonstrationer har ogsaa faaet Navn af «Campbellerslaget» og fremkaldte foruden en Uendelighed af Artikler i den periodiske Presse tillige en Brochure med Titelen: «Tro og detailleret Fremstilling af det berømte Theaterslag i Christiania den 28. Januar 1834».*) Stykket oplevede i det Hele kun 3 Opførelser; den 12. Februar gaves det til Indtægt for Forfatteren tilligemed den af ham skrevne Epilog, der har Titelen «Christiania».

Det næste originale Arbejde, som kom til Opførelse, var *H. Ø. Bloms* i 1839 anonymt indsendte treakts Komedie «Den hjemkomne Søn» eller «En Nutidens Jean de France» — et Stykke, hvis Satire antydes allerede ved dets Titel, og som ikke er uden Karaktertegning, men svagt bygget og lidet spændende i sin Handling. Det imødesaaes med megen Forventning og ængstelig Nysgjerrighed; allerede en Time før Premiærens Begyndelse var — beretter «Den Constitutionelle» — Vestibulen opfyldt med Mennesker, der gjættede paa de mest forskellige Forfattere til Stykket. Det modtoges ogsaa med endel Bifald, især fra de øvre Regioner, men oplevede kun 3 Opførelser. I 1840 debuterede *Rolf Olsen* som dramatisk Forfatter med

H. Ø. Blom.

femakts Tragedien «Den sidste Viking», der med det Oehlen-schlägerske Drama som Forbillede i en bred og lidet interessant Handling skildrer Magnus Barfods Optræden i Irland; den gjorde

*) Fremstillingen gjør dog unegtelig Indtryk af et være noget farvet i Favør af Norskhedspartiet. Se forøvrigt om «Campbellerslaget» *H. Lassens* «Henrik Wergeland og hans Samtid» S. 171 flg. og *P. Holmsens* «Kri-stiania Politis Historie».

heller ikke synderlig Lykke og henlagdes efter at have gaaet 3 Gange over Scenen. Samme Aar forsøgte ogsaa A. Munch sig paany som Skuespilforfatter med Natscenen «Donna Clara», der gaves med Mad. Schrumpf i Titelrollen og Jørgensen som Grev del Fuente. Stykket, der fremkom anonymt, og som ubetinget er det bedste af Munchs Ungdomsarbejder og ved sin svulmende Lyrik minder om den franske nyromantiske Digtning, opnaaede uanseet sin spændende Handling og smukke (versificerede) Dialog kun to Opførelser og har heller ikke senere været gjenoptaget paa Repertoiret. Sæsonen 1840—41 bragte ogsaa Henr. Wergelands femakts Drama «Venetianerne», der, skjønt det, som Wergelands dramatiske Digtning i det Hele taget, er svagt i scenisk Henseende, dog drev det til 4 Opførelser, samt endnu en (anonym) original treakts Komædie «Processen» (hvis Handling foregaar i og ved Christiania), som fik en temmelig ublid Modtagelse og kun gik 1 Gang over Scenen. Synderligt Held havde heller ikke det i den følgende Sæson opførte originale anonyme (af *Chr. Monsen* forfattede) Arbeide «Hævnen», Sørgespil i 5 Akter, eller et i den derpaa følgende Sæson givet originalt Drama «Penge», der ligeledes fremkom anonymt. Begge Stykker henlagdes for bestandigt efter 3 Opførelser. Større Lykke gjorde derimod H. Ø.

Rolf Olsen.

Bloms andet dramatiske Arbeide, enakts Vaudevillen «Torden-skjold», som opførtes første Gang 22. Mai 1844 og, skjønt det fra et æsthetisk Synspunkt er lidet værdifuldt, holdt sig paa Repertoiret ved sine nationale Melodier og sin Appel til den patriotiske Følelse lige op til Syttiaarene. Endnu mere Lykke gjorde imidlertid Rolf Olsens i 1847 givne Vaudeville «Salonen» eller

«Intrigen i Kræmmerhuset». Forfatteren havde i dette sit Forsøg paa at skabe en lokal Vaudeville gjort et heldigt Stofvalg og rammet et virkeligt aktuelt Punkt ved at gjøre den samme Svaghed i Datidens selskabelige Liv, som Welhaven allerede havde snertet i sine «Soirée-Billeder»,*) til Gjenstand for Stykkets Satire. Den næsten uhorste Opsigt, som Stykket ifølge Rigestidendens Theateranmelders Udsagn vakte blandt Hovedstadens Befolkning, «af hvilken det lokkede Hundreder til maaske for første Gang i deres Liv at betræde Thalias Tempel», skyldtes utvivlsomt dets træffende, om end noget overdrevne Satire, og hvor lidet bemeldte Theateranmelder end finder Stykkets Skildring at passe til de virkelige Forhold og Personligheder, maa han dog tilstaa, at «Publikum allerede ved at nævne næsten enhver deri forekommende Person med For- og Tilnavn». Forøvrigt er Stykket — hvorfor Forfatteren erholdt et Honorar af 100 Spd. i Betragtning af den Indtægt, det skaffede Theaterkassen — ingenlunde noget Mesterværk; Handlingen er i og for sig lidet interessant, og med Undtagelse af den æsthetiserende Kræmmermadam, som holder «Salon» i sin Dagligstue, naar hendes Mand er i Klubben, og et Par af Salonselskabet er de øvrige Personer ikke synderlig originale Figurer, ligesom det ogsaa ellers i mangt og meget minder

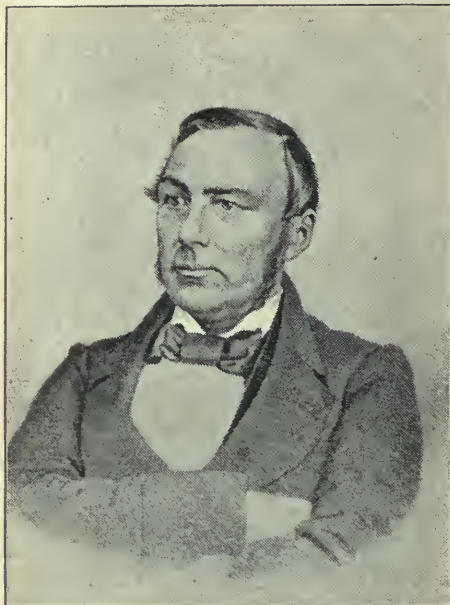

Chr. Monsen.

stærkt om sit Forbillede, den Heibergske Vaudeville. Det oplevede som Nyhed 11 Opførelser — et for den Tid betydeligt Antal — men har senere ikke været gjenoptaget paa Repertoiret. Rigestidendens Theateranmelder gik Stykket temmelig stærkt paa Klingen, hvad der bragte dets stridbare Forfatter til at tage til Gjenmæle i «Morgenbladet» i en Række Artikler, betitlet: «Om Indførelsen af en lokal Vaudeville paa vor Scene», som dog for en væsentlig Del kun bestaar i Optryk af J. L. Heibergs drama-

*) Nyere Digte, Chr.a 1845. Samlede Skrifter 4. B.

turgiske Afhandling fra 1826: «Om Vaudevillen som dramatisk Digtart». I 1847 bragte Theatret efter 7 Aars Mellemrum atter en original Tragedie i Fredrik Frank's (Pseudonym for *P. A. Jensen*) «Kong Gorm», *) et farveløst Arbejde af den Oehlenschlägerske Skole, der heller ikke vandt noget Bifald og henlagdes efter 4 Opførelser. Aaret 1848 bragte foruden en liden Vaudevillebagatel «M. S.», der fremkom anonym, men havde Student, senere Skuespiller, *Andr. Isachsen* til Forfatter, en ny Vaudeville af Rolf Olsen

P. A. Jensen.

«Kontrolløren» eller «Eventyr paa Landet», som imidlertid baade i Henseende til Satire og Vittighed stod langt under sin Forgjænger. Siden optraadte ikke Rolf Olsen som Vaudevilleforfatter. Den af ham engang udtalte Formening om, at hans Vaudeviller skulde blive banebrydende for en vordende norsk Lystspilliteratur, gik ikke i Opfyldelse. Den næste originale Vaudeville paa Christiania Theater var *C. P. Riis'* «Til Sæters» (28. Januar 1850), og i den havde det nationale Element antaget en anden Form og

et nyt Indhold — den norske Naturromantik holdt med den sit Indtog paa Scenen.

Det var imidlertid ikke alene med sine egne Kræfter, Theatret søgte at underholde Publikums Kunstsans, — det har ikke nogen- sinde senere havt saa hyppig og forskelligartet fremmed Assistance som i Firtiaarene. Gjæsterne kom fornemmelig fra Danmark, hvis Nationalscenes mest fremragende Kunstnere i Sommermaanederne afvekslende optraadte her i flere af sine bedste Roller. I 1839 besøgte saaledes *Holst* og *Phister* Christiania, hvor de

*) Trykt i «Dramatiske Digtninger» af P. A. Jensen. Chr.a 1852.

spillede sammen i «Kean», Holst Titelrollen, Phister Suffløren Salomon, og hvor den sidstnævnte desuden spillede Henrik i «Maskaraden».*) I 1840 optraadte Balletmester *Bournonville* og Danserinden Jfr. *Fjeldsted* i endel Solodanse og gav desuden med Assistance af Theatrets Personale Balletterne «Sylphiden», «Soldat og Bonde» samt «Søvngjængersken».***) I 1842 glædede *C. N. Rosenkilde* Christiania Publikum med sin fortræffelige Udførelse af Michel Perrin, Trop i «Recensenten og Dyret» og Hans Mortensen i «Aprilsnarrene»; i 1843 gjæstede *Nielsen* og *Phister*, i 1844 Hr. og Mad. *Nielsen*, Jfr. *Petersen* (senere Fru Phister) og *Edv. Hansen* i Forening, hvorhos *Christian Mantzius* samme Aar gjorde megen Lykke i en Række Gjæsteroller, deriblandt Erasmus Montanus, i hvilken Rolle han havde debuteret i 1842 paa det kgl. Theater, som han dog, misfornøiet med sin Stilling, alle-

*) Se Otto Zinck: «Joachim Ludvig Phister. Et Theaterliv.» Kbhvn. 1896. S. 100 flg.

**) I «Mit Theaterliv» 3 D. omtaler Bournonville denne sin Gjæsteoptræden i Christiania og bemærker bl. a., at det gik mærkværdigt godt med Balletterne. «Choreographien og den dramatiske Kunst rakte hinanden søsterlig Haanden, og dertil var det en Fornøjelse et se vore Statister af det aggershusiske Jægerkorps med rosværdig Iver og Præcision deltage i Handlingens vigtigste Momenter».

Bournonvilles Optræden gav forøvrigt Anledning til en Skriftfeide mellem Direktionen og Skuespillerpersonalet, der førtes gennem flere Nummere af «Den Constitutionelle» og var foranlediget ved Personalets Nægtelse af at assistere ved en gjentagen Opførelse af «Søvngjængersken» til Indtægt for Theatrets Pensionsfond. Striden har kun Interesse, forsaavidt man af den erfarer, at Generalforsamlingen i 1839 havde bemyndiget Direktionen og Repræsentantskabet til at vælge en Komité til at udarbejde «Regler for det nyoprettede Pensions- og Understøttelsesfond», og at dette for Tiden (August 1840) udgjorde 579 Spd. 70 Skill., som var indsatte i Christiania Sparebank. I Redegjørelsen for sin Optræden forsikrer forøvrigt Personalet Publikum om, at det intet høiere Ønske har end at anvende sine Evner i norske Interesser og «nærme Theatret i Norges Hovedstad til de nationale og naturlige Sympathier og saaledes give denne Institution et forhøiet Værd og sin egentlige Betydning», idet det samtidig besværer sig over Direktionens Indolence med Hensyn til Theatrets Udvikling til en Nationalinstitution. I sit Svar herpaa bemærker Direktionen, at «den oftere forhen fremsatte Paastand, at der ikke gjøres nok for at nationalisere vor Scene, vistnok i og for sig kan opfordre til en alvorlig Besvarelse, som Direktionen heller ikke skal unddrage sig for, naar en passende Leilighed maatte frembyde sig»; men den mener dog, at Theatrets norske Direktion ialfald maa kunne forudsættes at nære ligesaa stærke norske Sympathier som dets danskfødte Skuespillere.

rede havde forladt ved Udgangen af Sæsonen 1843—44. Til noget Engagement ledede dog ikke hans Optræden. I 1842 og 1845 gjæstede den kgl. danske Kammersangerinde Mad. *Simonsen* som Angela i «Den sorte Domino» og Agathe i «Jægerbruden». I 1840 optraadte Skuespiller *Kirchner* fra det kgl. Hoftheater i München i flere tyske Stykker, bl. a. i «Die falsche Madame Catalani in Krähwinkel», «Posse mit Gesang» i 3 Akter af Bauerle,

C. N. Rosenkilde som Hans Mortensen i «Aprilsnarrene».

assisteret af Theatrets Personale, som ligeledes udførte sine Roller paa Tysk, idet der dog vistes Publikum den Opmærksomhed, at der uddeltes Programer over Stykket i det norske Sprog. Som Byens eneste større offentlige Lokale benyttedes Theatret i denne Periode ogsaa hyppigt som Koncertlokale af inden- og udenlandske Virtuoser paa saavel Vokal- som Instrumentalmusikens Omraade. I Slutningen af 1841 og Begyndelsen af 1842 gav *Ole Bull* en Række Koncerter, deriblandt en til Indtægt for Pensionsfondet; i 1842 koncerterede Violinisten *Henrik Gehrman*, i 1845

Gehrmann og Violoncellisten *Kellermann*, i 1847 den norske Pianist *Tellefsen*, i 1848 optraadte atter *Kellermann* i Forening med Danserinden Jfr. *Fjeldsted* og Danseren *Gade* fra Kjøbenhavns kgl. Theater. I 1841 gjæstede Sangerinden Demoiselle *Freyse-Sessi* i Scener af «Barberen i Sevilla» og «Søvngjængersken» samt ligeledes i 1847 (som Mad. *Emma Dahl*) i Scener af «Robert le Diable» og «Søvngjængersken». I August 1849 fik Christiania for første Gang Besøg af et italiensk Operaselskab, som under Direktion af *Egisto Ricci* med *Paolo Sperati* som Kapelmester gav en Række Forestillinger, og i den næste Sæson optraadte atter enkelte af Truppens Medlemmer tildels sammen med Theatrets eget Personale. Selskabet, der kom fra Stockholm og havde flere dygtige Sangkræfter, opførte Operaerne: «Ernani», «Attila», «Barberen i Sevilla», «Lucrezia di Borgia», «Elisire d'amore» og «Lucia di Lammermoor». Da Selskabet reiste, blev *Sperati* tilbage og erholdt Ansættelse først som Musikinstruktør, derefter som Kapelmester ved Christiania Theater, hvilken Stilling han indehavde, indtil han i 1866 afløstes af *Hennum*.

De eiendommeligste Gjesteforestillinger fandt dog Sted i 1843, da der den 3. April «paa det offentlige Theater i Christiania gaves en stor arabisk, herkulisk, atletisk og akademisk-plastisk Kunst- og Kraft-Repræsentation i 4 Afdelinger af *Carl Rappo* (erkjendt som Europas største Herkules), hans Søn *François* og Akrobaten ved det k. k. Theater i Wien Hr. *Schäffer* samt Hr. *Charles*, Ekvilibrist». Programet til Forestillingerne, der bekjendtgjordes ved kæmpestore Plakater, smykkede med markskrigerske Illustrationer i græsselige Træsnit, byder bl. a. paa «stor non plus ultra Luftspasergang paa den 25 Fod høie hollandske Vindmølle», hvilken interessante Kunstpræstation gjentages den 5. næsteften med den Variation, at «Hr. *Carl Rappo* istedetfor paa Fødderne da staar paa Hovedet paa den hollandske Vindmølle og udfører sin Luftreise i brillant Fyrværkeri». Ved Forestillingen den 7. April gaves til Slutning «*Carl Rappos* Reiseeventyr i Asiens Stepper» eller «Roveranfaldet i Sim-

Emma Dahl.

birskerskoven, arrangeret af Carl Rappo og grundet paa den for det respektive Publikum bekjendte sandfærdige Tildragelse, da han i Asiens Stepper blev anfaldt af 32 Røvere, hvilket nøiagtigt gengives», og den 18. April opførtes «Sultan Mahomeds frygtelige Dom over Prindsen af Navarra, der blev kastet ind til en levende Tiger for af samme at blive sønderreven. Stor historisk Pantomime i 2 Akter efter en sand Begivenhed, arrangeret af Carl Rappo». Strømberg havde, som det vil erindres, i sin Tid allieret sig med det Fourreauxske Beriderselskab, ligesom han ogsaa fandt fra Tid til anden at burde opfriske Publikums Interesse for Theatret ved Afbrændelse af «det af ham selv opfundne Fyrværkeri»; i 1843 opfandt vistnok ikke Theaterdirektionen selv Fyrværkeriet, men den havde dog, som man ser, ingen Betænkelighed ved at lade Theatret afgive Plads for lignende Muntrationer. Forestillingerne har dog neppe fundet den forventede Søgning, thi Selskabet faar efter de Par første Forestillinger en Nedsættelse i den stipulerede Leie paa Grund af det mindre gode Besøg.*)

I en Tid, da det offentlige Liv**) endnu ikke havde naaet nogen synderlig Udvikling i vor Hovedstad, vil man lettelig kunne forstaa, at Theatret maatte komme til at indtage en fremragende Plads og blive den Institution, hvorm Publikums Interesse fornemmelig samlede sig. Her mødtes Byens Beaumonde, og Konversationen og Kurtoisien forplantedes fra Salonen til Theatret. «Konversationen var meget levende», heder det saaledes i «Den Constitutionelle»'s Omtale af den sidste Forestilling i det nye Theaters første Sæson, «man takkede hinanden for alle de behagelige Timer, man havde tilbragt sammen, for alle de Kræmmer-

*) I 1838 havde dog Direktionen fundet at burde afslaa et Tilbud fra et i Gøteborg optrædende Akrobatselskab om at give Forestillinger bestaaende af «athletiske, gymnastiske og arabiske Øvelser» paa Christiania Theater.

**) Af de sociale Forhold i Christiania i Slutningen af Trediveaarene og Begyndelsen af Firtierne findes en morsom satirisk Skildring i Wergelands Farce «Selskabet Kringla eller Norske Almacks». Et Bidrag til Skildringen af hin Tids Christiania giver ogsaa den danske Forfatter P. L. Møller i sine «Skizzer fra Norge» i «Gæa» for 1846.

huse med Sukkertøi, man havde fortæret, og alle de Appelsiner, man havde skrællet i Fællesskab». Men man havde ogsaa efter Føljetonistens Formening Ret til at glæde sig over Præstationerne i det nye Hus. «Vor Scene er unægtelig gaaet fremad, vore Skuespillere have antaget finere Sæder paa vort smukke Theater, og de fleste stræber med Iver og Lyst til det bedre». Efter den første Sæson reiste Mad. Schrumpf, Jørgensen og Kone samt Nielsen til Udlandet med Stipendier af Theaterkassen for at studere fremmed, navnlig tysk, Skuespilkunst, medens Balling allerede i Slutningen af April paa egen Bekostning var tiltraadt en Kunstreise til London, Paris og Wien.

Besøget var i de to første Sæsoner nogenlunde jævnt godt, skjønt Udgifterne allerede i den første oversteg Indtægterne. Dens Driftsomkostninger, som i sin Tid var anslaaede til 16000 Spd., opviste en Udgift af 30459 Spd. 1 Skill. *) og da Indtægten beløb sig til 29017 Spd. 91 Skill. (deraf ved Billetsalg til 100 Forestillinger 25217 Spd. 30 Skill.), bragte allerede den første Sæson en Underballance af 1441 Spd. 30 Skill. Den følgende Sæson udgjorde Billetsalget noget over 29000 Spd., og Status forbedredes med 1700 Spd.; ogsaa Sæsonen 1839—40 gav et lidet Overskud; men den derpaafølgende viste igjen en Underballance af 1682 Spd. 108 Skill., og i Sæsonen 1841—42 sank Billetsalget ned til 21967 Spd., trods at der paa 120 Forestillinger faldt 52 Operaforestillinger. Fra det følgende Aar daler Indtægterne stadig, og henimod Slutningen af Firtiaarene klages der jævnlig over, at Publikum begynder at negligere Theatret, hvis Præstationer nok kunde fortjene mere Paaskjønnelse, end man tror det stemmende med Bonton at burde vise dem, og at det kun søges med Begjærlighed, naar det gjælder Kunstpræstationer, som Tonen tillader at finde gode, hvortil da først og fremst hører fremmede Kunstneres og udenlandske Virtuosers Optræden — den samme Smag altsaa, som Wergeland allerede havde gjort til Gjenstand for Satire i sin i 1830 udgivne Farce «Harlekin Virtuos», hvori der spottes over Christianiapublikumets Sværmeri for de udenlandske Virtuosers, som dengang under Navn af verdensberømte Kunstnere gjæstede vor hyperboræiske Afkrog. Det theater-

*) Af Udgifterne androg Gager og Lønninger til 11241 Spd., Afdrag og Renter paa Gjæld 1197 Spd. 74 Skill.; Honorarer 734 Spd., Reisestipendier 600 Spd., Korister og Statister 553 Spd. 62 Skill., Belysning 429 Spd. 12 Skill., Fortæring paa Scenen 110 Spd. 3 Skill.

besøgende Publikum synes forøvrigt snart at have delt sig i to Klasser. «Vi har et Søndags- og et Fredagspublikum» — heder det i en Føljeton i «Den Constitutionelle» for 1842 — «det første bestaar af Haandværks- og Handelsklassen og en stor Del Studerende, — et Publikum, der vil mere sig for enhver Pris, et støiende, lystigt, naivt taknemmeligt Publikum. Fredagspublikumet, Abonnenterne, gaar derimod til den modsatte Yderlighed; en

Den øvre Del af Toldbodgaden fra Hjørnet af Kongens Gade.

No. 22 er den Gaard, hvor Carl L. Rosshauw havde sit Bogtrykkeri, og hvori Christiania Theaters Plakater i en lang Aarrække blev trykte.

Kulde og Stivhed er udbredt over Forsamlingen, ingen tør lydeligt yttre sit Bifald eller Mishag uden at oppebie Naboens Exempel; der bliver ingen Notis taget af Skuespillerne, hverken til det Onde eller til det Gode, og sker det desuagtet undertiden, saa er det med en Usikkerhed, en Forlegenhed og en Famlen, der er bedrøvelig, og skal et nyt Stykke bedømmes, træder disse Symptomer endnu kjendeligere frem». Paa den anden Side viser det sig dog, at hin Tids Publikum ialfald ved enkelte Leiligheder ikke lod sig afholde fra i fuld Udstrækning at benytte sin Ret til Bifalds- og Mishagsytringer i Theatret, og om end ikke Demonstra-

tionerne antog saa storartede Dimensioner, som Tilfældet var med det foran nævnte «Campbellerslag», saa kunde dog Meningsytringerne staa temmelig skarpt mod hinanden. En heftig Strid mellem Pibere og Klappere opstod saaledes ved Opførelsen af Rolf Olsens Vaudeville «Kontrolløren»; og endnu værre Spektakler fandt Sted i Anledning af Erik Bøghs Farce «Nyttaarsaften 1848», en harmløs Satire over Datidens Christianiaforhold, hvormed den senere saa bekjendte danske Forfatter debuterede som Skuespildigter paa Christiania Theater under sit daværende Ophold i den norske Hovedstad, af hvilken Episode han selv har leveret en Skildring i «Dit og Dat» for 1883.

Skjønt Besøget, som allerede bemærket, i Firtiaarene var i jævnt Aftagende — medens det i Sæsonen 1843—44 (i hver Sæson gaves gennemsnitlig 100 Forestillinger) opgives til 50000 Tilskuere, var det i 1849—50 sunket ned til 41000, ja i Sæsonen 1848—49 endog til 35000 — havde dog Theatret slaaet sig igjennem uden at ty til ekstraordinære Foranstaltninger, men i 1849 maatte det optage et Laan i Sparebanken paa 3000 Spd., hvoraf de 1500 medgik til Omkostningerne ved den i 1848 i Huset indlagte Gasledning. Tiderne var forøvrigt daarlige, og under disse Omstændigheder laa det jo nær, at Theatrets Vedkommende begyndte at tage under Overveielse, hvad der kunde gjøres for at hjælpe paa dets mislige Affærer. I saa Henseende synes man først og fremst at have tænkt paa at tage Operaen ud af Repertoiret. I en Skrivelse til Repræsentantskabet af 16. Oktober 1849 behandler Direktionen Operaspørgsmaalet, idet den gør opmærksom paa, at det gjentagende har været bragt paa Bane, om man burde vedblive med Opførelsen af de egentlige Operaer. Direktionen meddeler i den Anledning, at af de 31 Operaer, der var givne siden Theatrets Aabning, havde den samlede Indtægt været 70812 Spd. 96 Skill., altsaa paa hver i Gennemsnit 2284 Spd. 34 Skill., medens der i samme Tidsrum var givet 301 andre Stykker, der kunde beregnes som 194 fulde Forestillinger med en samlet Indtægt af 183944 Spd. 36 Skill., altsaa paa hver Forestilling 948 Spd. 20 Skill. Direktionen tror, at de Besparelser, som ved Operaens Afskaffelse kunde opnaaes ved Indskrænkning af Orkester og tildels Udstyr, vilde blive saa ubetydelige, at den enstemmig har erklæret sig for Operaens Bibeholdelse. Den væsentligste Betragtning, der havde gjort sig gjældende i saa Henseende var dog, at Operaen hos et saa lidet og saa kræsent The-

aterpublikum, som Christiania Befolkning maatte ansees at være, var uomgjængelig nødvendig for at skaffe tilveie et antageligt Repertoire og til at give Præstationerne den fornødne Afvexling; Direktionen fandt ogsaa, at den overveiende store Del af Publikum, som ikke havde Anledning til at besøge fremmede Theatre, gjorde en ikke ubillig Fordring paa, at Christiania Theater skulde efter Evne give det Anledning til at gjøre Bekjendtskab med en eller anden af de Operaer, hvis Ry udspreddes gennem Aviser og mundtlige Relationer, hvorhos vor Smule Opera og vort temmelig gode og fuldstændige Orkester unægtelig ydede et betydeligt Bidrag til Udviklingen af musikalsk Sans og Smag, som i Tilfælde af Operaens Sløifning vilde i høi Grad savnes. Naar Repræsentantskabet forøvrigt havde henstillet til Direktionen, om den ellers kunde paavise noget, hvorved Indtægterne og Udgifterne kunde bringes i et bedre Forhold, da maatte Direktionen erklære, at den ikke saa sig istand til at angive noget Middel, medmindre et saadant mulig skulde være at opnaa ved, at den nærmeste Bestyrelse overgik til en dertil særlig antaget og lønnet Mand, som aldeles kunde opofre sig for dette Hverv. Den her af Direktionen foreslaaede Udvei har vistnok bevirket, at man omsider begyndte at se sig om efter en Funktionær, som kunde tage den specielt kunstneriske Ledelse i sin Haand, hvad der igjen gav Anledning til, at *Carl Borgaard* i Begyndelsen af Femtiaarene blev engageret som artistisk Direktør ved Christiania Theater.*)

*) Man havde dog ogsaa tidligere følt Savnet af en artistisk Ledelse. Alle rede i det forrige Theaters Tid var det paa Tale at engagere en Funktionær, som kunde tage alt vedkommende den sceniske Instruktion som sin Bestilling, og i 1840 traadte den daværende Direktion i Underhandling med den danske kgl. Skuespiller og Instruktør Nielsen angaaende Overtagelsen af en saadan Post ved Christiania Theater. I en Skrivelse til Nielsen af 9. Januar 1840 gjør Direktionen opmærksom paa, at den har bragt i Erfaring, at Nielsen har i Sinde at forlade det kgl. Theater og ikke vilde være tilbøielig til at modtage Engagement som Instruktør ved den herværende Scene. Direktionen udtaler, at den med Glæde vilde modtage et saadant Tilbud, men at den dog paa Grund af Theatrets Resourcer ikke ser sig istand til at byde ham en højere aarlig Gage end 800 Spd., hvorfor han tillige maatte paatage sig at indstudere Syngestykker med Personalet, assisteret af en duelig Pianist, og desuden spille de Roller, Direktionen maatte tildele ham, dog med behørigt Hensyn til Omfanget af hans øvrige Funktioner.

Samtidig fik Skuespillerpersonalet, der i Firtiaarene lønnedes dels med fast Gage, dels med Feu, sine Gager regulerede. Høiest lønnet var af Herrepersonalet Jørgensen og af Damepersonalet Mad. Schrumpf, hvis maanedlige faste Gager bestemtes til respektive 27 $\frac{1}{2}$ og 25 Spd. Desforuden skulde der fremdeles udbetales en vis Procent af hver Forestillings Bruttoindtægt i Spillepenge.

Om Personalet ved Christiania Theater i Slutningen af Firtiaarene udtaler Erik Bøgh sig saaledes:**) «Forrest stod Jørgensen med sit mangesidige Repertoire i Karakterroller af alle Arter. Anton Smidth glimrede ved sit prægtige Ydre og

Jacob Lund. Mad. Staal.

sin forstandige Opfatning af yngre Helte; Edvard Hansen spillede de rørende Elskere, Hagen og Adolf Rosenkilde rivaliserede i de komiske Rollefag. Rasmussen, en særdeles yndet Skuespiller, og Sichlau, der havde en meget høi Tenor, delte de syngende Elskere mellem sig. Giebelhausen spillede alle talende, syngende og døvstumme Englændere; Jakob Lund gav de mere uskyldige Elskere med dramatisk Umiddelbarhed. Fru Schrumpf gav de pathetiske Elskinder med en overvældende Sympathi, trods sin udprægede kjøbenhavnske Dialekt; Fru Anna Rosenkilde henrev alle sangbare Herre-

hjerter i det naive Zerline-Fag; Fru Betty Smidth var en af de kvikkeste og smukkeste Soubretter, man kunde se; Fru Jørgensen havde baade i Anstandsdamerne og Borgerkonerne en Mængde Bravourroller, hvori især hendes inderlige Tækkelighed gjorde sig gjældende; Fruerne Rasmussen og Giebelhausen spillede de høie og magre komiske Dameroller og Fru Staal med ubevidst, men uimodstaaelig Virkning de smaa tykke Do.»

Theatret havde, som man vil se, dengang et meget respektabelt Personale, hvormed der under en dygtig Instruktørs Veiledning maatte kunne præsteres god Kunst.

**) Dit og Dat i «Folkets Avis» for 15. Januar 1870.

Nationale Stemninger. Norsk Skuespilkunst. De første norske Kræfter ved Christiania Theater. Carl Borgaards Tiltrædelse. Den norske dramatiske Skole. Fornyet Hævdelse af Nationalitetskravet. Theaterslaget den 6. Mai 1856.

I Midten af Firtiaarene begynder en ny Periode i den norske Nations Udviklingshistorie — en Periode, i hvilken den nationale Bevægelse i Modsætning til Trediveaarenes politiske og civilsatoriske Virksomhed faar et overveiende literært og kunstnerisk Præg. Paavirkede af den opvaagnende Interesse for og Studiet af Folkepoesien i dens forskjellige Former, vælger denne Tids Digtere fornemmelig Landets Natur og Folkeliv til Stof for sin Produktion. Og samtidig foregik der en Udvikling i lignende Retning i den bildende Kunst, repræsenteret af Navne som Tide-mand, Gude, Cappelen, Frich og Eckersberg. En stærk Impuls fik disse nyvakte nationale Interesser i Vinteren 1848—49 fra det kunstneriske Liv, som da tilførtes Christiania ved de norske Maleres Hjemvenden fra Udlandet paa Grund af de politiske Uro-ligheder rundt om i Europa. De brugte Opholdet herhjemme til ikke blot at faa istand en Maleriudstilling, men den 28. Marts 1849 arrangeredes der under deres Ledelse paa Theatret en Aften-underholdning, som hører blandt de interessanteste Minder fra hine Aar, og ved hvilken Maleri, Musik og Poesi samvirkede for at give Publikum et rigt og fyldigt Indtryk af den unge norske Kunst. Forestillingen aabnedes med en for Anledningen over norske Folke-

melodier komponeret Ouverture af *Reissiger*, hvorefter fulgte en af *Welhaven* skreven Prolog, der skildrede Festens Betydning:

«Den norske Kunst forsamler sig ikveld
Om sine Billeder fra Fjord og Fjeld — —
Den aabner Scenen med sin Tryllestav
Og peger mod sit Maal og mod sit Krav
Og beder Folket lægge det paa Hjerte».

Forøvrigt bestod Forestillingen af en Række Tableauer, stillede efter norske Kunstneres Malerier, hvoriblandt *Tidemand's* og *Gude's* «Aften paa Krøderen» og «Brudefærden i Hardanger», idet hvert Billede ledsagedes af et Digt eller et Kor af norske Forfattere og Komponister. Samtidig optraadte ogsaa *Ole Bull* med sit «Vildspel i Lio» og «Sæterbesøg», der ved denne Leilighed foredroges for første Gang som Introduktion til «Brudefærden i Hardanger», hvilket Billede ledsagedes af *A. Munch's* bekjendte Digt, sat i Musik af *Halfdan Kjerulf* og udført af Sangere under Komponistens egen Ledelse. Publikums Jubel var ustandselig, og Aftenunderholdningen maatte gjentages den 29. og 30. Marts.

Men det forblev ogsaa med Begeistring; at føre den over i praktiske Konsekventser tænkte ingen paa, og fornemmelig havde dette Norskhedssværmeri ialfald foreløbig ingen synderlig Indflydelse paa Hovedstadens sceniske Kunstforhold. Medens man jublede til de norske Maleres Arbejder og de norske Komponisters Toner, tog man intet Anstød af, at en *dansk* Skuespiller tolkede Festens Betydning gennem Fremsigelsen af Welhavens Prolog og deklamerede Jørgen Moes «Fanitullen» som Indledning til Tidemand's «Mandefald i et Bondebryllup». Betegnende er det ogsaa, at Periodens poetiske Produktion væsentlig fik sit Udtryk i naturromantisk Lyrik, medens den dramatiske Digtning med sin psykologiske og individuelle Menneskeskildring bestandig lod vente paa sig. Wergeland havde jo vistnok i sine sidste Levedage gjort et Forsøg paa at skildre Bøndernes Liv i sit Skuespil «Fjeldstuen», som han selv karakteriserede som et «nationalt Stykke, taget lige ud af Tiden og Bondefolket», og som det var hans inderlige Ønske før sin Død at faa fuldendt og indleveret til Theatret,*) men

*) Af Chr.a Theaters Kopibog for 1845 sees, at Wergeland den 1. Juli, altsaa en Uges Tid før sin Død, har indsendt et Skuespil med Titelen «Amerikafarerne», som Direktionen, tilligemed en af Pastor Wergeland

Stykket, som i 1848 blev udgivet i Trykken, kom dog selv i denne stærkt bevægede Tid ikke til Opførelse.*) Som et Virkelighedsbillede af Bondelivet betragtet, har det vistnok ikke meget Værd, men Publikum var dengang i sit naive Sværmeri for Folkelivsskildringen heller ikke synderlig kritisk i sine Fordringer. «Det Nationale har været i Mode», skriver Østgaard i sin Fortale til «En Fjeldbygd», «man har blot behøvet at sætte frem en Smørbut og en Melkeringe med behørige Attributer af Lur og Horn og Bjældeklang under Overskrift «En norsk Sæter», og strax er Publikum blevet henrykt og har raabt: hvor prægtigt! hvor nationalt!» Under saadanne Forudsætninger kan man ogsaa forklare sig, hvorledes et i dramatisk Henseende saa tarveligt Arbejde som *C. P. Riis'* «Til Sæters» kunde gjøre saa stor Lykke. Denne «dramatiske Idyl» med sin «Krans af hjemlige Melodier» og sine søndagsklædte Bønder opførtes for første Gang den 20. Januar 1850 og efterfulgtes i samme Sæson af Bjerregaards «Fjeldeventyret», som ikke tidligere var kommet til Opførelse, skjønt det forelaa trykt allerede 1825, og hvori Hagen spillede Mons Østmoe «i det norske Sprog», samt i den paafølgende Sæson af P. A. Jensens «Huldrens Hjem», der paa Plakaten kaldes «nationalt Skuespil i 3 Akter», men som dog ikke paa langt nær opnaaede den samme Sukces som «Til Sæters».

C. P. Riis.

Hvor lidet det nationale Element selv i sin ydre Form var trængt ind i Publikums Bevidsthed, faar man en Forstaaelse af ved at læse en Kritik over Opførelsen af «Til Sæters» i «Morgenbladet», der har Rolf Olsen til Forfatter, og hvori han, efter at have gjort den meget rigtige Bemærkning, at Stykkets væsentligste Fortjeneste er dets Ramme — det ydre sceniske Udstyr — udtaler sin Tilfredshed over den Lethed, hvormed de danske Skue-

senere indleveret Renskrift af Stykket, den 6. Oktober næsteften remitterer Digterens Enke som ikke antaget til Opførelse. Det maa være dette Stykke, som senere fik Navnet «Fjeldstuen».

*) Stykket bragtes første Gang paa Scenen ved dets Opførelse paa Bergens norske Theater den 13. Januar 1850. Se T. Blanc: «Norges første nationale Scene» S. 28 og 33—35.

Marie Bull Benedicte Hundevadt Ole Bull. Louise Brun Lucie Johannesen.
f. Midling. (senere Fru Krag). f. Gulbrandsen.
Peter Nielsen. Harald Nielsen. Jacob Prom. Hans Brun. Andr. Isachsen. Joh.s Brun.
Carl Hansen. Berent Bottelsen. Ole Hestenenes.
Birgitte Rojahn Fredrikke Nielsen Elisa Berg. Janny Isachsen
f. Gulbrandsen. f. Jensen. f. Grip.

De bergenske Skuespillere.

spillere formaar at udføre norske Stykker, hvori det eiendommelige norske endog er lagt tykt udenpaa. Man tænke sig i vore Dage «Til Sæters» udført af danske Skuespillere for et norsk Publikum! Ogsaa «Christiania-Posten»'s Anmelder finder at burde udtale det glædelige i, at virkelig nationale Sujetter lader sig give af vort nuværende Theaterpersonale paa en saa tilfredsstillende Maade som i dette Tilfælde og mener, at det efter denne Forestilling maa være godtgjort, at vort Skuespillerpersonales hovedsagelig danske Nationalitet ikke lægger nogen uovervindelig Hindring i Veien for Udviklingen af et norsk Drama.*)

Firtiaarenes patriotiske Begeistring blev dog alligevel af stor Betydning for den norske dramatiske Kunsts Fremtid, thi ud af den skabtes den første norske Scene, som under *Ole Bull's* Auspicer aabnedes i Bergen den 2. Januar 1850, og som ikke blot blev hilset med Enthusiasme af Bergenserne, men ogsaa ialfald inden enkelte Kredse i Hovedstaden, og især af den akademiske Ungdom, omfattedes med megen Interesse.**)

Og samtidig med denne Scenes Grundlæggelse, hvorved der først og fremst blev rammet en Pæl gennem den gamle Førdom, at Nordmændene i en mærkelig Grad fremfor alle andre civiliserede Nationer skulde savne dramatisk Begavelse, fik ogsaa Christiania Theater sine to første norske Kræfter i Skuespillerinderne Jfr. *ne Gyda Klingenberg* (født i Trondhjem 1826) og *Laura Svendsen* (født i Bergen 1833).†)

*) Stykket gaves med følgende Rollebesætning: Sigrid — Mad. Rosenkilde Ragnhild — Jfr. Klingenberg (Debut), Asmund — Jørgensen, Nordal — Rasmussen, Steenby — Nielsen, Busk — Smidth, Skoleholderen — Rosenkilde, Peer — Hagen, Halvor — Lund.

Den 16. Oktbr. 1850 opførtes Stykket for første Gang paa Bergens nationale Scene, ved hvilken Anledning «Bergens Stiftstidende» i sin Omtale af Forestillingen ytrer, at den «har hørt sige af Folk, som nylig har seet Stykket i Christiania, at dette her paa Stedet tiltalte dem meget mere end i Christiania», en Udtalelse, som Bladet er beskedent nok til at fortolke derhen — for ikke at lade sig lede til partisk Overdrivelse —, at Stykket ifølge sin Natur og Situation egnede sig bedre til Udførelse af norske Kunstnere og tog sig mere naturligt ud gennem deres Mund og Personlighed, end man kunde vente det af danske eller daniserede Kunstnere, idet Bladet antager, at Udførelsen ellers, baade hvad Spil og Sang angaar, maa have staaet over, hvad Bergens Scene kunde præstere. T. Blanc: «Norges første nationale Scene» S. 71—72.

**) Se herom «Norges første nationale Scene» S. 101 flg.

†) Theatret havde dog allerede i 1848 havt en norsk Skuespillerinde i Jfr. *Nathalia Dahm*, der debuterede som Lisbeth i «En Søndag paa

Den førstnævnte havde sin Debut den 23. December 1849 som Ingeborg i Oehlenschlägers «Dronning Margareta» og den sidstnævnte den 8. Januar 1850 som Regisse i «Svend Dyrings Huus», og begge blev modtagne med megen Sympathi og Velvilje. «Morgenbladet» omtaler Jfr. Klingenberg som en af de mest lovende Debutanter, der har fremtraadt paa Christiania Theater, og udtaler Haabet om, at hun endelig vil blive den, ved hvem *norsk* Sprog og *norsk* Kunst for stedse indføres paa vor Scene. «Christiania-Posten» udtaler ligeledes, at hendes Optræden

Gyda Klingenberg.

har vakt megen Opsigt, og at man til samme har knyttet mange Forhaabninger om vort Theaters Udvikling i en mere national Retning. Hun roses for sit smukke Sprog og sin gennemført heldige Diktion. Senere spillede hun med Bifald blandt andre Roller Danserinden i «Qvækeren og Danserinden», Elisabeth Munk i «Elverhøi», Aagot i «Fjeldeventyret» og Zerlina i «Don Juan». Ogsaa for Operaen antoges hun at ville blive en Akkvisation; men uanseet den gunstige Modtagelse, der var bleven hende tildelt, og de sjeldne Betingelser for Scenen, hun synes at have været i Besiddelse af, forlod hun dog denne efter nogle

Aars Forløb og skuffede forsaavidt de mange Forhaabninger, man havde knyttet til hende.

Heldigvis fik den norske Kunst en rig Erstatning i den anden samtidige Debutantinde, om hun end ikke fra først af vakte saa store Forventninger. Publikum modtog vistnok den unge syttenaarige Bergenserinde med den fordringsløse Optræden, det tiltalende Ydre og det smukke, bløde, men dog fyldige Organ med Velvilje, applauderte og fremkaldte hende; men Kritiken forholdt sig mere reserveret. «Christiania-Posten» udtalte om hendes Debut, at den i Betragtning af hendes Ungdom, og at hun ingen

Amager» og skal have forenet Talent med en smuk Sangstemme. Hun forlod imidlertid Scenen efter en Sæsons Forløb.

anden Skole havde gennemgaaet end den Instruktion, en af Skuespillerne i nogen Tid havde givet hende,*) maatte erkjendes ikke at være lidet lovende, og at hendes Spil flere Steder havde vist et Talent, som fortjente at opelskes og uddannes, og «Morgenbladet» fandt ligeledes, at hun «var en meget lovende ung Debutantinde, der berettigede til at vente, at hun med udholdende Flid og Anstrengelse vilde drive det til at kunne gjøre Lykke paa den Bane, hun havde valgt». Den Lykke, der her stilledes hende i Udsigt, kom hun ogsaa til at opnaa i fuldeste Maal paa sin lange af en Række Triumfer betegnede Kunstnerbane. Hendes Talent udviklede sig forholdsvis hurtigt, og hun fik snart et ikke ubetydeligt Rollerepertoire inden det romantiske Drama (Agnete i «Elverhøi», Julie i «Romeo og Julie», Valborg i «Axel og Valborg»). Hendes Fremgang skyldtes, foruden hendes medfødte Begavelse, ogsaa Samspillet med det dygtige Personale, Theatret dengang besad, og især, at hun allerede i 1851 fik en saa rigt begavet, med hendes eget Talent beslægtet Medspiller i Vilhelm Wiehe. Men samtidigt kunde det ikke undgaaes, at den unge norske Skuespillerinde blev stærkt paavirket af sine ældre danske Omgivelser, saa meget mere som hendes væsentlig i idealistisk Retning gaaende, mere for Inspiration end Reflexion anlagte Naturel passede godt til den da raadende Kunstopfatning. Da senere hen det nationale Element begyndte at gjøre sig gjældende og afsætte sit Præg saavel i vor dramatiske Digtning som i vor Scenekunst, kunde man derfor oftere faa et uvilkaarligt Indtryk af, at Jfr. Svendsen (som i 1864 var bleven Fru Gundersen) stod noget fremmed for den nye Retning og dens Krav. Efterat imidlertid i Begyndelsen af Syttiaarene det norske Samfunds-drama og med det den reali-

Laura Svendsen.

*) I August 1849 var Jfr. Laura Svendsen bleven ansat som Koristinde med Forpligtelse til ogsaa at udføre smaa, stumme Roller, hvorhos hun samtidig for Theatrets Regning nød Instruktion af Skuespiller Hagen.

stiske Fremstilling med sin Fordring til en skarpere Karakterisering havde holdt sit Indtog paa vor Scene, tog ogsaa Fru Gundersen med afgjort Held et Skridt mod den nye Skole, som i Aarenes Løb bragte hende til at staa i første Række blandt den moderne Skuespildignings Fortolkere (Leonarda, Fru Wangel i «Fruen fra Havet»), om end hendes Kunst altid naaede høiest, naar den var baaret af Inspirationens Magt og kunde give Liden skaben og de store Følelser Udtryk gennem en enkel, klar og varm Pathos (Hjordis i «Hærmændene», Hermione i «Et Vintereventyr»). Fra 1850 og til sin Død den 25. December 1898 var Fru Gundersen paa en kort Afbrydelse nær knyttet til Christiania Theater, almindelig anerkjendt som dets største, hidtil uovertrufne tragiske Skuespillerinde

At Publikum i sin Almindelighed har anseet Grundstenen til en fremtidig norsk Scene lagt ved de to ovennævnte Debutantinders Fremtræden, kan dog neppe antages, ligesaa lidt som at Theatrets Direktion for Alvor har omgaaets med Tanken om for Fremtiden at ville rette sine Bestræbelser mod Skuepladsens Nationalisering. Karakteristisk i saa Henseende er, hvad en samtidig Forfatter fortæller, at Direktionen, som paa denne Tid bestod af General Wedel-Jarlsberg, Amtmand Moinichen, Borgermester Bretteville, Professor Langberg og Ingeniørkaptein Th. Broch, havde Ord for at være meget streng i sin Bedømmelse af originale norske Arbeider, ja, at disse i det Hele taget var den lidet velkomne, da de maatte honoreres, medens man fik de danske Stykker gratis.*) Carl Borgaards Engagement i 1851 tyder heller ikke hen paa, at den har været synderlig besjælet af et saadant Ønske; thi det maatte jo ligge nær at antage, at denne danske Mand neppe vilde være særlig skikkaet til at bringe Tanken om et Nationaltheater til Virkelighed, selv om Fornorskelsen kun skulde ske successivt. Fra dette Tidspunkt af daterer sig ogsaa den paany opblussende Strid, som gennem hele det paafølgende Tiaar førtes af Nationalitetens Forkjæmpere for af det danske Theater i Hovedstaden at skabe en norsk Skueplads, indtil de omsider gik af med Seieren i 1863, da en Sammenslutning fandt Sted mellem Christiania Theater og den i Christiania i 1852 oprettede norske Scene.

*) C. P. Riis's «Theatererindringer» i «Aftenposten»'s No. 58 for 1883. Riis erholdt forøvrigt 50 Spd. i Honorar for «Til Sæters» foruden fri Entrée til Forestillingerne i Sæsonen 1849—50.

Carl Borgaard,*) der lige til 1863 stod i Spidsen for Theatrets artistiske Ledelse, var født i Kjøbenhavn 20. Decbr. 1801, havde taget Studentexamen 1826 og var altsaa af en temmelig fremskreden Alder, da han tiltraadte sin Stilling. Som Kvalifikation for samme kunde han, foruden sin, rigtignok ikke synderlig betydelige, Forfattervirksomhed, paaberaabe sig et udstrakt Bekjendtskab til Udlandets dramatiske Literatur gennem et omfattende Oversætterarbejde, der havde bragt ham i Forbindelse med Theatret i hans Fødeby, til hvilket han ogsaa var knyttet som Lærer i Dansklæsning med de unge Mennesker, der forberedte sig til Scenen. Det havde, som allerede foran omtalt, i længere Tid været anseet som ønskeligt, at Theatret kunde faa en æsthetisk dannet Mand i sin Bestyrelse, en Mand, som mod derfor at oppebære en passende aarlig Gage kunde ofre det hele sin Tid og alle sine Kræfter og bringe mere Enhed og Planmæssighed ind i dets Ledelse. Mangel paa Ressourcer havde dog, uanseet Hensigtsmæssigheden af et saadant Skridt, hidtil hindret dets Realisation. Men flere sammenstødende Omstændigheder, hvoriblandt ogsaa den, at nogle af de bedste Kræfter opsgavde sit Engagement, havde imidlertid bragt Theatret i en stedse misligere Stilling, og da saa Borgaard kom herop sammen med de danske Studenter Sommeren 1851, blev han af den daværende Direktion med Repræsentantskabets Samtykke valgt til artistisk Direktør, foreløbig for et Tidsrum af 3 Aar og med en aarlig Gage af 1200 Spd., en Sum, der ikke just tydede hen paa daarlige Ressourcer. I det første Aar af sin Virksomhed formaaede dog Borgaard ikke at bringe Theatrets pekuniære Affærer paa Fode, idet Indtægten dette Aar kun beløb sig til 14437 Spd., den laveste Indtægt siden 1837 med Undtagelse af Sæsonen 1848—49, og det varede da heller ikke længe, forinden det af Direktionen truffne Arrangement, der forøvrigt mod 1 Stemme (Rolf Olsen) var rati-

Carl Borgaard.

*) Se om Carl Borgaard «Udvalgte Feuilletoner» af Cabiro, Kbhvn. 1870. Nogle Træk til Belysning af Borgaards Personlighed findes ogsaa i Fru Lucie Wolffs Livserindringer.

haberet af en i Juli Maaned 1851 afholdt Generalforsamling, blev gjort til Gjenstand for Angreb i Pressen.

Omtrent samtidig med Borgaards Engagement var *Henrik Ibsen* af Ole Bull bleven ansat som artistisk Leder af Theatret i Bergen. Han havde som saadan i 1852 erholdt et Stipendium for under et Ophold i Udlandet at udvide sin Indsigt i Dramaturgi, og man fandt nu, at Christiania Theaters Direktion istedetfor at vælge en dansk Mand til at staa i Spidsen for den kunstneriske Ledelse

Henrik Ibsen.
(Ungdomsbillede.)

af Hovedstadens Scene, heller burde have fulgt det bergenske Theaters Exempel, saa meget mere, som en Nordmand sandsynligvis vilde have ladet sig nøie med det halve af den Gage, der var stipuleret Borgaard, da 600 Spd. vilde være en Indtægt, som efter vore tarvelige Forhold oversteg de Flestes Fremtidsudsigter, fornemmelig hvis Ens Tilbøielighed stod til literær Virksomhed. For at godtgjøre, at der ogsaa virkelig havde været Anledning for Direktionen til at erholde *norsk* Assistance, og dermed samtidig paavise Uholdbarheden af det Paaskud for Borgaards Ansættelse, som var blevet brugt paa ovennævnte Generalforsamling, at «der ikke fandtes nogen Nordmand, som havde Evne og Vilje til at

arbeide for Christiania Theater», fremkom Rolf Olsen med en Opsats i «Den norske Tilskuer». Han angreb her Borgaards Ansættelse som baade stridende mod Theatrets Love og skadelig for dets Fremtid og oplyste samtidig, at han i April Maaned 1851 havde indsendt en Skrivelse til Direktionen, hvori han for en aarlig Aflønning af 500 Spd. tilbød sig at levere 2 originale dramatiske Arbeider om Aaret samt at besørge alt Oversætterarbeide og forøvrigt overtage Borgaards Funktioner. Og skjønt han «naturligvis vidste meget vel, at man ikke vilde indgaa paa

dette Tilbud», ønskede han dog, at hans Skrivelse skulde blive henliggende i Theatrets Arkiv som et Vidnesbyrd om, at «man ingenlunde havde behøvet at hente Folk fra Kjøbenhavn for at faa Theatrets Indtægter formindskede». Paa den anden Side savnede dog heller ikke Borgaards Ansættelse og Virksomhed Forsvarere, og specielt blev Rolf Olsen imødegaaet i «Christiania-Posten» af Rektor *Vibe*, som bl. a. fremholdt det Uforstandige i at ville drive det *Norske* frem paa en sund Smags Bekostning, og Umuligheden af at bortse fra de Betingelser, som vor Dannelse og vor Kulturs Standpunkt en Gang havde anerkjendt som nødvendige i Kunst, Literatur og paa Scenen ligesom i mangfoldige andre Sfærer, «hvori vi følge Civilisationens Gang, og hvori vi bruge en europæisk Maalestok paa vore egne Frembringelser, istedetfor et ujusteret norsk Bygde-Alenmaal». Denne Artikel fremkaldte igjen et Tilsvar fra Rolf Olsen i «Morgenbladet», hvorefter Striden foreløbig døde hen.

Borgaard gav imidlertid Afkald paa 200 Spd. af sin Gage, og hvad der var endnu bedre for Theatrets ugunstige Kaar, det fik et Par danske Skuespillere, som ikke alene bragte Erstatning for nogle af dets tidligere Personale (hvoriblandt Rosenkilde og Kone), som havde taget Engagement i Kjøbenhavn, men ogsaa i en længere Fremtid blev af stor Betydning for dets kunstneriske Virksomhed. Den ene af disse ny erhvervede Kræfter var *Vilhelm Wiehe*, som debuterede den 11. September 1851 som Oluf i «Dronning Margareta». Han var født i Kjøbenhavn 1827 og var en Dattersøn af den geniale norskfødte Skuespiller Michael Rosing. I 1843 var han bleven antaget som Elev ved det kgl. Theater, hvor han havde haft sin Debut den 19. April 1844 som Einar Thambeskjælver i «Hakon Jarl». Men skjønt han strax gjorde Lykke og under sin derpaa følgende syvaarige Ansættelse havde formaaet at vedligeholde sin Yndest hos Publikum, opnaaede han dog ikke at faa Roller, som hans Evner og Flid kunde gjøre Krav paa, og han besluttede sig da til at modtage Engagement ved Christiania Scene, hvor han havde Udsigt til en rigere Virksomhed. Han vandt allerede ved sin første Optræden meget Bifald, og hans Debutrolle gav ham ogsaa god Anledning til at lægge meget af det Essentielle i sin kunstneriske Begavelse for Dagen — sit ungdommelige, kjække, freidige Væsen, sin varme Følelse og betagende Erotik, paa samme Tid som hans prægtige, sonore Organ fik gjøre sig gjældende i hele sin Skjønhed gennem

de Oehlenschlägerske Vers. I 9 Aar forblev Wiehe ved Christiania Theater, hvor han udførte 138 forskellige Roller, en broget Blanding af alle Slags, hentet fra Tragedien og det lyrisk-romantiske Drama, fra Komedien, Lystspillet og Vaudevillen, og i dem alle gjorde han Lykke ved sin sympathetiske Kunstnerpersonlighed og sit omfattende Talent, om han end fornemmelig feirede sine Triumfer som Tragediens Helte og det romantiske Dramas Elskere.

Den anden Nyankomne var *Nicolai Wolf*. Født i Kjøbenhavn 1824 var han, efter i nogle Aar at have nydt Undervisning ved det musikalske Konservatorium, i 1844 bleven ansat som Elev ved det kgl. Theater, hvor han dog først fik sin Debut i 1848

Vilhelm Wiehe.

Nicolai Wolf.

som Joseph i Méhuls Opera «Joseph og hans Brødre». Han vandt megen Ros for sin smukke Stemme baade i denne Rolle og ved sin næste Debut som Max i «Jægerbruden», men da han ikke destomindre kun opnaaede et lidet fordelagtigt Engagement, forlod ogsaa han det kgl. Theater og tog Ansættelse i Christiania, hvor han optraadte første Gang den 4. Oktober 1852 som Max i «Jægerbruden» sammen med Jfr. *Salomonsen* (dansk), der spillede Anna, og den svenske Sanger *Sandström*,*) som sang Kaspars Parti. Man tænkte nemlig nu paa atter at bringe Operaen paa Fode, da Scenen besad flere gode Sangkræfter, hvoriblandt Jfr. *Hansen* (senere Fru *Ursin*), som i 1847 havde debuteret paa Kjøbenhavns kgl. Theater, og den norske Sangerinde Jfr. *Sommerfeldt*, der begge havde tilhørt den siden Sæsonen 1849—50.

*) Om Gustaf Sandström se F. Hedberg: «Svenska Operasångare» S. 119 flg.

Operaen gik dog snart overstyr, men Wolf forblev ved Theatret, hvor han senere, væsentlig henvist til Talescenen, i Aarenes Løb ved sin alsidige Begavelse kom til at indtage en fremtrædende Plads som Skuespiller, og som han først paa Grund af Helbredshensyn forlod et Aars Tid før sin Død, der indtraf den 7. Februar 1875. I dette lange Tidsrum optraadte han i 354 forskellige Roller i Tale- og Syngestykker, omfattende et Omraade fra Skule Jarl, Othello og Macbeth til Figaro og Løitnant von Buddinge, fra Max i «Jægerbruden» og Masaniello i «Den Stumme» til Ledermann i «Recensenten og Dyret» og Barbersvend Fugtel i «Aprilsnarrene». Og i dette omfangsrige Rolle-repertoire gjorde han ikke blot gennemgaaende god Fyldest for sig, men i mange og ikke mindst i de største Opgaver præsterede han fuldlødig Kunst.

En ligeledes for Theatrets Fremtid betydningsfuld Debut fandt Sted i det derpaa følgende Aar, da det erholdt sin tredie norske Skuespillerinde i Jfr. *Lucie Johannesen* (senere Fru *Wolf*) fra Bergens Scene, hvor hun havde debuteret i 1850 og strax gjort megen Lykke ved sin ungdommelige Ynde, sit glade, lystige Humør og det utvivlsomme Talent, hun lagde for Dagen. Hun optraadte her første Gang den 17. April 1853 som Lisbeth i «En Søndag paa Amager». Hun fik en glimrende Modtagelse og blev strax Publikums erklærede Yndling, hvad hun senere ogsaa altid har vedblevet at være paa sin lange og rige Kunstnerbane, af hvilken hun selv har givet en interessant Skildring i sine i 1897 udgivne Livserindringer. En Debut af den norske Skuespillerinde Jfr. *Osenbrock*, som ligeledes en Tid havde været ansat ved Bergens Scene, i Marts 1851 som Jenny i «En Hytte og hans Hjerte» blev derimod uden Resultat, hvad der ogsaa var Tilfældet med en Gjæsteoptræden i

Clara Ursin
som Mad. Smidt i «Gjenboerne».

November 1852 af Student *Falsen* fra Bergen som Axel i «Axel og Valborg» og en Debut af *Joachim Welhaven* i 1856 som Olaf Trygvason i «Hakon Jarl».

Angaaende de første norske Skuespillerinders Stilling ligeoverfor det danske Personale — et Forhold, hvorom der har været udtalt forskjellige Meninger — giver en Opsats i «Christiania-Posten» for 17. April 1853 i Anledning af Lucie Johannesens Debut et Indblik. Det heder her: «Vi haabe, at Morgendagen» (Artikelen er dateret den 16. April) «vil blive en Glædesdag baade for De-

Lucie Johannesen.

paa hin Tid ikke saa med synderlig blide Øine paa sine norske Kollegaer.*)

butantinden og for Enhver, som interesserer sig for en national Skueplads. Vi ønske ogsaa Jomfruerne Svendsen og Klingenberg til Lykke med hendes Ankomst. Vi haabe, at de ved den Tilvæxt, de norske Kræfter derved have faaet, vil rives ud af den fortrykte Stilling, hvori de som Nationalitetens Propaganda ved vort Theater hidtil have befundet sig». Om det nu end maaske kan være for stærkt at betegne de unge norske Skuespillerinders Stilling som fortrykt, er det dog vel neppe tvivlsomt, at de danske Skuespillere

Imidlertid havde Ønsket om en norsk Scenes Oprettelse ogsaa i Hovedstaden i længere Tid gjort sig gjældende inden den Del af Befolkningen, der krævede Nationaliteten repræsenteret ogsaa for den dramatiske Kunsts Vedkommende. Den egentlige Impuls til Virkeliggjørelsen af dette Ønske kom vistnok nærmest fra det Liebhaberi for norske sceniske Præstationer, som den lavere Klasse af Byens Publikum havde lagt for Dagen ligeoverfor nogle paa det daværende Klingenberg's Theater i Begyndelsen af Femtiaarene givne Forestillinger af endel Dilettanter blandt Haandværksklassen, oprindelig i den Hensigt at samle Bidrag til de arresterede Ar-

*) Jvfr. Lucie Wolfs Livserindringer.

beideragitatorer under Thraniterbevægelsen. Den Interesse, hvor- med dette i enhver Henseende umodne Foretagende var blevet omfattet af den menige Mand, ledede til, at den danske Skuespiller *Cronborg* i Forening med Slotsgartner *Mortensen* (ligeledes dansk af Fødsel) og Ingeniørløitnant *Klingenberg* indgik et Inter-

Slotsgartner Mortensen.

essentskab angaaende Oprettelsen af en dramatisk Skole i Christiania. Dens Formaal skulde være at bidrage til en national Scenes Opkomst, idet man nærmest tænkte sig Indretningen som «en Forberedelsesskole for de Indfødte, som maatte have Anlæg for og ønskede at betræde Skuespillerbanen, men savnede Anledning til at erhverve saamegen Ud-

dannelse, at de med et kunde optræde paa Christiania Stadstheater, hvor Forholdene desuden for Tiden frembød saa mange Vanskeligheder for en heldig Virksomhed af de Indfødte paa Grund af dets væsentlig udlændiske Karakter». Samtidig blev det ogsaa opstillet som en af Skolens Opgaver at værne om Tale- sproget, idet man paa Christiania Theater kun vilde høre det norske Sprog, naar dette ved sin Blødhed og Bøielighed havde lettest for at smelte sammen med det danske. Som sproglig Veileder for Eleverne valgtes den bekjendte «Maalmand» Overlærer *Knud Knudsen*. Den 11. Oktober 1852 aabnede «*Christiania norske dramatiske Skole*» sine Forestillinger i Huset No. 1 i Møllergaden med Opførelsen af Bjerregaards toakts Vaudeville «Krydsbetjenten», og skjønt mange ansaa Foretagendet for et baade forhastet og unødigt Projekt, mødte det dog ogsaa paa den anden

Ingeniørløitn. Klingenberg.

Side megen Interesse hos en Del af Publikum og kunde navnlig glæde sig ved Under- og Mellemklassernes Sympathi. Ogsaa den samtidige Presse stillede sig velvillig ligeoverfor Foretagendet. Kun et af Hovedstadens Organer, «*Christiania-Posten*», indtog en mere reserveret Holdning og fandt, at det vilde være

et Tilbageskridt, om det nyoprettede Theater skulde komme til at skade det gamle — en Udtalelse, der blev taget strengt i Skole af «Krydseren», som paaviste, at Ønsket om et norsk Theater var vel begrundet, baade fordi det var en Tort for Landet, at det ikke eiede en national Skueplads, en Kunstanstalt, som intet civiliseret Land i Verden manglede, og fordi det danske Theater hverken formaaede at opretholde og understøtte vor Literatur, danne nogen Norm for vort Talesprog eller overhovedet gjengive

Det norske Theater i Møllergaden.

vor Folkeeiendommelighed». Det var nok ellers fornemmelig det der indførte Talesprog, som gjorde den norske Scene mindre yndet inden de dannede Klasser. Anvendelsen af de haarde Konsonanter stødte den Gang i høi Grad an mod den almindelige Sprogbrug; ja selv Brugen af Ord som «Sjø» og «Skog» tog Da-tiden Anstød af.*)

Christiania Theaters Direktion stillede sig ikke synderlig imødekommende ligeoverfor Foretagendet, i hvilket den formentlig nærmest har seet en mindre velkommen Konkurrent. Et Andragende fra den dramatiske Skoles Bestyrelse om at erholde Fripladse for dens Skuespillere i Christiania Theater blev saaledes

*) Smlgn. L. Dietrichson: «Svundne Tider» I. S. 269.

Den norske dramatiska Skoles

Theater

(i Huset Nr. 1 i Møllergaden).

Mandagen d. 11. October 1852 aabnes Forestillingerne ved Skolens Elever med

Prolog,

derefter

Krydsbetjenten,

i 2 Acter af H. A. Bjerregaard, Musiken arrangeret af J. G. Conradi.

Personerne:

Gran, Godseier Hr. Blechstad.
Augusta, hans Broderdatter Jnfr. Sullustad.
Ringholm, Skibscaptain, hendes Mand Hr. Nielsen.
Söhljörn, en gammel Fisker — Bye.
Astrid, hans Datter Jnfr. Elm.
Salve, Fisker, hendes Kjereste Hr. Unsrud.
Brisk, Krydsbetjent — Nyblinn.

Handlingen foregaar paa Vestkysten af Norge.

Billetter erhoides paa Forestillingsdagen fra Kl. 1—2, samt fra Kl. 5 Eftermiddag i det i
Forgangen værende Billetkontor til følgende Priser:

Balkon A, numereret . . .	36 Sk.	Balkon B og C	24 Sk.
Parket	30 "	Parterre	12 "

Til Parket kan derhos faaes numererede Pladse indtil Kl. 6 Eftermiddag imod et Tillæg
af 6 Sk. i Betalingen, hvorfor erhoides et Contrategn, der angiver Pladsens Numer.

Indgangen aabnes Kl. 7. Forestillingen begynder Kl. 7 og slutter Kl. 9.

Indgangen til Parterret er gjennem Porten i Grubbegaden.

afslaaet. Men Direktionen maa dog alligevel have seet et Tidens Tegn i den nyoprettede nationale Scene, thi allerede i Marts Maaned 1853 bekendtgjorde den gennem Aviserne, at den havde besluttet *fremtidig i Regelen kun at engagere Indfødte*, en Beslutning, som endog «Christiania-Posten» fandt at burde ledsage med Ønsket om det bedste Held, og til hvis Iværksættelse den mener at der ogsaa er langt bedre Udsigter nu end i fordums Tid, saasom Interessen for den dramatiske Kunst i den senere Tid i høiere

Amalie Døvlé
som Sigrid i «Til Sæters» paa det norske Theater.

Grad er vakt, og de nyoprettede Theatre saavel i Bergen som her i Staden har givet Talentet Anledning til at prøve sig og tillige frembyder Udsigt til, at Hovedtheatret for Eftertiden ikke vil have saa vanskeligt for at rekrutere sig som forhen. Imidlertid fik man endnu en dansk Skuespiller i *Petersen*, der debuterede den 16. Oktober 1853 som Loitnant Brienne i «Amors Geniestreger», men endel norske Kræfter kom dog i den nærmeste Fremtid til at forsøge sig paa Christiania Theater. Den 23. April 1853 debuterede saaledes *Harald Nielsen* fra Bergens Scene som Grev de Ligny i «Den unge Hovmesterinde», den 1. Februar 1855 Jfr. *Sullustad* fra den dramatiske Skole, der nu havde antaget Navnet «Christiania norske Theater», som Helen i «Slægtningerne» og den 22. Marts næstefter Jfr. *Parelius*, ligesledes fra Christiania norske Theater

som Ragnhild i «Dronning Margareta», ligesom ogsaa Mad. *Hundevadt* fra det herværende norske samt Hr. og Mad. *Isachsen* fra Bergens Theater optraadte som Gjæster i Sæsonen 1854—55.

De nyengagerede norske Kræfter forblev dog ikke længe ved Theatret, hvor de ikke fik nogen synderlig Anledning til at udvikle sine Evner. Allerede ved Slutningen af Sæsonen 1854—55 vendte Nielsen tilbage til Bergen, og ved den paafølgende Sæsons Slutning tog ligeledes Jfr. *ne Parelius* og *Sullustad* Ansættelse ved Bergens Scene. Og saa begyndte Direktionen, uanseet det nogle

Aar i Forveien givne Løfte for Fremtiden kun at ville engagere norske Skuespillere, paany at se sig om efter dansk Assistance. Man fik et Engagement i Stand med *Ferdinand Schmidt* ved Kjøbenhavns Kasino, og han kom herop i Mai Maaned 1856 for, som det hed, at give Gjæsteroller, men i Virkeligheden for at tiltræde som Skuespiller. Han optrådte som Madsen i «Gjenboerne», og nu brød Oppositionen for Alvor løs, og i Spidsen for samme stod en ung Mand, som fra nu af bliver en af de ivrigste og mest aktive Forkjæmpere i Striden for Theatrets Nationalisering.

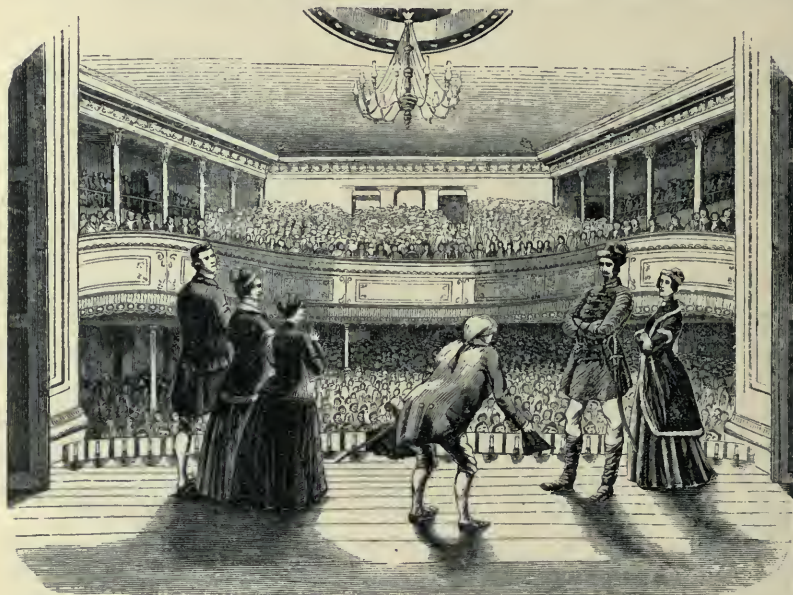
Lederen af det store Theaterslag den 6. Mai 1856 var *Bjørnstjerne Bjørnson*. Han var i Syttenaarsalderen kommen til Christiania for at studere og i 1852 bleven immatriculeret ved Universitetet, men opgav dog snart Studierne. Allerede medens han paa Heltbergs Skole forberedte sig til Examen artium, havde han skrevet et Drama og faaet samme antaget til Opførelse, men da han senere var kommen til den Overbevisning, at det var umodent, havde han taget det tilbage. Og saa vendte han sig foreløbig til Journalistiken. Efterat han i 1854 var bleven knyttet til «Krydseren» og dennes Efterfølger «Aftenbladet» som Medarbejder for

Daniel Nyblin,
Skuespiller ved det norske Theater.

literær og dramaturgisk Kritik gik han i 1856 over til «Morgenbladet», hvor han som anonym Theaterrecensent stillede sig som Hovedformaal at hævde den norske Nationalitets Ret paa Landets Hovedscene og at udvikle en norsk Scene paa Grundlag af den oparbejdede danske. Til den Ende hævdede han uden i nogen Maade at stille sig i Opposition til de danske Skuespillere, hvis Begavelse og Talent han villig anerkjendte, de norske Kunstneres Ret til Ligestillen med de danske, ligesom at de norske Forfattere ikke skulde stilles i Skyggen for det danske og udenlandske Repertoire. I en Opsats i «Morgenbladet»'s No. 69 for 1856 klager han saaledes over, at den artistiske Direktør ikke ordner Repertoiret med særligt Hensyn paa de yngre norske Kræfter. «Iaar» — heder det — «reiser Hagen med Kone, næste Aar maaske en

anden med Kone, to Herrer har allerede sagt op. Dette maa kunne overbevise om, hvor Theatret skal søge sine fremtidige Støtter. Man skulde da med Billighed vente, at de af vore yngre, som foreløbig skal være disse, indtil flere Landsmænd kan træde til, ogsaa blive forberedte. Man ser imidlertid ikke til noget saadant. Det værste er, at under saadanne Omstændigheder faar Theatret ingen Tilvæxt af duelige Landsmænd, thi enhver, som maatte have Lyst og Anlæg for Scenen, opgjør naturligvis hos

Nyblin. Jfr. Sullustad. Jfr. Boiflin.

Blikstad.

Olsen. Jfr. Fischer.

Scene af Kotzebues Komædie «Snedkeren i Lifland» paa det norske Theater.

sig selv det yderst simple Regnestykke, at hvor to eller tre Norske maa gaa og flytte Stole, der maa ogsaa den fjerde og femte gaa og flytte Stole». Men om Bjørnson saaledes ikke netop hørte til dem, der mente, at alle gode Patrioter helst burde lade det danske Theater seile sin egen Sø, hvad der da naturligvis vilde føre til dets totale Undergang, og udelukkende hellige den nyskabte norske Scene sin Opmærksomhed og Interesse, og skjønt han, som sagt, forstod at vurdere de danske Skuespillere, som i en lang Række af Aar havde repræsenteret Hovedstadens dramatiske Kunst, saa holdt han dog strengt paa, at ingen nye danske Kræfter burde engageres, da et saadant Arrangement kun vilde lede til yderligere

at forhale og forplumre den norske Scenes naturlige Udviklingsgang. Og da den artistiske Direktør ikke kunde eller ikke vilde indse dette eller overhovedet tage Hensyn til de reiste nationale Krav, maatte der nedlægges en alvorlig Protest, og saa samlede han sine Meningsfæller til en mere aggressiv Optræden.

At Bjørnson var at anse som den egentlige Ophavsmand til og Styrer af Demonstrationerne, er neppe tvivlsomt, om end disse kanske kom til at antage et noget større Omfang, end han fra først af havde formodet, derved at det almindelige Misnøie med Theatrets Styrelse og Harmen over de brudte Løfter om fremtidigt udelukkende Engagement af norske Kræfter nu fik Anledning til at give sig Luft. Bjørnson selv var dengang endnu for lidet kjendt til i stor Udstrækning at kunne paavirke Almenhedens Dom, og der var visselig adskillige af Piberne, som ikke engang kjendte ham af Navn eller Udseende, og forsaavidt var det ogsaa mindre berettiget, naar man fra Modpartiets Side vilde give det Udseende af, at Demonstrationerne ved denne Anledning kun var en enkelt Mands Værk eller planlagt af et Koteri og foranstaltet af et Komplot.*)

Sofie Pærlus.

Om Spektaklerne, der gjen- tog sig tvende Aftener, indeholder «Morgenbladet» for 8. Mai følgende kortfattede Redaktionsnotis: »Igaar gav Hr. Ferdinand Schmidt en Gjæsterolle paa Christiania

*) Jvfr. Inseratet «En gammel Theaterfeide» i «Aftenpostens» No. 319 for 1894.

Der fortælles, at Jørgensen, som spillede Jerusalems Skomager, da han fremsagde Versene:

«De store Poeter — de kan saa gaa —
Hvad man for Resten paa dem vil klage,
Lidt Humanitet har de dog tilbage, —
Men Gott bevare Enhver for de smaa!»

skal have hyttet med Haanden op til Bjørnson, som sad i tredie Rad, — et Træk, der, om det er sandt, ogsaa tyder hen paa, at Bjørnson almindelig betragtedes som Demonstrationens Ophavsmand.

Theater. Forsaavidt Meningen skal være, at han, antaget af Publikum, ogsaa er antaget af Direktionen, saa vil der medgaa flere Aars Renselsesproces, før det partikulære Danske er afvisket. En Del af Publikum pøb ganske frygteligt, før han endnu kom til Orde, og dette gjentog sig efter Stykket. Dermed vilde de vel, hvad enkelte Raab tydede, erindre om, at Tiden ikke længere tillader stadig Tilvæxt af fremmede Elever ved vort Theater.» Og om Forestillingen den 8. Mai heder det: «Da Hr. Ferdinand Schmidt

Bjørnstjerne Bjørnson.
(Ungdomsbillede.)

i Thorsdags gav sin anden saakaldte Gjæsterolle, reiste der sig et langt større Spektakel end sidste Gang. Der var en Begeistring paa den ene Side, en Forbitrelse paa den anden, som var uden Lige. En stor Hob, hovedsagelig af de første, udbragte flere Hurraer udenfor Theatret, bl. a. for «norske Skuespillere». Under Nationalsangens Afsyngen bar det opover mod «*Fiat lux*»,*) hvor et tre Gange tre Hurra udbragtes for Fædrelandet».

*) En dengang midt paa Stortorvet anbragt med flere Gaslygter forsynet Lygtepæl, som bar denne Inskription, hvorefter den havde faaet sit Navn.

De fleste af Opponenterne tog vistnok Sagen meget alvorlig og ikke mindst Bjørnson selv. Allerede under 8. Mai leverede han (anonymt) i «Morgenbladet» en længere Redegjørelse, betitlet «Pibernes Program», hvori der gjøres opmærksom paa, at det ikke var den nyankomne Mand, der var ment, men selve den Mangel paa Agtelse for Nationens Krav, den Haan, der var vist den ved denne Leilighed, mod hvilken der var nedlagt Protest. Og det gjaldt at være aarvaagen, saavist som et Theater i Hovedstaden var at betragte som Nationalitetens Forpost mod Udlandet. «Vi er taknemmelige mod de tildels sjeldne Kunstnere» — heder det — «der midlertidigt har opretholdt et fremmed Theater hos os, — disse fremmede Kræfter staar heller ikke vor Nationalitet synderlig imod, thi de er akklimatiserte — — men nye Fremmede, bestandig nye, trods alt, hvad vi ofrer til Selvhjælp og Selvstændighed — alligevel nye Fremmede, det ikke alene er at ødelægge, hvad vi har gjort og gjør, det er at haane os. Dog ikke os, nei, en Magt, som staar over os alle, vort fælles Fædreland». Og da «Christiania-Posten», des ogsaa ved denne Leilighed optraadte som Theatrets Allierede, i sit Referat af Optrinnet, havde «med skamløs Frækhed», som en Indsender i «Morgenbladet» udtrykker sig, paastaet, at «det blot var Folk, som Landet vilde rødme over, der ved denne Leilighed havde demonstreret», samtidig med, at man fra visse Hold syntes at ville lægge an paa at fremstille, hvad der var hændt, som en enkelt eller et Par Mænds Værk, saa rykkede Bjørnson paany frem med en Artikel, betitlet «Sagen har sin Historie» og undertegnet af «En ikke Anonym». Han søgte her at godtgjøre, at Sagen var forberedt gjennem flere Aars Foruretelser og Misforstand paa den ene Side og stedse klarere Følelse heraf paa den anden, og hvis man i en Sum skulde nævne det, som gav de mange Piber en saa skarp og skjærende Lyd, saa var dette kort og godt: «en ideforladt Bestyrelse». Der havde været lagt Penge, Flid og Kraft i denne Bestyrelse, kun ikke Ideer; den vilde intet opofre af det tilvante og ikke skjænke Fremtiden en Tanke, naar blot Nutiden kunde glide sødt og blidt hen. Theatret var altfor meget i en enkelt Mands Vold, og denne Mand søgte en Trøst i at trodse Opinionen. «Den artistiske Direktør løber væk fra alle rimelige Maal, Kunstens og Nationalitetens, og Ideerne føres til ham i Form af Ord, af Pibehvin, i Form af Tanker og i Form af Trudslar, men han stopper Ørene til. — — — Men», heder det til Slutning, «for at faa Fred nytter det ikke at sende

Folk ned til Forestillingen, nytter det ikke at stille haandfaste Mænd omkring Theatret, disse slemme Ideer vil bringes ham overalt og altid i alle mulige Skikkelser og bestandig mere paa-trængende. Og han kan trodse dem idag og imorgen, de magter ham dog tilsidst. De har nemlig den Egenskab, at de voxer.»

Endnu en Redegjørelse leverede Bjørnson i «Morgenbladet»'s No. 154 for 1856 angaaende Theaterstriden, nærmest fremkaldt ved, at denne, der ogsaa havde vakt vore Nabolandes Opmærksomhed, var bleven omtalt i de betydeligste danske og svenske Blade, som alle med Undtagelse af det danske «Dagbladet» enten havde dadlet eller ligefrem spottet dens nationale Bestræbelser, «hvad man for de danske Blades Vedkommende kunde finde forstaaeligt, men som var aldeles ufatteligt ligeoverfor de svenske». Ogsaa i denne Opsats, der direkte er henvendt til «nogle danske og svenske Blad», gjør Bjørnson opmærksom paa, at man ikke ønsker de ældre danske Skuespillere væk, men kun ikke vil have flere nye, og at Theaterstriden er at betragte som en enkelt Udtalelse af en almindelig national Bevægelse. Og med dette for Øie beder han, at Bladene, om de af visse Grunde ikke ganske kan billige Bevægelsen eller dens forskjellige Midler, dog ikke vil behandle den med Ringeagt.

Foreløbig fandt dog Theatrets Direktion, at den ikke behøvede at tage noget Hensyn til Oppositionen. I sin Imødegaaelse af «Pibernes Program» havde «Christiania-Posten» — idet den forøvrigt gjorde Piberne den Indrømmelse, at det i og for sig ikke kunde siges at være uanstændigt at hylde deres Program, og at man gjerne kunde holde paa den Anskuelse, at der ikke burde hentes flere Danske herop, «da man kan være et skikkeligt Menneske, om man ikke har Forstand paa, hvad der bør gøres til Kunstens Bedste», — ikke blot udtalt den Formening, at Piberne retteligst burde henvendt sig til Direktøren istedetfor til den nyankomne Fremmede, men ogsaa samtidig gjort opmærksom paa, at hvis de troede, at der paa Grund af deres vedholdende Fløite-toner ikke vilde blive engageret flere Danske, «saa veiede deres Votum ikke saa meget som saa». I denne sidste Udtalelse fik Bladet ogsaa forsaavidt Ret, som der i Sæsonen 1856—57 blev engageret af Danske ikke blot *Schmidt* og *Kone*, men ogsaa *Jacob Lund* og *Kone* samt *Sahlertz*. Men omtrent samtidig fik dog ogsaa de norske Kræfter en særdeles værdifuld Forøgelse ved *Johannes Brun's* og *Louise Brun's* Engagement. I Juni 1856

havde Brun optraadt som Gjæst paa Christiania Theater og for meget Bifald spillet Ole i «Abekatten» og Lord Howard i «Slægtningerne». Den 24. April 1857 debuterede han som Michel Perrin — en af hans ypperligste Roller — og den 30. s. M. Louise Brun som Luise i Hertz' «Indkvarteringen». Det norske Element ved Christiania Theater havde i dette udmærkede Kunstnerpar faaet en betydelig Forstærkning. Johannes Brun var født i Værdalen 10. Marts 1832, men allerede i en ung Alder kommen til Bergen, paa hvis norske Scene han havde debuteret den 2. Januar 1850 — dens Aabningsdag — som Henrik i «Den Vægelsindede» og strax vakt Opsigt ved sin sjeldne Begavelse og sit rige Lune. Ved Bergens Theater, hvor han for første Gang udførte flere af sine senere Glansroller, som Jeppe og Michel Perrin, forblev han i 7 Aar og havde allerede et betydeligt Navn som scenisk Kunstner, da han tiltraadte sit Engagement ved Christiania Theater. Ved dette, hvortil han var knyttet indtil sin Død i 1890, fik han Anledning til yderligere at udvikle sit store, væsentlig i komisk Retning gaaende Talent, hvis centrale Egenskab var en eiendommelig For-

Johannes og Louise Brun.

ening af et jovialt-elskværdigt Lune og en dyb, varm Humor, hvorfor hans Kunst ogsaa naaede høiest i Roller, hvori han kunde forene det komiske med det elskværdige. Paa Christiania Theater udførte han henimod 400 Roller, af hvilke hans Navn for vor nationale Digtnings Vedkommende særlig vil være knyttet til Præstationer som Daniel Heire i «De Unges Forbund», Straamand i «Kjærlighedens Komædie», Kaptein Ekdal i «Vildanden» foruden til en Række fortræffelige Figurer i den klassiske Komædie og den danske Literaturs Lystspil og Vaudeviller saasom Argan i «Den indbildt Syge», Skrædderen Rappid i «Den hjemkomne Nabob», Jeppe i «Jeppe paa Bjerget», Skriverhans i «Eventyr paa Fodreisen», Skolemesteren i «Intrigerne», Ole i «Abekatten» og Klokker Link i «Nei». Af sin Samtid stod Brun anerkjendt som den ubetinget største Skuespiller, den norske Nation hidtil har

frembragt, og hans Død vakte almindelig Sorg hos det Publikum, hvis erklærede Yndling og mest populære Kunstner han altid havde været. Ogsaa Louise Brun, der var født i Bergen 1831 og som Jfr. Gulbrandsen ligeledes den 2. Januar 1850 havde debuteret paa Bergens Scene, var en begavet og særdeles sympathetisk Kunstnerpersonlighed, hvis Talent særlig gjorde sig gjældende i det lyrisk-romantiske Fag, samtidig med, at hun ogsaa ved sin Intelligens og sin Sans for fin, pointeret Replikbehandling fik et stort Repertoire i Datidens franske Salonkomedie. Ved Siden af Roller som Agnete i «Elverhøi», Valborg i «Axel og Valborg» spillede hun Fru Inger i «Fru Inger til Østraat», Dronning Elisabeth i Schillers «Marie Stuart» og Hertuginde af Marlborough i «Et Glas Vand». Hun forblev ved Christiania Theater indtil sin Død den 21. Januar 1866.

Fra Bergen var Johannes Bruns Ry naaet til Hovedstaden allerede før hans Ankomst hid, og dens Publikum fik nu Anledning til at overbevise sig om, at vi selv eiede Kræfter, som formaaede at udfylde de tomme Pladse efter de danske Kunstnere, som dels allerede var vendte eller i Tidens Løb maatte ville vende tilbage til sit Fødeland.

I sine ovenfor nævnte Avisartikler havde Bjørnson ogsaa stillet Johannes Bruns Engagement i Udsigt og udtalt som sin Formening, at dette maaske vilde kunne lede til en Forsoning mellem de stridende Partier. En saa betydelig Indflydelse fik det nu vistnok ikke, om det end maatte være en stor Tilfredsstillelse for Norskhedspartiet at se denne Kunstner knyttet til Hovedstadens Scene.

Et Havblik i Striden indtraadte der forøvrigt dog i den nærmest paafølgende Tid, hvad der vistnok for en Del hidrørte fra, at Bjørnson nu forlod Christiania og reiste til Kjøbenhavn, hvorved Partiet foreløbig mistede en af sine fornemste og mest aktive Høvdinger.

I 1854 indgik Christiania Theaters Direktion med et Andragende til den norske Regjering om, at der paa det Budget, som blev at forelægge førstafholdende Storting, maatte blive opført en Sum som Bidrag til Theatret med Forpligtelse for dets

Bestyrelse til at anvende denne Sum udelukkende til Lønning og Uddannelse af *norskfødte* Elever og iøvrigt paa de Vilkaar, som naadigst maatte vorde bestemt.

Christiania Stiftamtmand havde anbefalet Ansøgningen, men denne Anbefaling fandt Kirkedepartementet (Statsraad Riddervold) ikke at kunne tiltræde. Departementet gik herved ud fra den Forudsætning, at det, hvorledes man end forøvrigt maatte opfatte den dramatiske Kunsts Formaal og Betydning, dog maatte erkjendes, at der her ikke var den samme Nødvendighed eller Anledning til at yde Understøttelse af de offentlige Midler til *den* som til *de* skønne Kunster, der hidtil havde nydt en saadan. Forøvrigt fandt Departementet det med Hensyn til de i Ansøgningen anførte specielle Øiemed med den begjærede offentlige Understøttelse, nemlig at lønne og uddanne norskfødte Elever for Theatret, ikke at burde undlade at bemærke, at der formentlig maatte anstilles nærmere Undersøgelse, førend man kunde danne sig en bestemt Mening om, hvorvidt det efter Omstændighederne maatte være hensigtsmæssigt eller fornødent at yde Bidrag af det Offentlige i denne Retning, og i bekræftende Fald, om dette burde ske paa den her foreslaaede Maade eller paa en anden, saasom ved at understøtte en Indretning, udelukkende rettet paa at danne norske Elever for den dramatiske Kunst, men til for Tiden at anstille saadan Undersøgelse vilde Departementet, efter dets ovenanførte Opfatning af det Offentliges Forhold til nærværende Anliggende i det Hele, ikke have fundet tilstrækkelig Grund, om der ogsaa hertil havde været levnet behørig Tid inden Budgettets Affattelse.

Statholder Løvenskiold samt Statsraaderne Krog, Vogt, Stang, Erichsen, Bretteville og Bloch tiltraadte ikke denne Indstilling, men indstillede paa, at der ved Affattelsen af Budgetforslaget for den forestaaende Budgettermin skulde have for Øie Ønskeligheden af, at der i samme kunde opføres et Beløb af 2000 Spd. aarlig som Understøttelse til Christiania offentlige Theater under Betingelse af, at dets Bestyrelse anvendte denne Sum til Lønning og Uddannelse af norske Elever under de nærmere Bestemmelser, som maatte findes fornødne. Regeringens i Overensstemmelse hermed afgivne Indstilling af 18. Januar 1854 bifaldtes ved kgl. Resolution af 8. Februar næstefer.

Budgetkomitéen udtalte i sin Indstilling, at det var især paa den af Kirkedepartementets Udtalelser, at der ikke var den samme

Nødvendighed eller Anledning til at yde Understøttelse af offentlige Midler til den dramatiske Kunst som til de skønne Kunster, der hidtil havde nydt en saadan, at Komitéen maatte lægge Vægt, naar den erklærede sig enig i det Resultat, hvortil Departementet med Hensyn til nærværende Spørgsmaal var kommet, da den selvfølgelig ikke vilde have forstaaet sine Ytringer derhen, at ikke Statskassens Ressourcer skulde tillade Bevilgning af et Beløb som det foreslaaede til Fremme af rent aandelige Interesser, naar man iøvrigt fandt, at der var Anledning dertil. Imidlertid var det ogsaa vist, at Statskassen ikke vilde kunne gaa langt i denne Retning, og at den umulig vilde kunne bevilge til alle de Theatre, som havde andraget om Understøttelse.*) Men om Christiania Theater, der af Regjeringens Pluralitet var indstillet til at erholde et Bidrag af 2000 Spd., var det, der burde komme i fortrinlig Betragtning, naar Grunden til Bevilgningen skulde søges i Bestræbelsen for at udvikle national dramatisk Kunst, derom turde der maaske med Føie være delte Meninger. Thi at der ikke var noget andet Sted i Landet, der frembød de materielle Ressourcer for et Theater, som man fandt i Christiania, derom kunde Komitéen vel være enig med Regjeringens Pluralitet, men om de aandelige Elementer for en national Scenes Udvikling i samme Grad var tilstede, kunde vel ansees mere tvivlsomt. Af disse Grunde, og tildels ogsaa fordi den havde Frygt for at betynde Statsbudgettet med Udgifter af den Art, som ikke en højere og uafviselig Nødvendighed paabød, fandt Komitéen at burde indstille at det til Christiania Theater opførte Tilskud af 2000 Spd. ikke blev at bevilge, og denne Indstilling blev *enstemmig* bifaldt af Stortinget i Møde den 15. Mai 1854.

*) Der var samtidig indkommet Andragende fra den dramatiske Skole i Christiania om et aarligt Bidrag af 1000 Spd. og fra Bergens norske Theater om en aarlig Understøttelse af 2000 Spd.

Theatret under Borgaards Ledelse. Repertoiret. Nye Stridspunkter.
 Det norske historiske Drama. Det nationale Element gjør sig mere og mere
 gjældende. De danske Skuespillere forlader efterhaanden Theatret.
 Borgaards Afsked. De to Sceners Sammenslutning.

Striden, som for en kort Tid var stilnet af, brød snart paany
 løs, og denne Gang var det Repertoiret og Theatrets Stilling
 ligeoverfor de norske Forfattere, som nærmest gav Anlednin-
 gen. Skjønt man nu havde en national Scene baade i Hovedstaden
 og i Bergen, lod den norske dramatiske Digtning, som man vistnok
 havde haabet skulde faa en mægtig Impuls gennem den nationale
 Skuespilkunst, fremdeles vente paa sig. Begyndelsen af Femi-
 taarene var i det Hele taget en gold Periode i vor Literatur, og
 for dramatisk Produktion synes Tiden fornemmelig at have været
 lidet gunstig. Huldrerromantiken var ikke synderlig egnet til at
 afgive Stof for denne Digtart, og Tiden var endnu ikke travl og
 urolig nok og Forholdene for smaa og indsnevrede til, at et
 borgerligt Skuespil, et Samfunds-drama, kunde udvikle sig, hvortil
 yderligere kom, at Datidens Kritik for det meste optraadte i høj
 Grad terroristisk ligeoverfor ethvert originalt Forsøg og vogtede
 strengt paa det norske Parnas' Værdighed.*)

Hvad Christiania Theater angaar, saa syntes det heller ikke at
 have følt noget Savn ved Mangelen paa Originalarbejder. Det hen-

*) Smlgn. Henr. Ibsens Fortale til 2. Udgave af «Gildet paa Solhaug» og
 P. A. Jensens versificerede Forord til «Dramatiske Digtninger» Chr.a 1852.

tede sit Repertoire dels fra den franske og danske Literatur, dels fra den ældre engelske Komædie og gav Shakespeare i Sille Beyers Anretning — kort sagt det bedste af, hvad den samtidige og den klassiske Digtning bød paa, og saa i Ny og Næ et norsk Originalarbeide. Det hører til Borgaards Fortjenester som artistisk Direktør, at han gjennemgaaende sørgede for et godt og afvekslende Repertoire, der blev budt Publikum i en omhyggelig indstuderet Udførelse. Foruden de nye Arbeider, de danske Forfattere bragte vor Scene i Femtiaarene, og hvoriblandt kan nævnes Hostrups «Mester og Lærling» (Aage — Wiehe; Grønholdt — Smidth) og samme Forfatters «Drøm og Daad» (Thomaso — Wiehe), Hauchs «Tycho Brahes Ungdom» (Tycho — Wiehe; Kirstine — Jfr. Svendsen), Hertz' «Den Yngste» (Tadeo — Wiehe; Fiorella — Mad. Wolf) og samme Forfatters «Ninon» (Ninon — Mad. Jørgensen; Chevalier de Villiers — Wiehe), opførtes af franske, tildels af Borgaard selv oversatte, Stykker bl. a. Augiers «Hr. Poiriers Svigersøn» (Poirier — Jørgensen; Gaston — Wiehe; Anette — Jfr. Svendsen), Legouvés «En Brud ved Erobring» (Georges Bernard — Wiehe; Mad. Georges — Mad. Jørgensen), Scribe og Legouvés «Adrienne Lecouvreur» med Louise Brun i Titelrollen, Scribes «Damernes Fe» og «Dronning Marguerites Noveller» med Jørgensen som Carl V, Barrières «Skikkelige Folk», Octave Feuillet's «En fattig ung Mands Roman», Layas «Hertug Job», Halms Tragedie «Fægteren fra Ravenna» og Freytags Lystspil «Journalisterne». Af Shakespeare gaves «Romeo og Julie», «Kongens Læge», «Livet i Skoven» (Rosalinde — Jfr. Svendsen; Celia — Mad. Schrupf; Orlando — Wiehe), «Blind Allarm», oversat af Borgaard (Hera — Jfr. Svendsen; Benedict — Wiehe; Beatrice — Mad. Smidth) og «Viola» med Jfr. Svendsen i Titelrollen. Af originale Nyheder bragte Sæsonen 1850—51 foruden de tidligere nævnte, Henr. Ibsens i den Oehlenschlägerske Maner forfattede enakts Stykke «Kjæmpehøien», der henlagdes efter 3 Opførelser, og den følgende Sæson C. P. Riis's toakts Lystspil «Julegæsten» — et yderst tarveligt Produkt — samt Rolf Olsens historiske Skuespil «Anna Colbjørnsdatter», hvori Annas Rolle udførtes af Mad. Jørgensen, Oberst Løwens af Smidth og Thore Hovlands af Hagen, og som fra 7. Marts til 22. April oplevede 5 Forestillinger uden nogensinde senere at være gjenoptaget paa Repertoiret. I de to derpaa følgende Sæsoner kom intet originalt Arbeide til Opførelse, men Sæsonen 1854—55 bragte et Par mere værdifulde Skuespil i A. Munchs «Salomon de Caus» og «En Aften paa

Kong Haakon Herdebred
Wolf.

Axel
Wiehe. Sortebrøder Knud
P. Nielsen. Erkebiskop Erland
Martini.

Valborg
Jfr. Svendsen.

Scene af «Axel og Valborg», opført paa Christiania Theater d. 9. Februar 1857.
(Efter Ill. Nyhedsblad s. A.)

Giske», desuden Henr. Wergelands Syngestykke «Søkadetterne i Land», som tidligere gjentagne Gange var forkastet, men nu blev antaget i en af Rolf Olsen besørget Bearbejdelse, med Musik af Halfdan Kjerulf — det oplevede kun 2 Opførelser — og endelig C. Monsens historiske Drama «Gudbrandsdølerne», der ogsaa tidligere havde været indsendt, men var blevet refuseret. Stykket, hvortil J. G. Conradi havde sat Musik, har fra 1854—67 gaaet 9 Gange over Scenen. De fleste Antal Opførelser falder paa «En Aften paa Giske», som indtil Slutningen af 1878 har været spillet 12 Gange. Saa kom i 1856 Henrik Ibsens «Gildet paa Solhaug». Ved Bergens Theater var Ibsen foruden som Instruktør tillige bleven ansat som Theaterdigter og havde som saadan pligtskyldigst skrevet et Stykke hvert Aar til Theatrets Stiftelsesdag, men først det tredie i Rækken, det af Bergenserne med saa stor Henrykkelse og Jubel modtagne romantiske Skuespil «Gildet paa Solhaug» naaede frem til Christiania Theater, hvor det første Gang opførtes den 13. Marts 1856 med Mad. Schrumpf som Margit, Jfr. Svendsen som Signe og Wiehe som Gudmund Alfson. Ogsaa her fik Stykket en velvillig Modtagelse af Publikum, medens Kritiken derimod havde adskilligt at udsætte paa det og paapegede specielt, at det baade i Indhold og Form mindede altfor stærkt om «Svend Dyrings Huus». Kun Bjørnson gjorde en Undtagelse. Han skrev allerede Dagen efter Stykkets første Opførelse en meget begejstret Anmeldelse, der dog — som Ibsen selv bemærker i Fortalen til Stykkets anden Udgave — snarere var «en stemningsrig, fri Fantasi, digterisk improviseret over Stykket og Forestillingen» end nogen egentlig Kritik. Men Bjørnson gjorde mere. Da det saa ud til, at Stykket skulde forsvinde fra Repertoiret efter den første Opførelse, angivelig fordi Mad. Schrumpf var bleven syg, og man nødigt vilde doublere hendes Rolle, rykkede han i Marken med flere Opsatser, hvori han, samtidig med at paapege den Tilsidesættelse, Theatret i Almindelighed viste de norske Originalarbejder, henstillede til dette atter at optage Stykket, om det end maatte ske med forandret Rollebesætning. Han opnaaede ogsaa, at det atter kom paa Scenen i Slutningen af April, denne Gang med Jfr. *Svendsen* som Margit og Mad. *Wolf* som Signe — en Ombesætning, hvormed Stykket snarere havde vundet end tabt, isærdeleshed for den første Rolles Vedkommende.*)

*) «Gildet paa Solhaug» opførtes i 1856 sex Gange, i 1857 tre Gange, i 1861 tre Gange og i 1866 en Gang. Derefter var det ude af Repertoiret lige til

Den følgende Sæson bragte af originale Arbeider kun et versificeret enakts Lystspil «Ægtemand og Frier» (af C. A. Müller), hvorimod det nationale Repertoire i den første Halvdel af Sæsonen 1857—58 fik en værdifuld Forøgelse ved Bjørnsons enakts Skuespil «Mellem Slagene» og A. Munchs femakts Tragedie «Lord William Russell». Det førstnævnte Stykke, hvormed Bjørnson debuterede som dramatisk Forfatter, vandt Bifald uanseet sin for et historisk Drama paa hin Tid noget uvante Form, og havde i Jørgensen en heldig Fremstiller af Eystein (Kong Sverre). Eftertiden har dog vurderet det endnu høiere; det har ialt opnaaet 81 Opførelser. Langt mere Forstaaelse hos Datidens Publikum fandt imidlertid A. Munchs i den traditionelle Form og Smag skrevne Tragedie, der tillige fik en særdeles god Udførelse og fornemmelig i Wiehes sympathetiske Kunstnerpersonlighed havde en ypperlig Repræsentant i Titelrollen ved Siden af Jfr. Svendsen, som i Lady Russell havde en af sine Glansroller, præget af kvindelig Ynde og Adel, samtidig med at Jørgensen og Mad. Jørgensen ydede fortræffelige Præstationer, den første som Hertug Jakob og den sidste som Hertuginde af Portsmouth. Stykket blev modtaget med meget Bifald; ved Premièren den 13. December 1857 blev den tilstedeværende Forfatter fremkaldt og maatte vise sig paa Scenen, hvorhos ogsaa Wiehe og Jfr. Svendsen nød Æren af en Fremkaldelse.*) Senere har Stykket været spillet 30 Gange, senest i 1875, da det gjenoptoges i ny Indstudering ved Fru Gundersens 25 Aars Jubilæumsforestilling.

Høsten 1857 havde Henr. Ibsen, der nu var vendt tilbage til Hovedstaden fra Bergen, indleveret til Christiania Theater sit nye Stykke «Hærmændene paa Helgeland». Man vil let kunne forstaa, at den artistiske Direktør, — om han end havde ladet Bjørnsons «Mellem Slagene», slippe frem — maatte begynde at faa Betænkeligheder ligeoverfor denne moderne Dramadigtning,

1897, da det fra 6. Decbr. 1897 til 22. Marts 1898 gaves otte og tyve Gange, hvorpaa det gjenoptoges i Oktbr. s. A. og spillede syv Gange, ialt 48 Opførelser.

*) Kritiken udtalte sig derimod tildels mindre anerkjendende, saa at Forfatteren endog fandt sig beføiet til i «Christiania-Posten» for 15. Marts 1858 at fremkomme med «En Sangerprotest» i Anledning af en i samme Blads No. 58 indtaget Recension af hans Arbeide. Jvfr. M. J. Monrad: «Fragmentariske Studier over A. Munchs Tragedie Lord William Russell». Chr.a 1858.

som saa fuldstændig forsøgte at emancipere sig fra den Oehlen-schlägerske Skoles Traditioner og med Sagastilen som Forbillede vilde skabe et nyt *norsk* Drama. Det var jo ikke saa urimeligt, om han nærde den samme Anskuelse som hans Lærer og Mester, J. L. Heiberg, der mente, at den hele Bestræbelse for ad denne Vei at frembringe et eiendommeligt norsk Drama var en Misfor-staaelse og Veien kun en Afvei — at det nye her kun var Manér og Affektation. *) Stykket mødtes dog ikke med en ligefrem Afvisningsdom, maaske for ikke at give Norskhedspartiet en direkte Udfordring. Det hed, at Stykket var bestemt til at op-føres i Marts 1858, men da Opførelsen lod vente paa sig, og Ibsen forhørte sig om Aarsagen hertil, blev der svaret med Udflugter; Theatrets Kasse, hed det, tillod ikke at udrede Honorarer hverken for hans eller noget andet originalt Stykke i den indeværende Sæson. Og saa brød Striden løs. Ibsen slog selv først Allarm i «Aftenbladet» **) og paatalte Theatrets Adfærd mod de norske Forfattere. «Med Seighed har nu Christiania Theater» — heder det saaledes i Digterens Opsats — «i henved tyve Aar værget om sin sygnende Tilværelse. Skridt for Skridt og Tomme for Tomme har det opgivet den brede Basis, hvorpaa det engang støttede sig, beskyttet af Fordomme og Publikums Indifferentisme. Aldrig har dog Direktionen før nu været varmblodig nok til at vove et virke-ligt Sammenstød, hvormed det enten maa bære eller briste; den har krympet sig under Slagene, derpaa faret varsomt frem en Tid, følt sig for, om Faren var over, og saa igjen begyndt, hvor den slap. Konsekvent har den været, det maa man tilstaa; det skal holde haardt at paavise nogen Uoverensstemmelse i dens Politik i 1838 og 1858, det synes paa den, som om den mellem-

*) J. L. Heibergs Censur over «Hærmændene paa Helgeland». Samlede prosaiske Skrifter 7. B. S. 401—402.

«Ligeoverfor en saadan Fremstilling af det gamle Norden (Talen er om Oehlen-schlägers «Palnatoke») føler man levende» — siger Kr. Arentzen — «det Berettigede i den nyere norske Digtekunsts Bestræbelse, som rigtignok trues af det modsatte Skjær, det Umælende, Brutale, Dunkle, Forskruede og Formløse». — «Baggesen og Oehlen-schläger», Literatur-historisk Studie II. Kbh. 1871. Jvfr. P. Chr. Asbjørnsens Udtalelse i et Brev til Jacob Grimm i «Briefwechsel der Gebrüder Grimm mit nor-dischen Gelehrten», Berlin 1885.

**) Aftbl. No. 58 for 1858: «Et Træk af Christiania danske Theaters Be-styrelse», hvilken Artikel i sin Helhed ogsaa findes indtaget i J. B. Halvorsens «Norsk Forfatterlexikon» 3. B. S. 36—39.

liggende Tids Rivninger aldrig havde fremlokket en eneste Sandhedsgnist». Først havde Theatret værget sig mod den frembrydende norske Kamp med det Argument, at vort Sprog, vor medfødte Mangel paa Lethed osv. lagde uovervindelige Hindringer i Veien for scenisk Fremstilling. Da saa de norske Theatre imidlertid opstod, maatte man overføre Modstanden paa et andet Gebet, og endelig havde man fundet det tidsmæssigt at lægge en ny Forsvarsplan, grundet paa Forvisningen om, at de norske dramatiske Interesser i alle Maader varetoges paa Christiania Theater. Om Ærligheden af denne Paastand havde Direktionen nu selv udtalt sig, idet den havde afkastet Broen mellem Theatret og den norske dramatiske Literatur. Men Digteren finder imidlertid, at det er godt, at denne Udtalelse omsider er kommen; Striden i vor dramatiske Verden maa nu brydes; Offentligheden maa tage Parti for eller imod; thi den nuværende Mellemtilstand var uholdbar.

Paa den anden Side kom Theatrets altid trofaste Allieerede, «Christiania Posten», det ogsaa ved denne Leilighed til Undsætning.*) Men det var kun at gyde Olje i Ilden, isærdeleshed da Bladet var uforsigtigt nok til ikke blot at fremholde Pengekrisen som en Undskyldning for Direktionen angaaende Udsættelsen med Stykkets Opførelse, men ogsaa udtalte den Formening, at Ibsens Stykke (der først udkom i Trykken Vaaren 1858) «sandsynligvis var et middelmaadigt Arbeide». Fra Bergen begyndte nu Bjørnson, som i 1857 var bleven artistisk Direktør ved det derværende Theater, at lade høre fra sig,**) og inden Christianiapressen var det fornemmelig det af *P. Botten-Hansen* redigerede «Illustreret Nyhedsblad», der altid havde hørt blandt den nationale Sags Forkjæmpere, som tog sig af Digterens og de norske Forfatteres Gjenvordigheder.†) Allerede i 1857, da Borgaard havde nægtet det af Ibsen i 1854 forfattede historiske Skuespil «Fru Inger til Østeraad» Opførelse paa Christiania Theater, havde Bladet udtalt, at det var et stort Spørgsmaal, om den artistiske Direktør havde været i sin Ret, naar han under

*) «Christiania-Posten» 1858 No. 80 og 94 (af Richard Petersen) Jvfr. No. 93, hvortil Ibsen replicerede i Aftbl. No. 71 og 76 med «Endnu et Indlæg i Theatersagen»; jvfr. tillige Mrgbl. 1858 No. 93 og 102 (af M. J. Monrad).

** «Bergensposten»s No. 25 for 1858.

†) «Ill. Nyhedsblad»s Artikler i denne Strid udkom i Særtryk i 1858 under Titelen «Theateranliggender. Et Stridsskrift af Nyhedsbladets Redaktør»

Slutningsscenen i «Fru Inger til Østråt».
(Efter Ill. Nyhedsblad 1857.)

vore fattige Theaterforhold havde nægtet et Stykke som dette Optagelse paa Scenen, og at det ikke formaaede at se nogen anden Grund til Stykkets Udestængelse end en særegen Lyst hos Theatrets danskfødte Leder til efter yderste Evne at tilbagetrænge eller udelukke fra dets Scene de norskfødte Forfatteres Produkter — en Lyst, som det ogsaa troede at have opdaget deri, at de norske Stykker, selv naar de vedblev at trække fuldt Hus, skynsomt henlagdes for bestandig. Christiania Theater maatte saaledes ialfald for det første siges at have afskaaret Broen mellem Landets dramatiske Forfattere og dets Publikum, og et af en *dansk Direktør* og et *dansk Personale* drevet Hovedtheater i Norge, der ansaa Landets Forfattere for sig uvedkommende, var derfor en Uting for ikke at sige en Absurditet. Og saa meget mindre var der Grund til at tilsidesætte de norske Stykker, som Theatret netop i denne Tid havde gjort saa særdeles gode Affærer med A. Munchs Tragedie «Lord William Russell». Artikelens Forfatter vil dog forøvrigt ingenlunde medregnes blandt dem, «der finder noget godt, fordi det er norsk»; — «naar vi udtale os mod Danskheden» — heder det til Slutning — «miskjende vi ingenlunde Betydningen af dansk Kunst og Videnskabelighed eller ønske dem satte i Rigets Akt; thi dertil kjende vi dog for godt til Kulturudviklingen i Norden. Men det er for at bede om en Plads ogsaa for vore egne aandelige Interesser og for at kræve, at Dygtigheden og Talentet ikke tilsidesættes og hindres i sin Udvikling, fordi Feltet, hvor denne skal foregaa, er forlængst optaget af fremmede Kræfter. Og naar Forholdene gjør det umuligt, at Udviklingen ikke længer kan foregaa fælles paa en for vort Eget uskadelig Maade, maa vi i Spørgsmaalet om, hvem der skal vige, kun have *een* Mening. Og da kunne vi forsikre, at denne Mening hverken er os dikteret af nogen Miskjendelse af den europæiske Kulturs Nødvendighed eller af nogetsomhelst Had til Danmark eller efter nogen rabulistisk Nationalitetsstræben».

Striden fremkaldte en hel Del Indlæg tildels for, men dog fornemmelig imod Christiania Theater. Saaledes bragte «Morgenbladet» for 4. April 1858 en Redaktionsartikel, hvor der paa pegedes Nødvendigheden af, at der, ligesom alt i andre Henseender, ogsaa hvad den dramatiske Kunst angik, indtraadte et Brud med det danske Formynderskab. «Et dansk Theater i Norges Hovedstad», ytres der bl. a., «kan i sig selv, i Idéen, umulig retfærdiggjøres; det kan ialfald kun forsvares som noget midler-

tidigt, og Spørgsmaalet er da kun, hvorlænge skal denne Mider-tidighed vare? Naar kommer den Krisis, der skal afløse det Gamle og give Plads for det Nye?» Det indrømmes, at det danske Theater som det danske Væsen overhovedet har spillet en vigtig Rolle i vort Fædrelands Udvikling, og at dette er fremgaaet med Nødvendighed af Forholdenes egen Natur, men der maa komme en Tid, da Umyndigheden ophører, og da den norske dramatiske Kunst tager sin Myndighedstoga og erklærer Mesteren overflødig. Der paavises derhos den skadelige Indflydelse, som de to Theatre i Hovedstaden har paa hinanden — et dansk Theater med national-indifferent Kunst, og et simplere norsk Theater, der ved Modsætningens Kraft maaske kommer endog mere end tilbørligt til at akcentuere det Nationale og appellere til Nationalsympathien end til en upartisk Skjønhedssans. I den Theaterkrise, som nu paa-gaar, ser Artikelens Forfatter et nødvendigt Resultat af det danske Theaters falske Stilling og et Symptom paa, at Afgjørelsens Tid er nær. Det kommer for Dagen, at man har spekuleret over Evne i urelle Værdier, der ikke har noget Fundament i Folke-aanden, kort sagt — «at det Hele var Svindel!»

Stridens nærmeste Formaal, at faa «Hærmændene paa Helge-land» opført paa Christiania Theater, opnaaedes imidlertid ikke. Forfatteren maatte lade sig nøie med at præsentere det for Publi-kum paa Christiania norske Theater med dettes yngre og for Stykket mindre egnede Kræfter. Først den 11. April 1861 kom det til Opførelse paa Christiania Theater,*) hvor det opnaaede sin 100. Opførelse den 20. Marts 1896.

Af originale Arbejder opførtes forøvrigt i Tidsrummet 1858—63 «En Time paa Jerkind», Lystspil i 1 Akt af H. Ø. Blom, «Djæ-velens Barn», Lystspil i 2 Akter med Sange (af Z. Schlytter), «Dyrskue», Vaudeville i 1 Akt (af J. Vibe), «En Julaften», Sang-spil i 2 Akter af C. P. Riis, og «Eystein Meila», Drama i 3 Akter (af K. Elster). Det sidstnævnte af disse Stykker, hvoraf de tre fremkom anonymt, opførtes den 13. August 1863 ved en Aften-underholdning for Frk. Svendsen**) og har rimeligvis ikke været indleveret til Theatret.

*) Rollebesætningen: Ørnulf — Jørgensen; Sigurd — Wolf; Gunnar — Joh.s Brun; Thorolf — Fru Hundevadt; Hjørdis — Frk. Svendsen; Dagny — Fru Wolf.

**) Fra den 1. Januar 1861 betitles Theatrets Skuespillerinder «Fruer» og «Frøkener» paa Plakaten.

Vaaren 1858 havde Bjørnson indsendt sit treakts Drama «Halte-Hulda» til Christiania Theater, hvor det ifølge en Skrivelse fra Borgaard til Forfatteren var blevet antaget og vilde komme til Opførelse i den følgende Sæson — et Løfte, som imidlertid ikke blev indfriet. Borgaard skal have udtalt om Stykket, at «det var æsthetisk uskjønt». Det kom først paa Scenen i 1865.

Paa samme Tid, som Direktionen erklærede sig ude af Stand til at honorere norske Forfatteres Arbejder, fandt den dog Midler til at forhøje Gagerne for flere af de danske Skuespillere, idet det synes, som om disse har benyttet Theaterstridighederne som en Anledning til at prøve, hvorvidt man virkelig maatte anse dem for uundværlige, ved at stille i Udsigt at ville forlade Theatret, saafremt Gagetillæg ikke blev dem tilstaaet. Paa den Maade fik Wiehe Gagen for sig og Kone (hvilken sidste saagodtsom aldrig gjorde nogen Tjeneste) forhøiet fra 1000 Spd. til 1400 Spd., Jørgensen og Kone sikredes en Gage af mindst 1500 Spd., og Sahlertz — en høist ubetydelig Skuespiller — fik et Tillæg af 50 Spd. Følgen heraf var naturligvis Misfornøielse hos de andre, der ikke erholdt Gagepaalæg; de følte sig tilsidesatte, og et Par af dem, Petersen og Møller, gjorde ogsaa Alvor af sin Trusel og forlod Scenen ved Udgangen af Sæsonen 1857—58. At disse Indrømmelser ligeoverfor det danske Personale maatte være vel skikkede til at vække Forargelse, er let forklarligt. «Det maa have en Ende med disse evige Trusler om at gaa, hvormed Skuespillerne idelig søger at gjøre sig interessante», heder det saaledes i «Illustreret Nyhedsblad» for 14. Marts 1858, «og en Scene», bemærker Bladet videre, «der maa laane selv til det Nødvendige, og som forresten ikke kan eller ikke vil ofre en Skilling for Landets egen dramatiske Literatur, synes os lidet skikket til at operere med Dukater». Heller ikke vandt Direktionens Bestræbelser for at erhverve norske Skuespillere, hvorefter den omtrent samtidig lod avertere i Aviserne, nogen synderlig Anerkjendelse hos Norskhedspartiet, al den Stund de Gager, der bødes, var saa ubetydelige, at de neppe skulde friste nogen til at reflektere paa Tilbudet, i hvilken Henseende Nyhedsbladet oplyser om, at de to senest engagerede norske Kræfter, Jfr. *Berg* og Hr. *Schibsted*, lønnedes med en maanedlig Gage af respektive 10 og 8 Spd.

Der var saaledes stadig en eller anden Anledning til, at Striden kunde holdes vedlige, og den blussede fornemmelig heftig op fra Slutningen af 1859, efterat Bjørnson var vendt tilbage fra

Bergen til Christiania for at indtræde i «Aftenbladet»'s Redaktion. Som artistisk Direktør ved Bergens Theater havde han havt Leilighed til personlig at erfare, hvad den norske Skuespilkunst eiede af Dygtighed og Talent, og han kastede sig atter med Iver ind i Kampen for Hævdelsen af en national Scene i Christiania under den Landsebrydning mellem de to Partier, hvortil Vilhelm Wiehes Opsigelse af sit Engagement gav den nærmeste Foranledning.*)

Uanset den Sympathi, de danske Kunstnere nød hos en stor Del af Christiania Publikum, som fremdeles følte sig stærkt

Et Scenearrangement ved Christiania Theater.

knyttet til Theatrets danske Traditioner, var det dog uundgaeligt, at de mere og mere maatte føle sig trykkede af Situationen og ønske frivillig at fortrække. To af dem, Petersen og Møller, af hvilke den første vistnok har været en flink Skuespiller, havde allerede, som nævnt, i den foregaaende Sæson forladt Theatret, og i Begyndelsen af 1860 efterfulgtes de af Mad. Schrumpf, som optraadte for sidste Gang den 16. Marts samme Aar efter at være

*) I November 1859 havde Henrik Ibsen i Forening med Bjørnson stiftet «Det norske Selskab» — en Forening, hvis nærmeste Formaal skulde være at virke for de nationale Interesser i Kunst og Literatur. Af dette

knyttet til Theatret i et Tidsrum af 30 Aar. Skjønt hun endnu altid omfattedes med Veneration, fornemmelig af den ældre Slægt, vakte dog hendes Bortgang ikke saa særdeles megen Opmærksomhed; men desto større Røre fremkaldte Efterretningen om, at Wiehe tænkte paa at forlade den Scene, hvor han nu i 9 Aar havde været Publikums erklærede Yndling. I Slutningen af 1858 havde Wiehe modtaget fra Etatsraad Hauch, der da var Direktør for det kgl. Theater i Kjøbenhavn, en Skrivelse, hvori det hed, at Hauch for at give det kgl. Theater Forherligelse og forøge dets kunstneriske Kræfter ønskede at vinde for det en saa udmærket Kunstner, som Wiehe var bekjendt for at være, og derfor indbød ham til at opgive de Vilkaar, paa hvilke han vilde indtræde i dets Tjeneste. Intet kunde selvfølgelig være rimeligere, end at Wiehe med Glæde modtog dette Tilbud og strax underrettede Direktionen om, at han ved Sæsonens Slutning agtede at fratræde sin Tjeneste.*) Da denne Wiehes Beslutning kom til almindelig Kundskab, opstod der et sandt Ramaskrig; et Utal af Penne satte sig i Bevægelse, og Striden førtes baade paa Prosa og Vers. I December 1859 havde Bjørnson i en Artikel i «Aftenbladet» søgt at paavise, hvilken skadelig Indflydelse de danske Skuespillere havde udøvet paa sine norske Kollegaer, og at der aldrig kunde blive Tale om at reise en norsk Scene, saalænge vi havde udviklede danske Skuespillere ind paa Livet af os. Naar nu Wiehe saa sig nødsaget til at reise, var det selvsagt, at det var de «norske National-Bersærker», der jog ham paa Flugt. I et til Wiehe rettet Digt i «Morgenbladet» udtalte H. Ø. Blom sin Skræk for den dramatiske

Selskab, til hvis Formand Bjørnson blev valgt, blev der i Decbr. 1859 nedsat en Komité, der skulde samle norske Skuespillere fra de 3 Theatre til 6 Mønsterforestillinger i Christiania for saaledes at vinde en Støtte for Idéen om en national Scene. Komitéen, der bestod af Ingeniørkaptein Klingenberg, Kand. mag. Siegwart Petersen, Hartvig Lassen, Ibsen og Bjørnson, udstedte ogsaa i den Anledning en Indbydelse til det norske Theater i Bergen, men Forslaget strandede væsentlig paa Christiania Theaters Direktions og Repræsentantskabs Afslag paa Komitéens Andragende om at erholde Theatret til Brug for de paatænkte Forestillinger. Det er det her nævnte norske Selskab, som forøvrigt ikke havde nogen lang Tilværelse, til hvilket Bjørnson i 1861 dedicerede sit da udkomne Drama «Kong Sverre».

*) Hans Ansættelse ved det kgl. Theater gik imidlertid overstyr, men da han havde opsagt sit Engagement her og iøvrigt ønskede at optræde i Kjøbenhavn, modtog han et treaarigt Engagement ved Kasino, hvorfra han senere gik over til det kgl. Theater.

Kunsts Fremtid i Norges Hovedstad, om saa galt skulde hænde,
at Wiehe forlod Theatret:

«Et Ragnarokur venter da vor Scene,
Som har udviklet mangt et smukt Talent —»

spaar Digteren i sin Fortvivlelse, og han har kun den Trøst tilbage, at Wiehe ogsaa i Kjøbenhavn fremdeles vil kunne virke til Norges Gavn,

«Thi Nordens Mønster i Theatrets Sfære
Vil endnu længe være Kjøbenhavn».

Til denne mørke Spaadom replicerede Henrik Ibsen ligeledes i en poetisk Epistel, betitlet «Aabent Brev til Digteren H. Ø. Blom»,*) hvori han foreholder denne, at han ikke forstaaer Tiden og dens Krav, og slutter med Forsikringen om, at

«— — — Ragnarok faar Ende,
Der gryr en Fremtidssol bag Aasens Bryn»,

og

«— — — den høieste blandt Himle
Er ikke Valhal, men det unge Gimle».

Ogsaa en anden af vore Digtere optraadte i Striden og sendte den bori dragende Kunstner et Pøem, som aander en dyb Beklagelse over den Skjæbne, som nu venter vor Scene. Det var A. Munch, der netop havde havt Anledning til at beundre Wiehe som William Russell, og som nu ved Efterretningen om hans forestaaende Bortgang udbryder:

«— — — Hvad? kan det være muligt, han er drevet
Herfra ved Døgnets hule Norskheds-Skrig,
Ved vilde Raab af National-Bersærker,
Mens han har hele Publikum for sig,
Og alle dem, hvis Mening sund og stærk er».

Naar man nu læser disse Lamentationer over, at en dansk Skuespiller ønskede at vende tilbage til sit Fødeland, gjør de unægtelig et komisk Indtryk; men anderledes paa hin Tid, da Theatersagen kappedes med selve «Statholderspørgsmaalet» om at optage Almenhedens Interesse, da fik ogsaa de Betydning som Indlæg i Dagens Strid. Det varede derfor heller ikke længe,

*) Digte af Henrik Ibsen S. 60 flg.

førend Bjørnson tog Munchs Digt under Behandling i en Redaktionsartikel, hvori han bl. a. bemærker, at den megen Tale om at stænge Kulturen ude ved en kunstig Isoleringen ingensteds hører hjemme, da der vel maatte være Forskjel paa at stænge Kulturen ude og paa at stænge endel danske Skuespillere ude. «De danske Skuespillere», slutter Artiklen, «er agtede og afholdte, men vi agter dog mere at gjøre vor Pligt mod os selv og vore Efterkommere, og vi holder dog mere af at arbeide taalmodig med vore egne stræbende Kunstnere. Det danske Theater er i enkelte Henseender (ved norsk Hjælp) et godt Theater og vil blive mindre godt, naar tre eller fire af de bedste Danske reiser, men vi er dog redebonne til at bringe dette Offer, naar vi dermed snarest kan tjene vor egen Kunst — en Kunst, som ialfald kommer til at have et Samspil, hvad det nuværende Skuespil ikke har». Et Inserat angaaende «Theateranliggendet» i «Morgenbladet» for 10. Decbr. 1859 fremholder ogsaa Nødvendigheden af, at det norske Folk gjør Alvor af sin Selvstændighed, og at det ikke er nok, at vi til evige Tider glæder os over andres Kultur, men at vi ogsaa maa søge at udvikle denne hos os selv. «Et Theater, hvor de vigtigste Spillende er Danske, kan længe nok kalde sig Christiania Theater, det bliver dog et dansk og ikke et norsk Theater, og kan ikke erstatte en aktiv Bestræbelse af Landets egne Børn for i Landets egen Aand og eget Sprog at udvikle en scenisk Kunst.»

Wiehe var nu imidlertid under enhver Omstændighed tabt for Christiania Theater, hvor han optraadte for sidste Gang ved sin Afskedsforestilling den 25. Mai 1860 som Møller i «Embedsiver», og som han derpaa forlod, dybt savnet af et stort Publikum.*) Og han fulgtes snart af flere af sine danske Kollegaer. I 1861 forlod Mad. Bratz Theatret, og i Sæsonen 1862—63 opsgaves Borgaard som artistisk Direktør.***) Han havde, uanseet hvad der ellers

*) Et harcellistisk Digt i «Aftenbladet» over Wiehe-Begeistringen af «en dannet kjøbenhavniseret Nordmand» slutter saaledes:

«Naar jeg saa neppe skimter i det Fjerne
Den mindste Flip af denne Kunstens Stjerne,
Jeg sukker dybt, men siger: Himlen være lovet,
Jeg har benyttet Tiden, jeg kan tale Sprovet».

**) Borgaards Afskedsbenefice den 5. Januar 1863 indbragte 616 Spd.; han reiste senere tilbage til Kjøbenhavn, hvor han indtil sin Død 1866 oppebar en privat subscriberet norsk Pension.

kunde være at sige paa hans Styrelse, med Dygtighed ledet Theatret, som især i den første Tid af hans Direktorat havde præsteret et udmærket Samspil mellem hinanden jævnbyrdige, af samme Skole udgaaede Kunstnere, der gav Forestillingerne et homogent Præg og en Sikkerhed, som vor Scenekunst siden hidtil sjældent har evnet at tilvejebringe.

At «Norskhedsmændene» ogsaa forstod at vurdere Borgaards Fortjeneste af Theatret, fremgaar bl. a. af en Skriftvexel i Aviserne i 1864 angaaende, ihvilket Tidsrum af Theatrets Tilværelse dets egentlige Glansperiode kunde siges at falde. En Indsender i «Morgenbladet», som mente, at den faldt under den kollegiale Bestyrelsestid (1837—51), imødegik Bjørnson i «Aftenbladet» med den Bemærkning, at dette vilde være baade en Uretfærdighed og en Utaknemmelighed mod Borgaard, «thi i hans første Periode, dengang han var virkelig uindskrænket artistisk Direktør, var der en Planmæssighed i Repertoiret, en Rigdom af nye Stykker, som Theatret hverken før eller siden har kjendt. — — — Der var ogsaa dengang et Ensemble over Theatrets Forestillinger og dermed en Smag, som det nu til Dags næsten gjør ondt at mindes om». — Den næste Afgang var Jørgensens og Kones, der i Slutningen af Sæsonen fratraadte og reiste tilbage til Kjøbenhavn. Ogsaa ved denne Leilighed viste det sig, at Modstanderne forstod at skatte de danske Kunstnere. Der blev givet en Afskedsfest for Jørgensen, hvortil Henr. Ibsen leverede Festsangen,*) og det kan derfor neppe med noget Skin af Ret siges — hvad der fra dansk Side har været paastaet — at de danske Skuespillere «blev chikanerede bort».

Det danske Personale svandt saaledes efterhaanden mere og mere ind, medens det norske i samme Tidsrum var blevet forøget med Mad. *Hundevadt* (1860), *Hans Brun* (1861) og *Sigvard Gundersen*, hvilken sidste debuterede den 7. Septbr. 1862 som Ingomar i «Ørkenens Søn», foruden at der blev antaget nogle Elever paa Prøve, af hvilke dog ingen senere fik nogen Betydning for Theatret. Mad. Hundevadt, der var født i Bergen, paa hvis Scene hun havde debuteret i 1850, og senere en Tidlang havde tilhørt det norske Theater i Christiania, var en begavet Skuespillerinde, som med sit særlig for det komiske Fag anlagte Talent forenede en prægtig Sangstemme. Hendes Virksomhed ved Christiania Theater blev

*) «Til en bortdragende Kunstner». Digte, 1871 S. 66.

dog kun af kortere Varighed, da hun efter nogle Sæsoner trak sig tilbage til Privatlivet. Ogsaa i Hans Brun, der ligeledes havde debuteret paa Bergens Scene i 1855 og senere i 6 Aar været

Hans Brun.

knyttet til samme, erholdt Theatret foruden en brugbar Skuespiller en dygtig Sanger, som fornemmelig fik et større Virkefelt i Aarene 1874—77, da man paaany søgte at forene en Opera med Talescenen. Den største Kraft tilførtes dog Personalet ved Sigvard Gundersen, som, født i Kristianssand 1842, tyve Aar gammel havde opgivet den militære Løbebane, hvortil han oprindeligt var bestemt, for at blive Skuespiller. I den unge Mand med sit for Scenen heldige Ydre og lyse, vestlandske Organ haabede man at faa en Stedfortræder for den bortdragne Wiehe,

hvorfor han ogsaa i Begyndelsen fornemmelig anvendtes som lyrisk-romantisk Elsker. Men det viste sig snart, at hans Begavelse ikke gik i den Retning, og han fandt først sit rette kunstneriske Omraade, da han senerehen efterhaanden gik over til Karakterfaget. Her fik hans Talent et rigt Felt saavel i det norske historiske Drama (Haakon i «Kongs-emnerne», Sigurd i «Hærmændene», Harald Jarl i «Sigurds anden Flugt») som fornemmelig i det moderne Samfundsskuespil, hvor han med et skarpt Blik for det psykologiske i Karaktertegningen skabte en Række fortræffelige Figurer (Tjælde i «En Fallit», Bernick i «Samfundets Støtter», Biskoppen i «Leonarda», Werle i «Vildanden») prægede af en intelligent Opfatning og levendegjorte med en aaben Sans for det individuelle i Personskildringen. Til Christiania Theater, hvor han tillige spillede

Sigvard Gundersen.

Roller som Othello, Macbeth, Faust, Markien af Auberive i «Gi boyers Søn» og Hertugen af Septmonts i «Den Fremmede», for blev Gundersen knyttet paa en kort Afbrydelse nær, ligetil det afsluttede sin Virksomhed ved Udgangen af Sæsonen 1898—99.

Partisplittelsen inden Publikum havde i Forening med de slette Pengetider*) i Begyndelsen af Sextierne efterhaanden bragt Theatrets finansielle Status i en temmelig mislig Forfatning, og det synes, som om denne Omstændighed mere end alt andet har bidraget til med Nødvendighed at søge virkeliggjort det Formaal, hvorfor der nu saalænge var kjæmpet, at faa Grundvolden lagt til en national Scene i Hovedstaden med en gunstigere Væxt og Fremtid i Udsigt end den, der kunde ventes at ville blive det hidtil eksisterende norske Theater tildel. Efter et Par mislykkede Forsøg paa at faa istandbragt en Sammenslutning af de to Scener, første Gang i September 1860 og derefter i Sommeren 1862, blev der endelig i Oktober samme Aar, strax efterat det norske Theaters Bo var kommet under Skifterettens Behandling, medens Christiania Theaters Direktion samtidig havde gjort Forestilling til Repræsentantskabet om, at den ikke uden Tilskud eller Laan troede sig istand til at fortsætte Theatrets Virksomhed, atter aabnet Underhandlinger i samme Øiemed. I en Generalforsamling den 30. Oktober af Christiania Theaters Aktionærer udvalgte en Komité, bestaaende af *T. J. Heftye* og *Peter Petersen* samt Advokaterne *Ihlen* og *Lasson*, til hvem det blev overdraget at træffe et Arrangement om Kjøb af det norske Theater eller at indlede Underhandlinger med dettes Personale, som nu gav Forestillinger for egen Regning, om en Sammenslutning af de to Theatre til et. I Skrivelse af 9. November næsteften henvendte denne Komité, der af Folkevittigheden fik Navnet «Velfærdskomitéen», sig til den norske Scenes Personale med et Tilbud i sidstnævnte Retning, «for saaledes at undgaa

*) I Borgaards Direktionstid var der skeet først en langsom, men senere en rask Opgang i Theatrets Indtægter indtil Sæsonen 1856—57, da Billetsalget kulminerede med 26700 Spd. Endnu indtraadte dog ingen mærkelig Tilbagegang, men i 1861—62, hans sidste Sæson, dalede det til 21987 Spd. og i den derpaa følgende lige til 16510 Spd.

den indbyrdes Rivalisering, og forat Christiania Theater paa den Maade kunde gaa over til omsider at blive et norsk National-theater». Komitéen tilbød sig derhos at ville gjøre Forslag for en Generalforsamling om Engagement af samtlige den norske Scenes nuværende Skuespillere og Skuespillerinder samt at søge bevirket, at den artistiske Direktør blev en Nordmand, og Vedligeholdelsen af den nu bestaaende Regel, kun at ansætte norske Skuespillere og Skuespillerinder. Under 16. November indløb Personalets Svarskrivelse, undertegnet paa dettes Vegne af Georg Krohn. I denne Skrivelse, der tydelig nok røber, at de norske Skuespillere nu betragtede sig som Situationens Herrer, heder det: «Det har heller ikke kunnet undgaa den ærede Komité's Opmærksomhed, at der ikke længere er Spørgsmaal om ved en saadan Overgang at tilføre Christiania Theater en betydelig Gjæld*), hvorimod det nu er det norske Theaters Skuespiller-personale, som indbydes til at indtræde under Forhold, der, saavidt man af den ærede Komité's Skrivelse har kunnet erfare, for Øieblikket er saa lidet betryggende, at de alene ved Haabet om ekstraordinære Bidrag kan opretholdes. Dette har dog ikke kunnet afholde Skuespillerpersonalet fra at imødekomme den Velvilje, som aabenbarer sig i Komitéens Tilbud, og til nærmere Bestemmelse om Vilkaarene for en foreløbig Overenskomst erklærer derfor Personalet sig villigt til ved nogle dertil udvalgte Mænd at træde i Underhandling med Komitéen.»

De to Theatres Sammenslutning blev nu et af Dagens brændende Spørgsmaal, der diskuteredes i Pressen, idet de fleste ansaa en Sammenslutning ønskelig, medens man ikke saa let kunde komme til Enighed om Betingelserne for samme. De ivrigste Norskhedsmænd krævede intet mindre af Christiania Theater end rent Bord for de fremmede, her i en Menneskealder ansatte Skuespillere, forat de norske med Faner og klingende Spil som Seierherrer kunde drage ind i en erobret og ryddet By. Paa en saadan Fordring fandt naturligvis det andet Parti, at man umulig kunde gaa ind, og at Forsøget heller maatte opgives. Den i det Hele taget mindre imødekommende Holdning, som det norske Theaters Personale indtog ligeoverfor det reiste Spørgsmaal, synes

*) Dette var nemlig en af de Grunde, hvorfor Direktionen havde fundet ikke at kunne indgaa paa det af det norske Theater det foregaaende Aar fremsatte Tilbud om Sammenslutning.

ogsaa at have indgydt de mere Moderate inden Norskhedspartiet Frygt for, at den forventede Ordning skulde blive resultatløs. «Selv om de norske Skuespillere», heder det saaledes i en Artikel i «Illustreret Nyhedsblad», «ved at sætte alt paa Spidsen dog skulde naa Maalet, maa de vide, at maaske mere vilde være tabt end vundet derved; thi de vilde for sit paa en rigorøs Basis grundede Nationaltheater have forspildt de Sympathier, som de nu for saa godt Kjøb kunne regne paa hos den store, gamle Hob af Theatergjængere, der vel ikke er dansksindede med Hensyn til sin Kunstnrydelse, men som dog af Humanitetshensyn vilde føle sig tirrede ved, at man uden videre jagede Folk, som de i en Menneskealder have kjendt og beundret som virkelige Kunstnere, ligesom Hunde paa Porten. Og hvad endelig angaar det Skræmsel for Sammenslutningen, som man har hentet fra de norske Skuespilleres Gaaen op i det danske Væsen, uagtet hine bliver mange Gange saa mandstærke som disse, da viser dette en Mistillid til de norske Skuespilleres Evner og Kunstnerdygtighed, som de selv maa være de første til at afvise. Tiltro de sig ikke, skjønt af en mangedobbelt numerisk Styrke, ideal og kunstnerisk Vederhæftighed nok til at modstaa den fremmede Paavirkning og uforandret at blive sig selv og sin Idé tro, da have de paa Forhaand frasagt sig Adkomsten til at danne nogen ny Æra i vort Lands Theaterhistorie». Ogsaa «Aftenposten» udtalte sig stærkt imod, at de danske Skuespillere nu ved et Magtbud skulde jages ud af Landet, og hvad den solidariske Ansvarlighedsfølelse, som synes at have gjort sig gjældende i de norske Skuespilleres Optræden angik, saa burde ikke denne afskrække de dygtigste af dem fra at modtage Tilbudet og vove sit Talent med i Laget under Bestræbelserne for at danne en eneste grundfast Scene med de bedste og talentfuldeste Spirer til efterhaanden engang at gaa over til at blive et i Ordets egentlige Forstand norsk Nationaltheater.

Resultatet af Forhandlingerne forelagdes en til den 28. November sammenkaldt Generalforsamling af Christiania Theaters Aktionærer, og paa denne besluttedes nu en Sammenslutning paa de Vilkaar, der foreløbig var antagne mellem det norske Theaters Skuespillerpersonale og den af Generalforsamlingen den 30. Oktober nedsatte Komité.*) Samtidig valgtes der en Syvmandskomité

*) Samtlige Skuespillere og Skuespillerinder ved det norske Theater skulde engageres for 1 Aar med de af dem for Tiden oppebærende Gager, hvor-

til sammen med Theatrets Repræsentantskab at vælge en ny Direktion, bestaaende af 5 Medlemmer, hvoraf de 2 skulde vælges blandt de af det norske Theaters Personale foreslaaede Mænd, hvorhos denne Direktion, der havde at realisere Sammenslutningen, bemyndigedes til at søge de dertil fornødne Pengemidler tilveiebragte dels ved Obligationslaan og dels ved frivillige Gaver.

Malersalen i Christiania Theater.

Efterat man var kommen saa langt paa Glid, synes det, som om den hele Sag har været nærvædet at strande paa Grund af Uvillighed hos den daværende Direktion (*B. Dunker, H. Schirmer* og *G. Røder*) til at acceptere den af Generalforsamlingen den 28. November fattede Beslutning. Denne Generalforsamling har vistnok været en af de mest stormende, der har fundet Sted i Christiania Theaters hele Tilværelsestid. Direktionen, som havde stillet sig imod Sammenslutningen, var af den Grund blevet meget upopulær, og fornemmelig gjorde Oppositionen sig gjældende ligeoverfor Advokat Dunker, der havde siddet i Theatrets Bestyrelse siden 1861, hvor han tilsidst var bleven en Slags Diktator, og det gjaldt nu

hos den artistiske Direktør, Sceneinstruktør, Regissør, Sufflør og Theater-
elevernes Lærer for Fremtiden skulde være Norske.

at faa den upopulære Direktion fjernet. «Dunker kjæmpede ved denne Leilighed for Direktionen»; skriver en Korrespondent til «Drammens Blad», «med et Mod og en Dygtighed, som mindede om Napoleons gamle Garde ved Waterloo — Garden, som vel kunde falde, men ikke vige». I en overordentlig Generalforsamling den 12. December næsteften indgav imidlertid Direktionen*) sin Dimission i en Skrivelse til Repræsentantskabet, hvori den gjør opmærksom paa, at den ikke havde fundet Beslutningen af 28. f. M. at være noget Udtryk for den almindelige Mening, og at den havde troet at kunne skaffe Christiania Theater og dets Personale en bedre Skjæbne end den, der beredtes dem ved hin Beslutning. Men da Erfaringer, den havde gjort i den forløbne Tid, imidlertid havde forvissat den om, at den almindelige Stemning i Publikum, mod hvilken Theatret ikke kunde sætte sig op, virkelig var saa bestemt for den ubetingede Iværksættelse af den af General forsamlingen fattede Beslutning, og at Interessen for Christiania Theater og dets Personale var saa ringe, at den af Direktionen paatænkte Appel til Publikum ikke kunde forudsættes at ville føre til andet end en frugtesløs Forlængelse af en i sig selv uholdbar Stilling, saa vilde Direktørerne, for at rydde af Veien Hindringerne for Generalforsamlingens Beslutning, forsaavidt disse havde ligget hos dem, nedlægge sine Poster. Denne Skrivelse skal ifølge «Aftenposten»'s Referat af Mødets Forhandlinger, «have gjort et særdeles behageligt Indtryk paa den temmelig talrige Forsamling». Efter en Debat, hvorunder baade Repræsentanterne, «Velfærds-komiteen» og de syv i forrige Generalforsamling udvalgte Mænd blandt Aktieeierne havde erklæret sig uvillige til at befatte sig med Sagen, blev man endelig, efterat isærdeleshed Fabrikeier Halvor Schou i et kraftigt og for Theatret varmt Foredrag havde opmandet Forsamlingen til ikke at unddrage sig Besværet, men bidrage sit til at redde Theatret og arbeide paa en Sammenslutning, medens han ogsaa stillede Pengespørgsmaalet i en lidt lysere Ud-sigt, enig om paany at udvælge en Komité paa syv Medlemmer til at undersøge, paa hvilke Betingelser en Sammenslutning af begge Theatre nu maatte kunne iværksættes. Komitéen bemyn-digedes tillige til at realisere en saadan paa Grundlag af de i Ge-

*) Theatret havde nu opsagt samtlige sine Skuespillere og Funktionærer, som i den sidste Tid havde maattet finde sig i en betydelig Reduktion i Gagerne, fra 1. Februar 1863 af.

neralforsamlingen den 28. November fattede Beslutninger, samt i Tilfælde af, at Sammenslutningen kom istand, at vælge en ny Direktion paa 5 Medlemmer.

Forholdene var imidlertid, siden sidstnævnte Generalforsamling var afholdt, blevne noget forandrede, idet det norske Theaters Bygning i Mellemtiden var solgt og derved en ny Hindring opstaaet, som atter syntes at skulle gjøre Sammenslutningen til intet. I en den 26. Januar 1863 af Direktionen udstedt Abonnementsindbydelse til Christiania Theaters Forestillinger, hvori der tillige redegjøres for Gangen i Sammenslutnings-Affæren, gjøres der ogsaa opmærksom paa, at Underhandlingerne nu var afbrudte, eftersom det havde vist sig, at Eierne af det norske Theaters Bygning ikke vilde overlade denne til Christiania Theater uden paa Betingelse af, at Theatret afskedigede saagodtsom alle danskfødte af sit Personale og derved berøvede sig sine bedste Kræfter og deriblandt dem, der i en lang Række af Aar havde udgjort dets fasteste Støtter. «Den nedsatte Komité» — heder det videre — «der ikke anser sig berettiget til at anvende den af Theatrets Venner subskriberede betydelige Pengesum til Opnaaelsen af et saadant Resultat, har derfor i Skrivelse til Repræsentantskabet af 16. Januar erklæret sin Virksomhed for endt, og Repræsentantskabet har i Skrivelse til Direktionen af 17de næstefter overladt til denne med Hensyn til Overleverelsen til Skifteretten af Christiania Theaters Bo at handle, som samme finder nødvendigt». Direktionen fandt dog ikke at burde benytte sig af den af Repræsentantskabet givne Bemyndigelse til at sætte Theatret under Konkurs, medmindre dette maatte vise sig at være uundgaaeligt, og den appellerer derfor til Publikum om at støtte det — «det Publikum, ved hvilket Theatret væsentlig har bestaaet, men som i den senere Tid for en stor Del har unddraget det sin Søgning, afventende Udfaldet af de Kampe, det har havt at gennemgaa. I Erkjendelse af Sagens store Vigtighed for vort Land har Direktionen» — gjøres der opmærksom paa — «henvendt sig til de Mænd, som sammen med den har undertegnet nærværende Indbydelse,*) og som dels ved sine Bestræbelser for at bevirke den Sammenslutning af begge Theatre, der fremdeles er det Maal, hvorefter man stræber, dels paa andre

*) Indbydelsen var foruden af Direktionen (Dunker, Schirmer og Ræder) undertegnet af Halvor Schou, Chr. Lasson, Niels A. Nicolaysen, Jacob Ihlen, R. Kierulf, Hartvig Lassen og J. Heffermehl.

Maader har lagt sin Kunstinteresse for Dagen, og opfordret dem til at forene sig med Direktionen om at foretage et sidste Forsøg paa at aabne Veien for en Sammenslutning af begge Theatre, der i en ikke tjern Fremtid vil sikre en Kunstudøvelse, som ikke alene kan fyldestgjøre Nationalitetens, men ogsaa Kunstens Fordringer».

Det sidste Forsøg ledede da ogsaa omsider til det forønskede Resultat. Publikums Sympathi synes paany at være vaagnet for Christiania Theater i Betragtning af de Vanskeligheder, det havde at kjæmpe med, samtidig med at det fik Akkord med sine Kreditorer. Udsigten for Theatret til at kunne redde sig af den kritiske Situation i Forening med, at Joh.s Brun og Kone, som fra 1. December 1862 havde taget Engagement ved den norske Scene, fra næste Sæsons Begyndelse havde ladet sig gjenengagere ved Christiania Theater, har formentlig væsentlig bidraget til, at der blev Alvor af Sammenslutningen, som iværksattes ved en Generalforsamlings Beslutning af 15. Juli 1863, saaledes at samtlige Medlemmer af den norske Scenes Personale engageredes med Undtagelse af Isachsen og Kone, der gik til Trondhjems Theater, og Døvlé, som trak sig tilbage fra Scenen.

Den langvarige Theaterfeide havde saaledes faaet en Ende.

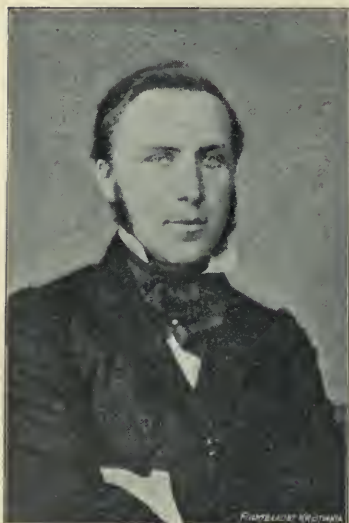
Theatrets Stilling efter de to Sceners Sammenslutning. Personalet. Repertoire. Bjørnstjerne Bjørnsons Ansættelse som artistisk Direktør og Theatrets Virksomhed under hans Ledelse.

Da Christiania Theater Søndagen den 23. August 1863 aabnede sin Sæson med Erik Bøghs efter Victor Hugos Roman «Nôtre Dame de Paris» frit bearbejdede femakts Sangspil «Esmeralda» — en Arv fra det norske Theaters Repertoire — kunde det, hvad Personalet angik, ialfald i numerisk Henseende siges at være bleven en *norsk* Scene, thi af dets 40 Medlemmer var kun følgende 6: Giebelhausen, Nielsen, Wolf og Lund samt Fruerne Giebelhausen og Ursin danske. Men nogen større Betydning kunde der neppe heller tillægges det nationale Element, som nu var kommet ind paa det tidligere danske — som det sædvanlig hidtil var blevet kaldt — Theaters Brædder.*) Det fik fra det norske Theater med Undtagelse af Frk. Parelus og Georg Krohn intet særlig fremragende Talent, om end Skuespillere som Abelsted, Bucher og Fru Døyle maatte kaldes gode og brugbare Kræfter.

Sofie Parelus, født i Bergen 1827, havde i 1852 debuteret paa Christiania norske Scene, hvorfra hun i 1855 var gaaet over til Christiania Theater, som hun imidlertid efter en kort Tids For-

*) Det første Stykke, som gaves med fuldstændig norsk Rollebesætning, var Erik Bøghs enakts Farce «En glædelig Fastelavn», der opførtes den 27. August.

løb forlod for at tage Engagement ved Bergens nationale Scene, hvor hun forblev, indtil hun i 1860 igjen vendte tilbage til det norske Theater i Christiania. Hun lagde allerede fra sin første Optræden af et mere end almindeligt Talent for Dagen og blev i Aarenes Løb ved det kostelige Lune og den ligesaa djærve og umiddelbare som sikre og beherskede Komik, der udmærkede hendes Kunst, en høit skattet Skuespillerinde med et stort Repertoire saavel inden den klassiske som den moderne Komedie. Hun

Georg Krohn.

er en af de faa Holberg-Fremstillere, vor Scene har eiet; hendes Magdeloner har været i ægte Holbergs Stil og Aand, og i den nyere norske Komedie har hun skabt ypperlige Figurer af Frk. Skjære i «Kjærlighedens Komedie» og Malle i «Geografi og Kjærlighed», samtidig med, at hun med Held har spillet Roller som Aase i «Peer Gynt» og Frakark i «Sigurd Slembe». Hun forblev ved Christiania Theater paa en kortere Afbrydelse nær, indtil det i 1899 afsluttede sin Virksomhed.

Georg Krohn, født i Bergen 1831, blev Student 1849, men forlod Studeringerne for at følge sin Lyst til Skuespilkunsten og optraadte første Gang paa Bergens Theater i 1856 som

Erasmus Montanus. Han gjorde strax megen Lykke og forblev ved Bergens Scene, hvor han tillige en Tid virkede som Instruktør, til 1860, da han tog Engagement ved det norske Theater i Christiania. Krohn forenede Talent med Intelligens og Dannelse og havde desuden ved Ophold i Udlandet, især i Paris, studeret fremmed Skuespilkunst; men hans Omraade var begrændset og henviste ham nærmest til Roller, hvori han ved sin Intelligens og Smag kunde erstatte, hvad han manglede i Lunets og Personlighedens Umiddelbarhed. Efter nogle Aars Virken ved Christiania Theater trak han sig tilbage fra Scenen og bosatte sig i Paris. Herfra vendte han imidlertid i 1869 igjen tilbage til Norge og tog paany Ansættelse ved Christiania Theater, hvor han fik Anledning til at spille Lundestad i «De Unges Forbund» ved dettes første Op-

førelse. Han gjorde her megen Lykke ved sin karakteristiske Opfatning og ypperlige Fremstilling af denne norske Bondetype, og man begyndte at knytte store Forhaabninger til hans fremtidige Kunstnerbane, da denne pludselig afbrødes ved hans Død Vaaren 1870.

Christian Abelsted.

Christian Abelsted var født i Christiania 1833 og en af de faa Østlændinge, som vor Scene paa hin Tid talte blandt sit Personale. Han forblev ved Christiania Theater, indtil han i 1888 trak sig tilbage fra Scenen, hvor hans Specialitet havde været den naiv-komiske Genre, inden hvilken han ved sit godmodige Lune og sin Sans for det pud-sige og smaamorsomme i Aarenes Løb skabte et helt Galleri af Figurer saavel i det egentlige Lystspil som i Farcen

Ole Bucher, født i Bergen 1828, havde havt sin Debut i 1851 paa Bergens nationale Scene, som han imidlertid forlod allerede Aaret efter og tog Engagement ved Christiania norske Theater, til hvis mest anvendte og populære Kunstnere han i Femtiaarene hørte. Ved Christiania Theater blev han kort efter sin Ansættelse Regissør, og hans kunstneriske Virksomhed indskrænkede sig væsentlig til den Assistance, han med sin gode Sangstemme ydede i Repertoires Syngestykker og Operetter. Han forblev ved Theatret indtil sin Død i 1895.

Fru *Amalie Døve*, der var født i Christiania, og som havde hørt til det norske Theaters Elever, forened med et tiltalende Ydre en vakker, om ikke stor, Sangstemme og havde sit Omraade fornemmelig inden Soubrettefaget. Hun forlod Scenen i 1879.

Theatrets nye Bestyrelse bestod af Direktør Richard Petersen, Ceremonimester Holst, Arkitekt Schirmer, Kandidat Hoelfeldt og Advokat N. Nicolaysen, men nogen egentlig kunstnerisk Ledelse— hvad der fornemmelig kunde været

Ole Bucher.

Brug for under de forhaandenværende Forhold — havde det ikke. *Henrik Ibsen* var vistnok fra Nytaar 1863 bleven ansat for at assistere Direktionen ved Udførelsen af Theatrets artistiske Funktioner med en Gage af 100 Spd. aarlig, men det var dog fremdeles Femmandskollegiet, som vedblev at være øverst styrende.

Skjønt Publikum maa antages at have imødeseet Sammenlutningen af de to Scener med en vis Interesse, var dog Fremødet ved de første Forestillinger ikke særdeles talrigt. «Det

Henrik Ibsen.

kombinerede Theaters første Forestillinger», skriver «Aftenbladet» for 29. August, «ere just ikke blevne modtagne med Begeistring, ei heller have de bidraget til at hjælpe synderlig paa Kassen. Har da Publikum vist sig uskjønsomt, eller have de havt Ret, som have ment, at Skuespillet ved Theatre-nes Sammenslutning vilde blive saa slet, at ingen dannet Mand længer vilde taale at se det? Endnu behøver man ialfald ikke at antage det, maaske vil ogsaa Sagen ret snart tage en anden Vending, men vist er det, at Begyndelsen har været af den Beskaffenhed, at den ikke kan vække andet end urolige Ahnelser. Man

behøver ingenlunde at være blind for de Vanskeligheder, det maa medføre at manøvrere med et Personale som det nærværende, der i Grunden hverken er helt eller halvt, for at kunne ønske, at Sæsonens Aabning maatte være bleven lidt anderledes. Ved Indtrædelsen af den nye Æra skulde man vel nærmest være berettiget til at vente en Smule Vilje til kraftig Fremgang, om ikke for andet, saa for at give Vidnesbyrd om egen Lyst og egen Evne, for ikke at tale om, hvor godt Theatret vilde havt af, at Publikums Interesse var bleven vakt ved et dygtigt Tag, thi Forudsætningen maatte jo være, at den trængte til en Vækkelse». Bladet klager over Repertoirevalget og søger Grunden til Misligheden i den artistiske Styrelses forkjerte Organisation. Theatrets artistiske Ledelse laa nu i Hænderne paa 5 Direktører, der modtog Forslag til Reper-

toire og Rollebesætning af en Konsulent, som stod udenfor alt Forhold til Personalet og fri for hvilket som helst Ansvar, idet hans Stilling kun satte ham i Forbindelse med Direktionen som et denne raadende, men i et og alt underordnet Organ.

Theatret havde jo nu faaet et betydeligt Personale til sin Raadighed, men det havde vanskeligt for at finde nogen mere frugtbar Anvendelse for de mange Sujetter. Inden Personalet gaves der temmelig stærkt udprægede Brancher, og der gjordes intet for at faa disse forskjelligartede Bestanddele sammenarbejdet til et Hele. Man lod de ny erhvervede Kræfter helst spille i et af dem tidligere oparbejdet Repertoire, og der var saaledes noget begrundet i Anken over, at Theatret ikke nu begyndte at stille sig et høiere Maal for Øie, rettet mod et større Samvirke af Personalet. Noget synderlig bekvemt Materiale skal det dog medgives, at man ikke havde at arbejde med. Det var vanskeligt at faa Harmoni og Enhed i Fremstillingen; alene den Omstændighed, at man nu samtidig havde tre forskjellige Taleorganer — en dansk, en vestlandsk og en østlandsk Dialekt — paa Scenen, maatte isaamaade virke hemmende. Det var jo forøvrigt lidet sandsynligt, at Theatret i en længere Fremtid kunde beholde de mange, tildels temmelig underordnede Subjekter, det havde erholdt gjen nem Sammenslutningen, og der foregik da ogsaa — saasnart Omstændighederne tillod det — en stor Udskiftning mellem Faarene og Bukkene, ved hvilken flere af Personalet erholdt Afsked.

Den af Direktionen i sin Tid i Udsigt stillede «ikke alene Nationalitetens, men ogsaa Kunstens Fordringer fyldestgjørende Kunstudøvelse» viste sig ialfald ikke at være gaaet i Opfyldelse. Det blev da ogsaa saavel dengang som senere fremholdt, at det hele Stræv med Sammenslutningen var et forhastet Foretagende, der kun virkede til Skade for en sund og normal Udvikling af den norske Skuespilkunst, som paa denne Maade forceredes frem, medens der ved en langsommere, men sikrere og naturligere Frigjørelse fra det fremmede og en successiv Indpodning af det norske Element gennem dets dygtigere Kræfter vilde være opnaaet et gunstigere Resultat, hvorved meget af det famlende og usikre, som endnu klæber ved vor Scenekunst, vilde være undgaaet. Men om der end kan have været noget berettiget heri, saa vilde det dog paa den anden Side i Længden have været et bagvendt Forhold, at Christiania havde en Hovedscene, der var overveiende dansk, og et Sekondtheater, der var norsk. Og naar

der endnu klages over, at vor Scenekunst mangler Teknik og kunstnerisk Kultur, saa maa tillige de ugunstige Vilkaar, hvorunder den i det Hele taget har virket, tages med i Betragtningen, og først og fremst den Omstændighed, at der til vor Scene aldrig har været knyttet nogen Elevskole, hvorigjennem Naturbegavelsen har kunnet erholde den fornødne Kultivering og videre Uddannelse, inden den vordende Kunstner stilledes vis-à-vis Publikum og ved Siden af ældre, modne og rutinerede Kræfter.

Den første Halvdél af Sæsonen bragte af ikke tidligere opførte Stykker Charlotte Birch-Pfeiffers femakts Skuespil «Sydens

Henrik Klausen.

Datter», Goldonis treakts Lystspil «En Tjener og to Herrer», Emile Augiers femakts Skuespil, «En Prøve», Mélesvilles treakts Komædie «Sullivan» og C. M. Wengels toakts Lystspil «En Tale» (de to sidste en Arv fra det norske Theater). Desuden opførtes af ældre danske Stykker Hostrups «Mester og Lærling» (med Gundersen som Aage), Overskous «Østergade og Vestergade» og Henr. Hertz' «Svend Dyrings Huus» samt af Operaer Scribes og Aubers «Bronchehesten».

Den 30. August 1863 optraadte

Henrik Klausen første Gang paa

Christiania Theater, hvor han havde sin Debut i Scribes Vaudeville «Zoë» eller «Den laante Elsker». Han var født i Kopervik 1844 og havde hidtil været ansat ved Trondhjems daværende nationale Scene og spillet der i 2 Sæsoner, hvorefter han havde taget Engagement ved det norske Theater i Christiania, hvorfra han med dettes øvrige Personale nu var kommen over til Christiania Theater. Hans Debut fik en velvillig Omtale i Pressen, men hans Virksomhed blev dengang kun af kort Varighed; da der fandt en Udrensning Sted inden det talrige Personale, blev Klausen ikke gjenengageret, og han kom først tilbage til Christiania Theater i 1872.

I Begyndelsen af 1864 fik Theatrets norske Repertoire en værdifuld Forøgelse i Henr. Ibsens historiske Drama «Kongs-emnerne», som opførtes første Gang den 17. Januar. Der var an-

vendt en forholdsvis stor Sum for at bringe Stykket, som var indstuderet under Forfatterens egen Ledelse, værdigt frem. Der var saaledes bleven malet 4 nye Dekorationer af Theatermaler Wergmann efter Konference med Antikvar Nicolaysen, forestillende Christkirken i Bergen, Bergens Kongsgaard, en Gade i Oslo med St. Halvards Kirke i Baggrunden og Elgesæter Klostergaard. Ved Førsteopførelsen spilledes Haakon Haakonssøn af Gundersen, Hertug Skule af Wolf, Bisp Nikolas af Nielsen og Margrete af Frk. Svendsen (Fru Gundersen). Stykket blev modtaget med meget Bifald, og efter Forestillingens Slutning fulgte en Fremkaldelse af Digteren, som, da han viste sig, modtoges med stormende Applaus. Ogsaa Udførelsen omtales rosende, og af de Spillende lønnedes Wolf med en Fremkaldelse.

Vaaren 1864 besluttede Theatret at gjenoptage Schillers Tragedie «Maria Stuart», der ikke havde været givet siden 1841. I den Anledning fremkom der i «Aftenbladet» en Anmodning til Direktionen om under Theatrets nuværende Forhold at opgive dette Forsæt, da Stykket ikke vilde kunne faa en Opførelse, der var det værdigt*). Inseratet er ikke undertegnet med nogen Signatur, men man tager neppe Feil ved at tillægge *Bjørnstjerne Bjørnson* Forfatterskabet.***) Bjørnson, som saaledes her efter lang Tids Forløb atter søger at gjøre sin Stemme gjældende i Theatrets Anliggender, var Aaret i Forveien hjemkommen efter et treaarigt Fravær i Udlandet, hvor han havde studeret Skuespilkunst og Theatrene i flere tyske Byer foruden i Paris, og fra Oktober 1863 havde han med Familie bosat sig i Christiania, hvor han nu paany begyndte at føle sig hendragen til Theatret og dets Virksomhed. Den 10. Febr. næstfør havde han tilstillet Christiania Theaters Repræsentantskab en Skrivelse angaaende Theatrets fremtidige Styrelse, som dette ogsaa havde oversendt til Direktionen, med Paalæg til denne om at afgive sin Betænkning inden 1. Marts. I denne Skrivelse†) foreslaar Bjørnson, at Repertoiret skulde bestemmes af den artistiske Direktør, men forelægges dem, der øvede Kontrollen, og af Personalet skulde de anerkjendte gode Kræfter gaa over til et fast Personale, hvoraf Direktøren ikke paa egen Haand skulde

*) Det opførtes (for tredie Gang) den 18. Marts 1864 og gik 5 Gange i Sæsonen med Frk. Svendsen i Titelrollen og Fru Brun som Dronning Elisabeth.

**) Jvfr. J. B. Halvorsens «Norsk Forfatterlexikon» 1. B. S. 326.

†) Skrivelsen er i sin Helhed indtaget i «Aftenbladet»s No. 66 for 1864.

kunne afskedige nogen; de andre skulde han derimod kunne indrette sig med, som Erfaringen og Forholdene krævede, samt have fuld Frihed til at prøve nye Kræfter og sætte overflødige bort. I Skrivelsen skildres Theatrets Tilstand som daarligere, end den nogensinde har været. Publikums bedste Del har forladt det, Personalet er dels uøvet, dels ikke sammenøvet, Repertoiret planløst, og Instruktionen savner Harmoni og kunstnerisk Arrangement. Den levende Interesse, Bjørnson nærer for dramatisk Kunst, og den Tro, han har paa Theatrets Opgave i vor nationale Udvikling og vort Samfund, bringer ham nu til uforbeholdent at fremstille, hvad han tror der maa gjøres for at løfte Theatret op af den Lige-gyldighed, som nu truer dets Gjerning. Ved alle Europas større Theatre — bemærker han — er man kommen til det Resultat, at en sammensat Bestyrelse ikke er gavnlig. Den største Myndighed maa ligge hos Instruktøren; han maa være Direktør, engagere og afsætte Kræfter og vælge Repertoire. *Bjørnson tilbyder sig nu selv at ville overtage denne Direktørstilling*, idet han dog beder om, at dette Skridt ikke maa opfattes som noget fiendtligt Skridt mod den for Tiden værende Bestyrelse. En kontrollerende Komité skulde ansættes af Repræsentantskabet, hvor dette ikke selv vilde overtage Kontrollen. Men skulde en Komité varetage Repræsentantskabets Tarv, saa maatte ikke den have Afsættelsesmyndigheden, men Repræsentantskabet selv, til hvilket baade Direktøren og Komitéen i Tvisttilfælde maatte have Appel.

Det begyndte snart at rygtes, at der var en Kabale igjære imod den nuværende Direktion, hvorfor Bjørnson tog tilorde i Pressen i den Anledning og gjorde opmærksom paa, at om noget saadant var der ikke Tale. Hans Tilbud undlod imidlertid ikke at vække Opsigt, og Folk, som mente at forstaa Tingen bedre, fik en velkommen Anledning til at lægge sine dramaturgiske og administrative Indsigter for Dagen. Der fremkom saaledes allerede under 20. Marts i «Morgenbladet», hvilket Bjørnson ogsaa havde sendt sin Skrivelse til Offentliggjørelse, en Protest, betitlet «Theaterdirektør og Digter», hvori det heder: «Bjørnson har fremsat et Forslag til Theatrets Bestyrelse om at overtage som Ene-direktør Theatrets Ledelse saavel i økonomisk som i artistisk Retning. Dette maa ikke ske!» Indsenderen tiltror ikke Bjørnson noget Kald som Theaterdirektør, en Stilling, som desuden vilde lede ham bort fra den Vei, hans naturlige Begavelse havde anvist ham. Indsenderen finder forøvrigt, at Theatrets nuværende

Stilling ikke er saa særdeles uheldig. Denne Artikel blev imødegaaet i et Svar i «Aftenbladet» for 26. Marts, hvorefter der i «Morgenbladet» for 1. April atter fulgte et Inserat «Bjørnson og Theatret», undertegnet W., hvori der gjøres opmærksom paa det Mislige i, at Bjørnson vil indrette sig, som han selv vil efter eget Godtfindende. Der tilraades en Ledelse af to sideordnede Direktører, en artistisk og en finciel, hvoraf den sidste dog i Tilfælde af Uenighed skulde have det absolute Veto, hvorefter Sagen skulde indbringes for Repræsentantskabet til Decision. Ogsaa denne Indsender synes at anse Bjørnson for en farlig Person at indlade sig med og mener, at han under en hvilken som helst Bestyrelsesordning vil være mindre skikket til Direktør.

Der aabnedes imidlertid fra Theatrets Side Underhandlinger med Bjørnson om Overtagelsen af Posten som artistisk Direktør, men disse strandede paa Meningsforskjel angaaende Engagementsvilkaarene, særlig om den artistiske Direktørs Myndighed til at ansætte og afskedige Skuespillere. I Juli Maaned begyndte saa Theatret at underhandle — men ligeledes uden Resultat — med Henr. Ibsen, som da kort i Forveien var indtruffen til Rom, og samtidig valgtes ny Direktion for Sæsonen 1864–65, der foruden Holst og Nicolaysen nu kom til at bestaa af Korpslæge Vogt, Advokat Lasson og Kandidat Olaf Schawland (Skavlan). Forhandlingerne med Bjørnson gjenoptoges dog ud paa Vinteren. Bjørnson skrev atter til Theatret og gjorde yderligere Rede for, hvad hans Forslag tilsigtede. Repræsentantskabet tog Skrivelsen under Overveielse og foreslog endel Ændringer, som Bjørnson gik ind paa, bl. a., at Direktionen og den artistiske Bestyrer i samlet Møde skulde afslutte Engagementerne, men at den sidstnævnte, hvis han var utilfreds med Resultatet, kunde indanke Sagen til Repræsentantskabet, samt at ethvert Stykke, der krævede en Udgift over 50 Spd., skulde nyde Direktionens Approbation.

Der blev altsaa fremdeles Tale om en sideordnet Direktion, og i Repræsentantskabsmøde den 15. December besluttede man, at Bjørnson skulde ansættes fra Nytaar 1865 som «Bestyrer af det sceniske og artistiske ved Christiania Theater», efterat Advokat *Dunker* forinden definitivt havde meldt Repræsentantskabet, at han og hans tidligere Kollegaer, Oberst *Ræder* og Arkitekt *Schirmer*, var villige til at indtræde som Bestyrere af Theatret og til at engagere Bjørnson som artistisk Direktør, idet det i Engage-

mentsvilkaarene bestemtes, at Bestyrelsen ikke uden med Repræsentantskabets Samtykke skulde kunne opsig ham.

Idet «Morgenbladet» for 17. December kundgør denne Nyhed, tilføier det, at «den nye Styrelse tiltræder sin Funktion under nogen Tvivl fra Publikums Side om, hvorvidt den er istand til at holde Theatret oppe. De uheldige Konjunkturer, hvorunder dette har virket i adskillige Aar, har gjort det stedse vanskeligere at sammensætte en Direktion. Theatret befinder sig i en Overgangsperiode fra dansk til norsk, og under denne Tilstand af Halvhed og Gjæring har det tabt en stor Del af sin Tiltrækningskraft paa Publikum». Bladet finder imidlertid ikke at burde oppripe det ofte diskutererede Spørgsmaal om Bjørnsøns personlige Egenskaber nu, da hans Ansættelse er en fuldbragt Kjendsgjerning. Det ønsker tvertimod at tilsige ham sin Understøttelse under Udførelsen af hans vanskelige Hverv, forsaavidt han ikke griber til fanatiske Midler, imod hvilke hans Meddirektører vistnok vil vide at sætte fornøden Modstand.

I den af Direktionen afgivne Beretning til Repræsentantskabet for Sæsonen 1863—64, hvorefter der i samme havde været givet 170 Forestillinger, hvortil der var solgt 77567 Billetter til en samlet Indtægt af 28456 Spd. 116 Skill., heder det bl. a.: «Der viste sig ved Theatrenes Sammenslutning mange Vanskeligheder ved at danne en Direktion, idet de fleste, som man henvendte sig til, tvivlede paa den nye Anstalts Bestaaen. Nogle af de Mænd, der især havde bidraget til, at Sammenslutningen kom istand, fandt da ikke at burde undslaa sig for at overtage Theatrets Ledelse i den første Tid, indtil Forholdet havde ordnet sig, og navnlig indtil den Reduktion af Personalet, som ved Sammenslutningen blev en Nødvendighed, havde fundet Sted. Det viste sig da snart, at man ikke forgjæves havde fæstet sin Tillid til Publikums Interesse for den nye Anstalt, idet nemlig Bruttoindtægten ved Spilleaarets Slutning naaede op til en Sum, der aldrig noget Aar havde været større, nemlig omtrent 32000 Spd.; og som udgjorde omtrent det dobbelte af forrige Aars».* Med Hensyn til Theatrets økono-

*) Herved maa dog tages i Betragtning det Gjæstespil, som i Aarets Løb havde fundet Sted, først af den svenske Operasangerinde Fru *Louise*

miske Stilling i det Hele taget gjør Direktionen opmærksom paa, at Grunden til, at det kun med den yderste Sparsomhed havde kunnet ballancere, uagtet Indtægten havde været saadan, at Skuespillerne i den senere Tid havde erholdt fuld Gage og endog derover, var den, at de Procenter, hvorefter i sin Tid Forholdet mellem Lønningerne til Skuespillerpersonalet og Udgifterne til Administrationen var blevene regulerede, for den sidstes Vedkommende havde været for knapt ansatte.

Efterat en Reduktion af Personalet — oplyser Direktionen videre — ved indeværende Sæsons Begyndelse var bleven iværksat, bestod Skuespillerselskabet ialt af 23 Personer (11 Damer og 12 Herrer). Uagtet deriblandt fandtes flere særdeles dygtige Kræfter, var dog Personalets kunstneriske Værd overhovedet ikke et saadant, at man havde turdet optage paa Repertoiret Flerheden af de dramatiske Kunstarter, som ved et saadant Theater kunde ventes repræsenteret, navnlig Tragedien og det høiere Drama. Det havde derfor været Direktionens Formaal at drage de bedste af vore nationale dramatiske Kræfter til Christiania Theater, der efter Forholdene var det Sted, hvor Landets talentfuldeste Skuespillere efterhaanden burde samles. Man havde i den Anledning tilskrevet Kunstnerparrene *Prom* og *Isachsen* med Anmodning om at modtage Engagement. Begge havde dertil erklæret sig villige, men var ved tidligere Forpligtelser hindrede fra at tiltræde Engagementet før fra førstkommende Juni (1865), hvorfor man havde troet at burde overlade den nærmere Beslutning i denne Henseende til den kommende Direktion.

Prom og hans (anden) Kone, der som Frk. Fougner havde debuteret paa Bergens Scene, var paa den Tid ligesom Isachsen og Kone ansatte ved Trondhjems daværende nationale Scene. Prom, der i Bergen havde været en særdeles afholdt og yndet Skuespiller**) og i 1858 havde gjæstet paa Christiania Theater

Michaëli og senere af Skuespillerne *Phister* samt *Vilhelm* og *Michael Wiehe*, af hvilke den sidste ikke tidligere havde optraadt i Christiania. De danske Skuespillere medvirkede ved en Række Forestillinger i Juni Maaned, ved hvilke bl. a. kom til Opførelse Molières «Don Juan» med V. Wiehe i Titelrollen og Phister som Sganarel, «Abekatten» med Phister som Ole, «Nei» og «Ja» med Phister som Klokker Link, «Axel og Valborg», hvori V. Wiehe spillede Axel og M. Wiehe Sortebroder Knud, samt «Maskaraden» med Phister som Henrik og 2den og 3die Akt af «Jeppe paa Bjerget» med Phister som Jeppe.

**) Se T. Blanc: «Norges første nationale Scene» S. 77—81.

som Vagtel i «Pak» og Birch i «Embedsiver», afgik imidlertid ved Døden den 9. Marts 1865, hvorimod Isachsen og Kone modtog det tilbudte Engagement ved Christiania Theater, hvor Isachsen debuterede som Sigurd i «Sigurds første Flugt» den 27. August 1865.

I *Andreas Isachsen*, der er født i Grimstad 1829, og som — efterat være bleven Student i 1850 — havde debuteret paa Bergens Scene den 10. Januar 1852, fik Theatret en begavet og dygtig Skue-

Andreas Isachsen
som Don Cæsar de Bazan.

spiller, som siden paa enkelte kortere Afbrydelser nær vedblev at være knyttet til samme, indtil han i 1894 af Helbredshensyn saa sig nødt til at forlade Scenen. Han virkede fornemmelig som Karakterskuespiller saavel i den klassiske som i vor nationale Skuespildigtning, i hvilken sidste Kong Sverre i «Mellem Slagene», Lethington i «Maria Stuart i Skotland», Aslaksen i «De Unges Forbund», Advokat Berent i «En Fallit» og Guldstad i «Kjærlighedens Komædie» hørte til hans ypperligste Præstationer, lige udmærkede saavel for Opfatningens som Udførelsens Vedkommende. Til hans Repertoire hørte ogsaa Richard den Tredie,

Jago, Hamlet og Mefistofeles, Roller, hvori han viste sig som den dannede og intelligente Kunstner, hvorhos han i et længere Tidsrum fungerede som Sceneinstruktør og Lærer i Deklamation. Fru *Fanny Isachsen*, der som Frk. Grip havde debuteret i 1852 paa Bergens Scene, havde sit væsentlige Repertoire i Anstandsdamerollerne; hun forblev kun nogle Sæsoner ved Theatret, hvorefter hun trak sig tilbage fra Scenen.

Nytaaer 1865 begyndte Theatret sin Virksomhed under Bjørnsøns Ledelse. Den varede kun til Sommeren 1867, men dette Tidsrum blev dog en af de mest interessante Perioder i vor Scenes Historie, og det ikke blot i Henseende til, hvad der i samme præsteredes af godt Spil og Repertoire, men væsentlig i Betragt-

ning af den grundlæggende Betydning, Bjørnsons Ledelse i det hele fik for den norske Scenekunst. Siden Sammenslutningen kunde jo Theatret, som allerede bemærket, i Navnet siges at være blevet en norsk Scene, — de fleste danske Kræfter havde forladt det, og de tilbageblevne kunde i Grunden betragtes som naturaliserede — men Personalet stod dog i det hele taget famlende og hjælpeløst. Det var en Overgangens Tid, man havde Følelsen af, at det gamle nu maatte afløses af noget nyt; men der var hidtil ingen, som havde Evnen eller Viljen til at gribe ind. Og her var netop Bjørnson den rette Mand. Han havde aldrig vist sig blind for, hvad der skyldtes de danske Skuespillere, men han havde samtidig havt et aabent Øie for Faren ved Amalgamationen af dansk og norsk, hvis man for Alvor vilde reise Kravet om, at vor Skuespilkunst skulde blive national, — en Kunst, der stod i

Bjørnstjerne Bjørnson.

Vexelvirkning med Folkeanden og var præget af de eiendommelige Træk i Nationens Karakter og Naturel. Det gjaldt nu at begynde at bygge paa denne Grundvold, og Bjørnson var, som sagt, fremfor nogen anden den, der var mest skikket til at tage dette Arbejde op. Han havde baade en varm Interesse og en sjelden Begavelse for det Virke, han nu frivillig havde paataget sig. Allerede under sin Ledelse af Bergens nationale Scene i 1858 og 1859 havde han vist, hvilken ualmindelig Dygtighed han besad til at virke vækkende og befrugtende ved sin Instruktion og til at hjælpe de udviklingsdygtige Kræfter frem til Klarhed over sig selv og sine Evner.*) «Han har» — skriver den danske Dramaturg Clemens Petersen — «en aldeles utrolig, næsten hexeagtig Evne til i en Samtale langs ad Gaden at udmale en Karakter saadan, at den tilsidst begynder at spadserere ved Siden af en.»**)

*) Om Bjørnsons Ledelse af Bergens Theater se T. Blanc: «Norges første nationale Scene» S. 260 flg.

**) «Christiania Theater» i Hamiltons «Nordisk Tidsskrift» Aarg. 1867. Jvfr. Lucie Wolfs Livserindringer S. 176 flg.

For begavede og intelligente Skuespillere, der forstod at assimilere den med sit eget kunstneriske Naturel, var Bjørnsons Instruktion i høi Grad udviklende, medens den unægtelig paa den anden Side netop gennem sin overbevisende og betagende Magt kunde bevirke, at hos Personer med ringere Evner eller mindre kunstnerisk Selvstændighed det tillærte tildels kunde komme vel meget tilsyne.

Det varede da heller ikke længe, førend Bjørnsons Indflydelse gjorde sig gjældende, og Publikum saavel som den offentlige Kritik atter begyndte at fatte Interesse for Theatret.

Den første Nyhed, der gik over Scenen under hans Ledelse, var den tyske Forfatter Oscar v. Redwitz' historiske femakts Skuespil «Philippine Welzer», der opførtes den 11. Januar 1865. Den 1. Februar gaves for første Gang Augiers Komædie «Le fils de Giboyer» under Titelen «Fader og Søn», og den 5. Marts fulgte A. Munchs Tragedie «Hertug Skule», der kun oplevede 3 Opførelser uden senere at være bleven gjenoptaget paa Repertoiret.

Det betydeligste Arbeide, der kom til Opførelse i Sæsonen, og hvormed Bjørnson selv mente at have givet et Vidnesbyrd om, hvad han evnede som scenisk Leder, var Shakespeares Eventyrkomædie — som Stykket kaldtes paa Plakaten — «En Skjærsommer-natsdrøm», der i Oehlenschlägers Oversættelse (fra 1816) og med Mendelsohns Musik gaves første Gang den 17. April 1865. Skjønt Stykket opførtes 5 Aftener itræk — hvad der dengang endnu var et sjældent Tilfælde — synes det dog neppe at have gjort det forventede Indtryk paa Publikum, ligesom Kritiken heller ikke stillede sig ubetinget imødekommende; «Aftenposten»'s Theateranmelder fandt endog, at Stykket var kjedeligt. Bjørnson, der i det Hele taget ikke var synderlig tilfreds med den offentlige Theaterkritik — ihvorvel Hovedstadens Presse paa den Tid ialfald besad en kunstforstandig Recensent i *Hans Bordevik* — rykkede nu selv i Marken med en Artikel i «Aftenbladet» for 28. April i Anledning af Opførelsen, som indeholder en fortolkende Redegjørelse for Stykkets Handling, da «Aftenposten»'s Anmelder «ikke havde udlagt Stykkets indre Handling saa godt som dets ydre» og «Morgenbladet»'s Anmelder «hverken havde forklaret dets ydre eller indre Handling».

Artikelen er et karakteristisk Aktstykke, fordi den i flere Punkter redegjør for Bjørnsons dramaturgiske Anskuelser og samtidig viser den Iver og Interesse, han nærede for sin Gjærning, og

hvor magtpaaliggende det var ham hos Publikum at vække Forstaaelse for dens Betydning. «Af al Kritik» — heder det — «er den «aandrige» den ørkesløseste, og jeg finder det derfor fornødent, forat dette skønne Stykke ikke skal savne alsidig Belysning, at gjøre en Tilføielse». Efter at have givet en Tolkning af selve Stykket og Mendelsohns Musik, oplyser han om, at Stykket er sat i Scene efter det i Tyskland brugelige Tieckske Arrangement, «hvor Ordet paa alle Punkter faar fuldt virke ved sin egen Magt, der hverken overdænges af Anstaltmageri eller stødes tilside af bevægeligt Sceneri». Bjørnson hylder her de samme Anskuelser for et Stykkes Iscenesætning, som i sin Tid ogsaa hævdedes af Heinrich Laube, at en dramatisk Digtning først og fremst skal virke gennem sin egen Magt, medens Sceneriet maa være det accessoriske, der blot træder støttende til. Han mener derfor, at «de, der har fundet Iscenesætningen tarvelig, og som vil henvise til Udlandets materielle kostbare Gjengivelser, har gjort sig skyldige i en komisk Feiltagelse, ogsaa fordi al Illusion har Forhold til det Tilvante, og naar vort Publikum efter det, som her i Aarrækker har været budt, ikke kan fange Illusion ligeoverfor «Sommernatsdrømmens» Udstyr, saa har daarlige Kritikere med og uden Pen forstyrret det Hengivelsens Øieblikke — Bevæggrunden skal jeg ikke undersøge. Hovedsagen er» — heder det videre — «at det hele Sceneri virker harmonisk, og jeg appellerer til Fagmænd, om vort nu ikke gjør dette, og da skal man være en rigtig Smaatingsmand for at sidde og passe Maanen, naar Shakespeare taler til os gennem Oehlenschlägers Mund, og Mendelsohn lægger Musiken til». Til Slutning udtaler han sig om sit personlige Forhold til Stykket, hvilken Virkning det gjorde paa ham, da han første Gang læste det, medens han i Eikisdal skrev «Arne». Han længtes derfor til ogsaa at vise andre Stykket, og saasart han som Theaterdirektør havde faaet nogenlunde Herredømme over Kræfterne, havde han vovet Forsøget. Han indrømmer vistnok, at Stykket kunde gaa bedre, «men alting gjøres dog i Retning af det Rigtige, og alle arbejder med en saadan Hengivelse, at jeg, sidste Gang det gik, maatte som første blive, til det var færdigt. Enten man nu kalder dette Naivitet eller Overmod, saa er det mig en stor Sag med dette Stykke; thi det er for mig Bindeleddet til Publikum, Appellen til det. Vil Publikum ikke føres i Retning af dette, saa kan jeg ikke føre. Vil man altsaa have mig bort fra Theatret, saa angrib mig kun her; thi her findes jeg».

Selv om man maatte finde, at Artikelen giver Udtryk for en let optændt Irritabilitet over at se sine Anstrængelser og sit kunstneriske Sigte uforstaaet eller undervurderet, saa viser den dog tillige, at Bjørnson var gaaet til sin Stilling som Theatrets kunstneriske Leder med det Maal for Øie at høine Repertoiret og derigjennem ogsaa Skuespillernes Kunst.

Sæsonen havde en Debut, der blev af Betydning for Theatret. Den 10. Mai 1865 optraadte *Jens Selmer* for første Gang og spillede Ruy Gomez i «Man kan hvad man vil». Ogsaa i han-

Jens Selmer.

mente man i Begyndelsen at have fundet en romantisk Elsker og en Stedfortræder for Vilhelm Wiehe. Det viste sig dog snart, at hans Begavelse væsentlig gik i Retning af det komiske Rollefag, hvor han med sit joviale, godmodige Lune blev en ypperlig Repræsentant for Bonhomien. Foruden en hel Del Roller i tyske og franske Farcer har han i den Holbergske Komædie spillet Troels i «Barselstuen», Oldfux i «Den Stundesløse» og Henrik i «Den politiske Kandestøber» samt desuden Jeppe efter Joh.s Bruns Bortgang (1890), af hvis Roller han ogsaa overtog Tanne i «Hun skal debutere», Straamand i «Kjærlighedens

Komædie» og Bryggermester Jakobsen i «En Fallit». Han var paa en kort Afbrydelse nær knyttet til Christiania Theater, indtil det afsluttede sin Virksomhed i 1899.

Den samlede Indtægt i Sæsonen 1864—65 udgjorde 265 15 Spd. 107 Skill. Der var givet 157 Forestillinger, hvortil Billetsalget havde indbragt 23892 Spd. 100 Skill. Underballancen viste 1360 Spd. 80 Skill. eller omtrent den samme Sum, som i Theateraaret var udbetalt for Leie af Theatret i Møllergaden. Fra 1. September 1865 indførtes et nyt Lønningsregulativ paa halve faste og halve Procent-Gager, beregnede efter 20 Procent af den halve Brutto-indtægt, medens Personalet tidligere var lønnet med 46 Procent af den samlede Indtægt.

Sæsonen 1865—66 begyndte under mindre heldige Auspicier, da 5 af Theatrets betydeligste Kræfter, Joh.s Brun og Kone, Wolf og Kone samt P. Nielsen forlod samme den 12. September 1865, idet de beklagede sig over ikke at have erholdt de dem tilkommende Gager fuldt ud for August Maaned, men kun to Trediedele af samme, fordi Direktionen urettelig havde anvendt, hvad der tilkom dem, i andre Øiemed. Dette foraarsagede naturligvis endel Forstyrrelse i Repertoiret og havde desuden til Følge, at Isachsen udnævntes til Sceneinstruktør i Bruns Sted. Hertil kom ogsaa den Kalamitet, at Sparebanken begyndte at true med alvorlige Forholdsregler, saafremt ikke Renter blev betalte af den til samme skyldige Kapital. Denne sidste Sky drev dog over, idet Bankens Vedkommende erklærede, at de vilde have aabent Øre for Theatrets nødlidende Anmodning, og at Henstand skulde være at opnaa indtil videre. Efter endel Underhandlinger — hvorunder de strikende endog truede med at ville tage Engagement ved det netop da oprettede den 8. August 1865 i det dramatiske Selskabs Lokale aabnede Folketheater — gik ogsaa Engagementet af de 5 ovennævnte Kunstnere iorden. Direktionen benyttede sin Seier til at foretage en Reduktion i deres Gager, hvorhos Brun maatte give Afkald paa Sceneinstruktørposten, der lønnedes med 150 Spd.

I September 1865 gjenoptraadte Georg Krohn, der en Tid havde opholdt sig i Paris for at studere fransk Skuespilkunst, medens den danske Skuespiller Jacob Lund havde fratraadt Scenen i Løbet af Sæsonen 1864—65.

Den første Halvdel af Sæsonen bragte Bjørnsons Drama «Halte-Hulda», der opførtes første Gang den 4. November med Fru Gundersen i Titelrollen, som hun, skriver «Morgenbladet», udførte med Varme og lovpriselig Moderation. «Forøvrigt var der», heder det», over det hele Spil en særdeles stilfærdig, dæmpet Tone, som fremhævede sig heldigt fremfor den hidtil brugelige Opskruthed, hvormed dette Slags Stykker gaves med Støi og høirøstet Deklamation, men som imidlertid ogsaa let kan overdrives til den modsatte Yderlighed, hvorved alt bliver mat, ensformigt og farve-

Johannes Brun
som Tanne i «Hun skal
debutere».

løst og — som virkelig ved denne Forestilling var Tilfældet — saa svagt, at det Sagte kan blive uforstaaeligt eller rent ud uhørligt». Af de øvrige Rollehavende fremhæves Isachsen som Aslak og Gundersen som Eyolf Finson. Stykket blev modtaget med Bifald og Forfatteren til Slutning fremkaldt. Forestillingen havde trukket usædvanlig godt Hus, det var den mest lukrative i hele Sæsonen, som forøvrigt havde et jævnt godt Besøg, ligesom Abonnementet, der i forrige Sæson ikke havde oversteget 76 Spd., nu naaede op til over 100 Spd. Samtidig blev dog de ugentlige Forestillinger nedsatte fra 4 til 3, hvorhos Theatret fik en Konkurrent i det væsentlig med norske Kræfter oprettede Folketheater.

Louise Brun.

Af originale Arbejder bragte Sæsonens første Halvdel fremdeles C. P. Riis' Vaudeville «Han har det strengt» og Bjørnsons «De Nygifte», opført første Gang den 20. December 1865, og hvori Frk. Berg, der forlod Theatret Aaret efter, spillede Laura. Ved Premiøren fremkaldtes Digteren, men viste sig ikke. Af ældre Stykker gjenopførtes bl. a. Molières «Fruentimmerskolen» med Fru Gundersen som Agnes; Sheridans «Bagtalelsens Skole», «Barselstuen», «Kjærlighed uden Strømper» og Shakespeares «Othello»

med Wolf i Titelrollen. Lige i Begyndelsen af den anden Halvdel af Sæsonen led Personalet et stort Tab ved *Louise Bruns* dødelige Afgang den 21. Januar 1866. Theatret hædrede hendes Minde ved en Sørgefest den 30. s. M., ved hvilken Hauchs «Søstrene paa Kinnekullen» gaves i Forening med en Epilog med Kor af Bjørnson.*)

I Marts og April optraadte den svenske Skuespiller *Edvard Stjernström* som Gæst og spillede bl. a. Titelrollen i «Don Cæsar de Bazan» og Harpagon i «Den Gjerrige». Den 17. Mai debuterede Fru *Marie Prom* som Margit i «Gildet paa Solhaug». Hun

*) Se «Digte og Sange» af Bjørnstjerne Bjørnson, Kbhvn. 1870, S. 106 flg.

forblev dog kun kort Tid ved Scenen, idet hun forlod samme i Begyndelsen af Sæsonen 1867—68.

Inden Sæsonens Slutning bragte Theatret endnu to ikke tidligere opførte Stykker af høist forskjellig Art paa Scenen. Det ene var Shakespeares romantiske Skuespil «Et Vintereventyr», som i Dingelstedts Bearbejdelse og med Flotows Musik opførtes første Gang den 4. Mai, og hvori Fru Gundersen som Hermione havde en af sine Glansroller, og det andet Offenbachs Operette »Den skønne Helene», som med Fru Wolf i Titelrollen og H. Brun som Prins Paris gaves første Gang den 13. samme Maaned. Opførelsen af «Den skønne Helene» — Offenbachs første parodisk-mythologiske Operette «Orpheus i Underverdenen» var forøvrigt allerede i 1864 gaaet over Christiania Theaters Scene — havde vel sin nærmeste Grund i økonomiske Hensyn — Hensyn, paa hvilke Bjørnson ogsaa havde sin Opmærksomhed henvendt, ligesom han i det Hele taget ikke lagde an paa store, ensidigt literære Experimenter, men sørgede paa samme Tid for Afvexling i Opgaver for Kunstnerne og i Publikums Underholdning. Ved at optage den Offenbachske Burleske paa Repertoiret, om end i en stærkt beskaaret Form, hvori det mest anstødelige var dæmpet eller helt fjernet, og gennem en Fremførelse, der vistnok laa adskillig tjernt fra Parisertheatrene, gav dog Bjørnson sig alligevel blot for sine Modstandere, som her fik en velkommen Anledning til at angribe ham og hans Styrelse i den krænkede Morals Navn. I et Inserat i «Morgenbladet» No. 48 for 1866 gjøres der saaledes opmærksom paa, at Stykkets Opførelse var drevet igjennem af Bjørnson trods Direktionen, dog med det Forbehold, at han maatte forpligte sig til «ikke at lade det opføre for Abonnenterne», samt at Grunden til, at det forholdsvis saasnaart igjen forsvandt fra Repertoiret, skyldtes den danske Skuespillerinde Fru Heibergs Besøg i Christiania. De to første Forestillinger synes imidlertid at have løbet roligt af, men saa kom Bladenes Kritik og bearbejdede Opinionen. I «Morgenbladet» for 20. Mai rykker ogsaa «en Mand fra Landet» den haardt krænkede Dyd til Undsætning i en Artikel, hvori han beretter, at «han med dyb Beklagelse havde overværet Forestillingen den 18. Mai» og endog opfordrer Storthinget til at støtte Theatret, for «at dette ikke for det Pekuniæres Skyld skal fristes til at byde Publikum den Slags demoraliserende Arbejder». Ved den tredie Forestilling blev der pebet, og ved den fjerde (den 18. Mai, den samme altsaa, som Manden fra Landet havde været

saa uheldig at overvære) antog Demonstrationerne et temmelig stort Omfang». Al denne «sittliche Entrüstung» tager sig unægtelig noget komisk ud i vore Dage, da man har seet Stykker — ogsaa paa Christiania Theater — der fuldt ud kan konkurrere med «Den skjønnne Helene», hvad Slibrighed angaar. Den Offenbachske Operette havde jo dengang desuden en vis Celebritet; dens Ry var fra Paris, hvor den var bleven opført første Gang den 17. December 1864 med Mlle. Schneider i Titelrollen, gaaet ud over Europa, og hvor meget der end kan indvendes baade mod den og hele den Offenbachske Operettegenre, saa havde den dog paa hin Tid sin eiendommelige Interesse som en Repræsentant for den demimondæne Smagsretning, der beherskede Frankrig og da fornemmelig det toneangivende Paris under det andet Keiserdømme. Stykket, der ialt gik 16 Gange — sidste Gang den 10. Juni 1867 — trak stadig fuldt Hus og bragte mange Penge i Kassen; men Opførelsen af «Den skjønnne Helene» blev dog senerehen stedse et velkomment Argument for Bjørnsøns Modstandere til at føre i Marken mod hans Theaterledelse.

Ved Sæsonens Udgang leverede Bjørnson i «Aftenbladet» No. 146 en Oversigt over samme, hvori han tillige gav en udførlig Fremstilling af sit Syn paa Theatret, paa den offentlige Kritik og paa Publikum. Det fremgaar af denne, at der i Sæsonen havde været givet 140 Forestillinger — Mandagsforestillingerne var tildels inddragne — ved hvilke 60 Stykker var komne til Opførelse, hvoraf 31 var indstuderede helt fra nyt. Det største Antal Opførelser — 12 i Tallet — faldt paa «De Nygifte»; «Skjærsommernatsdrømmen» var indtil Sæsonens Udgang givet 10 Gange og havde indbragt 1711 Spd. Gjennemsnitlig var der blevet opført et nyt Stykke hver Uge. Naar der i Sæsonen var blevet spillet saa mange Smaastykker, skrev dette sig fra, at de store Stykker ikke kunde spilles saamange Gange, at Stykkerne kunde indbringe saa meget, at det stod i Forhold til Arbeidet, hvad der igjen kom af, at det theatersøgende Publikum endnu var for lidet. Bjørnson foreslaar, at man spiller 6 Gange om Ugen for at lette Publikum Leiligheden til at søge Theatret ved at gjøre den stadig, saa man mulig kunde faa drevet det til, at alle Stykker i Gjennemsnit gik 7 à 8 Gange og de, der gjorde megen Lykke, 20 à 30 Gange. Han omtaler dernæst det kunstneriske Arbeide ved Theatret og bemærker i den Anledning, at der klæber en Mangel ved vort Skuespil, som det har arvet fra det danske, der

vistnok maa roses for sin ædle Deklamation, sin Naturlighed og sin Elegance, men neppe nogen Tid har været saa stærkt i at karakterisere som i at give Figurer. «Men Tiden» — siger han — «vil ha det frem, og det er mere end en Tilfældighed, at vi netop nu har faaet Ordet; thi her har vor Nationaleiendommelighed vistnok en bestemt Ævne.»*) Han klager over, at Publikum ikke er synderlig theaterinteresseret. Theatret har en liden fast Kreds, som altid vender tilbage; Theatret er ikke blevet en Folkesag, fordi det oprindelig ikke har voxet op med sit Publikum, men er indført fra en høiere Kultur og tilsidst som fremmed Kunstanstalt underholdt af nogle Faa endog i Strid med den almindelige Mening. Efterat en Slags nødtvungen Forsoning har fundet Sted, mener han, at «det skal have sin Tid, inden det Publikum, som søgte det norske Theaters Repertoire, søger vort, og inden de, som holdt det danske Theater oppe, overfører sin Kjærlighed til dette». Han er ogsaa misfornøiet med Kritiken, i hvilken Publikum ingen Forbundsfælle har. Saalænge ikke en god Kritik giver Publikum Mod til at bruge sit eget Hoved og sit eget Hjertelag, tør det aldrig give sig hen. Bjørnson mener dog, at den nærværende Tid er en Overgangstid, «men denne Overgangstid» — heder det — «saa haard som den er, maa vi ikke alene bære, men med Glæde bære; thi bag den kommer *alle* med».

Af Direktionens Indberetning til Repræsentantskabet erfares, at den samlede Indtægt i Sæsonen 1865—66 havde været 24983 Spd. 17 Skill., hvoraf 22339 Spd. 40 Skill. havde kunnet disponeres over til Theatrets Drift. Billetsalget havde udgjort 22781 Spd. (62578 Billetter eller omtrent 447 til hver Forestilling) og Gjennemsnitsindtægten for hver Forestilling 168 Spd. Udgifterne havde beløbet sig til 20332 Spd. 93 Skill. «Theatrets Regnskab», bemærker Direktionen, «viser for den forløbne Sæson en Tilstand, der er heldigere, end Theatret i en længere Række af Aar har kunnet opvise. Det heldige Resultat skyldes først Sparebankens Liberalitet, der har eftergivet ældre Renterestancer til et Beløb af henimod 2000 Spd.; men hovedsagelig maa det dog tilregnes den jævne Søgning uden Anvendelse af overordent-

*) Smlgn. Bjørnsøns Udtalelser i en Opsats i «Bergensposten» No. 6, 7, 8 og 13 for 1859 »Om Opførelsen af Oehlenschlägers Tragedier». Se ogsaa T. Blanc: «Norges første nationale Scene» S. 362 flg.

lige og bekostelige Løkkemidler fra Theatrets Side, som i den forløbne Sæson har faldt Theatret til Del, og som utvivlsomt maa tilskrives den artistiske Ledelse, som Direktionen har skaffet Theatret ved den, af det ærede Repræsentantskab stadfæstede, Overenskomst med Hr. Bjørnson om Bestyrelsen af det Sceniske og Artistiske ved Theatret». Direktionen er derfor af den Mening, at dersom Theatrets Virksomhed fremdeles kunde fortsættes under Bjørnsøns Ledelse paa samme Maade og Vilkaar som hidtil, da vilde det snart igjen tilvende sig den almindelige Interesse hos Publikum og den jævne og trygge Søgning, som det nød, forinden

Et Parti af Akersgaden fra Sextiaarene.

de Rystelser begyndte, af hvilke den nuværende Tilstand var fremgaaet som et nødvendigt og fuldt berettiget Resultat.

Ikke destomindre var dog Theatrets pekuniære Tilstand saadan, at Direktionen, der nu frasagde sig sit Hverv, fandt at burde henstille til Repræsentantskabet at overlevere Theatrets Bo til Skifterettens Behandling. Den egentlige Kalamitet laa i Theatrets Kontrakt med Eierne af Huset No. 1 i Møllergaden (det forrige norske Theater) om en aarlig Leie af denne Bygning af 1400 Spd., der var indgaaet 20. Juli 1863 og fra Christiania Theaters Side uopsigelig paa 5 Aar. Denne Leie kunde Theatret ikke udrede, uden at dets Drift paa andre Kanter lammedes; der stod derfor

jævnlig betydelige Restancer tilbage paa Leieafgiften, og de øgedes stadig. Saa meget mindre Nytte havde Christiania Theater nu af, at Møllergadens Theater var nedlagt, som der var oprettet et nyt Theater i Akersgaden (Folketheatret), og det selvfølgelig — som Direktionen meget rigtig bemærker — maatte være Christiania Theater ganske ligegyldigt, enten det konkurrerende Theater spillede i Akersgaden eller i Møllergaden. En vidtløftig Korrespondance var bleven ført mellem Direktionen og Eierne af det norske Theater, til hvem det var blevet henstillet at tage Huset tilbage til fri Disposition, eftersom Christiania Theater ikke var istand til at opfylde den indgaaede Kontrakt. Herpaa vilde dog Eierne ikke indlade sig — ja selv en Appel til deres patriotiske Følelse og Kjærlighed til og Interesse for den norske dramatiske Kunst viste sig frugtesløs. Den 19. April 1866 havde Eierne ladet afholde Exekutionsforretning i Christiania Theater, hvorved Udlæg var blevet taget i alt, hvad der ved tidligere Exekutionsforretninger allerede var blevet Christiania Sparebank udlagt, det vil sige alt, hvad Theatret eiede af Løsøre, desuden i Leien af Theatrets Restauration for hele Leietiden samt endelig i, hvad Theatret maatte have indestaaende i Christiania Bank og Kreditkasse eller i andre Pengeinstituter. Denne sidste Del af Exekutionen, som Direktionen forøvrigt af mange Grunde ansaa for aldeles ulovlig og ugyldig, havde dog, efter hvad der oplystes, ikke haft andre Følger for Theatret, end at den havde skaffet det Fred og Ro, medens Fordringshaverne og Kreditkassens Bestyrelse stredes om, hvilken Virkning der skulde tillægges den, efterat Fordringshaverne ved at holde Direktionen og Theatrets Kasserer uvidende om Forretningen, netop havde foranlediget, hvad der maatte antages ved deres Fremgangsmaade at have været deres Hensigt at forebygge, nemlig at den Del af Theatrets Kassebeholdning, som Kassereren havde staaende i Kreditkassen, allerede var udtagen, forinden Exekutionsforretningen var bleven vedkommende Kassabetjent behørig notificeret.

I en Skrivelse til Ordføreren i Theatrets Repræsentantskab fremkom daværende Kriminaldommer C. Hansteen paa Eierne af det norske Theaters Vegne med en Imødegaaelse af Direktionens Fremstilling. I denne Skrivelse, der i sin Helhed er indtaget i «Morgenbladet» No. 245 for 1866, gjøres opmærksom paa, at Bygningen flere Gange forgjæves havde været forsøgt solgt, og at Hensigten med Skrivelsen væsentlig var at redegjøre for, at

det, om Christiania Theater skulde komme under Konkurs, ikke var Uvillighed fra det norske Theaters Eieres Side til at indgaa paa rimelige Vilkaar, som havde fremkaldt Katastrofen.

Theatret undgik dog ogsaa denne Gang at komme under Konkursbehandling, men samtidig begyndte der at opstaa Konflikter mellem dets Direktion og den artistiske Leder angaaende Indholdet af den sidstes Kontrakt. I en Skrivelse, dateret Stockholm 25. Juni 1866, som Bjørnson havde indsendt til Repræsentantskabet, havde han gjort Forslag til nogle udvidende Tillæg i sin tidligere Kontrakt, gaaende blandt andet ud paa, at han for ethvert Stykke, som kostede indtil 150 Spd. at faa sat i Scene, selv skulde bestemme, hvorledes disse Penge blev at anvende; at alle Mulkter under 5 Spd. skulde dikteres af ham alene, og at der skulde tilstaaes ham 100 Spd. som Gratiale for den, han fandt maatte fortjene det. Disse 3 Poster gjorde han til en *conditio sine qua non*, men han ønskede tillige, at samme Myndighed, som han allerede havde til at ind- og afsætte Regissør og Sceneinstruktør, ogsaa maatte indrømmes ham ligeoverfor Maskinmesteren. Ethvert af disse Forslag, heder det i Skrivelsen, var gjort af den Erfaring, Sæsonen havde givet ham, hvorpaa han slutter sin Skrivelse med følgende Ord: «Den Fremgang, som Scenen har havt, har gjort mig glad i mit Arbeide og fuld af Haab. Jeg beder derfor om, at man nu ikke vil lægge mig nogen Hindring i Veien for at fortsætte.»

Repræsentantskabet oversendte Skrivelsen til Direktionen, som i den Anledning gjorde opmærksom paa, at da Bjørnson ikke havde opsagt sin Kontrakt inden Juni Maaned, var han bunden ogsaa for den følgende Sæson, hvorfor den fandt, at hvis Repræsentantskabet gik ind paa Bjørnsons Forlangende, saa vilde Direktionen faktisk være afskaffet, hvorfor man ogsaa kunde afskaffe den i Navnet; thi de af Bjørnson opregnede Poster betegnede nøiagtigt alle de Punkter, paa hvilke den artistiske Direktør havde bragt i Erfaring, at hans egen Myndighed havde en Grænse, og at nogen Gjenstand i Theatret maatte blive at afgjøre efter Direktionens og ikke efter hans Mening og Forgodtbefindende. Forøvrigt udtaler Direktionen som sin Formening, at der i Bjørnsons Andragende indeholdes et helt og konsekvent gennemført System gaaende ud paa, at Direktionen skulde bibeholdes af Navn, men kun bruges til at aflægge Regnskab og tage af for Ansvar, medens al Magt og Myndighed alene skulde tilkomme den saa-

kaldte artistiske Bestyrer. Naar Direktionen ogsaa i Navnet blev afskaffet, og al Myndighed ligefrem overladt Bestyreren, saa at Foranstaltningen i sin Form kom til at stemme med dens virkelige Indhold, og Ansvaret kom til at følge og altsaa moderere og begrænse Magten, vilde en saadan Foranstaltning, ialfald naar den kun betragtedes i sin Almindelighed og uden Hensyn til Personer, ikke indeholde noget, der ikke muligens kunde have ligesaa gode Grunde for sig, som den nu bestaaende Indretning havde.

Her gives altsaa, som man vil se, et Anslag paa at sætte Theatrets Ledelse udelukkende under en eneraadig og eneansvarlig Theaterchef.

Under 11. August tilskrev derpaa Repræsentantskabet Bjørnson med Underretning om, at da hans Kontrakt var afsluttet med Theatrets Direktion, var det ogsaa denne Autoritet, der var rette Vedkommende til at foretage de Forandringer i samme, som maatte findes forenelige med Theatrets Tarv. Skrivelsen vilde derfor, naar en Direktion for den kommende Sæson var valgt, blive denne tilstillet til Behandling, ledsaget af en af den nuværende Direktion paa Foranledning over samme afgiven Betænkning.

Bjørnson blev saaledes fremdeles staaende i sin Post, og under hans Ledelse aabnedes ogsaa Sæsonen 1866—67. Den nye Direktion, han fik ved sin Side, kom til at bestaa af Advokat J. Andresen, Kaptein Henry Heyerdahl og Stadskonduktør Bull.

Sæsonen aabnedes den 2. September med Molières Komædie «Fruentimmerskolen». Dens første Nyhed var Frans Hedbergs romantiske Skuespil «Brylluppet paa Ulfåsa» — der i to Henseender var en saadan — baade som Digterværk og som svensk Original betragtet, da kun faa svenske Stykker hidtil var opførte paa vort Theater. Den 28de September gaves for første Gang Alfred de Mussets treakts Lystspil «Man maa aldrig sværge paa Noget» i Oversættelse af Bjørnson. Af ældre Stykker gjenoptoges i Sæsonens første Halvdel «Den politiske Kandestøber» og «Kjærlighed uden Strømper», der begge fik en fortræffelig Udførelse. I det første spillede Herman von Bremen af Johs. Brun, i det sidste Grethe af Frk. Parelius, Johan af Abelsted og Mads af Krohn, til hvis bedste Roller den hørte. Sæsonen bragte ogsaa en Reprise af Overskous «Pak» og Lessings «Emilia Galotti» med Fru Gundersen i Titelrollen. Udførelsen af dette Stykke roses specielt for den kunstneriske Holdning, der hvilede over det hele

Samspil, som røbede et grundigt og samvittighedsfuldt Arbeide. Af Nyheder, som i den anden Halvdel af Sæsonen kom til Udførelse, maa særlig nævnes Shakespeares «Kong Henrik den Fjerde» og Bjørnsons «Maria Stuart i Skotland». Det førstnævnte Stykke var af Bjørnson sammendraget efter «Kong Henrik den Fjerdes» første og anden Del og opførtes i Lembckes Oversættelse. «Morgenbladet» ofrer Forestillingen en længere Anmelelse, hvori der imidlertid udtales Misfornøielse med Bearbejdelsen, idet Anmelderen mener, at den, der har lært at kjende Shakespeares «Henrik den Fjerde» ikke vil gjenfinde, hvad han kan vente og ønske i

Johannes Brun
som Falstaff i «Henrik den Fjerde».

denne Bearbejdelse, der burde været kaldt «Falstaff». Stykket er afstreift altfor meget af det aller væsentligste, om det end maa indrømmes, at der er fortrinlige Brudstykker tilbage, og «er Falstaff den Gud, hvortil der i Bearbejdelsen er offret, saa skal man heller ikke i Joh.s Bruns mesterlige Udførelse af denne Rolle frygte for at miste noget Træk til dennes sande Karakteristik». Ogsaa Selmer, Gundersen og Isachsen roses for deres Udførelse af Prins Henrik, Percy og Kong Henrik, ligesom ogsaa Samspillet anerkjendes som særdeles godt og omhyggeligt. «Maria Stuart i Skotland» opførtes første Gang den 29. Marts med en Iscenesæt-

telse, hvorved der var bleven anvendt mere Pragt i Dragter og Dekorationer end i noget andet paa hin Tid opført Stykke. Titelrollen spilledes af Fru Gundersen, Darnley af Gundersen, Bothwell af Wolf, Knox af Nielsen, Rizzio af Krohn, Lethington af Isachsen og Ruthwen af H. Brun. Kritiken omtaler dem alle og isærdeleshed Fru Gundersen med Anerkjendelse. Ved Forestillingens Slutning fremkaldtes Fru Gundersen og Wolf samt — heder det i «Morgenbladet» — under nogen Meningsforskjel blandt Publikum Forfatteren. Stykket, som den 28. November 1893 gaves for 100. Gang, indbragte ved de 3 første Forestillinger noget over 1000 Spd., en efter Datidens Forhold temmelig stor Indtægt. Af ældre Stykker gjenoptoges bl. a. «Erasmus Montanus»

og Macbeth», der ikke havde været givet siden 1844, da den kgl. danske Skuespiller Nielsen spillede Titelrollen, der nu udførtes af Wolf, medens Fru Gundersen spillede Lady Macbeth — en af hendes ypperligste Roller. Fremdeles Scribes femakts Lystspil «Koterier» og «Et Glas Vand», med hvilket sidste Sæsonen sluttede den 7. Juni 1867.

I September 1866 optraadte den svenske Skuespiller *Fredrik Deland* som Gjæst og spillede Konjander i August Blanchés «Hittebarnet», samt *Jørgensen* og Kone i «Pariserdrengen» under et Besøg, Kunstnerparret gjorde i Christiania dette Aars Høst.

Den 28. December 1866 blev en Mærkedag for Theatret ved Fru *Johanne Juell's* (senere Fru Reimers) Debut som Regisse i «Svend Dyrrings Hus». Fru Juell (f. Elvig) var født i Bergen 17. Oktober 1848 og, efterat hun som ganske ung havde debuteret ved det norske Skuespiller-selskab, som da vekselsvis spillede i Bergen og Trondhjem, i 1866 bleven engageret ved det nyoprettede Folketheater i Christiania. Her havde hun havt sin Debut som Marie i Folkekomedien «En Haandværkers Kone» og tiltrukket sig Bjørnsons Opmærksomhed, hvad der ledede til hendes Ansættelse ved Christiania

Johanne Juell-Reimers.

Theater. Hun forenede med et stort og alsidigt Talent en livlig Fantasi, megen Intelligens og en høj Grad af Energi og blev i Aarenes Løb en af Scenens mest anvendte og yndede Kræfter. Til hendes fornemste Roller hørte Nora i «Et Dukkehjem», Valborg i «En Fallit» og Aagot i «Leonarda»; Titelrollerne i de franske Skuespil «Dora», «Froufrou» og «Lady Tartuffe», hvorhos hun tillige havde et stort Repertoire af Ingenueroller saasom Susanne i «Den kjedelige Verden» og Toinette i «Gnisten», foruden at hun i det egentlige Drama spillede Roller som Messalina i «Arria og Messalina» og Johanne d'Arc i «Jomfruen fra Orleans». Hun forblev ved Christiania Theater, indtil hendes Kunstnerbane afbrødes ved hendes Død den 29. April 1882.

Da det ikke var kommet til Enighed mellem Direktionen og den artistiske Leder angaaende de af den sidste fremsatte nye Engagementsvilkaar, fratraadte Bjørnson sin Stilling ved Sæsonens Udgang. I Anledning heraf udtaler «Morgenbladet»: «Vi have ikke altid kunnet være ganske enige i Enkelthederne med Hensyn til de stillede Opgaver eller Benyttelsen af Kræfterne, men som Helhed betragtet har Bjørnsons Virksomhed unægtelig været betegnet af en Stræben efter at give saavel de yngre Kunstnere Opgaver, der kunde udvikle deres Evner i en god Retning, som de ældre Kunstnere Leilighed til at løse større og mere betydende Opgaver paa samme Tid, som der kunde bydes Publikum Ting af Interesse og virkeligt Værd. Mange af disse Forsøg har været kronede med Held, og under de vanskelige Forhold kan man ikke undre sig over, at nogle ere faldne mindre heldig ud. Den hele Udvikling har i det Hele vist Fremgang, og man skal ikke glemme, at den har kostet den artistiske Direktør meget Arbeide, først med den daglige Dont, men ogsaa udenfor, hvad der paalaa ham som Pligt ved Oversættelser og Bearbejdelser af Stykker m. m., ligesom han paa flere Maader har lagt uegennyttig Interesse for Theatret for Dagen ved f. Ex. at overlade det sine egne Stykker, saavidt vides uden Honorar. — — — Der er megen Anledning til at yde ham den Anerkjendelse, at hans Arbeide i mange Retninger har været til Fremgang for Theatret i artistisk Henseende, og denne Mening tro vi ogsaa har vundet megen Indgang hos Publikum».

At Theatret led et Tab ved Bjørnsons Bortgang var vist ogsaa den almindelige Mening, og dets Stilling og Virke i de nærmest efterfølgende Aar viste, at denne Anskuelse var fuldt berettiget.

Af Direktionens Beretning sees det, at der i Sæsonen 1866—67 var blevet givet 153 Forestillinger, hvorved der var solgt ialt 71940 Billetter, udgjørende en Indtægt af 25786 Spd., altsaa i Gjennemsnit til hver Forestilling et Salg af 470 Billetter og en Indtægt af 169 Spd. Theatrets samlede Indtægt havde været 27874 Spd. 81 Skill. og Udgifterne 24191 Spd. 99 Skill. Direktionen gjør opmærksom paa, at der i Løbet af Sæsonen var bleven anvendt omtrent 900 Spd. til Garderoben og Dekorationsvæsenet, der i flere Aar havde modtaget saa liden Udbedring og Tilvæxt, at de ikke fyldestgjorde de tarveligste Fordringer til scenisk Udstyr. Derimod var der ikke blevet anvendt noget

betydeligere Beløb til noget enkelt Stykke med Undtagelse af «Maria Stuart i Skotland», hvis Udstyr havde kostet 471 Spd. 90 Skill. Stykket havde imidlertid ved 9 Forestillinger indbragt Theatret 2095 Spd. 42 Skill.

Snoreloftet i Christiania Theater.

Af den skyldige Husleie for No. 1 i Møllergaden, 1400 Spd., var der kun blevet afbetalt 350 Spd. For at faa Theatret løst fra denne Forpligtelse, der væsentlig bidrog til at forværre dets økonomiske Stilling, hvor meget man end maatte erkjende disse Kreditors Skaansomhed i Indfordringen af sit Tilgodehavende, havde Direktionen indledet Underhandlinger om Gaardens Salg,

som imidlertid endnu ikke havde ledet til noget Resultat. Direktionen gjør fremdeles opmærksom paa, at medens der i Theateraaret gennem Christiania Sparebanks Gavnildhed var tilflydt Theatret en Understøttelse, som ikke blot væsentlig vilde forbedre dets ydre Vilkaar, men som ogsaa gav Haab om, at man havde nærmet sig til den Anskuelse, at Theatret, istedetfor at overlades til et privat Aktieselskabs Tilfældigheder, som et Nationaltheater burde nyde Understøttelse af det Offentlige, havde det i sin indre Bestyrelse lidt et Tab ved Fratrædelsen af den dygtige artistiske Direktør, under hvis Ledelse den almindelige Sympathi for Theatret var bleven vakt. Uagtet Direktionen endnu ikke havde kunnet træffe noget endeligt Arrangement om denne Post, havde den dog det Haab, at dette vilde kunne ske inden næste Spilleaars Begyndelse. Direktionen fandt saaledes, at der var Grund til at antage, at Theatrets Virksomhed kunde fortsættes i den kommende Sæson uden Forstyrrelse. Det eneste, som i denne Henseende havde foranlediget nogen Tvivl, var den af Repræsentantskabet fremsatte Fordring paa, uafhængig af Direktionen, at have Adgang til Theatret til enhver Tid og overalt. Direktionen, som imidlertid ikke havde kunnet indse, at de 9 Repræsentanters stadige Tilstedeværelse enten paa de for Tilskuerne bestemte Pladse eller indenfor Scenen vilde afhjælpe nogen af de Savn, hvoraf Theatret har lidt, og som heller ikke kjendte nogen Omstændighed, der skulde gjøre det mere nødvendigt nu end tidligere at paakræve denne Autoritets Assistance ved Theatrets daglige Virksomhed, havde ikke kunnet tilraade en saadan Adgang paa den eneste Maade, hvorpaa dette lovlig kunde ske, nemlig ved en Forandring af de Love, hvorefter Theatret hidtil havde været ledet, hvorfor Repræsentantskabet havde henstillet Spørgsmaalets Afgjørelse til Generalforsamlingen.

Hvorvidt dette vigtige Spørgsmaal fandt sin endelige Afgjørelse ved Generalforsamlingens Beslutning kan ikke erfares af Avisernes Referater.

I Sommerens Løb underkastedes Theaterbygningen den første større Reparation efter dens Opførelse i 1837, hvortil Christiania Sparebank ydede 2500 Spd.

Theatret under Olaf Skavlans Ledelse. Fremmed Assistance. Fransk Ballet og italiensk Opera. Resultatløse Underhandlinger med Bjørnson om fornyet Engagement. Michal Bruns Ansættelse som artistisk Direktør.

Ved Sæsonens Aabning den 4. September 1867 stod altsaa Theatret paany uden artistisk Leder. Der var efter Bjørnsons Fratræden blevet ført Underhandlinger med *Georg Krohn*, men denne havde afslaaet Tilbudet, og man havde da henvendt sig til *Henrik Ibsen*, som for Tiden befandt sig i Rom, men med lignende Resultat. Endelig havde man tilbudt Posten til den svenske Skuespiller *Edvard Sjöström*, der, som tidligere nævnt, havde givet Gjæsteroller her i 1866, men ogsaa han afslog Tilbudet med den Bemærkning, at ligesom han ansaa det upassende fra et norsk nationalt Standpunkt, saaledes troede han ogsaa, at Opgaven for en svensk, at dirigere en norsk Scene, vilde med Hensyn til Sproget have store, om ikke uovervindelige Vanskeligheder. Enden blev da, at Direktionen selv med Assistance af et Par af de ældre Skuespillere maatte overtage den kunstneriske Ledelse, indtil denne omsider blev anbetroet til *Olaf Skavlan*.

Skavlan (død 1891 som Professor ved Christiania Universitet i europæisk Literaturhistorie) havde i 1861 taget juridisk Embedsexamen, men senere opgivet den juridiske Løbebane for at ofre sig for Studiet af Literatur og Æstetik. Han var, da han ansattes, 30 Aar gammel, og han besad baade Smag og et sundt kritisk Omdømme, men forøvrigt ingen af de særegne Betingelser, der

skulde gjøre ham skikket til Stillingen. Noget egentlig dramaturgisk Studium havde han neppe givet sig af med, og han savnede tillige den personlige Autoritet, der er saa nødvendig for en Theaterleder. Han havde antagelig heller ikke tidligere ofret Theatrets Virksomhed nogen synderlig Interesse og raadede saaledes neppe over noget mere indgaaende Kjendskab til dets Kræfter eller til Repertoiret.

Sæsonen 1867—68, da Theatret stod under Skavlans artistiske Ledelse, er da ogsaa en af de eiendommeligste, dets Historie har

Olaf Skavlan.

at opvise, idet dets egne Kunstnere kun delvis blev taget i Brug, medens Repertoiret for den væsentligste Del udfyldtes og holdtes oppe ved fremmed Assistance. I September Maaned fik Theatret allerede en saadan i den svenske Operasangerinde Fru *Louise Michaëli*, der optraadte som Marie i «Regimentets Datter» og Agathe i «Jægerbruden». I Oktober assisterede *Ole Bull* ved 4 Forestillinger med sit Violinspil. I denne Maaned gjenoptoges forøvrigt «Hærmændene paa Helgeland», som ikke havde været opført, siden det gik som Nyhed i 1861. Fru Gundersen spillede Hjørdis, Wolf Sigurd og Isach-

sen Ørnulf, men Stykket synes ikke ved Gjenoptagelsen at have vundet synderlig Sympathi hos Publikum. Sæsonen havde 2 Debutanter. Frk. *Olefne Moe*, som ved sin vakre Sangstemme i flere Aar blev en væsentlig Støtte for Theatrets lyriske Repertoire, debuterede i Scribes enakts Lystspiel «Den første Kjærlighed» og i Donizettis Operette «Schweizerhytten». I det første Stykke vandt hun ikke synderligt Bifald, hvorimod hun i det sidstnævnte tiltrak sig Opmærksomhed ved sin vakre Sang. Af større Betydning for Theatret blev dog den anden Debutant. Den 20. November optraadte *Arnoldus Reimers* som Stig Hvide i «Svend Dyrings Hus» og gjorde sig strax

gjældende ved sin dannede Fremtræden og sit smukke, velklingende Organ. Han var født paa Alvøen ved Bergen, hvor hans Fader var Præst, den 10. August 1844 og havde taget Artium i 1865. Efter 2 Aars Studium meldte han sig til Scenen, hvortil hans Lyst altid havde staaet. Han blev Wiehes Efterfølger i de tragiske Helteroller; allerede ved sin anden Debut spillede han Harald Haardraade i «Væringerne i Miklagard» og som sin tredie Grev Stahl i Heinrich v. Kleists «Käthchen von Heilbronn». I 25 Aar blev han fra nu af en af Theatrets hyppigst brugte Skuespillere, hvis Begavelse tillod ham at tage Roller fra Shakespeare (Coriolan, Macduff) og Oehlenschläger (Hakon Jarl), fra vort nationale Drama (Ørnulf, Skule Jarl) saavel som fra Nutidskomedien, hvori han i Ibsens Stykker har skabt fortrinlige Figurer af Stensgaard, Hjalmar Ekdahl, Dr. Stockman og Ulrik Brendel, foruden fra Farcen og de moderne Lystspil, hvor han var en ypperlig Ræsonnør.

Sæsonens første Nyhed var Theodor Banvilles enakts Skuespil «Gringoire», der gaves med Titelen «Digterløn», og hvori Selmer skilte sig særdeles heldig fra Titelrollen; det efterfulgtes af Goldschmidts treakts Skuespil «En Skavank», hvori fornemmelig Nielsen udmærkede sig i Prokurator Severinis Rolle. Men Sæsonens Clou blev det franske Balletselskab, som under Ledelse af *Adrien*

Arnoldus Reimers.

Gredelue fra den keiserlige Opera i Paris begyndte sine Forestillinger den 1. December og i hele 3 Maaneder forlystede Christiania Publikum med sine koreografiske Præstationer. Selskabet, hvis fornemste Kræfter bestod af Balletmesteren og hans Hustru samt Solodanserinderne Mlle. *ne Gouffard* og *Ronquet*, havde tillige et Corps de Ballet og var i det hele taget et dygtigt Selskab af den Bournonvilleske Skole. Det debuterede med et Ballet-Divertissement i to Afdelinger «Don Zeffiro ou le maniaque pour le danse», og gav flere lignende, deriblandt et med Titelen »Thin-Thin eller den bedragne Trolldmand», men den Præstation,

som gjorde den mest ubetingede Lykke, var et af Gredelue arrangeret norsk Balletdivertissement i 3 Akter og 6 Tableauer, «Huldrens Magt», hvortil Musiken var arrangeret af Kapelmester *Hennum* og Dekorationerne tildels malede af *Eckersberg*. Denne Ballet, hvori der blandt andet dansedes «Valdersskotsken» (komisk Dans), Halling, Springdans (udført af Hr. og Fru Gredelue), «Kjærringen med Staven» (komisk Runddans) og «Grand pas de Huldren», udført af Signora Gredelue og hele Personalet, gik en Række Gange for et beundrende Publikums euthusiastiske Bifald. Ved Balletselskabets Medvirken kom ogsaa Holbergs »Maskaraden» med det

Adrien Gredelue.

Fru Gredelue.

til samme hørende Intermedium paa Scenen, fremdeles Overskous «Capriciosa», hvori Selskabet udførte Balletdansen i Stykkets første og fjerde Akt, samt Erik Bøghs «En Caprice» med Mlle. Gouffard som den spanske Danserinde Pepita di Oliva (for hvem Stykket i sin Tid var skrevet under hendes Optræden i Kjøbenhavn, og i hvilket hun ogsaa havde optraadt paa Christiania Theater i Mai 1861) samt Bucher som den norske Balletmester Bjerkebæk, en Rolle, han tidligere med meget Held havde kreeret paa det norske Theater.*)

*) Under Balletselskabets Nærværelse her fandt ogsaa den første og, saavidt vides, eneste i Christiania givne Theatermaskerade Sted den 25. Februar 1868 i Christiania Theater, hvis Salon og Scene var indrettet til Dansesal, medens 1ste og 2den Logerad var forbeholdt umaskerede Tilskuere i

Imidlertid forsømtes dog ikke Skuespillet ganske. Af Nyheder bragte Sæsonen saaledes foruden de ovenfor nævnte, Heinrich von Kleists store Ridderskuespil «Käthchen von Heilbronn» med Fru Gundersen i Titelrollen, og af Repriser foruden Oehlenschlägers «Væringerne i Miklagard», Molières «Den adelsgale Borger», Reynolds «Munterheds Triumf», Holbergs «Erasmus Montanus» med Krohn i Titelrollen og Henr. Hertz «Den Yngste».

Men allerede den 22. April sluttede Theatrets ordinære Forestillinger for at give Plads for en Række Operaforestillinger af et italiensk Selskab, som under Ledelse af Impressarioen *Hermann* havde optraadt paa Kasinotheatret i Kjøbenhavn. Idet «Aftenposten» bringer denne Nyhed til sine Læseres Kundskab, udtaler den som sin Formening, at det er den gunstige Modtagelse, det franske Balletselskab har nydt, der har givet Theaterdirektionen Mod til at se sig om efter nye, fremmede Kræfter, som sammen med vore egne kunde hjælpe til at holde Publikum i Aande. Selskabet, der bestod af dygtige Kunstnere: Damerne *Calisto* (Sopran) og *Cari* (Alt), samt Herrerne *Bentami* (Tenor), *Pantaleoni* (Baryton) og *Cormago* (Bas), og som havde sin egen Kapelmester, Signor *Faccio*, opførte, tildels med Hjælp af vor egen Scenes Sangkræfter, følgende italienske Operaer: Verdis «Il Trovatore», «La Traviata», «Rigoletto» og «Un ballo in maschera», Donizettis «Regimentets Datter» og «Lucia di Lammermoor», samt Bellinis «La Sonambula». Det var jo vistnok ikke Nyheder, men det var længe, siden Christiania Publikum havde haft Anledning til at høre Opera i stor Stil. Besøget var ogsaa udmærket, og Entreprisen vilde have stillet sig endnu gunstigere for Theatret, om ikke Orkestret midt i Juni

Kapelmester Hennem.

Selskabstoilette. Maskeraden, der afholdtes under Gredelues personlige Ledelse, og hvorunder Balletselskabet optraadte i flere Danse og Optog, var besøgt indtil Trængsel.

pludselig havde gjort Strike.*) Den 25. Juni fandt nemlig det Publikum, som havde indfundet sig i Theatret for at overvære Opførelsen af «Lucia», til sin store Forundring Orkestret aldeles tomt for Musikere, og Klokken syv maatte Regissøren aflyse Forestillingen. Denne gjenoptoges imidlertid nogle Dage senere, idet Akkompagnementet udførtes af Faccio paa Pianoforte, men skjønt Publikum viste sin Sympathi for Theatret og Italienerne ved et talrigt Fremmøde, saa kunde dog hverken Operaforestillingerne med Pianoakkompagnement, eller de Koncerter, Selskabet gav som Surrogat for Forestillingerne, i Længden vedligeholde Interessen, hvorfor det afsluttede sin Séjour den 6. Juli. Det varede dog ikke længe, førend man igjen fik Opera; thi allerede den 14. s. M. begyndte et svensk Selskab, bestaaende bl. a. af *Arnoldson, Arlberg, Behrens* og Fru *Strandberg* en Række Forestillinger paa Christiania Theater, hvor de opførte «Barberen», «Den hvide Dame», «Fra Diavolo», «Stradella» og «Ernani». Men nu syntes det, som om Publikum havde faaet nok af Opera. Det svenske Selskabs Præstationer trak ikke — trods de dygtige Sangere — Hus, og Selskabet forlod Christiania allerede den 19. Juli.

I denne Sæson, der først sluttede den 6. Juli, havde fremmede Kunstnere assisteret ved 95 Forestillinger. Blandt det Publikum, som ansaa Theatret for mere end en blot og bar Forlystelsesanstalt, kunde et saadant Arrangement naturligvis ikke finde nogen ubetinget Billigelse, og Pressen undlod heller ikke at give sit Misnøje tilkjende. «Aftenbladet» klager over, at den fremmede Assistance, og da især Balletten, havde trukket Interessen bort fra Skuespillet, der tillige havde været negligeret, idet man havde stolet paa, at de fremmede nok vilde trække Hus og skaffe Penge i Kassen. Der var ingen, som havde stillet overdrevne Fordringer til den nye artistiske Direktør — kun at han vilde opstille et godt og efter en bestemt Plan anlagt Repertoire, i hvilket der blev taget Hensyn til, hvad Theatret bedst magtede, og hvad der kunde vedligeholde Publikums Interesse for samme. Men man havde ingen Sammenhæng kunnet se i, hvad der var bleven budt, og den franske Ballet var kommen Direktøren til

*) Aarsagen til Striken var dels, at Orkestrets Medlemmer fandt, at der lagdes utilbørligt Krav paa deres Arbeide, ved at Sæsonen udstræktes betydeligt over den ordinære Tid, og dels en fra Direktionens Side uopfyldt Fordring paa Sikkerhedsstillelse for Musikernes Sommergager.

Undsætning, da han stod paa Nippet til at gjøre Fallit. Feilen var dog ikke, at der var blevet danset, men at der var blevet bare danset. «Mrgbl.» mener, at Publikum havde Krav ogsaa paa at faa se de Kunstarter, der repræsenteres ved Ballet og Opera, paa vor Scene, og da vore egne Kræfter ikke kunde præstere dem, saa fik det ske ved fremmed Assistance, men det fandt ogsaa, at Ballettens Optræden havde varet vel længe, og at Operaforestillingerne, under hvilke Theatret havde indstillet sine øvrige Forestillinger, havde begyndt for tidligt i Sæsonen. Scenens Opgave maatte dog være Skuespilkunsten. For det store Publikums Mening gjorde dog vistnok «Aftenposten» sig til Tolk, naar den fandt, at Theaterdirektionen fortjente særlig Paaskjønnelse, fordi den i saa sjelden Grad havde sørget for at skaffe Publikum Afvexling.

I Sæsonen 1867—68 gaves tilsammen 163 Forestillinger, der indbragte 36 543 Spd. 101 Skill. eller i Gjennemsnittsindtægt 224 Spd. ved hver Forestilling, til hvilke der tilsammen var solgt 92 691 Billetter (gjennemsnitlig 568 til hver Forestilling). Theatrets samlede Indtægt i Sæsonen var 39 622 Spd. 13 Skill. og Udgifterne 36 374 Spd. 87 Skill. Af disse var der udbetalt i Honorar til de assisterende fremmede Kunstnere 11 733 Spd., men ikke destomindre havde Nettoindtægten i denne Sæson været noget over 900 Spd. større end i de tidligere Aar, og dette Resultat — siger Direktionen i sin Aarsberetning — vilde have været endnu bedre, om ikke Orkestrets Nægtelse af at assistere ved Operaforestillingerne i den sidste Halvdel af Juni havde paaført Theatrets Kasse et betydeligt Tab, da der for denne Tid var sluttet Kontrakt med de fremmede Kunstnere, medens de enkelte Forestillinger, der var givne uden Orkester, og Koncerterne kun havde bragt en liden Indtægt.

Den 1. Juni 1868 fratraadte *Skavlan* sin Stilling som artistisk Direktør, og Posten var saaledes paany vakant. Imidlertid var *Bjørnstjerne Bjørnson* kommen tilbage fra sit Ophold i Udlandet. «Bjørnson kom igaar», skriver «Aftenposten» for 5. Juni, «tilbage fra sin Udenlandsreise, og sandsynligvis er det nu hans Hensigt

at bringe Orden igjen i vore mislige Theaterforhold. Efter hvad vi har hørt, skal man ogsaa gjentagende have tilbudt ham at overtage Chefsposten. Imidlertid tror vi neppe, at Bjørnson indgaar herpaa, medmindre man bekvemmer sig til at gjøre Konkurs, saa det hele Theatervæsen kunde faa et mere stabilt og fast Grundlag. Konkurs og et Par Direktører ved Siden af Hr. Bjørnson vilde utvivlsomt være det bedste».

Denne Betingelse opstillede dog Bjørnson ikke i sine Underhandlinger med Direktionen om sit fornyede Engagement. Under 12. Juni 1868 sees han nemlig at have sendt Direktionen følgende Skrivelse:

«Jeg skulde ønske, at det, som jeg gjorde til Betingelse for min Indtrædelse som artistisk Direktør, blev tilføjet Protokollen, og derfor opsætter jeg dette Brev. Forrige Gang, vi begyndte vort Samarbejde, blev aftalt, at jeg ingen Kontrakt skulde have. Min Mening, at et Theater styres bedst af Een, men at denne Eene bør nyde et vaagent Tilsyn, blev paa denne Maade imødekommet. I lod mig styre, ligesom jeg lod gaa til Eders Afgjørelse Sager, hvorfor jeg ikke vilde have det hele Ansvar, f. Ex. Udstyr af større Stykker og større Mulkter. Jeg hører flere Exempler paa, at dette har været anderledes under min Fraværelse, men jeg ønsker det gamle Forhold. Da jeg forrige Gang gik til Styrelsen af Theatret, modtog jeg den Gage, som nu afdøde Borgaard tilslut havde havt, nemlig 700 Spd. Han gjorde vistnok i sine sidste Aar ikke Ret for mere, men for mig var den for liden, da Posten *medfører mange Udgifter* og gjorde, at jeg blev ilignet en høi Skat, som ikke blev formindsket, skjønt jeg oplyste om Forholdene. Jeg har endvidere mærket, at jeg længe efter afsluttet Virksomhed er ude af Stand til at fri min Fantasi af de Baner, hvorpaa den her har arbeidet, og denne Tid maa jeg have godtgjort gennem høiere Gage. Jeg gaar ikke til Theatret af Trang, men fordi jeg ser Nødvendigheden deraf; men derfor tager jeg det heller ikke under 1000 Spd. om Aaret.

Det lille Rum, hvorfra jeg følger Komedien, er nær ved at være en Baas, og alle de Løfter, man i sin Tid gav mig om Udbedring af det, blev uopfyldte. Ved hvilket som helst andet Theater har Direktøren et godt Rum, hvor man i alle Fald uden Fare for Lemmer eller Klæder kan søge ham under Forestillingen, som han maaske ikke ønsker at forlade. Jeg har længe ønsket, at de to Pladse og Direktørpladsen, som den artistiske Direktør har til sin Raadighed i selve Huset, maatte kunne forenes med det Rum, han har indenfor Scenen. De dertil medgaaende Udgifter skal blive mine egne.

Det første og andet Punkt er mig en Nødvendighed, det andet vil jeg tage som Bevis paa god Vilje hos dem, med hvem jeg atter skal arbeide sammen. Jeg havde jo ikke megen Hygge af Publikum, sidst jeg arbeidede; med det i frisk Minde vilde jeg nok gjerne have det saavidt hyggeligt i og under min Gjerning, som Omstændigheder og

Forhold kan tillade — og dette længe nærede Ønske koster Theatret intet.

Jeg skulde henstille, om det ikke var rigtigst, at jeg ansattes strax (for Repertoires Skyld m. m.), men naturligvis først hæver Gage fra den Tid, Theatret atter begynder.

Jeg er mine Herrers ærbødige

Bjørnstjerne Bjørnson.»

Herpaa fulgte følgende Svar fra Direktionen, dateret 22. s. M.:

«Hr. Bjørnstjerne Bjørnson.

Deres ærede Skrivelse af 12. Juni har ikke kunnet besvares tidligere, fordi den ene af Direktionens Medlemmer har været fraværende. Vi maa imidlertid beklage, at Theaterdirektionen ikke har nogen Bemyndigelse til at gaa ind paa de af Dem for Overtagelsen af den artistiske Direktørpost opstillede Betingelser, fordi disse stride mod de Bestemmelser, som ved Postens Oprettelse i Forening med Repræsentantskabet er blevne vedtagne, og som senere have været gjældende. Deres Tilbud vil derfor ikke kunne imødekommes paa anden Maade end ved at overlade til Repræsentantskabet at afgjøre, om det for en Del eller i det Hele vil antage disse Betingelser, uagtet der fra en Anden er fremkommet Tilbud om at overtage Posten paa de samme Betingelser, hvorunder den hidtil har været bestyret. Deres nærmere Meddelelse herom vil det være os kjært at modtage snarest muligt, da vi med Dem er enige i, at det for Repertoires Skyld, hvortil der forøvrigt for September Maaned allerede er truffet Forberedelser, er af Vigtighed, at Ansættelsen sker nogen Tid forinden næste Sæsons Begyndelse.

Deres meget forbundne og ærbødige

J. P. Andresen.

H. Heyerdahl.

G. Bull.»

Hermed synes der foreløbig at være indtraadt en Standsnings i Underhandlingerne. Den 25. Juni bringer «Morgenbladet» følgende Notis desangaaende: «Bjørnstjerne Bjørnson, som for nogen Tid siden ankom hertil fra Kjøbenhavn, har staaet i Underhandling med Direktionen om at overtage den artistiske Direktørpost fra næste Sæsons Begyndelse. Rygtet vil imidlertid vide, at han skal gjøre større Fordringer, end Direktionen ser sig istand til at indrømme, der nævnes 1000 Spd. i aarligt Honorar og til sin Disposition Sniplogen i første Rad, hvilket formentlig vilde være et Afsavn af 400 Spd. Saavidt erindres, havde Bjørnson under sin forrige artistiske Bestyrelse 700 Spd. og et Par Pladse i 1ste Parket. Vi vide ikke, om Underhandlingerne er definitivt

afbrudte med Bjørnson, men der berettes rygtevis, at Krohn skal være bragt paa Bane til den efter Skavlan ledige Post».

Paa denne Notis svarede Bjørnson i «Morgenbladet» for 27. næstefter og gjorde opmærksom paa, at han ikke, som det af samme kunde synes, var kommen herop for at trænge sig ind. Sagen var, at han i lang Tid og saa vedholdende havde faaet Opfordring til at komme hjem igjen til Theatret fra dettes Direktion og Skuespillere og fra Theatersøgende, at han umulig havde kunnet sidde ligegyldig derved; thi dertil var hans Evner og Udvikling for meget sammenvoxet med Theatrets Gjerning. Desuden syntes Repertoire og Rollebesætning at vise, at Skavlan ikke havde været skikket for Ledelsen af Theatret, og han havde hørt den samme Mening fra Direktionen og Skuespillerne. Den første og væsentligste Betingelse havde imidlertid været, at han ønskede det gamle Forhold oprettet igjen med Hensyn til sin Myndighed, og dette gamle Forhold vilde Direktionen nu ikke længere have. «Jeg har troet» — fortsætter han — «at mit Arbeide ved Theatret, efter Evne at holde Skuespillerne løftede og i større Repertoire og derved høine deres Gjerning, saa de mangfoldige Tusinde, som dernede søger den omtrent eneste aandelige Fællesunderholdning i vor afspærrede Vinter, kan faa deres Skjønhedstrang forædlet, deres Følelser fuldere, deres Vilje styrket, deres Samfundsand samlet i fælles Billeder af Erindring og Længsel — jeg har troet, at mit Bidrag til denne Gjerning i Landets Hovedstad var næsten af ligesaa stor Betydning som mit Forfatterskab, og jeg har anseet for min Pligt at dele mig mellem begge. — — — Jeg har i sin Tid tilbudt mig at tage Theatret og fik derfor en hel Hølj af Grovheder. Jeg tog desuagtet dengang Theatret og for en Betaling, som var mindre end den, jeg troede at trænge; jeg tog det paa Betingelser, helt andre end dem, jeg ansaa for hensigtsmæssige; jeg førte det frem til Folks Agtelse gennem et Regnskyl af daarlig Kritik og Uartigheder — men nu er Stillingen ikke længer den samme».

Under 13. August underretter Direktionen Repræsentantskabet om, at den havde modtaget Tilbud fra Bjørnson om at overtage den artistiske Direktørpost mod en Gage af 1000 Spd. og Afbenyttelse af Loge No. 8 i 1. Rad, «saaledes at denne Loge sættes i Forbindelse med den nedre Prosceniumsloge ved en Tilbygning paa Gangen». Paa egen Haand havde Direktionen dog ikke troet at kunne gaa ind paa denne Betingelse, især fordi det

vilde medføre en Forandring i den Indredning af Theatret, som nylig under Repræsentatskabets Ledelse var foretaget for de af Sparebanken bevilgede Penge.

Vedkommende Abonnent afstod imidlertid sin Ret til Logen til Fordel for Bjørnson, og under 28. August meddelte Repræsentantskabet Direktionen, at det samtykkede i, at Bjørnson antoges som artistisk Direktør med en Gage af 1000 Spd. og med Ret til at have 3 Pladse i første Rads Loge No. 8, samt «forøvrigt paa samme Vilkaar, som indeholdes i den med den forrige artistiske Direktør afsluttede Kontrakt». Forsaavidt Bjørnson tillige ønskede Sniplogen sat i Forbindelse med Prosceniumslogen, kunde Repræsentantskabet for Tiden herom ikke afgive nogen Bestemmelse, da man ønskede at udbede sig Arkitekt Bull's Betænkning om, hvorvidt og hvorledes en saadan Forandring kunde lade sig udføre uden Skade for Theatret, og hvilke Omkostninger der vilde være forbundne med samme.

Imidlertid var Arbeidet med Sniplogens Forandring, muligens ved en Misforstaaelse fra en af Theatrets underordnede Funktionærers Side, bleven paabegyndt, uden at Theatrets Vedkommende derom havde nogen Kundskab. Da Direktionen blev vidende herom, paabød den det videre Arbeides Standsning, og den skede Forandring omgjort.

Bjørnson, som i Mellemtiden underhaanden havde meddelt en af Direktørerne, at han gjorde Logens Erholdelse til en bestemt Betingelse, og at han ikke vilde have nogen Kontrakt som den, Skavlan havde havt, tilstillede derpaa under 1. September Repræsentantskabet følgende Skrivelse:

«Ved den Standsning, som min Forhandling med Christiania Theater har mødt, maa det være mig tilladt at udtale mig om det Punkt, som har foranlediget Standsningen, og at bede min Skrivelse tilført Repræsentantskabets Protokol.

Den Kontrakt, som det ærede Repræsentantskab nu har budt mig til Underskrift, er den samme, som jeg for to Aar siden erklærede for ubrugbar, og som foranledigede Uenighed mellem den Dunkerske Direktion og mig, hvilken endte med, at Hr. Dunker og Kolleger trak sig tilbage. Den nye Direktion lagde denne Kontrakt *ad acta* og bød mig fuldstændigt kollegialt Forhold, *denne* Sort Kontrakt, naturligvis den mest bindende, viste sig at holde Prøve.

Da jeg nu atter skulde tiltræde, ønskede jeg det gamle Forhold, og den ærede Direktion ønskede det samme.

Men skal der endelig være en skriftlig Kontrakt, saa er dette en anden Sag og ikke mig imod i mindste Maade; kun underskriver jeg aldrig den gamle.

Om *hvad Slags* Kontrakt, jeg er villig til at underskrive, er jeg aldrig bleven spurgt af den simple Grund, at hverken Direktionen eller jeg ventede, at Repræsentantskabet vilde forlange Indflydelse paa vort Arrangement, *saalænge ikke dette blev krævet.*

Men skal dette være saa — jeg er ikke inde i Traditionerne — saa foreslaar jeg, at det ærede Repræsentantskab og den ærede Direktion nedsætter et Udvalg, som gjør Kontrakt og konfererer med mig.

Dette Forslag gjør jeg, for at det skal være synligt, at Forhandlingerne med mig er standset — *ikke* fordi jeg ingen Kontrakt vil have, men fordi jeg ikke vil have den, som jeg allerede for to Aar siden har erklæret for ubrugbar, og som faktisk var tilsidesat, men som desuagtet nu atter er forelagt mig til Underskrift.

I Ærbødighed

Bjørnstjerne Bjørnson.»

I Skrivelse af 17. September meddelte derefter Repræsentantskabet (som da bestod af Bretteville, J. Aall, Joh. Andresen, K. Graah, Harald Holst, Thv. Meyer, Nils A. Nicolaysen, R. Petersen og C. T. Schiøtt) Bjørnson, at hans Skrivelse var bleven det oversendt af Direktionen med en Følgeskrivelse, hvori den gjør opmærksom paa, at der til Grund for Bjørnsons Skrivelse laa en Misforstaaelse saavel af de tidligere som af de nuværende Forhold. Hverken den tidligere eller nuværende Direktion havde været villig til at gaa ind paa de af Bjørnson i sin Tid *) foreslaaede Forandringer i Kontrakten, som «betegnede alle de Punkter, paa hvilke den artistiske Direktør havde bragt i Erfaring, at hans egen Myndighed havde en Grændse»; men paa Grundvolden af den oprindelig indgaaede Kontrakt var der derimod af Direktionen under Theatrets Bestyrelse vistnok dannet et kollegialt Forhold. Efterat Bjørnson under de med ham i Løbet af to Maaneder drevne Underhandlinger havde taget tilbage sin Fordring paa, at der i hans Forhold til Theatret ikke skulde paahvile ham nogen kontraktmæssig Forpligtelse, havde Direktionen gaaet ud fra, at han var villig til at indtræde i det tidligere kontraktmæssige Forhold; den havde derfor ikke havt nogen Grund til at underhandle med ham om de Vilkaar, som indenfor den i Lovens § 18 bestemte Begrænsning blev at bestemme af Direktionen. Hvorvidt de af Bjørnson ønskede Forandringer i Kontrakten faldt sammen med dem, som han for to

*) I Skr. af 25. Juni 1866.

Aar siden havde fremsat, og som Direktionen havde fundet uantagelige, derom havde Direktionen ingen Kundskab. Men efterat Bjørnson strax var bleven tilbudt at indtræde i det samme Forhold, som tidligere, og efterat de ham gjorde Indrømmelser ikke havde ført til noget Resultat, havde Direktionen ingen Grund fundet til nu at paabegynde Underhandling om en Forandring i den Kontrakt, hvorpaa den artistiske Direktørpost var grundet, hvilket alene vilde tjene til at svække Forholdene ved at gjøre den afhængig af den Enkeltes personlige Tilbøieligheder.

Hertil bemærkede Repræsentantskabet, at det, da Direktionen anholdt om dets Samtykke til at antage Bjørnson som artistisk Direktør paa enkelte mellem Direktionen og Bjørnson aftalte Betingelser, ansaa det som en Selvfølge, at det var Direktionens Mening, at Bjørnson forøvrigt skulde gaa ind under den samme Kontrakt, der saavel under hans tidligere Engagement som for Skavlans Vedkommende havde været gjældende. Det var derfor Repræsentantskabet, under Bifald af de foreslaaede enkelte nye Vilkaar, havde stadfæstet Bjørnsons Engagement efter den eneste eksisterende og med Bjørnsons Vedtagelse forsynede Kontrakt af 1. Januar 1865, «der aldrig sees at være i nogen Maade forandret», og Repræsentantskabet havde i saa Henseende ikke engang noget andet Valg, da der hverken fra Direktionen eller Bjørnson var indkommet noget Forslag til anden Kontrakt. Repræsentantskabet fandt saaledes, at Bjørnson ingen Grund havde til at beklage sig over Direktionens eller Repræsentantskabets Handlemaade i denne Sag. Hvorvidt der maatte være Føie til at indlede nye Underhandlinger med Bjørnson, vilde Repræsentantskabet overlade til Direktionen som rette Vedkommende at bestemme.

Da Bjørnson havde modtaget denne Skrivelse, tilstillede han samme Dag Repræsentantskabet et Svar, hvori han gjorde opmærksom paa, at den tidligere Kontrakt, som Dunker og hans Kollegaer ikke vilde forandre — hvorfor de aftraadte — aldrig havde været i Kraft, i Henhold til derom truffen Aftale, hvorfor det havde forundret ham, at Direktionen nu vilde have, at han skulde underskrive den forrige, som Direktionen selv maatte vide ikke kunde følges. «Om hvilke Punkter» — heder det videre — «det er, som ikke har været holdte, og som altsaa *maa* forandres, er jeg aldrig spurgt. Jeg vil blot have det Forhold, som faktisk har bestaaet, ophøiet til Kontrakt, og det synes Direktionen ikke at ville. Da jeg altsaa nu har faaet at vide: 1. at der ved Christiania Theater

for Tiden kun gives en eneste Kontrakt for en artistisk Direktør, 2. og at det netop er den, jeg har erklæret for ubrugbar, 3. og som jeg heller ikke i de sidste to Aar har holdt, saa skal jeg naturligvis i Ærbødighed trække mig tilbage og lade Kontrakten indtage min Plads for at gjøre min Gjerning».

Hermed afsluttedes Underhandlingerne mellem Bjørnson og Theatret. Det kan neppe nægtes, at der over samme hviler en besynderlig Løshed og Uklarhed, som det ikke synes at have været nogen af Parterne særlig om at gjøre at faa nærmere opklaret og udredet. Det viser sig dog imidlertid, at det ikke, som man dengang vistnok i Almindelighed var mest tilbøielig til at antage, var «Logespørgsmaalet» eller «en ren Bagatel», hvorpaa Underhandlingerne strandede, men at det var et virkeligt Principspørgsmaal, det gjaldt, nemlig Rækkevidden af den artistiske Direktørs Myndighedsomraade og Ansvarlighedsforhold, og man kan neppe med Rette lægge al Skyld paa Theatrets Vedkommende, for at Engagementet ikke kom istand. Direktionen maa saaledes gives Ret i sin Paastand om, at den Kontrakt, Bjørnson ønskede, ingen Kontrakt var, fordi han vilde være eneraadende, undertagen i Tilfælde, hvor han ikke ønskede at staa som ansvarlig. Paa den anden Side kunde man ikke vente, at Bjørnson vilde gaa ind paa at undertegne en Kontrakt, som han paa Forhaand vidste, at han ikke kunde være tjent med. Det kollegiale Forhold, som tidligere havde hersket mellem ham og Direktionen, kunde han vel neppe være forvisset om altid vilde komme til at existere, saa meget mindre som Direktionsskifte ved Christiania Theater jo ingenlunde hørte til Sjeldenhederne. Der vilde dog vel nu som tidligere kunne være fundet en *modus vivendi*, om de kontraherende Parter havde gjensidig været noget mere medgjørliche. Men det synes, som om Bjørnson, trods sin Forsikring om, at «hans Evner og Udvikling var sammenvoxet med Theatrets Gjerning», dog har sat sin personlige Vilje høiest, og Theatrets Vedkommende har vel neppe, naar alt kommer til alt, anseet hans Engagement saa nødvendigt eller endog kanske ønskeligt, at de nu, da de efter sin Formening kunde trække sig tilbage med en rolig Samvittighed, fandt at burde gjøre yderligere Skridt for at faa Meningsuklarhederne afviklede og en endelig Afgjørelse i Sagen. Et i saa Henseende ikke ganske betydningsløst Moment tør det vel ogsaa have været, at Bjørnsens Forhold til de toneangivende Hovedstadskredse, som neppe nogensinde havde været

ubetinget velvilligt, nu havde begyndt at undergaa en yderligere Afkjøling.

Som bekjendt kom Bjørnson aldrig senere til at overtage Christiania Theaters Ledelse, ihvorvel Spørgsmaalet endnu en Gang bragtes paa Bane. Dette maa vistnok beklages, skjønt han vel neppe selv i Længden vilde have følt sig tilfredsstillet med en Theaterleders Virksomhed.*) «Til at sætte et Theater i Gang» — skriver Clemens Petersen, der hørte til hans ivrigste Beundrere, i det ovenfor citerede Essai om Christiania Theater — «er Bjørnson ganske udmærket skikket og er sandsynligvis den eneste i Norge, der var i Stand til at tage ordentlig fat paa dette forvirret henkastede Raastof og bringe en virkelig Skabning ud deraf. Han har denne overordentlig sjeldne Ævne til at kunne samle andre Menneskers Tanker og Lidenskaber, Bestræbelser og Retninger sammen under sig og faa dem, skjønt de kommer fra alle Verdens forskjellige Hjørner, til at virke paa det samme Punkt, — og han eier deune Ævne, saaledes som den skal have, naar noget skal begyndes, medens han visselig vilde mangle den, hvis Talen var om noget, der skulde fortsættes. Til at fortsætte hører nemlig denne ophøiede Humanitet, der egentlig kun er en stor Naturs strænge, men harmoniske Udvikling; den er et Standpunkt og ikke en personlig Egenskab».

Direktionen begyndte nu paany at se sig om efter artistisk Hjælp, og henvendte sig i den Anledning for anden Gang til Georg Krohn, som ved Sæsonens Udgang 1867 havde fratraadt sin Stilling som Skuespiller og med sin Familie bosat sig i Paris. Da Krohn tilfældigvis for Tiden befandt sig i Bergen, skede Underhandlingerne gennem Telegramudvexling. Krohn synes denne Gang ikke at have været uvillig til at overtage Posten, men han fordrede 500 Spd. af sin Gage udbetalt forskudsvis, hvad Direktionen først ikke fandt at kunne gaa ind paa, og da den senere besluttede sig dertil og herom sendte telegrafisk Underretning til Bergen, kom denne først to Dage efter at Krohn allerede havde tiltraadt Tilbagereisen til Paris.

Da disse Underhandlinger saaledes heller ikke ledede til noget Resultat, var Direktionen nødt til, ialfald indtil videre, at tage den artistiske Ledelse i sine egne Hænder. En Komité, bestaaende

*) Se Bjørnsons egne Udtalelser herom i et Brev til Fru Lucie Wolf, meddelt i hendes «Livserindringer», S. 275—76.

af Skuespillerne Joh.s Brun, Nielsen og Wolf fik i Opdrag at arrangere det fornødne angaaende Forestillingerne, og under denne Ledelse aabnedes Theatret i Sæsonen 1868—69 den 4. September med Ivar Aasens Sangspil «Ervingen» og «Hun skal debutere». Sæsonen bragte som sin første Nyhed den Offenbachske Operette «Hertuginde af Gerolstein» med Fru Wolf i Titelrollen. Den gjorde ikke nogen synderlig Lykke, men vakte heller ikke noget Anstød. Henr. Hertz' treakts Lystspil «Scheik Hassan» og M. Goldschmidts efter det engelske bearbejdede toakts Skuespil «Engelskmænd i Indien», der fik en fortræffelig Udførelse med Wolf, Fru Wolf, Isachsen og Joh.s Brun i Hovedrollerne, hørte ogsaa til Nyhederne i den første Halvdel af Sæsonen, medens der af ældre Stykker gjenoptoges Hostrups «Mester og Lærling» og samme Forfatters «Drøm og Daad», A. Munchs «Lord William Russell» og Shakespeares Lystspil «Hun maa tæmmes».

Imidlertid var det jo Meningen, at den nuværende Tilstand kun skulde være at betragte som interimistisk, og Direktionen satte sig derfor snart paany i Virksomhed for at finde en Mand, til hvem den artistiske Ledelse kunde anbetroes. Valget faldt paa den norskfødte danske Theaterdirektør *Michael Brun*.*) Brun var født i Bergen 1819, men var allerede i sit trettende Aar gaaet tilsøs og vedblevet at være Sømand, indtil han i 1843 havde begivet sig til Kjøbenhavn for at ombytte Sømandskabet med den kunstneriske Løbebane. Han havde først tænkt paa at blive Skuespiller ved det kgl. Theater, men opgav denne Plan og betraadte den literære og journalistiske Bane. Han fik et Par Skuespil, som imidlertid ingen Lykke gjorde, opført paa det kgl. Theater, og blev i 1851 engageret til at styre Odense Theater. I denne Stilling forblev han i 10 Aar. I 1861—63 havde han været Direktør for Kasino-Theatret og havde derefter virket 1 Aar som Direktør for «Alhambra», hvorefter han var bleven ansat som Sceneinstruktør først ved Folketheatret og senere igjen ved Kasino. Brun manglede

*) Brun havde tidligere, Høsten 1850, søgt om Ansættelse for sig og sin Forlovede, den danske Sangerinde Jfr. Rantzau, ved Christiania Theater, i hvilken Anledning Direktionen i sin Svarskrivelse gjorde opmærksom paa, at hans Funktion i Tilfælde af et eventuelt Engagement vilde blive at oversætte og arrangere Stykker for Scenen, vejlede Direktionen ved Valg af Repertoire samt forøvrigt overtage saadanne Forretninger, som Direktionen maatte finde det passende at overdrage ham,

saaledes ikke Praxis, men foruden at denne udelukkende havde været knyttet til de danske Sekondtheatre, maatte han som Nordmand siges at være fuldkommen denationaliseret. Det var derfor ikke uden Føje, at et Parti herhjemme betragtede ham som en Mand, der, om han end var norsk af Fødsel, dog i saa lang Tid havde været fremmed for vore nationale Forhold, at han neppe kunde ansees skikket til at stilles i Spidsen for vort Theater og der fortsætte det af Bjørnson begyndte Arbeide. Det manglede da heller ikke paa, at Direktionens Valg mødtes med stærk Uvilje og det selv inden den Fraktion, der ikke ubetinget kunde siges at hylde Bjørnson. «Med ikke ringe Grad af Forundring», skriver saaledes «Aftenposten» for 5. November, «erfare vi, at Christiania Theaters Vedkommende i sin Vaande for at finde en artistisk Direktør, der vil arbeide sammen med den, har bestemt sig til at gjøre et Skridt, der mildest talt maa kaldes forhastet, og som vanskelig kan undskyldes selv af den prekære Stilling, hvori Theatret nu engang ved Omstændighedernes Magt er bragt». Bladet anser det for sin Pligt paa det indstændigste at fraraade, at man kalder Brun hid som Bestyrer af Theatret. At det Parti, som holdt paa Bjørnson, allerede paa Forhaand udtalte Fordømmelsesdommen over Brun, er let forklarligt. Bjørnson selv stillede sig heller ikke ganske udenfor Striden. Han havde saaledes sendt et Telegram til en Ven af sig i Kjøbenhavn, hvori han bad denne underrette Brun om, at Stemningen heroppe var harmfuld, og at Bladene vilde modarbeide ham, saalænge han (Bjørnson) var her, hvad der paany gav Anledning til, at han blev mødt med Chikanerier fra den anden Leir, der fandt, og ikke uden Grund, at da han selv havde trukket sig tilbage fra Posten, burde han helst forholde sig passiv og ikke hindre, at den kunde blive overtaget af en anden, om hvis Kapacitet man ialfald fik opsætte sin Dom, indtil han havde vist Prøve paa, hvad han duede til.

I November 1868 blev Brun engageret som artistisk Direktør foreløbig dog kun for en Sæson og med en Gage af 1000 Spd. Han kom til Christiania i de sidste Dage af November, og der ymtes strax om, at der vilde finde Demonstrationer Sted mod ham i Theatret. I «Morgenbladet» for 1ste December heder det: «Der gaar Rygter om, at der skal være forberedt en Pibekoncert for Theatrets Direktion, og at denne Forberedelse skal være truffen under Bjørnsøns personlige Medvirkning», hvortil Bjørnson i «Aftenbladet» svarede, at ihvorvel han ingensomhelst

Anledning havde givet til noget, der kunde foranledige Demonstration, vilde han dog, hvis han havde været ung Student, pebet. Ved Forestillingen den 2den December var Publikum forberedt paa en Theaterskandale, men til nogen saadan kom det dog ikke. Ved Teppets Opgang hørtes vistnok en svag Fløitelyd fra de øvre Regioner, men den døde snart hen. Publikum lagde tvertimod en saa velvillig Stemning for Dagen, at «Aftenposten» i sin Omtale af Forestillingen neppe tror at sige for meget ved at paastaa, at der i det stærke Bifald, der ledsagede Forestillingen, laa en Demonstration skjult til Gunst for Theatret. Bladet anser det overmaade heldigt for Bjørnson og hans Venner, at der ikke blev pebet, og at det uden Tvivl var en Skuffelse for hans Uvenner, at saa ikke blev Tilfældet. Paa den anden Side ansees det for et Held for Brun, at ikke Publikum gik saa vidt, som der fra enkelte Hold skulde være ymtet om, at applaudere ham eller Theaterdirektionen. Den nye Direktør, mener Bladet, havde Grund til at ønske sig tillykke. Han havde ialfald gjort sin Indtræden under upaaregnelig gunstige Omstændigheder.

Den 11. December gik den første Forestilling med nyt Program efter Bruns Tiltrædelse. Den bestod af Holbergs «Den Vægelsindede», der ikke tidligere havde været opført paa vor Scene, og hvori Fru Wolf spillede Titelrollen, samt et nyt historisk enakts Skuespil «En Frokost paa Slottet Schwarzenburg» af A. Munch. Ogsaa denne Forestilling løb fuldstændig roligt af. I sin Anmeldelse af samme bemærker «Morgenbladet», «at man neppe skulde kunne paavise nogen synderlig Indflydelse af den nye artistiske Direktør paa Udførelsen, om han ellers maatte have havt nogen Befatning med samme». Intet af de to Stykker slog an hos Publikum; det første opnaaede 4 og det andet 5 Opførelser, og intet af dem har senere været gjenoptaget paa Repertoiret.

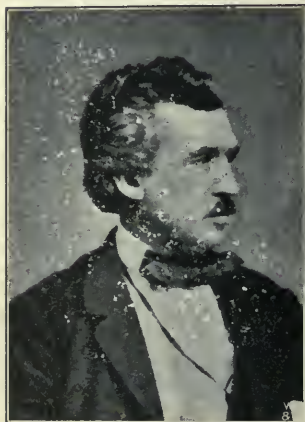

Theatret under Michael Bruns Ledelse. Repertoire. «De Unges Forbund». «Gjengehøvdingen». Demonstrationer mod Direktionen. Schismaet inden Personalet Høsten 1870.

Det første Stykke, som kom frem under Bruns Ledelse, var Labiches og Delacours treakts Farce «Reisen til China», der i Adolf Reckes Bearbejdelse opførtes første Gang den 22. Januar 1869. Dette Stykke, som senere er opført ialt 85 Gange, (sidste Gang 7. Juni 1889), blev med sine kvikke Melodier, væsentlig hentede fra Offenbachs «Pariserliv», og den gode Udførelse, der blev det tildel, meget snart et af Publikums Yndlingsstykker. Forsaavidt var Valget heldigt, og paa samme Tid noksaa betegnende for Bruns Smag. «Det dekorative Udstyr» (tredie Akt foregaar paa et Dampskibsdæk), heder det i «Morgenbladets» Referat af Forestillingen, «og det hele ydre Apparat frembød en Skjønhed og næsten en Glans, der overraskede Publikum, som gav sin Anerkjendelse Luft i temmelig livlige Raab paa Hr. Brun ved Tæppets Fald». Man var nøisom dengang; det Brunske Udstyr vilde neppe have vakt synderlig Opmærksomhed i vore Dage.

Den franske Farce, hvormed den nye artistiske Direktør havde introduceret sig, efterfulgtes dog snart af to fra den nyere tyske Literatur hentede større Arbejder, men hverken Heinrich Laubes «Onde Tunger», der opførtes første Gang den 8. Februar til Benefice for Orkesterpersonalet, eller Alfred Brachvogels femakts Drama, «Narcis

Rameau» (med Wolf i Titelrollen og Fru Gundersen som Mad. Pompadour), der gaves første Gang den 4. Marts som Beneficeforestilling for Skuespiller- og Orkesterpersonalet, havde noget større æstetisk Værd eller gjorde nogen synderlig Lykke. Det første (der gjenoptoges i 1879) er i det hele opført 11 Gange og det andet kun 4 Gange. Fremdeles gaves af Nyheder, foruden H. Schulzes originale enakts Sangstykke «Petter og Inger», som trods sin Ubetydelighed holdt sig en Tid paa Repertoiret fornemmelig ved Johs. Bruns morsomme Spil som «Departements-Lars», Henr. Hertz' treakts Lystspil «Tre Dage i Padua», opført

Michael Brun.

første Gang 7. April til Indtægt for Pensionsfondet, og Balzac's treakts Komædie, «Børsprojektmageren» (Mercadet), af hvilke dog ingen gjorde Lykke, og henlagdes det første efter 4 og det andet efter 3 Forestillinger. Derimodt vandt Lecocqs Operette, «The-blomst» med sit vakre Udstyr og livlige Musik, mere Bifald. Af ældre Stykker gjenoptoges bl. a. Scribes «Statsmand og Borger», Høedts «Embeds-iver» og Shakespeares «Viola», «Et Vintereventyr», «Macbeth» og «Naar Enden er god, er alting godt», («Kongens Læge»), med hvilket sidste Sæsonen sluttede den 25. Mai.

Inden Sæsonens Afslutning fik man paany italiensk Opera, idet et af Impressarioen Hermann ledet Selskab begyndte sin Optræden paa Christiania Theater den 12. Mai med Verdis «Un ballo in maschera» og gav 3 Forestillinger om Ugen. Selskabet bestod af Damerne *Marinoni*, *Cari* og *Domas* samt Herrerne *Sabatini*, *Guadagnini*, *Garcia* og *Castelli*, alle meget dygtige Kræfter. De opførte af Verdiske Operaer, foruden den nævnte, «Troubadouren», «La Traviata», «Rigoletto», og «Ernani», samt Donizettis «Don Pasquale» og Rossinis «Barberen i Sevilla». Men Selskabet bragte tillige en Opera, som dengang var en Nyhed for Christiania Publikum, nemlig Gounods «Faust». Skjønt Faustforestillingerne gaves til forhøiede Priser og med et meget tarveligt Udstyr, og ihvorvel Indøvelsen baade for Korets og Orkestrets Vedkommende var foregaaet med stor Skyndsomhed, gik dog Operaen flere Gange

for fuldt Hus og under livligt Bifald, hvortil foruden dens Nyhed ogsaa bidrog den fortræffelige Udførelse, den fik for Solisternes Vedkommende, blandt hvilke fornemmelig Garcia som Mefistofeles brillerede, baade hvad Sangen og Spillet angik.

Ifølge Direktionens Aarsberetning havde Sæsonens samlede Indtægt været 30220 Spd. 25 Skill., der viste et Overskud over Udgifterne af 274 Spd. 102 Skill. Der var i det Hele givet 157 Forestillinger, hvortil der var solgt 76097 Billetter eller gennemsnitlig 485 Billetter med en Gjennemsnittsindtægt af 180 Spd. pr. Forestilling. Forøvrigt besværer Direktionen sig fremdeles over Theatrets Forhold til Eierne af Huset No. 1 i Møllergaden. Af Leien efter den i 1863 paa 5 Aar afsluttede Kontrakt stod endnu tilbage 2407 Spd. 80 Skill., hvorhos Eierne gjorde Fordring paa Erstatning, fordi Bygningen paastodes ikke at være forsvarlig vedligeholdt i Leietiden, hvorom der verserede Proces. Der klages atter over de Forsøg, bemeldte Huseiere havde gjort paa at tiltvinge sig Betaling til Præjudice for Theatrets bedre berettigede Kreditorer. For at raade Bod paa den Usikkerhed, som var en Følge heraf, ansaa Direktionen det nødvendigt, at der blev sluttet en Akkord med Eierne, eller, hvis de maatte vise sig utilbøielige hertil, da at overlevere Christiania Theaters Bo til Skiftebehandling, noget, som alligevel ikke vilde kunne undgaaes, naar disse Kreditors Mening var at fremtvinge et saadant Skridt. Selv med en ringe Dividende af det Tilbagestaaende, vilde efter Direktionens Mening den ovenmeldte Kontrakt indbringe Eierne en Leie, som uden Tvivl vilde være større, end de paa den Tid kunde have faaet af nogen anden, og de havde oppebaaret et meget større Beløb, end de efter de pekuniære Forhold ved Christiania Theater kunde have gjort Regning paa.

De af Repræsentantskabets Medlemmer der efter Tur skulde udgaa, Brigadelæge Schjøtt, Ceremonimester Holst, Fabrikeier Graah, Direktør Petersen og Statsraad Bretteville gjenvalgtes, ligesom ogsaa Direktionen, Advokat Andresen, Ingeniørkaptein Heyerdahl og Stadskonduktør Bull.

Medens Sæsonen var forløbet, uden noget direkte Angreb fra Pressens Side, paa den nye Direktør, indledes den paafølgende (1869—70) med en liden Skjærmydsel mellem «Morgenbladet» og «Aftenbladet», hvilke to Blade fornemmelig repræsenterede de to modsatte Leire. Aarsagen var en Anbefaling fra «Aftenbladets» Side, af en Beneficeforestilling for Hr. og Fru Gundersen, hvori Bladet fremkom med en Klage over, at dette Kunstnerpar i den forløbne Sæson ingen betydeligere Opgave var bleven tildel. I den Anledning bragte en Indsender i «Morgenbladet» nogle statistiske Data tilveie, beregnede paa at vise, at bemeldte Kunstnerpar havde været lige meget anvendt under Bruns som under Bjørnsøns Ledelse, og sluttede med at udtale som sin Formening, at «den systematiske Forfølgelse af Brun, som var begyndt med den telegrafiske Trusel, nu formodentlig skulde exekveres». I sin Imødegaaelse af denne Artikel, rettede «Aftenbladet» ogsaa et Angreb paa den sidste Sæsons Repertoire, «som maaske kunde siges at have været til Gavn for Kassen, men som havde været til ligesaa megen Skade for Publikums gode Smag som for Skuespillernes Udvikling og den Agtelse for deres Kunst, som er ethvert Theaters Livsnerve. Offenbachladerne og Sensationsstykkerne havde særlig været betegnende for Bruns hidtidige Styrelse af Theatret». Dette var imidlertid, som sagt, kun en liden Forpostfægtning; alvorligere Konflikter udbrød derimod senere i Sæsonen.

Denne aabnedes den 1. September med et Festspil med Sange i 1 Akt, «Farbror» af H. P. Holst, der opførtes samme Aften tillige paa Stockholms og Københavns kgl. Theater i Anledning af den norsk-svenske Kronprinsesse Lovisas Formæling med den danske Kronprinds Fredrik. Paa Christiania Theater gaves det i Forening med «De Nygifte». I September opførtes som Nyhed den danske Forfatter Frits Holsts treakts Vaudeville, «Revuen», et ubetydeligt Arbejde af det københavnske Sekond-theater-Repertoire, som Brun unægtelig havde en Forkjærlighed for, og den 1. Oktober kom Oehlenschlägers Tragedie, «Hagbarth og Signe», som i en lang Række af Aar havde været ude af Repertoiret, atter til Opførelse med Arnoldus Reimers og en ung Skuespillerinde, Frk. Soelberg, i de to Titelroller. Kritiken undlod ikke at bemærke, at Signes Rolle neppe kunde gives en tilfredsstillende Tolkning af en ung og uøvet Debutantinde, men hvad der fra Modstandernes Side isærdeleshed blev lagt Brun tillast,

var, at han samtidig havde givet Dronning Beras Rolle til Fru Gundersen, som, medens hun vistnok med Held vilde kunne have udført Signes Rolle, mærkelig nok ikke havde formaaet at skabe nogen mere individuel Figur af Beras i dramatisk Henseende dog langt virkningsfuldere Karakter. Det kunde neppe med Rette bebreides Brun, at han havde betroet denne Rolle til Scenens første Tragedienne, men nok, at han ikke gennem Instruktion havde søgt at bibringe Fremstillerinden en bedre Forstaaelse af samme, end den tomme Theaterfigur, Fru Gundersen ved denne Leilighed leverede. «Aftenbladets» Theateranmelder, *Kristian Elster*, der forøvrigt var en habil Recensent, men gjerne betjente sig af et noget skruet, pathetisk Sprog, erklærede lige ud, at Brun ved denne Anledning «havde aftvunget Fru Gundersen den første Løgn paa hendes Kunstnerbane», ligesom han ogsaa havde en hel Del andre Udsættelser at gjøre ved Spillet. Nogen større Anerkjendelse som Instruktør opnaaede Brun heller ikke, da Henrik Ibsens «De Unges Forbund» den 18. Oktober første Gang gik over Christiania Theaters Scene, skjønt de Demonstrationer, der ved dette Stykkes Opførelse flere Aftener i Træk fandt Sted i Theatret, ikke var rettede mod Brun, men mod selve Stykket, som allerede ved sin Fremkomst i Trykken nogen Tid i Forveien havde været Gjenstand for skarpe Meningsudvexlinger i Bladene.

Med «De Unges Forbund» holdt den første norske Samfunds-komedie sit Indtog paa vor Scene. Gennemgaar man Repertoiret fra 1827 til 1869, vil man i det forsvindende Faatal af Originalarbejder fornemmelig finde det satiriske Lystspil yderst sporadisk repræsenteret. Naar man har nævnt H. Ø. Bloms i 1839 opførte treakts Komedie «Den hjemkomne Søn» og Rolf Olsens Vaudeville «Salonen» fra 1847, har man omtrent nævnt alt, hvad Repertoiret har at opvise i den Genre. Tidens smaa og gennem-sigtige Samfundsforhold stillede sig selvfølgelig ikke mindst hindrende i Veien for ethvert Forsøg paa satirisk Lystspildigtning, og det er derfor let forklarligt, at den pludselige Fremkomst af et Skuespil, der rykkede de samtidige lokale Forhold saa nær ind paa Livet, som Tilfældet var med «De Unges Forbund», og tilmed streifede ind paa det politiske Omraade, maate vække Uro i Leiren. Man kom snart paa det Rene med, at Stykket var et politisk Partiskrift, «et ensidigt Partistandpunkt sat i Digt», som «Aftenbladets» Theateranmelder udtrykte sig, medens det jo i Virkeligheden var et tveægget Sværd, som rammede til begge

Sider. Da det nu skulde bringes paa Scenen, besluttede den Fraktion, som ansaa sig angrebet, «de Unge», som følte sig krænkede og saarede ved den formentlige Persiflage, at nedlægge Protest mod samme og svare paa Spotten med Piben. Og saaledes gik det da til, at vor Literaturs ypperligste Lystspil, der senere blev et af Publikums Yndlingsstykker, opført over 100 Gange, og som gennem en Meneskealder har bevaret sit Vid og sin Humor usvækket, ved sit Indtog paa Scenen blev Gjenstand for temmelig heftige Demonstrationer. Ved Premiøren var de Misfornøiede imidlertid i Minoriteten. Første Akt vakte stærkt Bifald; i de to følgende Akter sagtnede Interessen lidt; men i fjerde Akt fulgte der Bifaldsstorme Gang paa Gang. Ved Bastian Monsens Replik til Stensgaard: «Ved du ikke, hvad Nationen vil sige?» osv. hørtes først et Par Piber og en svag Hyssen, og denne Demonstration gjentog sig ogsaa et Øieblik ved Teppets endelige Fald, medens en saagodtsom almindelig stærk Applaus syntes at vise, at Stykket faldt i Publikums Smag. Ved den anden Opførelse — til Indtægt for Forfatteren — brød derimod Spektaklerne for Alvor løs. Allerede ved Lundestads første Replik lød der stærk Piben, som imidlertid besvaredes med ligesaa stærke Bifaldsytringer, saa at Regissøren maatte frem — Theatret havde dengang endnu ikke anskaffet sig nogen Gongong — og bede om saavidt Ro, at Forestillingen kunde fortsættes. Men efter Forestillingens Slutning begyndte Demonstrationerne paany med en saadan Heflighed og Ihærdighed, at Gasen maatte slukkes, hvorefter Kampen fortsattes udenfor paa Gangen og paa Gaden. Ogsaa ved den tredie Forestilling, til hvilken Tilstrømningen var saa stærk, at der var solgt Pladse i Orkestret, medens mange maatte gaa igjen uden at erholde Billet, gjentog Demonstrationerne sig, om end paa en noget mindre heftig Maade. Der blev saaledes denne Aften ikke pebet for aabent Teppe, idet Piberne nøiede sig med en demonstrerende Hyssen, hver Gang der blev applauderet, og først ved Forestillingens Slutning forenede sig i en Kraftanstrengelse, som dog tildels overdøvedes af det øvrige Publikums Klappen. Hermed var Striden udkjæmpet i selve Theatret, men den efterfulgtes af en Skriftfeide i Bladenes Spalter, idet «Morgenbladet» og «Aftenbladet» kom i Strid om Omfanget og Betydningen af de stedfundne Demonstrationer, som det førstnævnte Blad vilde reducere til det mindst mulige.

Af Bladenes Kritik fremgaar det, at Datidens Recensenter ingenlunde fandt sig tilfredsstillende ved Stykkets sceniske Gjen-

givelse.*) «Morgenbladet» omtaler vistnok Opførelsen som »en afgjort Sukces for Stykket og en Ære for Theatret», idet man neppe tidligere havde seet et saa omfangsrigt Værk gaa over Scenen med en saa god Udførelse af alle Hovedroller og paa samme Tid med et saadant Ensemble, men de øvrige Blades Anmeldere har derimod meget at udsætte paa Udførelsen, ja «Intelligentssedlerne»'s Recensent gik endog saavidt i sine misbilligende Udtalelser saavel om Spillet som isærdeleshed om den Mangel paa Instruktion, dette lagde for Dagen, at Theatrets Direktion fandt sig beføiet til at inddrage Bladets Fribilletter. Med Undtagelse af Krohns Lundestad, som alle var enige i at erklære for en ypperlig, i høi Grad naturtro Præstation, og Isachsens Aslaksen, der ligeledes omtales som en realistisk og fornøielig Figur, fandt man Gjengivelsen af de øvrige Hovedroller mere eller mindre mangelfuld, og Anken gjaldt ikke mindst Joh.s Bruns Daniel Heire — en Figur, som «Aftenbladet»'s Anmelder mener neppe kan siges at være digtet paa Grundlag af Virkeligheden. At «De Unges Forbund» med sin originale og individuelle Karaktertegnning — en saa at sige hel ny Genre af dramatiske Karakterer — maatte frembyde uvante og vanskelige Opgaver for Skuespillerne, er let forstaaeligt, og det var forsaavidt egentlig ikke at undres over, om man ikke strax havde fundet den Tone og Form, der kunde give Ensemblet dets rette Præg, og som senerehen bidrog saa meget til, at Stykket blev et af Theatrets mest yndede Repertoirestykker.

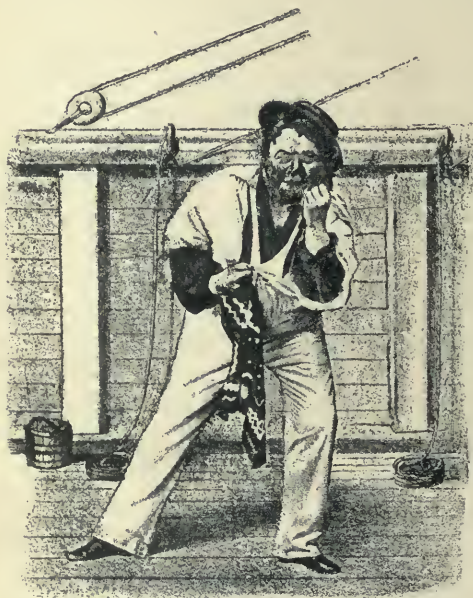
Det næste større Arbeide, Theatret bragte til Opførelse, i Sæsonen, var Oehlenschlägers Tragedie «Dina», der ikke havde været givet siden det som Nyhed gik over Scenen i 1845. Ogsaa her var Titelrollen bleven betroet til en Debutantinde, Frk. *Malthe*, hvis Kræfter den store og ingenlunde lette Rolle langt oversteg. Men heller ikke de øvrige Rollehavende synes at have udført sine Partier tilfredsstillende, naar undtages Fru Gundersen som Eleonora Christina. Derefter fulgte Holbergs «Det lykkelige Skibbrud», som

*) Stykkets første Rollebesætning var følgende: Bratsberg — Wolf; Erik — Selmer; Thora — Frk. Soelberg; Selma — Fru Gundersen; Fjeldbo — Gundersen; Stensgaard — Reimers; Monsen — Bucher; Bastian — Abelsted; Ragna — Frk. Hansen; Helle — H. Brun; Ringdal — Nielsen; Lundestad — Krohn; Daniel Heire — Joh.s Brun; Mad Rundholmen — Fru Wolf; Aslaksen — Isachsen; En Tjenestepige hos Bratsberg — Fru Døvre; En Opvarter — Kavli; En Pige hos Mad. Rundholmen — Frk. Kristoffersen.

ligeledes havde været ude af Repertoiret siden Firtiaarene, og her havde Theatret Held med sit Valg. Udførelsen roses som gennemgaaende god, og isærdeleshed nævnes Isachsens Magister Rosiflengius som en karakteristisk opfattet og godt gennemført Figur.

Det var dog ikke blot de bestaltede Smagsdommere — Avisernes Theaterreferenter — som var misfornøiede med Theatrets Præstationer. Misfornøielsen med Bruns Ledelse — saavel hvad Repertoiret som Instruksen angik — synes at have været noksaa

almindelig, om der end var et Parti, som understøttede ham baade i Tide og Utide. I en Artikel i «Morgenbladet» for 1869, betitlet «Om Opførelsen af vor Literaturs Klassikere paa Christiania Theater», siges der, at det nye i Theatrets Repertoire ikke var godt og det gode ikke nyt. Artikelens Forfatter besværer sig over, at Stykkerne Hovedroller besættes med Debutanter, og at der foretages hensynsløse Strygninger og Sceneudeladelser. Paa denne Artikel tog Brun selv til Gjemme, trods at han, som han siger, havde gjort sig til Regel ikke at tage til Gjemme mod den in-

Johs Brun

som Martial i «Reisen til Kina».

Efter Tegning af C. H. Schwenzen.

kommensurable Kritik, Bladene Tid til anden bragte. Han forsvare sig mod de fremsatte Beskyldninger for Mangel paa Pietet mod Klassikerne, og om han end kan finde sig foranlediget til i mange Ting at rette sig efter Publikums Smag og Tidens Fordringer, haaber han dog aldrig at skulle fornede sig til at forgrube sig paa Aanden eller Karakteren i et Digterværk. Den 23. December opførtes for første Gang Hauchs fireakts Skuespil «Kongens Yndling», der gik fire Gange over Scenen, og den 7. Januar 1870 en original Nyhed «Junkeren og Flubergrosen»,

Operette i 1 Akt af H. Ø. Blom med Musik af M. A. Udbye, der oplevede 5 Opførelser, hvorhos Goldonis treakts Lystspil «Tilfældet har Ret» og Chr. Richardts Vaudeville «Deklarationen» kom til Opførelse for første Gang i denne Sæson, medens der af ældre Stykker bl. a. gjenoptoges «Cora eller Slavinden», «En liden Hex», «Badet i Dieppe», «Mellem Slagene», «En Bryllupsdags Fataliteter», «Indkvarteringen» og «Ulla skal paa Bal».

Den 12. Januar spilledes Henr. Hertz' fireakts Lystspil «Den Yngste», hvori Frk. Malthe havde sin anden Debut som Fiorella og *Hjalmar Hammer*, født i Egersund den 16. November 1846, sin første som Tadeo. Den unge, vakre, treogtyveaarige Student modtoges med meget Bifald af Publikum, som i ham hilsede vor Scenes første norskfødte Elsker — et Rollefag, der kunde siges at have staaet ubesat siden Vilhelm Wiehe forlod Theatret. Hammer, der skilte sig meget heldigt fra sin Debutrolle, forblev ogsaa i et langt Tidsrum vor Scenes eneste Repræsentant for Elskerfaget, men han fik dog tillige i flere store Karakterroller, som Hamlet, Romeo og Ruy Blas, Anledning til at vise, at han havde Evne til at løse større Op-gaver, samtidig med at han i vort nationale Drama skabte Figurer som Gregers Werle i «Vildanden», Dr. Rank i «Et Dukkehjem», og Hagbart i «Leonarda». Efter i 22 Aar paa en kort Afbrydelse nær at have været knyttet til Christiania Theater, maatte han i 1892 forlade Scenen paa Grund af Helbredshensyn, og han afgik ved Døden den 29. Mai 1896.

Hjalmar Hammer.

Skjønt der nok kunde gjøres endel berettigede Indvendinger mod Mangelen paa en fast Plan i Repertoirets Sammensætning og mod Theatrets Ledelse i det Hele taget, saa havde dog Brun hidtil ikke givet sine Modstandere Anledning til at rette noget Angreb mod ham uden gennem Aviserne. En saadan Blot-telse gav han sig derimod, da han begik den Taktløshed den 28. Januar 1870 at præstere et af sine egne drama-tiske Produkter, nemlig det af ham efter Carit Etlars Roman

af samme Navn bearbejdede Folkeskuespil «Gjøngehøvdingen». Stykket, der i sin Tid havde været opført paa Kjøbenhavns Folketheater under Bruns Ledelse af dette, var et paa Massen af Publikum beregnet Effektstykke med en hel Del (dansk) patriotisk Bombast, men uden nogetsomhelst æsthetisk Værd. Rygtet om, at Brun tænkte paa at bringe Stykket frem paa Christiania Theater, havde paa Forhaand bragt Gjæring blandt hans Modstandere, der ogsaa havde modtaget et veiledende Vink fra Bruns gamle Antagonist Erik Bøgh. Denne havde nemlig i Slutningen af 1869 aflagt et Besøg i Christiania og derefter i den af ham redigerede «Folkets Avis» skrevet en Føljeton, betitlet «Et Besøg i Christiania Theater»,*) hvori han fortæller, at Rygtet gik, at «Gjøngehøvdingen» skulde udpibes, samtidig paapegte de Steder i Stykket, hvor Mishagsytringerne efter hans Mening passende kunde anbringes. Samme Dag, Stykket skulde opføres, havde Brun i en af ham til «Morgenbladet» indsendt Notis henledet Publikums Opmærksomhed paa denne Artikel, som forøvrigt i sin Helhed havde været optaget i samme Blad, idet han udtalte, at han ikke gjorde Regning paa nogen Velvilje, personlig Deltagelse eller Overbærenhed, men derimod fuld Regning paa et dannet Publikums Humanitet og Retfærdighed, og at han med Rolighed vilde underkaste sig dets Dom, idet han haabede, at det vilde se og høre, førend det dømte. Dommen blev imidlertid ikke naadig. Alle Billetter til Forestillingen var allerede tidlig paa Formiddagen udsolgte, og Huset var overfyldt. Efterat Stykket, der var spillet under temmelig ringe Deltagelse fra Tilskuernes Side, var endt, lød der fra alle Kanter i Theatret — om end mødt af en energisk Klappen — en saa stærk og vedholdende Piben, «som man i de sidste Snes Aar neppe havde hørt noget Sidestykke til», ledsaget af gentagne Raab: «*Ned med Direktør Brun! — Ud med Direktionen! — Op med Bjørnson!*» Man forsøgte et Par Gange ved at dæmpe Gasen forgjæves at gjøre Ende paa Støien, som fortsattes en længere Tid, uden at Gongongen lød sig høre, og under hvilken Politiet, som var tilstede i betydeligt Antal, forholdt sig rolig, blot afværgende Haandgemæng.

«Aftenbladet» udtalte i sin Anmeldelse af Forestillingen, at man neppe tog Feil ved at antage, at Grunden til den bestemte og stærke Mishagsytring ikke alene skyldtes Opførelsen af selve

*) Jvfr. Side 130.

Stykket, men at den ogsaa var at betragte som et Udtryk for Misfornøjelsen med Theatrets hele Ledelse i den sidste Tid. Borgaard var i sin Tid ofte bleven klandret for i Tide og Utide, i slet som i godt, at følge det kgl. danske Theater i Kjølvandet, Brun havde anseet de danske Sekondtheatre som det mest passende Mønster, saavel for vor Scenes Kræfter som for dets Publikum. Et stort Antal slette danske Stykker var allerede opførte, som ikke vilde være blevet givne paa en anden Hovedscene, og allermindst burde findes paa et nyt begyndende Nationaltheater, hvor de Hensyn, der skulde tages, var i sær Grad eiendommelige og vanskelige. Det var som et nyt Exempel paa, at vor Scene ikke førtes i det rette Spor, at man hilsede Opførelsen af et Stykke som «Gjængehøvdingen», og det var, fordi man i den Omstændighed, at Stykkets Forfatter tillige for Tiden var vor Scenes artistiske Direktør, troede at finde et autentisk Vidnesbyrd om, at han ikke ansaa det danske Sekondtheaters mest udprægede Smagløsheder uanvendelige hos os, at en Del af Publikum havde protesteret, og det i den Form, at en saadan Styrelse ønskede det fjernet.

«Morgenbladet» søgte derimod efter bedste Evne at komme Brun til Undsætning og fandt, at «man fik overlade til Vedkommende selv at bedømme, hvorvidt en saadan Maade at agitere paa mod Bruns Styrelse og for et nyt Bjørnsøns Diktatur, var greben ud af Visdommens Bog». Brun var bleven kaldt herop, han havde ikke trængt sig paa Theatret, og han havde med Hensyn til Theatrets Økonomi opnaaet Resultater, som man neppe havde ventet, og i flere andre Henseender bragt vor Scene paa en saa god Fod, som den aldrig forhen havde været. Det maatte vistnok indrømmes, at Repertoiret havde været stykkevis temmelig let, men det havde det ogsaa været i hans Formands Tid. «Bjørnsøns Aand svævede endnu over Publikum med «Den skønne Helene» paa Ryggen», og forøvrigt udtalte Bladet som sin Mening, at det maatte være blottende unge Mennesker, som

En Billet til Christiania Theater.

kunde indbilde sig, at det ved saadanne Demonstrationer kunde indvirke paa Theatrets Repræsentantskab, saa at dette skulde tvinges til at antage Bjørnson paa hvilkesomhelst Betingelser, han maatte opstille.

Forsaavidt som man fra det Bruns Styre venligsindede Partierne vilde give det Udseende af, at det her kun gjaldt Personer og ikke Sag, tog «Aftenbladet» i den Anledning tilorde i en Artikel i dets Numer for 4. Februar 1870, hvori det bl. a. heder: «Det er Manden Brun man vil tillivs, siges der — ja naturligvis. Her er jo Sagen Manden og Manden Sagen. Det er denne Mand paa denne Post, man strider mod; hvor kan her Mand og Sag skilles? Og det er Bjørnson, man agiterer for. Dette siges, som om det var en Dødssynd, som om det stemplede Ens hele Færd som foragtelig. Men er det da blevet en Forbrydelse at vedkjende sig, at man ønsker den kyndigste Mand til at lede Theatret, fordi om denne Mand heder Bjørnson? Kom frem med En, som har hans ualmindelige Evner til al løse den Opgave, som foreligger, saa har vist ingen noget imod, at denne Mand tager Roret. Men da der nu ingen Anden er, som saaledes forener alle Betingelser i sig som han, og da vort Theater især i denne Overgangsperiode saa stærkt savner en saadan Ledelse, skal man saa ikke nævne den Mands Navn, fordi om der findes Folk, som af en eller anden Grund har imod ham? — Den, der skal lede, maa ikke blot have et Sind, som er opladt for Poesien og en Kjærlighed til den, der ei vil se den forraadt, han maa desuden have dette Vækkende i sin Personlighed, som kan kalde Kræfterne til Arbejde, give Kunstnerne Respekt for og Tro paa sin egen Gjerning, og han maa forstaa de enkelte Individualiteter, saaledes at enhver faar det, han trænger til i sin Udvikling, saa han føler, at Opgaven virkelig svarer til hans Evne og Eiendommelighed».

Saa rigtigt dette Ræsonnement end maatte siges at være, og trods at Brun, der i sin hele Udvikling var dansk og uden noget Syn for de nationale Bevægelser, hvoraf Theatret i sin nuværende Skikkelse var fremgaaet, absolut ikke var den rette Mand til at lede denne Udvikling videre, men i det høieste kunde oparbejde Skuespillernes Rutine paa den Basis, hvor Theatret nu engang stod, saa vilde dog dette sandsynligvis alligevel kunde holdt det gaende med en vis tarvelig Respektabilitet under Bruns Styrelse, om der ikke blandt selve Skuespillerne var udbrudt en Misfornøielse med denne, der ledede til et Schisma inden Personalet. Publikum havde

forøvrigt faaet et Vink om, at noget saadant var i Gjære gjennem en Artikel i «Dagbladet», der behandlede de forhaandenværende Forhold ved Christiania Theater og sluttede med følgende Udtalelse: «Saasandt den artistiske Direktør ved vor Scene ikke skal blive en Hindring, men en Betingelse for Theatrets Fremgang og Flor, maa han afsættes. Sker ikke dette, da ser vi ikke nogen anden Maade, hvorpaa vor Scene kan reddes som kunstnerisk Anstalt, end at vore Skuespillere — alle de, som har Agtelse for sin Kunst og Kjærlighed til sit Kald — forener sig og tager sin Tilflugt til et andet Sted, hvor de kan virke under Vilkaar, der giver Haab om, at de paany kan grundlægge den norske Scene». I Februar 1870 indgik nedennævnte Skuespillere og Skuespillerinder med hverandre følgende Kontrakt:

«Vi Undertegnede forpligte os herved gjensidig til at opsigte vort Engagement ved Christiania Theater inden denne Maanedes Udgang samt fra 1. Juni d. A. at danne et nyt Theater under Ledelse af Hr. Bjørnstjerne Bjørnson som artistisk Direktør. Denne Overenskomst er bindende indtil Udgangen af Mai 1871.

Georg Krohn. Andr. H. Isachsen. Sigvard Gundersen.
 Sophie Parelus. Laura Gundersen. Jens Selmer. Mathias Juell.
 Gina Juell.»

Disse Kunstnere, hvortil Hjalmar Hammer og Fru Janny Isachsen sluttede sig, leiede Møllergadens Theater for der med Bjørnson som Instruktør ved næste Sæsons Begyndelse at sætte et nyt Theaterforetagende i Gang. Da dette rygtedes, antoges det almindelig, at Bjørnson stod bag som den egentlige Ophavsmand, og Personalet ansaa sig derfor forpligtet til at oplyse om, at det ikke var engageret af Bjørnson, idet det tvertimod var Personalet, der havde henvendt sig til ham for at faa ham til at være artistisk Leder af det nye Selskab, hvorpaa Bjørnson godhedsfuldt havde indgaaet uden at ville indtræde som Participant i Foretagendet. Dette truedes imidlertid snart — og inden det endnu havde begyndt sin Virksomhed — med Opløsning, dels ved Krohns i Midten af Mai Maaned pludselig indtrufne Dødsfald og dels ved, at Juell og Kone, som paa Grund af dette Dødsfald ansaa sig løste fra Overenskomsten, havde ladet sig gjenengagere ved Christiania Theater. Bjørnson skal ogsaa i Betragtning af, at Selskabet saaledes var blevet berøvet tre af dets Medlemmer, have anseet det bedst, at det opløstes, men da de øvrige erklærede, at de under ingen Om-

stændigheder vilde gaa tilbage til Christiania Theater, gjorde denne Erklæring Selskabets Bestaaen til en Nødvendighed. Det kompletterede sig derefter med endel nye Medlemmer, hvoriblandt *Henrik Klausen* og hans Søster Frk. *Elisabeth Klausen* samt to unge Damer Frk. *Eleonora Nielsen* (senere Fru Selmer) fra Grimstad og Frk. *Ingeborg Belling* (senere Fru Hammer) fra Bergen, og aabnede sine Forestillinger paa Møllergadens Theater, der i den Anledning var blevet oppudset, den 8. September 1870 med en Prolog af Bjørnson og Moretos versificerede treakts Lystspil «Donna Diana».*)

Elisabeth Klausen.

Om end Christiania Theater ved saaledes at blive berøvet flere af sine mest fremragende Kunstnere ikke netop, som «Dagbladet» havde udtalt som sin Formening, maatte synke ned til at blive et fuldstændigt Sekondtheater, saa er det dog indlysende, at dets kunstneriske Virksomhed maatte faa et alvorligt Knæk. Og skjønt der fremdeles var et Parti, som holdt paa Brun og misbilligede den tildels noget hensynsløse Maade, hvorpaa han blev angrebet, idet Modstanderne neppe kunde frikjendes for at finde alting slet, fordi de nu engang havde sat sig paa det Standpunkt ikke at ville

finde noget godt, saa begyndte dog Theatrets Styrelse nu om-sider at indse det ønskelige i, at der stilledes Brun en æsthetisk Autoritet ved Siden, i hvilken Anledning den traadte i Underhandling med *Henrik Ibsen* — et Skridt, som imidlertid ikke førte til noget Resultat.

Medens Brun endnu havde det hele Personale til sin Raadighed, optog han paa Repertoiret et af den dramatiske Digtningens Mesterværker — et Foretagende, som fortjente ubetinget Aner-

*) Denne Scene udfoldede i et Par Sæsoner en i sine Bestræbelser for at give god og ægte Kunst paaskjønnelsesværdig Virksomhed. Den bragte bl. a. Værker som Goethes «Faust», Shakespeares «Othello» og Lessings «Emilia Galotti» til Opførelse, hvorhos det ogsaa skal have været paa-tænkt at bringe «Peer Gynt» paa Scenen.

erkjendelse, og hvorved han sandsynligvis ogsaa ønskede at vise, hvad Theatret under hans Ledelse formaaede at præstere paa et virkelig kunstnerisk Omraade — idet han bragte «Hamlet» til Opførelse for første Gang paa Christiania Theater den 4. Marts 1870. Fremførelsen af dette Shakespeares berømte Værk var ogsaa som Helhed betragtet vellykket, om det end maatte medgives, at Theatret ikke egentlig besad nogen Kunstner, der formaaede helt at fylde Titelrollen. Den var bleven anbetroet til Isachsen, som ganske vist havde enkelte Betingelser for at spille samme, men hvis Kuustnerindividualitet i det hele taget ikke

Billetudsalg ved en Festforestilling i Christiania Theater.
(Efter Tegning af Alb. v. Hanno.)

passede for Hamlets Karakter og fornemmelig savnede Udtryk for det Tungsind, der er avlet af Striden mellem Vilje og Evne, og som er et saa fremtrædende Træk hos den danske Prins Hans Spil vandt imidlertid Bifald, og selv det misfornøjede Parti inden den offentlige Kritik maatte indrømme, at den begavede Skuespiller ved sin Intelligens og ved det alvorlige Arbejde, han havde lagt paa Indstuderingen, havde ydet en Præstation, der i mange Maader var ham til stor Ære, medens der dog samtidig maatte reises bestemt Indsigelse mod, at hans Hamlet blev fastslaaet som den rette. Det velsindede Parti greb naturligvis Anledningen til at fremholde de Beviser, den artistiske Direktør her havde lagt for Dagen paa sin Indsigt og Dygtighed som Theater-

leder — «Beviser, der vilde blive lige gyldige, hvor meget de end fra visse Hold rimeligvis vilde blive benægtede». «Morgenbladet»'s Recensent fandt saaledes, at Titelrollens Udførelse vel maatte siges at være det ypperste, Isachsen hidtil havde præsteret, ligesom ogsaa Fru Gundersens Ofelia, Wolfs Claudius og Nielsens Polonius

«Udsolgt!»

omtales som særdeles vel udførte Roller. Et andet Arbeide, der omtrent samtidig bragtes frem som Nyhed, den tyske Forfatter H. A. Schauferts femakts Skuespil «Schak for Kongen», der er bygget paa en Anekdote om Kong Jakob den Førstes Afsky for Tobaksrøgning og temmelig farcemæssigt i sit Anlæg, gjorde ingen Lykke og maatte henlægges efter 2 Forestillinger. Af ældre Stykker gjenoptoges H. C. Andersens «Mulatten», Holbergs «Jacob von Tyboe» og Wessels «Kjærlighed uden Strømper» i den tilbagestaaende Del af Sæsonen, der sluttede den 31. Mai med Sheridans «Bagtalsens Skole».

I Sæsonen 1869—70 var der ifølge Direktionens Aarsberetning givet 155 Forestillinger med en samlet Indtægt af 26250 Spd. Til disse Forestillinger var solgt 70370 Billetter, altsaa gennemsnitlig 454 til hver. Gennemsnitsindtægten til hver Forestilling havde været 170 Spd. Theatrets samlede Indtægt havde udgjort 28895 Spd. 81 Skill., medens Udgifterne, af hvilke 907 Spd. 108 Skill. udgjorde Forfatter- og Oversættelseshonorarer, androg til 24435 Spd. 51 Skill. Forholdet til det tidligere norske Theaters Bygning i Møllergaden var nu blevet ordnet saaledes, at Christiania Theater i visse Terminer havde at betale 1200 Spd. Direktionen gjorde derhos opmærksom paa, at der tidligt paa Vaaren havde været underhandlet med Henrik Ibsen om den overordnede Ledelse af Theatrets artistiske Affærer, saaledes at

den nuværende artistiske Direktør skulde overtage alt det praktiske, Iscenesætningen og lignende — en Ordning, som, uagtet Underhandlingerne med Ibsen ikke havde ført til noget Resultat, formentlig derfor ikke burde opgives for Fremtiden.

Direktionens Formand, Advokat Andresen, meddelte paa den aarlige Generalforsamling yderligere angaaende Underhandlingerne med Ibsen, at Direktionen var gaaet ud fra, at Forholdenes Udvikling vilde gaa netop i modsat Retning af den, hvori man fra enkelte Hold vilde føre den. Istedetfor at samle en endnu større Myndighed i den artistiske Bestyrers Haand og at gjøre denne saagodtsom eneraadende i Theatrets Anliggender, troede Direktionen, at det vilde være rigtigere at dele den Myndighed som nu var henlagt til den artistiske Bestyrer, ved at stille ved Siden af ham en Censor, som skulde gennemgaa alle til Theatret indleverede Stykker, stille Repertoiret og have Adgang til at kontrollere dets Udførelse, medens alle Detaljer vedkommende denne Udførelse vedblev at tilligge den artistiske Bestyrer. Det havde allerede nu vist sig, at Mængden af de Forretninger, som paalaa denne, især efterat han havde overtaget hele Iscenesætningen, var saa stor, at det ikke kunde forlanges, at han skulde følge med i den dramatiske Literatur, og der vilde være Grund til at frygte for, at han under Arbeidet med Detaljen tabte Overblikket over det hele Repertoire. Grundet herpaa havde man tilskrevet Ibsen allerede i Januar for at høre hans Formening herom og om, hvorvidt han, under Forudsætning af, at han agtede at tage sit Ophold her, vilde tiltræde en saadan Post. Til noget bestemt Svar fra Ibsens Side havde disse foreløbige Underhandlinger ikke ført, og den Splittelse, som havde fundet Sted derved, at endel af Skuespillerpersonalet i Slutningen af Februar uden nogen foregaaende Anke eller Meddelelse til Direktionen havde opsagt sit Engagement, havde ogsaa lagt Hindringer i Veien for Realisationen af en saadan Plan. Det var blevet betænkeligt for Direktionen at tilbyde Ibsen en Post, der vilde føre ham ud i alle de Stridigheder, som kunde forudses at ville blive Følgen af denne Splittelse, og man kunde ikke vente, at han vilde begynde sin Virksomhed med de saaledes formindskede Kræfter.

Af Direktionens Medlemmer frabad Stadskonduktør Bull sig Gjenvalg, hvorimod Advokat Andresen og Ingeniørkaptein Heyerdahl erklærede sig villige til at fungere som Direktører indtil videre.

I August Maaned optraadte et italiensk Operaselskab, bestaaende af Sangerne *Baroni*, *Gambetti* og *Apolti*, samt Sangerinderne *Monti* og *Antonetti*, som med Assistance af Theatrets Personale opførte Operaerne «*Il Trovatore*», «*La Traviata*», «*Rigoletto*» og «*Lucia di Lammermoor*».

Den følgende Sæson (1870—71) aabnedes saaledes fremdeles under Bruns Enehæderdomme som artistisk Leder, med Molières Komædie «*Tartuffe*», der ikke tidligere havde været opført paa Christiania Theater, og som fik en i det hele taget respektabel Udførelse. Wolf formaaede vistnok ikke at gjøre helt Fyldest i Titelrollen, hvorimod Johs. Brun var fortræffelig som Orgon, ligesom ogsaa Fruerne Juell og Wolf udførte sine respektive Roller Elmire og Dorine meget tilfredsstillende. Derefter fulgte som næste Nyhed den svenske Forfatter Børjesons dramatiske Eventyr, «*Af Karl den Tolvtes Ungdom*» — med Reimers som Karl den Tolvte — et Stykke omtrent i Smag med Gjængehøvdingen, og som maatte henlægges efter 4 Opførelser. Et heldigere Valg var derimod Gjenoptagelsen af Beaumarchais' «*Barberen i Sevilla*», der i lang Tid havde været ude af Repertoiret, og som nu gaves med Wolf som Figaro og Johs. Brun som Doktor Bartholo, hvorhos en af Michael Brun selv foretaget Oversættelse af Roderich Benedix' treakts Lystspil «*Die zärtlichen Verwandten*», under Titelen «*Frænde er Frænde værst*», ogsaa vandt endel Bifald. Men Besøget var gjennemgaaende tyndt, og man forsøgte da at pirre Publikums Nysgjerrighed ved at optage paa Repertoiret en Nyhed, som paa hin Tid havde gjort Opsigt i Paris, ikke blot ved sin Modernitet som Samfundsskildring betragtet, men ogsaa fordi Stykket skrev sig fra et Forfatterfirma, der hidtil aldeles ikke havde befattet sig med det seriøse Drama. Den 30. Oktober 1869 havde Meilhac's og Halévy's femakts Skuespil «*Froufrou*» gaaet for første Gang over Gymnases Scene, og den 13. Januar 1871 kunde allerede Christiania Theater byde Publikum denne sensationelle Nyhed. Det lykkedes ogsaa at samle endel fulde Hus paa Stykket, der som et borgerligt Drama fra det andet Keiserdømmes Dage ingenlunde er uden Interesse, foruden at den af Forfatterne særdeles godt skildrede kvindelige Hovedperson — en elskværdig,

men forkjælet og letsindig ung Pige, der gifter sig med en ældre Mand, som hun forlader med sin Elsker, men til hvem hun siden vender syg og angrende tilbage for at dø i sit Hjem — frembød en interessant Opgave for en ung, begavet Skuespillerinde. Rollen havde paa Christiania Theater en heldig Fremstillerinde i Fru Juell, der spillede baade med Livlighed og Følelse, og hun havde en dygtig Medspiller i Wolf som Ægtemanden Sartorys. Ubetinget Lykke gjorde Stykket imidlertid ikke, og ved den første Opførelse blandede der sig endel Hyssen i Bifaldet. Heller ikke den offentlige Kritik var fornøiet. «Aftenbladet» misbilligede Valget, og «Dagbladet» gik endog saavidt, at det fandt, at Stykket laa udenfor Kritikens Omraade, der blot kunde nedlægge Protest mod Opførelsen af den Slags Stykker. Det blev derfor heller ikke den Clou, Theatret vistnok havde gjort Regning paa, og dette forsøgte da med et Arbeide i stik modsat Smagsretning ved at bringe J. L. Heibergs romantiske Komædie «Syvsoverdag» (fra 1840), der heller ikke tidligere var gaaet over vor Scene, til Opførelse. Det gaves med et efter Datidens Fordringer vakkert Udstyr, men Publikum synes dog at have havt endnu vanskeligere for at goutere den eiendommelige Blanding af Hverdagsliv og middelalderlig Romantik, som dette Stykke byder paa, end den moderne franske Komædies Realisme; det maatte henlægges efter 7 Opførelser og har heller ikke senere været gjenoptaget paa Repertoiret. I denne Sæson opførtes for første Gang den originale Vaudeville «Hos Kapteinen», der fremkom anonymt, men havde den i 1876 afdøde Literat *Thomas Thoresen* til Forfatter. Denne lille, fordringsløse dramatiske Bagatel gjorde megen Lykke, og holdt sig fornemmelig ved Johs. Bruns fortrinlige Udførelse af den gamle Kaptein Stolpe paa Repertoiret lige til Midten af Ottiaarene. Det har ialt oplevet 70 Opførelser. Meget Bifald vakte ogsaa en anden Vaudeville, «Paa Bygden», af samme Forfatter, uden at den dog viste sig i Besiddelse af saa megen Levedygtighed som den førstnævnte. Endnu et Originalarbeide bragte denne Sæson i Michael Bruns efter franske Kilder sammenarbejdede Skuespil, «Marie Antoinette», en i Scribes Maner sammenlavet Skildring af Livet ved det franske Hof før Revolutionens Udbrud, og hvori den famøse Halsbaandshistorie spiller Hovedrollen. Stykket var uden noget-somhelst literært Værd, men det havde dog nydt den Ære i 1868 at blive opført paa Kjøbenhavns kgl. Theater, og det fik da ogsaa en gunstigere Modtagelse end dets Forgjænger, «Gjøngehøvdingen»,

omend det kun opnaaede 5 Opførelser. Da det paa Sæsonens sidste Forestillingsaften gaves til Benefice for Forfatteren, blev denne, efter nogen Meningskamp blandt Publikum, fremkaldt, uden dog at efterkomme Opfordringen, hvorimod Regissøren traadte frem og takkede paa Forfatterens Vegne, idet han samtidig oplyste om, at «den artistiske Direktør aldrig betraadte den aabne Scene». Af andre Nyheder bragte Sæsonen Frits Holsts fireakts Lystspil «En sand Demokrat», et temmelig tarveligt Produkt, og F. Hodells Farce «Familien Trögelin», i en lokaliseret Bearbejdelse med Titelen «Familien Hanefos», samt Hostrups «Tordenveir», og af ældre Stykker bl. a. «Hærmændene paa Helgeland», «Henrik og Pernille», «Broncehesten» og «Den sorte Domino».

I Sæsonen debuterede Frk. *Svendsen* (senere Fru Sperati), som Frk. Lundberg i «Intrigerne», og Frk. *Evensen* som Petrea i «Debatten i Politivennen». De forlod imidlertid Scenen efter nogle Sæsoner, hvad der ogsaa var Tilfældet med Frk. *Malthe*, der havde debuteret Aaret i Forveien.

Theatrets Styrelse havde imidlertid gjort et Skridt for, om muligt, at faa rettet paa de ugunstige Forhold, hvorunder Theatret virkede, ved allerede i Marts 1871 at indlede Underhandlinger med Bjørnson om en Gjenforening af de to Theatre, saaledes at Bjørnson skulde overtage den artistiske Ledelse med Brun som Sceneinstruktør eller Overregissør. Da Rygtet herom kom ud blandt Publikum, undlod da heller ikke Bjørnsons Modstandere paany at lade høre fra sig. I «Morgenbladet» for 14. Marts er en Indsender ude og advarer Theatret paa det alvorligste mod atter at indlade sig med Bjørnson, da et saadant Arrangement kun vilde blive til dets Skade. Derimod synes «Morgenbladet» selv nu at ville indtage en anden Stilling til Sagen end tidligere. Det ledsager nemlig Inseratet med nogle Redaktionsbemærkninger, hvori det udtaler, at «Meningerne neppe var meget delte, om Ønskeligheden af, at Bjørnson fik Andel i Styrelsen af Theatret, da han for et Par Aar siden meldte sig dertil; det var om Betingelserne, man var uenig, og det var paa Hr. Bjørnsons anmasende Holdning og store Fordringer til Magt og Myndighed, at Sagen den Gang gik istykker». «Hr. Bjørnson har nu» — heder det videre — «slaaet betydeligt af, han forlanger hverken Kreditiv eller Sniploge, og vil arbeide sammen med Hr. Brun, og vi skjønner ikke, at der nu bør reises Hindringer mod, at han tiltræder Styrelsen efter hans, saavidt vi har erfaret, rimelige Tilbud og

loyale Fremgangsmaade. En Sammensmeltning af begge Theatre bør for alle Parter Skyld snarest muligt søges istandbragt, og den har uden Tvivl bedst Udsigt til at lykkes under Hr. Bjørnsøns Auspicer.» Underhandlingerne ledede imidlertid heller ikke nu til noget Resultat. Ifølge en Redegjørelse fra Bjørnsøn i «Aftenbladet» gik Repræsentantskabets Tilbud ud paa en Sammenslutning i September Maaned s. A., hvad han ikke fandt at kunne gaa ind paa, da der i saa Fald ikke vilde foreligge noget oparbejdet Repertoire at begynde med, og uden at han fulgte med, vilde det norske Theaters Personale neppe indlade sig paa nogen Sammenslutning.

En saadan kom da heller ikke denne Gang istand, men Christiania Theater havde dog imidlertid afsluttet fornyet Engagement med Skuespiller Isachsen, som forlod det norske Theater ved Sæsonens Udgang 1871.

Af Aarsberetningen fremgaar det, at der i den forløbne Sæson var givet 160 Forestillinger, hvortil var solgt 56127 Billetter eller gennemsnitlig 351 pr. Forestilling til en samlet Indtægt af 19665 Spd. 35 Skill. (ca. 123 Spd. for hver Forestilling). Den samlede Indtægt udgjorde 21505 Spd. 98 Skill. mod 28895 Spd. 81 Skill. i forrige Sæson, og Regnskabet udviste en Underballance af 2608 Spd. 37 Skill.

Sæsonen havde saaledes i pekuniær Henseende ikke været gunstig, og under 17. Juni havde Repræsentantskabet tilstillet Christiania Sparebank en Skrivelse, hvori det gjorde opmærksom paa, at Theatrets Direktion havde underrettet Repræsentantskabet om, at den med de forhaandenværende Midler og den bestaaende Ordning ikke saa sig istand til at holde Theatret oppe, og at en af Repræsentantskabet til Sagens Forberedelse nedsat Komité havde afgivet Indstilling gaaende ud paa, at Theatrets Bo som Konkursbo blev at overgive til Skifterettens Behandling. Efter en af Theatrets Kasserer afgiven Oversigt udgjorde dets Gjæld i det hele 36000 Spd., og der var ingen Udsigt til, at Theatret ved egne Kræfter skulde kunne arbejde sig ud af denne i Forhold til dets Aktiva enorme Gjæld og endnu mindre til, at der i den nærmeste Fremtid ved dets Virksomhed vilde kunne tilveiebringes

fornødne Midler til at afgjøre de mest paatrængende Gjældsposter og tillige bestride de løbende Udgifter. En Henvendelse til Publikum, saaledes som tidligere var skeet, med Opfordring til at støtte Theatret, troede man under de nuværende Omstændigheder hverken at kunne eller burde bringe i Anvendelse, og Repræsentantskabet fandt derfor, at der ikke var andet at gøre end at følge Komitéens Indstilling, medmindre Theatret ved Overenskomst med sine Kreditorer maatte kunne opnaa en Reduktion af Gjælden, hvad der kunde give rimeligere Udsigter til en fortsat Virksomhed. For at gjøre et Forsøg i denne Retning havde man troet at burde henvende sig til Sparebanken som Panthaver i Theatrets faste Eiendom for en Sum af ca. 18340 Spd., der langt oversteg, hvad der ved Realisation kunde ventes udbragt, da der foran Sparebankens Tilgodehavende stod som Pantegjæld i Bygningen 15000 Spd., idet man haabede, at Banken vilde gjøre alt for, at et Interessentskab, der havde bestaaet i 34 Aar og søgt at beskytte og fremme den dramatiske Kunst, ikke skulde opløses. Men selv om Banken med sædvanlig Liberalitet vilde være villig til paa ovenanførte Maade at bevare Theatret, saa var dog Sagen ikke dermed afgjort, idet det tillige trængte en kontant Sum af 5 à 6000 Spd. for at kunne fortsætte sin Virksomhed. Kunde imidlertid den paatænkte Ordning komme istand, vilde man være betænkt paa at faa Beløbet tilveiebragt ved Tilskud af Christiania Indvaanere, dog ikke som Gave, men ved Udstedelse af Preference-aktier*) med Prioritet næst efter Pantefordringerne eller i modsat Fald ved Laan mod Afbetaling, naar Theatrets Indtægter igjen begyndte at flyde. Vilde Sparebanken indgaa paa den foreslaaede Reduktion, vilde Theatret søge Akkord med sine øvrige Kreditorer, i modsat Fald henstillede Repræsentantskabet til Sparebanken, om denne selv vilde begjære Konkursbehandlingen, eller om Repræsentantskabet for en Generalforsamling skulde foreslaa Begjær om saadan, «da Theatret utvivlsomt var i det Tilfælde, som omhandlede i Konkurslovens § 1, nemlig at det ikke saa sig istand til at fyldestgjøre sine Gjældsforpligtelser». Spørgsmaalet blev da, om Sparebanken, forat dette Resultat kunde undgaaes, og for at bevare Theatret som Kunstanstalt for Byen, vilde renoncere paa sit Tilgodehavende hos Theatret.

*) Nogen Tid i Forveien havde en af Byens Aviser berettet, at der ved en offentlig Auktion var bleven solgt en Aktie i Christiania Theater, lydende paa 400 Spd. for — 1 Spd.

I Anledning af dette Andragende fattede Sparebankens Forstanderskab under 25. Juli 1871 med 14 mod 13 Stemmer saadan Beslutning: «Under Betingelse af, at Christiania Theater erholder et Bidrag ved privat Subskription eller paa anden Maade af mindst 3000 Spd., bevilger Sparebanken 2500 Spd. til Betaling af forfalden Brandkontingent af Theaterbygningen samt frafalder Renter til 1. Juli 1872 af dens Gjældsfordring til Theatret».

Repræsentantskabet udsendte derefter under 5. August 1871 en Indbydelse til privat Subskription af 3000 Spd. I denne Indbydelse heder det: «Ligesom den Liberalitet, hvormed Sparebanken atter vil understøtte Theatret, maa paaskjønnes, saaledes tør det efter det Passerede gjøre sig Haab om, at Sparebanken ogsaa i Fremtiden vil benytte den Raadighed, den har over samtlige Theatrets Aktiva, til at bevare det som hidtil for Christiania Indvaanere, og at den ikke vil lade Theatret gaa over i Spekulanter Hænder. Naar der under saadanne Omstændigheder appelleres til Indvaanernes Interesse for den sceniske Kunst og for at bevare det Institut, der til Fremme og Udvikling af denne Kunst i mere end en Menneskealder har været opretholdt og understøttet ved fælles Bestræbelser, haaber man ogsaa at kunne paaregne Imødekommen, saa meget mere som det Offer, der nu fordres, efterat Sparebanken er gaaet foran med et saa stort Bidrag, ikke kan kaldes betydeligt i Forhold til de pekuniære Kræfter, som Christiania By indeslutter».

Der gjøres derhos opmærksom paa, at Bidragene kun vil blive anvendte til Betaling af skyldige Renter af Pantefordringer, og af hvad Theatret skylder Personalet for dets tilgodehavende Sommergager. Disse Udredsler ansees nemlig som en Betingelse for den fortsatte Virksomhed, «idet de løbende Lønninger maa betales til dem, gennem hvem Indtægten tilveiebringes, og Personalet ikke kan være bundet ved sine Kontrakter, medmindre saadan Betaling præsteres».

Som rimeligt var, blev denne Repræsentantskabets Beslutning Gjenstand for Diskussion i Aviserne. «Morgenbladet» for 12. August bemærker saaledes bl. a., at naar Repræsentantskabet havde været inde paa den Tanke som eneste Udvei, at udlevere Theatret til Skifterettens Behandling som Konkursbo for derefter at danne et nyt Theaterinteressentskab til Indkjøb af Bygningen og Inventar, saa var den første Betænkelighed, som her frembød sig, den, at der til et nyt Interessentskab vilde udfordres en meget betyde-

ligere Kapital end den, der nu var Spørgsmaal om, og den anden Indvending var, at det betydelige Pensionsfond var knyttet til det nuværende Theaters Skuespillerpersonale og saaledes — ialfald saalænge nogen var igjen af dettes Medlemmer — dette Personales Eien- dom. Dernæst vilde det vel ogsaa hos mange være en Betragtning, der vilde øve sin Indflydelse, at man ingen Sikkerhed vilde have for, hvilke Interesser og Retninger der kunde komme til at gjøre sig gjældende under et nyt Interessentskab. Det nuværende fortjente den Anerkjendelse, efter Evne og saavidt Forholdene havde tilladt det, i det væsentlige at have arbeidet med den dramatiske Kunsts Tarv for Øie. Bladet tvivler forøvrigt ikke paa, at der i Christiania herskede Enstemmighed om Ønskeligheden for ikke at sige Nødvendigheden af at opretholde et Theater, der kunde varetage den dramatiske Kunsts Interesser, saaledes at Byen ikke skulde synke ned til at være afhængig af omreisende Skuespillertrupper eller private Entreprenørers Spekulationer, og det antager, at dette Hensyn heller ikke denne Gang vil blive sat tilside, naar det først bringes paa det rene, at det Bidrag, som kræves, ikke vil blive bortkastet, men skikket til at opnaa Øiemedet.

«Aftenbladet» var derimod ikke fuldt saa optimistisk i sit Syn paa Sagen. I sit Numer for 15. August udtaler det som sin Formening, at Theatrets Stilling neppe kunde ansees for at være bleven synderlig bedre ved Sparebankens Tilbud, samtidig med at Udsigterne for den kommende Sæson i økonomisk Henseende neppe var mere glimrende end tidligere. Den Konkurrence, som det norske Theater skabte, vedvarede jo fremdeles, og Theatrets egen indre Ordning, antikveret, regelløs og vilkaarlig som den i mange Stykker var,borgede ikke nu mere end før, for at Vanskeligheder vilde blive lettere overvundne nu end før. Bladet finder under disse Omstændigheder liden Opfordring til at anbefale den af Repræsentantskabet udstedte Subskription og mener, at Theatrets fortvivlede økonomiske Stilling ligesaa lidt som det til Theatret knyttede Personales Vilkaar, de artistiske og administrative Forhold ved Theatret ikke mindre end Publikums naturlige og forklarlige Lunkenhed under den nuværende Splittelse af de sceniske Kræfter, at kortsagt alle Interesser og alle Hensyn forenede sig om Ønskeligheden og Nødvendigheden af, at Generalforsamlingen vilde optage Spørgsmaalet om Christiania Theaters Fremtid i dets hele Udstrækning samt forlange Oplysninger og fatte Beslutninger,

svarende til Sagens Betydning og betryggende for en længere Fremtid end blot en enkel Sæson.

Det viste sig ogsaa, at Subskriptionsindbydelsen mødte liden Interesse hos Publikum; paa de to udlagte Lister var der indtil den 15. August paa den ene kun tegnet 181 Spd. og paa den anden ikke en Skilling.

Paa den 16. samme Maaned talrigere end sædvanligt besøgte Generalforsamling opstod der da ogsaa en livlig Debat om Udsigterne for Theatrets Fremtid, idet nogle af Aktionærerne ansaa det for tvivlsomt, om Theatrets Virksomhed kunde og burde besluttet fortsat, saalænge Udfaldet af den aabnede Subskription endnu ikke var kjendt, medens andre mente, at der vilde være større Tab og Risiko ved uden videre at standse hele Anstaltens Drift. Efter en hel Times Debat om denne Theatrets usikre økonomiske Stilling, vedtoges endelig følgende af Repræsentanten J. Aall fremsatte Forslag: «Generalforsamlingen bemyndiger Direktionen til midlertidig at fortsætte Theatrets Virksomhed, indtil det viser sig, om den af Sparebanken i Forstanderskabsbeslutningen opstillede Betingelse bliver opfyldt».

Paa Foranledning erklærede Ingeniørkaptein Heyerdahl og Stadskonduktør Bull, at de ikke ønskede at gjenvælges som Direktører. Da Theatrets hele Fremtid stillede sig uvis, og Generalforsamlingen ikke var forberedt paa noget Direktionsvalg, besluttedes dette enstemmig overdraget til Repræsentantskabet, idet den tidligere Direktion erklærede sig villig til at fungere, indtil den nye var valgt.

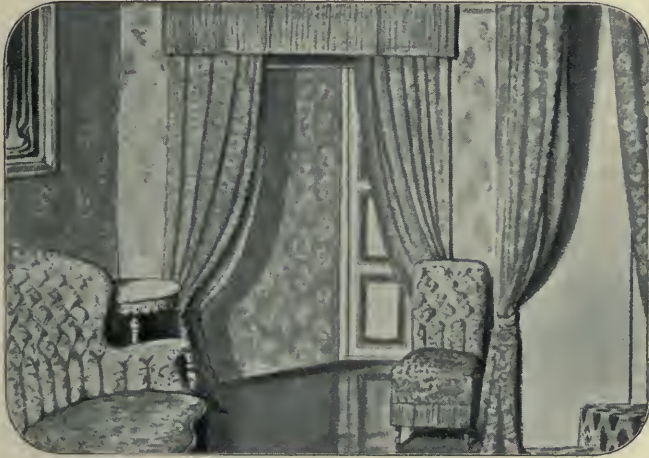
Den artistiske Direktør havde imidlertid benyttet sit Otium i Theaterferien til Udarbeidelse af nogle Artikler, som han derefter publicerede i «Morgenbladet», og hvori han søgte at redegjøre for og paavise de efter hans Formening sande Aarsager til Theatrets nuværende Tilstand. Han havde gennemgaaet dets Forhandlingsprotokoller, Kopibøger og Korrespondancer — hvad han gjør opmærksom paa ikke havde været noget behageligt Arbeide — for ret at kunne finde Grunden til den enerverede Tilstand, hvori Theatret under sin hele Existens fra 1837 af havde befundet sig. «Christiania Theater er» — siger han — «indrettet efter en storartet Maalestok; man ser tydelig, at det kgl. Theater i Kjøbenhavn har tjent som Forbillede, og dettes Reglement, som nu for mange Aar siden er omarbeidet og modificeret, staar endnu her som et latterligt Spøgelse fra en

forsvunden Tid.» Paa denne dets yderst upraktiske Administration lægger Brun Skylden for Theatrets mislige Stilling og mener, at denne ogsaa i pekuniær Henseende kunde have været en ganske anden, om det fra først af var blevet organiseret og bestyret paa en fornuftig og tidssvarende Maade. Her, «ved en Institution, hvor det gjælder, at Tid er Penge, og først og fremst at fatte en Beslutning og samtidig at sætte den i Værk», havde der hersket et tidsspildende Omsvøb gennem Korrespondance mellem Direktion og Repræsentantskab, der som oftest havde staaet imod hinanden i Anskuelser og Meninger. Theatret var selv kun 34 Aar gammelt, men dets Institutioner var hundredeaarige. Theatrets Direktioner havde vistnok altid bestaaet af anseede og hæderlige Mænd, men de havde dog neppe kunnet gjøre Fordring paa at have bragt med sig nogen synderlig Indsigt i et Theaters Styrelse og fratraadte i Almindelighed sin Stilling, inden de havde faaet Tid til at sætte sig ind i samme. Dette deres Ubekjendskab havde ogsaa bevirket, at de gav sig enkelte af Personalet i Vold, hvad der igjen havde bevirket Intriger og Chikanerier blandt Personalet. Forøvrigt ser ikke Brun med saa særdeles mistrøstige Blikke paa Theatrets Fremtid. Han gjør opmærksom paa, at dets forhaandenværende Gjæld kun udgjør 34600 Spd. og det er efter hans Mening ingen Gjæld, der skulde tvinge til Konkurs. Han føler sig overbevist om, at enhver driftig Entreprenør med Fornøielse vilde erlægge 5 Procent Renter af denne Kapital og noget til i Leie, naar Theatret blev overdraget ham til Entrepriise.

At Brun, som Theatrets Embedsmand, anstillede Kritik over dets Styrelsesform og dets Direktører kunde vistnok kaldes mindre hensynsfuldt eller passende, og det har vel heller neppe bidraget til at bringe hans synkende Aktier til at stige; men han turde dog alligevel her have peget paa et svagt Punkt i Theatrets Tilværelse, som i Aarens Løb kan have været medvirkende til dets jævnlig ugunstige Vilkaar.

I sit Numer for 15. September kommer «Aftenbladet» tilbage til Theatrets nuværende mislige Stilling, og raader paa det indstændigste til en Sammenslutning af de to Theatre, og Tilveiebringelse af en Ordning, der igjen kunde samle Kræfterne og vække Sympathien for Theatret hos Almenheden. Den lange Kamp havde lidt efter lidt reist saa voldsomme Lidenskaber og trængt saamange underordnede Hensyn i Forgrunden, at man havde glemt, at den fornemste Garanti for Hævdelsen af Theatrets

ationale Opgave var, næsteften at der virkedes med norske Kunstnere, at det styredes med sikker Forstaaelse af den Folke-eiendommelighed, som her skulde komme til kunstnerisk Udfoldelse. En saadan Ordning kunde ske ved, at man, som man tidligere havde havt, fik en Styrelse, som «uden det artistiske Mellemlid» havde Smag nok, til at man vilde føle sig sikret mod Misbrug af Scenens Kræfter, og med en Kjærlighed til vor hjemlige Kunst, som kunde fjerne al Frygt for, at de nationale Hensyn skulde krænkes, og med saadanne Egenskaber forøvrigt, at Kunstnerne

Forværelset til Kongelogen i Christiania Theater.

vilde føle sig visse paa at møde en upartisk og human Behandling, samtidig med at de blev styrede med en fast Haand. Og det var neppe sandsynligt, at en saadan Styrelse ikke skulde være at finde, naar man vilde gjøre alvorlige Skridt i den Retning.

Et Skridt, som det her antydede, tog ogsaa Theatret i den nærmestfølgende Fremtid, uden at det dog ved dette Arrangement lykkedes at tilveiebringe en gunstigere økonomisk Stilling eller at oparbejde et høiere kunstnerisk Niveau.

Michael Bruns Fratræden. De to Sceners Gjenforening.
«Interregnet». Ludvig Josephsons Engagement. Oppositionen mod samme
Demonstrationerne i Theatret ved hans Tiltrædelse.

I Paavente af, at Theatret ogsaa denne Gang skulde kunne reddes ud af sine værste økonomiske Vanskeligheder, tog Sæsonen 1871—72 sin Begyndelse den 3. September med Opførelse af Scribes enakts Komædie «Qvækeren og Danserinden» og Donizettis Opera «Regimentets Datter», hvori H. Brun udførte Tonios og Fru Wolf Marias Parti. Som den første Nyhed gaves den 5. September Molières Komædie «De lærde Damer», hvis Skildring af den falske literære Dannelse hos Forfatterens Samtid ikke formaaede at vække nogen Interesse hos et Publikum, der havde vanskeligt for at nyde det rammende i dens Satire, medens heller ikke den Udførelse, Theatret evnede at give den klassiske Komædie, var synderlig skikket til at hævde den en Plads paa Repertoiret. Den henlagdes efter 6 Forestillinger. En toakts Farce, «En extravagant Kone», af den danske Forfatter Frits Holst, hørte til det kjøbenhavnske Sekondtheaterrepertoire, hvoraf man allerede havde havt tilstrækkelige Prøver, og en fireakts Komædie af Roderich Benedix, «Concerten», hvori der satiriseres over det musikalske Dilettanteri, kunde heller ikke siges at være nogen mere værdifuld Forøgelse af Repertoiret. For Personalets Vedkommende led Theatret i denne Sæson et Tab, ved at Frk. Moe opsagde sit Engagement, medens det til Gjengjæld i Frk. *Thora Neelsen* (senere Fru Hansson), født 1850 i Christiania, der debuterede den 17. November 1871 som Regisse i «Svend Dyrings Hus», fik en Skuespillerinde,

som senere uafbrudt var knyttet til Theatret, hvor hun dels i det romantiske Drama, dels og fornemmelig i den moderne Samfundskomedie, (Zicka i «Dora», Claire i «Fabrikanten», Fru Bernick i «Samfundets Støtter», Birgit Rømer i «Geografi og Kjærlighed» og Oldemor i «Leonarda»), ved sit intelligente Spil indtog en Plads blandt dets mest anvendte Kræfter. Af tidligere opførte Stykker gjenoptoges «De Unges Forbund» med en af Omstændighederne tvungen forandret Rollebesætning (Selma — Fru Juell; Fjeldboe — Asmundsen; Lundestad — Juell), der ikke var til dets Fordel, «Don Cæsar de Bazan» og «Den hjemkomne Nabob».

I et Repræsentantskabsmøde den 30. November indberettede de tre Repræsentanter (Andresen, Graah og Holst) som havde paataget sig ved direkte Henvendelse til Christiania Indvaanere at søge tilveiebragt det Beløb, hvoraf Sparebankens Bevilgning var betinget, at de havde fuldbragt sit Hverv, og meddelte, at det tegnede Bidrag beløb sig til 3005 Spd.*) De gjorde derhos opmærksom paa, at de havde formaaet Theatrets Kreditorer — Pantekreditorerne undtagne — til at eftergive Krav paa Theatret til en samlet Sum af 1499 Spd. Der foretoges derefter Valg paa ny Direktion, hvortil valgtes Oberstløjtnant *Broch*, Kaptein *Bang* og Bureauchef *Heiberg*, hvilke allerede den følgende Dag overtog Theatrets Styrelse.

Klagerne over den mangelfulde artistiske Ledelse vedblev imidlertid jævnlig at komme til orde i Pressen, og endelig gik det da op for Styrelsen, at der maatte gjøres et alvorligt Skridt til en Forandring i det bestaaende, og at man først og fremst maatte se til at faa Brun i jernet. Den nye Direktion, som man synes at have ment besad de Egenskaber, «Aftenbladet» i den foran citerede Artikel havde anseet som ønskelige, for at Sympathien hos Almenheden atter kunde vækkes for Theatret, lod ogsaa til at dele det nævnte Blads Anskuelse, at man *ved at sætte det artistiske Mellemlid ud af Betragtning*, om muligt kunde faa en Ende paa de langvarige Tvistigheder angaaende Theatrets Ledelse og tilveiebragt en ialfald foreløbig tilfredsstillende Ordning af de kunstneriske Forhold. Til den Ende henvendte Direktionen sig til Literat *Hartvig Lassen* (født i Bergen 1824, død 1897) med Anmodning om at overtage en Stilling som æsthetisk Konsulent

*) Bidragene varierede med Undtagelse af enkelte store Beløb paa 100 og 50 Spd. fra 25 Spd. lige ned til 12 Skill.

og Censor ved Theatret, der med Repræsentantskabets Approbation skulde træde i Kraft fra Nytaar 1872. Lassen havde, efterat han i 1842 var bleven Student, i 1850 begyndt sin literære Virksomhed i Christiania som Theater- og Literaturanmelder i «Krydseren» og «Christiania-Posten» og senere helt ofret sig for det literære og æsthetiske Studium. Han besad en fint udviklet kritisk Smag, men ligesom han neppe var i Besiddelse af særlige dramaturgiske Kundskaber, saaledes havde han endnu mindre noget praktisk Kjendskab til det sceniske Styre, hvorfor det ogsaa var Meningen, at Skuespiller Isachsen skulde stilles ham

Hartvig Lassen.

ved Siden som Sceneinstruktør. Samtidig søgte ogsaa Direktionen at gjenoprette det Tab, Theatret havde lidt ved det i 1870 indtraadte Schisma inden Personalet, idet den tilbød Hr. og Fru *Gundersen*, Frk. *Parelius* og *Henrik Klausen* Engagement fra 1. Januar 1872.

Forsaavidt man med disse reorganisierende Bestræbelser for Øie havde gjort Regning paa, at Brun skulde ville fratræde sin Stilling, endnu inden hans Kontrakt var udløben, blev man heller ikke skuffet. Da Lassen havde erklæret sig villig til at overtage den ham tilbudte Stilling, foreslog Brun for Direktionen enten et Samarbejde

mellem ham og Lassen for den tilbagestaaende Del af Sæsonen, eller ogsaa at han (Brun) strax fratraadte, mod at Theatret opfyldte sine Forpligtelser til ham, indtil hans Engagements Udgang. Paa sin Skrivelse herom erholdt han imidlertid den Besked, at der ikke kunde være Tale om længere at beholde ham ved Theatret, da hans Vedbliven i hvilkensomhelst Stilling ved samme vilde umuliggjøre et fornyet Engagement af de Kunstnere, med hvilke Direktionen strax havde ladet sig det være magtpaaliggende at træde i Underhandlinger.

Theatret havde saaledes omsider Udsigt til at blive befriet for den artistiske Direktør, der saa længe havde forvoldt det Ubehageligheder, men nu indtraf det kuriøse Tilfælde, at Brun

pludselig syntes at skulle blive en for Theatret uundværlig Person. Det blev nu fremholdt, at der i dette Hastværk for at faa ham fjernet, laa en ubillig Undervurderen af hans Evner. Han besad da ialfald et praktisk Kjendskab — hed det — til Theatervæsenet, som hverken hans Efterfølger eller den nye Direktion havde havt Anledning til at vinde, og hvis Savn turde blive føleligt nok, hvor godt end de høiere æsthetiske Hensyn for Eftertiden maatte blive varetagne, hvorfor man burde se til at beholde ham i en underordnet Stilling ved Theatret. Hvori denne Stilling egentlig skulde bestaa, paa pegtes dog ikke nærmere, og det var vel ogsaa tvivlsomt, om Brun, hvis en saadan Post var bleven ham tilbudt, vilde have modtaget samme. Mere konsekvent viste en Indsender sig i «Morgenbladet», der bestemt udtalte sig mod Bruns Reengagement, som vilde være saa meget urimeligere, som de tilbagevendende Kunstnere jo netop i sin Tid havde forladt Christiania Theater paa Grund af Bruns Regimente og vel neppe vilde føle sig synderlig tilfredse med, at dette paany indførtes, om end under en anden Form. To Mænd — mener Indsenderen — *Brun* og *Bjørnson*, maa for Øieblikket absolut være udelukkede fra at komme i Betragtning, den første af den paa pegede Grund og den sidste, fordi en Flerhed af de frivillig ydede Bidrag var givne under Forudsætning af, at Theatrets fremtidige Virksomhed ikke maatte foregaa under hans Ledelse.

Hvis man imidlertid havde haabet, at Theatret skulde gaa en ny Æra imøde under den nye Styrelsesform, saa gik dette Haab ikke i Opfyldelse. Publikum og Presse var og blev misfornøiede med Theaterledelsen. Klager begyndte snart paany at komme tilorde i Aviserne, og det ikke blot fra det Parti, der fremdeles holdt paa det Bjørnsonske Styre som Theatrets eneste Redning.

De Anker, der havde været fremførte mod Bruns Ledelse: Repertoires Svaghed og dets rent tilfældige Sammensætning, hvori ingen fast Plan til en passende Repræsentation af de forskjellige Skuespilarter eller af inden- og udenlandske Forfattere havde været at spore, og hvori der var bleven optaget en altfor stor Mængde af ældre, tildels fra nyt af besatte Stykker, samt de paatagelige Mangler ved Udstyr og Iscenesætning — disse samme Anker blev ogsaa rettede mod den nye Styrelse. Theatret var jo desuden nu blevet saa meget heldigere situeret end tidligere, ved det fyldigere Personale, der var stillet til dets Raadighed,

efterat Sammenslutningen af de to Scener omsider havde fundet Sted i Begyndelsen af Marts Maaned 1872, og hvorved det, foruden de ældre Kunstnere, der havde forladt det i 1870, ogsaa fik endel unge lovende Sujetter, hvoriblandt *Henrik Klausen* og hans Søster, Frk. *Elisabeth Klausen*, samt *Hjalmar Hammer*. Klausen, som under Bjørnsons Instruktion havde udviklet sit medfødte Talent, kom ogsaa snart til at indtage en Plads blandt Theatrets mest anvendte og yndede Kunstnere. Ved sin Begavelses Smidighed og Alsidighed fik han et temmelig udstrakt Virkefelt — undertiden endog ud over de for hans Talent naturligt afstukne Grændser — men det er dog især inden Lystspillet og Farcen han har skabt en Række ved Maske, Diktion og udvortes Karakteristik fortrinlige Figurer, som Gerard i «Gamle Minder», Gibson i «Bibliothekaren» og Dorn i «Vore Koner», samtidig med at han, fornemmelig i vort nationale Repertoire, fik Anledning til at vise sin Evne for en dybere Karakteropfatning i Roller som Lundestad i «De Unges Forbund», Styver i «Kjærlighedens Komædie» og Morten Kiil i «En Folkefiende». Ved Siden heraf har han spillet Titelrollen i »Tartuffe» og Harpagon i «Den Gjærrige», Bisp Nikolas i «Kongsemnerne» og Shylock i «Kjøbmanden i Venedig», hvorhos han kreerede Titelrollen i «Peer Gynt» ved dettes første Opførelse. Ogsaa Frk. Klausen var en begavet og sympathetisk Skuespillerinde, men hendes Virksomhed ved Theatret, som hun allerede forlod i 1878, blev for kort til, at hendes Talent kunde naa en rigere Udfoldelse. Den 6. Marts gaves den første Forestilling af de gjenforenede Kræfter. Den bestod af Shakespeares «Othello», der under Bjørnsons Ledelse havde været opført paa Theatret i Møllergaden med Gundersen i Titelrollen, Fru Gundersen som Desdemona og Isachsen som Jago, af hvilke fornemmelig den førstnævnte havde vundet Anerkjendelse ved sin for al ydre theatralsk Effekt befriede, paa et dyberegaende psykologisk Studium baseret Gjengivelse af Mohrens Rolle. Foruden «Othello» fik Theatret i Arv fra den norske Scene Goethes «Faust», hvori Gundersen spillede Faust, Isachsen Mefistofeles og Fru Gundersen Gretchen. Ogsaa i dette Stykke sporedes Bjørnsons kyndige Veiledning, og fornemmelig var Fru Gundersens Spil i 5. Akt (Fængselsscenen) af gribende tragisk Virkning. Den 10. April gaves for første Gang Bjørnsons historiske Skuespil «Sigurd Jorsalfar». Dette Stykke, som efter Digterens egen Udtalelse nærmest skulde være at betragte som et «Folkestykke», inde-

holdende Scener af Sagaen, løftede ind i en stærk, men ikke for svær Ramme», vakte mere Interesse ved Karaktertegningens Klarhed og Sprogets Kraft, end ved selve Handlingen, der i Grunden blot er en, om end med megen scenisk Virkning foretaget Bearbejdelse af et Par Kapitler af Sigurd Jorsalfars og hans Broder Eysteins Saga, hvori Digteren ikke kan siges at have gjort sig synderlig personlig gjældende i Behandlingen. Men Stykkets dramatiske Effekt, fornemmelig i enkelte stærkt bevægede Scener, der yderligere forhøiedes ved den af Edvard Grieg til Stykket skrevne Musik, undlod ikke at fængsle Publikum, der modtog det med meget Bifald. Udførelsen var ogsaa særdeles vellykket; alle Hovedroller, de to Kongsbrødre, af hvilke Sigurd spillede af Reimers og Eystein af Gundersen, Borghild, der med Stemning og Følelse gaves af Fru Gundersen, og Otar Birting, der udførtes af Fru Juell, var i gode Hænder. Et andet anonymt Originalarbejde, Enaktsstykket «En Skilsmisse», der tildels syntes noget paavirket af «De Nygifte», fik ligeledes en gunstig Modtagelse uden dog at opnaa mere end 4 Opførelser. Den 5. Mai havde Thèatret atter en original Nyhed at byde Publikum i L. Dietrichsons treakts Skuespil, «En Arbejder», der skildrer den Kamp, Lokomotivets Opfinder, Georg Stephenson, maatte gennemgaa, for at opnaa Forstaaelse af sin store Opfindelse, og hvori det i Stoffet liggende Motiv til en effektfuld Handling var benyttet med megen Kunstforstand. Stykket, i hvilket Gundersen spillede Hovedpersonen, blev modtaget med Bifald og har (til 1877) ialt været opført 16 Gange. Af Repriser bragte den anden Halvdel af Sæsonen bl. a. Holbergs «Abracadabra», der ikke havde været opført siden det i 1828 gaves paa det Strømbergske Theater, Hauchs «Æren tabt og vunden», Overskous «Østergade og Vestergade», Hertz' «Sparekassen» og Hostrups «Gjenboerne» og sluttede med en Première, Opførelsen af Sardous fireakts Komædie, «En Familie paa Moden» (La famille Benoiton) i Erik Bøghs Bearbejdelse. Dette Samfundsbillede fra det andet Keiserdømmes Tid, hvis Materialisme og Nydelsessyge er Gjenstand for Stykkets Satire, havde jo ikke længer nogen egentlig Aktualitet, men besad dog saamange af en god Komædies Egenskaber, at det med den heldige Udførelse, som blev det tildel, kunde forsvare sin Plads paa Repertoiret, hvorfra det imidlertid forsvandt efter 7 Forestillinger.

Den 13. December 1871 debuterede *Albert Bøgh* som Georges Bernard i «En Brud ved Erobring». Han forblev kun kort Tid

ved Christiania Theater, som han allerede forlod ved Udgangen af Sæsonen.

Skjønt der neppe var nogen berettiget Grund til at klage over Repertoiret, finder dog en Indsender i «Morgenbladet», at Theatret, hvad Repertoiret angik, havde konkurreret med Sekond-theatrene istedetfor at løse sin rette Opgave som Landets eneste nationale Normaltheater. Han klager over de faa Nyheder, som efter Styrelsens eget Initiativ var komne frem i Sæsonen, da de originale Nyheder jo maatte siges at være faldne den i Hænderne. Han mener ogsaa, at der maatte kunne gøres berettiget Anke over de i Personalet foretagne Forandringer, idet man havde givet Slip paa Asmundsen og Kone, der havde været ansatte ved Theatret siden Sæsonens Begyndelse, samt Juell og Fru Sperati. Heller ikke denne Bebreidelse mod Direktionen kunde imidlertid siges at have nogen Berettigelse; efter Tilgangen af den norske Scenes Personale havde Theatret neppe synderlig Brug for de nævnte Sujetter.

I den forløbne Sæson var ifølge Aarsberetningen givet 161 Forestillinger, hvoraf 1 som Forfatterhonorar til Bjørnson for «Sigurd Jorsalfar». Der var solgt 70120 Billetter eller ca. 436 pr. Forestilling, med en Gjennemsnitsindtægt af 153 Spd. 60 Skill. for hver Forestillingsaften. Theatrets samlede Indtægt havde været 31930 Spd. 29½ Skill., medens Udgifterne beløb sig til 26421 Spd. 34½ Skill. Som Gjæster i Sæsonen havde den danske Skuespiller Mantzius optraadt 7 Gange og spillet Krans i «Eventyr gaa Fodreisen», v. Buddinge i «Gjenboerne» og Golz i «Østergade og Vestergade», samt den svenske Koncertsangerinde Frk. Zedritz 4 Gange. Foruden de 2500 Spd. fra Sparebanken var der indkommet ved Subskription i det hele 3009 Spd. 89 Skill. og ved Eftergivelse af Gjæld 4517 Spd. Som nye Medlemmer i Repræsentantskabet indvalgte Doktor P. Winge og Advokat A. V. Heiberg, hvorhos den forrige Direktion gjenvalgte.

I Juli Maaned optraadte et svensk Operaselskab, bestaaende af Herrerne *Dahlgren*, *Arlberg* og *Willman* samt Fru *Willman* og Frk. *Söhrling*, der opførte Operaerne «La Traviata», «Don Pasquale», «Regimentets Datter» og Ivar Hallstrøms «Mjølnavargen».

Da Theatret efter Sommerferien paany begyndte sine Forestillinger den 1. September 1872, havde dets Indre undergaaet den Forandring, at der var bleven 2 Indgange til Parketterne, saa at de 3 Døre, der tidligere førte fra Vestibulen, nu kun blev for Løgeradernes og Parterrets Publikum. Forøvrigt tog ikke Sæsonen sin Begyndelse under synderlig gunstige Omstændigheder, forsaa vidt som Theatret havde at konkurrere med den svenske Theaterdirektør Åhmans Selskab, der nu, ligesom Aaret i Forveien, gav godt besøgte Forestillinger paa Klingenbergs Theater, og den svenske Theaterdirektør Hafgrens norsk-svensk-danske Selskab, der spillede paa Theatret i Møllergaden. Aabningsforestillingen gaves imidlertid for udsolgt Hus, men dens Program skulde ikke være skikket til at vække Haab om en Forbedring af Repertoiret. Contessas enakts Lystspil «Jeg er min Broder», som første Gang var givet i 1831, var fra en forældet Smagsperiode, medens Nyheden, Erik Bøghs toakts Farce «Ikke rigtig klog», var under al Kritik slet, hentet fra det mest lavtliggende Sekondtheaterrepertoire, og et andet dansk Stykke, Vaudevillen «Landliv» (af W. Faber), der i November kom paa Repertoiret, var et ubetydeligt Arbeide. Af større Interesse var derimod Sardous politisk-satiriske, mod det hule og opstyltede Oppositionsmageri rettede Komædie «Rabagas». Stykket, der tildels minder noget om «De Unges Forbund», og som i Frankrige havde vakt en usædvanlig Opsigt, væsentlig fordi man i Titelfiguren havde troet at gjenkjende Gambetta, var oversat og bearbejdet af Hartvig Lassen, som havde benyttet Anledningen til at faa anbragt endel Replikker med Allusioner til vore egne politiske Forhold, hvad der ogsaa bevirkede, at der ved dets første Opførelse den 8. November efter Teppets Fald lod sig høre en Pibe, som dog ikke formaaede at fremkalde yderligere Demonstrationer. Nogen større Livskraft viste det sig ikke i Besiddelse af, det henlagdes efter 6 Opførelser, hvortil vistnok for en Del bidrog, at Titelrollen aldeles ikke passede for Joh.s Brun, der her ikke var fin og smidig nok, hvorimod den kvindelige Hovedrolle, Amerikanerinden Mrs. Blount, havde en fortræffelig Fremstillende i Fru Wolf.

Af ældre Stykker gjenoptoges i den første Halvdel af Sæsonen bl. a. Molières «Den Gjærrige» med Klausen som Harpagon, en Rolle, hvori han fik Anledning til at vise, at han under et tidligere Ophold i Paris ikke uden Fordel havde studeret franske Mønstre, samt «Jeppe paa Bjerget» og «Skikkelige Folk». Det eneste

Originalarbeide i samme Tidsrum var Proverbet «Thevand og Kjærlighed» af Pseudonymet Bernhard Jul, der blev modtaget med Hyssen.

For om muligt at rette paa den økonomiske Misère sluttede Theatret i November en Overenskomst med Drammens Theater om, at Christiania Theaters Personale skulde give Forestillinger i Drammen 1 Gang om Ugen, foreløbig 6 Prøveforestillinger. Personalet skulde selve Spilleaftenerne med Extratog føres tilbage til Christiania, hvor det nu regelmæssig spillede Søndag, Mandag, Onsdag og Fredag. Herfor skulde Drammen betale til Skuespiller- og Orkesterpersonalet, der ogsaa fulgte med, 160 Spd. og til Christiania Theater 35 Spd.; af hvad der oversteg 195 Spd. pr. Spilleaften, skulde Drammens Theater have 35 Spd., og Resten deles lige mellem begge Theatre.

Dette Arrangement bidrog ikke synderlig til at forbedre den økonomiske Status, og Direktionen synes nu at have indseet, at den nuværende Ledelse — uden det artistiske Mellemlid — neppe i Længden vilde være gennemførlig. Hartvig Lassen, som vistnok havde gjort en personlig Opoffelse, da han overtog sin lidet taknemmelige Post, har formentlig ogsaa raadet til, at man burde se sig om efter en erfaren Mand, til hvem man kunde betro det egentlige artistiske Styre. I «Morgenbladet» for 3. December 1872 faar Publikum i en Artikel undertegnet «K. A. W.-H.» et Nys om, at der er noget i Gjære angaaende en Forandring i Theatrets kunstneriske Styrelse. Indsenderen mener, at det neppe er i Valget af Repertoire, Grunden til den forhaandenværende Misère maa søges, men i Mangelen paa Instruktion eller i det Hele taget af en Leder, som med Erfaringens og den virkelige Kyndigheds uafviselige Autoritet kunde skjøtte hele det indre Stel. Men da nu denne Mand ikke kunde findes herhjemme, hvorfor da ikke søge Hjælpen udenfra? Og det vilde antagelig netop nu kunne lade sig gjøre at faa en aldeles fortrinlig Instruktør, der i længere Tid havde været Leder af Stockholms første Theater, og som kunde virke ved Siden af Hartvig Lassen. «Rygtet vil ogsaa vide» — heder det — «at der i enkelte Kredse under visse ikke indtrufne Eventualiteter skal have været Tale om at henvende sig netop til denne Mand». Her nævntes intet Navn, men det varede ikke længe, før Publikum vidste Besked om, at Theatret efter først at have henvendt sig til en norskfødt dansk Leder, nu agtede at søge Hjælpen fra Sverige og hidkalde *Ludvig Josephson* som artistisk Direktør. For de fleste herhjemme var denne Mand dengang fuldstændig

ukjendt, og der spurgtes derfor med Rette om, hvilke æsthetiske og dramaturgiske Kvalifikationer han besad for, uanseet sin Nationalitet, at kunne ansees skikket til at overtage Ledelsen af den norske Nationalscene.

Ludvig Josephson, der var født i Stockholm 1832,*) kom i en ung Alder som Lærling i Bonniers Boglade. Bonnier skaffede ham senere Plads hos sin Pariserkommissionær, og i November 1851 kom Josephson 19 Aar gammel til Paris. Her fik han, der allerede fra Barnearene havde været levende interesseret for Theatret, rig Anledning til at studere Theatrene, og det var ogsaa dem, der væsentlig sysselsatte hans Interesse. Fra Paris reiste han til London, Leipzig og Dresden, og efter et Aars Ophold paa sidstnævnte Sted kom han atter hjem og fik paany Plads hos Bonnier. I 1855 oprettede han en egen Boghandel, men Forretningen opførte allerede i 1857, og nu fulgte Josephson sin stadige Lyst til Scenen, idet han tog Ansættelse hos Edv. Stjernström paa «Mindre Teatern», medens han samtidig begyndte at arbejde for Theatrene som Forfatter og Oversætter. Senere fik han, efterat have debuteret som Jago i «Othello», Engagement ved den kgl. Scene, hvor han spillede først under Torsslovs og senere under Bournonvilles Ledelse, og ved den sidstes Afgang som Theatrets artistiske Direktør fik Josephson Ansættelse som første Regissør. Som saadan virkede han i 3 Aar, medens han i sine Ferier jævnlig, dels for Studiers Skyld, foretog Reiser i Udlandet. Fra det kgl. Theater afgik han i 1867 og oprettede nu sammen med Dekorationsmaleren Fritz Ahlgrensson et Theaterselskab, der spillede paa «Mindre Teatern». Dette Theaterforetagende maatte imidlertid snart standse sin Virksomhed, og Josephson levede derefter i Stockholm som Forfatter. Under sin Virksomhed ved det kgl. Theater havde han erhvervet sig et

Ludvig Josephson.

*) Død i Stockholm 1899.

Navn som scenisk Intendant, og det forholdt sig ogsaa rigtigt, at Bjørnson i Foraaret 1871, da en paatænkt Gjenforening af de to Theatre under hans Ledelse som Direktør havde været paa Bane, havde indledet en Korrespondance med Josephson angaaende et eventuelt Engagement som Intendant under Bjørnson og derunder udtalt sig meget anerkjendende om Josephsons Kapacitet.

Nu var imidlertid Forholdet ikke ganske det samme, og der kunde vistnok efter de indhøstede Erfaringer næres en begrundet Uvilje mod, at Theatret nu paany vilde hidkalde en Fremmed til at træde i Spidsen for dets artistiske Ledelse. Josephsons Dygtighed som Arrangør blev ikke bestridt, men hvad man frygtede for, var, at han som *Instruktør*, ukjendt med vort Sprog og med vor Nationalitet i den Forstand, som her var Tale om, lettelig vilde ledes til at paatrykke vor Scenekunst et Præg af den svenske, der ialfald endnu den Gang i mange Henseender var forskjellig fra vor, og herimod fandt man at der burde reises en alvorlig Indsigelse.

Avisfeiden mellem de to Partier holdtes da ogsaa gaaende en Tid, men Theatrets Styrelse lod Kombattanterne strides og sendte en af Direktørerne, Bureauchef Heiberg, til Stockholm for at konferere mundtlig med Josephson i Sagens Anledning. Efter denne Underhandling og, efter hvad Josephson selv beretter,^{*)} en vidtløftig Brevvexling blev Resultatet en Kontrakt, ifølge hvilken han fra 1. Marts 1873 skulde overtage Posten som artistisk Direktør ved Christiania Theater, hvor Lassen fremdeles skulde indehave sin Stilling som æsthetisk Konsulent, foreslaa Repertoirevalget og ved Indstuderingen af Stykkerne yde den Bistand, som tiltrængtes i sproglig Henseende.

Imidlertid fortsatte Theatret i Paavente af den nye Direktørs Ankomst fremdeles sin Virksomhed under det gamle Regime. Januar bragte et dansk treakts Lystspil «De hvide Roser», et ubetydeligt Ungdomsarbejde af W. Bloch og N. Bøgh, der opnaaede 3 Opførelser, og et norsk treakts Skuespil, «Moder og Søn» af A. Munch, der kun drev det til 2, da dette flau og sentimentale Familiedrama med sine schablonmæssige, efter en forældet Recept lavede Figurer umulig kunde vække nogen Interesse ved Siden af den energiske og livsfriske norske Dramadigtning, der nu var fremblomstret. Derimod slog et fransk treakts Lystspil, «Fætter Jacques»,

^{*)} L. Josephson: «Ett och annat om Henrik Ibsen och Kristiania Theater». Stockholm 1898.

hvori Abelsted spillede Titelrollen, en fra Australien hjemkommen elskværdig Vagabond, bedre an og har ialt været spillet 19 Gange Af ældre Stykker gjenoptoges bl.a. «Sigurd Jorsalfar», «Et Vintereventyr» og «Axel og Valborg».

Den 7. Februar 1873 ankom Josephson til Christiania, hvor han tiltraadte sin Virksomhed den 18. samme Maaned. Han fik ingen blid Modtagelse. I Løbet af de 14 Dage siden hans Ankomst var det rygtedes, at han vilde blive modtaget med en Pibekoncert af det Parti, der i Pressen havde kjæmpet mod hans Ansættelse, og som, efter hvad Josephson selv ialfald mente, var direkte eller indirekte inspireret af Bjørnson, der forøvrigt selv var fraværende fra Byen. Demonstranterne, som fornemmelig bestod af Studenter, hvoraf de fleste og deriblandt Lederne tilhørte den saakaldte «Mandagsforening», en dengang eksisterende literær-venstrepolitisk Klub i Christiania, havde valgt den 17. Februar, da «Et Vintereventyr» opførtes som Abonnementsforestilling, til at sætte Demonstrationen iværk paa, maaske i den Tro, at Josephson — hvad der imidlertid ikke var Tilfældet — med denne Forestilling gjorde sin Entrée ved Theatret. Da Forestillingen var en Abonnementsforestilling, var der kun faa Pladse at erholde i 1. og 2. Parket, hvorfor Komplotnets Deltagere havde maattet tage Plads i de to øverste Logerader og Parterret, hvor der var anbragt omtrent 150 Personer, idet dog nogle faa ogsaa var placerede i 1. Parket. Hovedanføreren — efter hvad Josephson beretter, en Søn af Storthingspræsident Sverdrup — havde Plads i 2. Parket, iført Selskabsdragt med hvidt Halstørklæde og hvide Handsker. Strax efterat Teppet var gaaet op for første Akt, begyndte Pibningen, ledsaget af Raabene: «*Ned med Direktionen! Væk med Udlændingen!*» medens Parketpublikumet paa sin Side demonstrerede med livlige Haandklap. Teppet gik ned, men Spektaklerne vedblev, og Regissøren, Bucher, traadte, som Josephson selv fortæller i sin foran nævnte Brochure, «*faslikt illa klädd*» i græsk-arkadisk Dragt, med ikke ganske rene kjødfarvede Trikots og den falmede Toga noncholant kastet over den trikotklædte Arm frem til Rampen under ret komiske Buk, der aldeles ikke passede til Kostymet, og bad i Direktionens Navn om Stilhed til at fortsætte Forestillingen. Pibningen blev imidlertid ved, og Regissøren viste sig paany, denne Gang for at underrette Publikum om, at Politiets Bistand var tilkaldt. Forestillingen gik nu uforstyrret sin Gang, men ved dens Slutning begyndte Pibningen paany, indtil Gongongen lød, hvor-

efter de fleste Pibere standsede; kun nogle af de aller ivrigste vedblev, indtil de af Politiet betydedes, at det nu fik være nok. Udenfor Theatret havde der imidlertid samlet sig en stor Menneskemasse, som dog skiltes ad i Stilhed, efterat nogle Arrestationer havde fundet Sted. Da Josephson, som endnu næsten var ganske ukjendt for Publikum, fra Theatret passerede gennem Mængden, hørte han en Person ytre: «Se, der gaar Josephson selv!» Hans Person blev dog ikke antastet, men da han kom til sit Hjem i Victoria Hotel, blev han — fortæller han — slagen af Rædsel ved at opdage, at hele Gaden udenfor Hotellet var fuld pakket af Mennesker. Det kunde ikke falde ham andet ind, end at det enten var hans Venner, der vilde give ham en Sere-nade, eller hans Modstandere, der vilde forulempe hans Person, og bedrøvet og grublende vandrede han halve Natten omkring i Byens Gader, indtil hans Misforstaaelse ved hans Hjemkomst blev opklaret af Hotellets Vært, der fortalte ham, at Byens Arrest laa ligeoverfor Hotellet, og at Menneskemassens Sammenstimlen havde gjældt de arresterede Demonstranter og ikke Josephsons Person. «Midt imod mig» — slutter Josephson sin Beretning om den bevægede Aften — «sad altsaa mine Fiender under Laas og Lukke, og det glædede mig».

Umiddelbart ovenpaa disse Spektakler maa det unægtelig have lydt noget komisk, naar der ved en to Dage senere given Forestilling, som overvares af Kongen og Dronningen, i den Forestillingen ledsagende Prolog, gjentagne Gange udtaltes om Christiania Theater: «*Her er et fredet Sted!*»

Theatret under Josephsons Ledelse. Operaforetagendet. Repertoiret.
Ildbranden i Theatret den 15. Januar 1877. Operaens Ophør og Josephsons
Fratræden.

Det første Stykke, som gik over Scenen under Josephsons Instruktion og Regie, var Bjørnsons «Marie Stuart i Skotland», der opførtes den 5. Marts 1873. Det havde ikke været paa Repertoiret, siden det som Nyhed var bleven spillet under Forfatterens egen Ledelse. Valget af dette Stykke — en norsk Forfatters og tilmed Bjørnsons Arbeide — var et klogt Træk fra Josephsons Side, da det røbede baade Hensynsfuldhed mod hans Modstander og Agtelse for det norske Repertoire, paa samme Tid som det vistnok var hans Mening netop ved dette Stykkes Iscenesættelse og Ensemble at ville vise, hvad han formaaede at yde, i Modsætning til hvad der i saa Henseende var præsteret af den Mand, hvem det fiendtlige Parti stillede op som eneberettiget til den Stilling, Josephson nu indehavde. Stykket gaves da selvfølgelig i nyt Scenearrangement og tildels med forandret Rollebesætning. I denne havde Josephson, som endnu intet nøiere Kjendskab havde til Personalet og de enkelte Kunstneres særlige Felt, foretaget en høist uheldig Ombesætning ved at give Darnleys Rolle, der tidligere var spillet af Gundersen, til Klausen, udenfor hvis kunstneriske Omraade den fuldstændig laa. Naar Rollen skulde gaa over fra den tidligere Indehaver, som vistnok nu kunde siges ikke at passe længere for den, til en yngre Kunstner, saa burde den ubetingent have været givet til Hammer, hvem den ogsaa senere blev tildelt. Fore-

stillingen gaves naturligvis for udsolgt Hus, og naar Josephson fortæller, at den blev en storartet Sukces, kan han forsaavidt have Ret — men naar han tillige beretter, at en lignende Sukces havde Stykket ikke engang havt ved sin første Opførelse, og vil gjøre gjældende, at det fremfor alt nu var den nye Indstudering, der vakte Bifald, saa er denne Paastand ikke ubetinget rigtig, hvad der ogsaa fremgaar af Avisernes Anmeldelser af Forestillingen.

«Morgenbladet», der strax stillede sig meget velvilligt ligeoverfor Josephson, mener vistnok, at det ikke var vanskeligt at se, at en dygtig og kyndig Haand havde grebet ind i Stykkets Udførelse, og røbede sig ikke alene i den ydre Virkning, men ogsaa i en sand kunstnerisk Harmoni. «Der var ikke en af de spillende Personer, ligefra Fru Gundersen til den Statist, der frem sagde Borgerens Replikker i 3. Akts 3. Scene, uden at man i Spillet kunde spore Virkningen af en kyndig Instruktion, og der var neppe noget, der virkede forstyrrende paa Indtrykket». Bladet finder, at Klausens Darnley var godt opfattet, og at Selmer, der ogsaa var ny i sin Rolle, spillede Rizzio paa en overraskende heldig Maade. «Aftenbladet» er derimod af den Formening, at det vilde være forhastet at udtale nogen Dom om Josephsons Dygtighed efter denne ene Prøve, dels fordi Titelrollens Gjen-givelse, til hvilken Hovedinteressen knyttede sig, ikke var ny paa vor Scene, og dels fordi Besættelsen af enkelte af de øvrige Roller syntes saa stridende mod vedkommeude Skuespilleres naturlige Evner, at det neppe vilde være lykkedes selv den dygtigste Instruktør at lade disse Roller ske Fyldest. «Imidlertid» — heder det videre — «sporedes der ikke blot i det ydre Udstyr, der var meget smukt, men ogsaa i Samspillet den ledende Aand, der havde været virksom ved Indstuderingen, og over det sidste hvilede der en velgjørende Ro og Sikkerhed, der i længere Tid har været savnet ved vor Scene, men som i Aften vistnok ved Skuespillernes og Instruktørens forenede Bestræbelser gav Indtrykket af, at der havde været arbeidet med Alvor.»

«Aftenposten» og «Intelligentsedlerne» fremholder begge den uheldige Besættelse af Darnleys Rolle og udtaler sig i det Hele taget i en reserveret Tone. Det vilde ganske vist været uretfærdigt ved denne Leilighed ikke at have villet anerkjende Josephsons Fortjeneste af baade den smukke Iscenesættelse og det gode Ensemble, men ligesaa vist var det, at for de enkelte Rollers Vedkommende fik de, hvis Indehavere fremdeles

Skuespillernes Foyer i Christiania Theater

spillede paa den Bjørnsonske Instruktion — Fru Gundersen som Maria, Isachsen som Lethington, Nielsen som Knox og H. Brun som Ruthwen — den ubetinget dygtigstee Udførelse, og havde ogsaa den største Andel i det heldige Ensemble.

Derefter fulgte som Nyhed Augiers treakts Komædie «La ceinture dorée», oversat af H. Lassen under Titelen «Rigdom og Rygte», et baade for Handlingens og Karaktertegningens Vedkommende svagt Arbeide, der henlagdes efter 3 Opførelser. I dette Stykke havde Klausen paany faaet sig tildelt en Elskerrolle, og «Aftenbladet» haaber, at baade Theatrets Styrelse og Publikum efter disse to Experimenter maa være blevne overbeviste om, at det ikke er i Elskerfaget, at denne Skuespiller med Held kan benyttes. Derefter fulgte Adams treakts Operette «Den Døve» — et tarveligt Produkt — og Carit Etlars enakts Drama «Naar Solen gaar ned», der heller ikke var noget fremragende Arbeide. Derimod sluttede Sæsonen med en Nyhed af større Værd, nemlig Shakespeares «De muntre Koner i Windsor», som i en af Hartvig Lassen foretaget Bearbejdelse for Scenen opførtes første Gang den 14. Mai. Vistnok hører dette den engelske Digters eneste Lystspil, hvortil han har taget Stoffet fra sin egen Samtid, ikke til hans betydeligste Værker, men det vakte dog Interesse, om end Udførelsen for enkelte Rollers Vedkommende kunde have været bedre, særlig for Falstaffs, af hvilken Johs. Brun ikke havde formaaet at skabe en Figur, der stod i Høide med den, han i sin Tid havde skabt i «Kong Henrik den Fjerde». Af ældre Stykker, der gjenoptoges, kan nævnes «Adrienne Lecouvreur» med Fru Gundersen i Titelrollen, «Elverhøi» og «Kjærlighed uden Strømper», hvilket sidste gaves den 26. Marts 1873 som Festforestilling i Anledning af Hundredeaarsdagen for Stykkets første Opførelse i Kjøbenhavn, i Forening med en Prolog af Hartvig Lassen og et af Josephson arrangeret Tableau, forestillende Wessels Apotheose.

Sæsonen havde 3 Debutantinder, Frk. *Baade* som Fru Blanchet i «Valeur & Compagnie», Frk. *Nielsen* som Helen i «Slægtningerne» og Frk. *Rasmussen* som Agnete i «Elverhøi», men ingen af dem blev af nogen Betydning for Theatret, ved hvilket desuden *Otto Schibsted*, som en Tidlang havde været knyttet til det Hafgrenske Selskab, der gav Forestillinger paa Møllergadens Theater, var bleven engageret fra Marts Maaned af.

Inden Sæsonens Udløb blotstillede Josephson sig for et — denne Gang fuldt berettiget — Angreb, rettet mod ham som

Leder af den norske Scene, thi i Virkeligheden gjaldt dog Angrebet ham, om det end gaves en anden Adresse. I April Maaned optraadte Frk. Moe som Gjæst paa Christiania Theater i nogle af sine tidligere Roller. Hun havde efter sin Afgang fra Theatret i Oktober 1871 havt Engagement ved Stockholms Opera og overraskede nu ved sin første Optræden den 19. April 1873 som Angela i «Den sorte Domino» Publikum med at synge Partiet — paa svensk. Frk. Moe havde vistnok under sit Ophold i Stockholm været nødt til at udføre saavel dette som sine øvrige Partier i det svenske Sprog, men hvad specielt Angelas Parti angik, saa havde hun i sin Tid baade indstuderet det paa norsk og mange Gange tidligere udført samme paa Christiania Theater. Den Taktløshed, som saaledes ved denne Leilighed vistes Publikum baade fra Sangerindens og Theaterdirektionens Side, undgik da heller ikke Paatale i Pressen. I sit Referat af Forestillingen bemærkede «Intelligentssedlernes» Anmelder, at «Frk. Moe's Optræden fulgtes af det livligste Bifald fra det talrige Publikum, hvis Begeistring for den norskfødte Kunstnerinde ikke lod til at lide noget Skaar ved det beklagelige i, at hun syntes allerede at have glemt sit Modersmaal», og «Aftenbladet's» Anmelder udtalte som sin Formening, at hvis Enthusiasmen var noget kjøligere end den Begeistringens Hyldest, hvortil Frk. Moe synes at have været vant paa den svenske Hovedstadsscene, saa skyldtes dette udelukkende vort Publikums Forbløffelse over at høre Frk. Moe denationaliseret efter en eneste Sæsons Fravær fra Hjemmet. «Ganske bortseet» — heder det videre — «fra det æsthetisk forkvaklede i at udføre Angelas Sangparti paa svensk, medens Dialogen gaves paa et Sprog, der ikke vilde blive anerkjendt som smukt og korrekt hverken af Nordmænd eller Svensker, er det en Utilbørlighed af Direktionen at tillade dette. En af vore Kolleger i Pressen har allerede samme Aften paataalt dette, og vi tror i Publikums Navn at burde slutte os til en Protest mod, hvad der ingen Berettigelse og Undskyldning har, og som ikke vilde blive taalt noget andet Sted og mindst i selve Stockholm». Ogsaa «Morgenbladet» fandt at burde nedlægge en Protest, idet det samtidig gjorde opmærksom paa, at Theaterdirektionen havde formaaet Frk. Moe til at foredrage de Partier, hvori hun fremdeles skulde optræde (i «Klosterengen» og «Martha»), paa sit Modersmaal. Derimod tog «Aftenposten» Frk. Moe ivrigt i Forsvar, hvad der ledede til en Polemik mellem dette Blads og «Intelligentssedlernes» Theateranmelder,

om hvorvidt Frk. Moe var at betragte som «en norsk eller en svensk Sangerinde».

Hermed skulde man have troet denne Affære afsluttet, men den fik imidlertid et Efterspil, og ogsaa ved denne Leilighed var «Nachspielet det artigste». Under Forhandlingen i den svenske Rigsdags andet Kammer den 16. Mai 1873 om Afsendelse af en Deputation til de forestaaende Kroningshøitideligheder i Norge fremholdt nemlig Rigsdagsmand A. Gumælius den Modtagelse, Josephson og Frk. Moe havde faaet i Christiania, den første, fordi han var en Svenske og den sidste, fordi hun havde sunget paa svensk, som en Fornærmelse mod Sverige. Skjønt Tanken syntes at maatte ligge saa fjernt som muligt, havde dog i den paagaende Strid om Josephsons Engagement en Indsender i «Aftenposten» fraraadet enhver Demonstration mod ham af Frygt for, at man i Sverige skulde betragte det som Tegn paa Animositet mod Svenskerne i Almindelighed. Bjørnstjerne Bjørnson rykkede nu sine miskjendte Landsmænd til Undsætning og sendte et Brev til det svenske «Aftonbladet», hvori han søgte at redegjøre for Situationen. Efter at have oplyst om, at Frk. Moe tidligere havde sunget Angelas Parti 14 Gange paa norsk, bemærker han angaaende Oppositionen mod Josephson, at denne ikke var bleven angreben, fordi han var svensk, men «fordi, at vor eneste nationale Scene nu skal styres af en Mand, som ikke kan vort Sprog og ikke kjender vore nationale Eiendommeligheder, dem en Scene fremfor nogen anden skal gjengive. Man maa huske» — fortsætter han — «at vor norske Scene endnu ikke er en Menneskealder gammel, at den endnu har danske Skuespillere ved Siden af sig, endnu i Sprog og Opfatning er dansk paavirket; thi længere er vi endnu ikke komne. Under disse Omstændigheder tiltrænges der en kraftig norsk Ledning. En ikke norsk Ledning kan kun opskyde Arbeidet, hvis den er passiv, og forkvale det, hvis den er aktiv. Thi Dekorationer, Dragter, Scenearrangement osv. er nødvendige Bisager, men bestandig kun Bisager mod hver enkelt Skuespillers Udvikling, Aand over Spillet, Varme i den samtlige kunstneriske Opfatning — og dette kan Hr. Josephson overhovedet neppe give, og kan det aldeles ikke som Leder af en norsk begyndende, i alt ubefæstet Scene».

Josephson fandt nu paa sin Side at burde bruge de Vaaben, som stod til hans Raadighed, og tilstillede «Aftonbladet» de Skriverelser, han i sin Tid havde modtaget fra Bjørnson med Opfordring

til at fæste sig ved Christiania Theater. Dette var nu i Grunden en ikke helt ud ærlig Taktik fra Josephsons Side, thi i disse Skrivelser var Bjørnson gaaet ud fra, at Josephsons Virksomhed skulde være knyttet til hans (Bjørnsons) som den øverste og egentlige artistiske Leder af Theatret, og Udtalelserne var ikke baserede paa den Forudsætning, som nu var indtruffet, at Josephson skulde være Eneleder af den norske Scene.

I sin forannævnte Brochure fortæller Josephson forøvrigt, at han efter Opførelsen af «Maria Stuart i Skotland» aflagde en Visit hos Bjørnson, som imidlertid faldt meget ubehagelig ud. Bjørnson forklarede, at der under de nuværende Omstændigheder ikke kunde være Tale om noget venskabeligt Forhold mellem dem og forsvarede Demonstranterne, hvis Pibning efter hans Mening var at betragte som Ekkoet af den saarede Patriotisme, og at Josephsons Ledelse vilde være til meget mere Skade end Gavn for den norske sceniske Kunsts Udvikling. «Naturligvis» — fortsætter Josephson — «fik jeg under mit lange Ophold i Christiania gennem Bjørnsons Aandsfrænder inden Kritiken ved alle Tilfælde mere end nok Bevis for, at mange af den svenske Fremmedes Modstandere delte den samme Mening som Bjørnson».

Heri kan han for endel have Ret, men paa den anden Side havde han ogsaa Anledning til at gjøre den Erfaring, at hans fremragende Evner som Sceneleder, hans Energi og utrættelige Arbeidsiver i Forening med den Interesse, han lagde for Dagen for den norske dramatiske Digtning, hvoraf han bragte flere større Arbejder for første Gang paa Scenen, forskaffede ham Agtelse og Anerkjendelse hos mange af dem, som fra først af principmæssig havde fundet at burde protestere mod hans Ansættelse. Forøvrigt udtaler Josephson som sin Overbevisning, at den Strid, som paa-gik, og som blev Gjenstand for megen Opmærksomhed i hele Skandinavien, kun bidrog til at befæste hans Popularitet saavel blandt Publikum som hos Theatrets Artister, hvortil ogsaa efter hans Formening meget bidrog den store Tilfredshed med Christiania Theaters Forestillinger, som Dr. *Georg Brandes*, der paa denne Tid tilfældigvis besøgte Christiania, havde udtalt.

Et vægtigt Bevis paa sine nærmeste Foresattes Tilfredshed modtog han ved Sæsonens Slutning i følgende Skrivelse fra Theatrets Direktion:

«At Direktionen Dags Dato som en Anerkjendelse af den Dygtighed og Nidkærhed, hvormed De har varetaget Theatrets Interesser, har

besluttet at forhøje Deres Gage fra 1. Juli førstkomende med 250 Spd. aarlig, hvorefter denne altsaa vil blive aarlig 1000 Spd., samt derhos tilstaaet Dem et Gratiale stort 62½ Spd., der svarer til en lignende Lønsforhøjelse for Maanederne Marts, April og Mai d. A., meddeles Dem herved.

Lars Broch.

Edv. Heiberg.

Albert Bang.»

For et Theater, der stadig kjæmpede med økonomisk Misère, kunde det jo vistnok siges at være en noget overdreven Generøsitet allerede eftrer et Fjerdingaars Forløb at forhøje den stipulerede Gage. Men det forblev imidlertid ikke med denne Forhøjelse; Josephsons Gage øgedes bestandig, saa at han tilsidst oppebar 8000 Kroner om Aaret. For sine Fortjenester af Christiania Theater er Josephson saaledes bleven bedre betalt end nogen anden af dets artistiske Direktører.

Ifølge Theatrets Aarsberetning var der i Sæsonen ved 163 Forestillinger indbragt ved Salg af Billetter (og Plakater) 28079 Spd. 118 Skill. Til Forestillingerne var solgt 77721 Billetter eller i Gjennemsnit ca. 477 til hver Forestilling med en Gjennemsnitsindtægt af 172 Spd. 32 Skill. pr. Spilleaften. Theatrets samlede Indtægt udgjorde 31238 Spd. 102 Skill. og Udgifterne 30702 Spd. 3 Skill., hvoraf 1202 Spd. 34 Skill. til Gratialer og Honorarer til fremmede Kunstnere (Pianisten Neupert, Jahnkes Kvartet, Frk. Moe og den danske kgl. Kammersanger Simonsen) og 438 Spd. 54 Skill. til Forfatter- og Oversættelseshonorarer.

Direktionen og de 4 Repræsentanter, der efter Tur skulde udtræde, gjenvalgtes.

Theatret aabnedes igjen efter Sommerferien den 1. September 1873. Fra dette Tidspunkt af begyndte egentlig Josephsons selvstændige Virksomhed; thi for det Tidsrum af den forrige Sæson, hvori han havde ledet Theatret, havde Repertoiret allerede tidligere været planlagt, om han end i dette af og til havde foretaget endel Forandringer i den tidligere Rollebesætning, hvad der

forøvrigt synes at tyde hen paa, at Josephson, der jo skulde have Hartvig Lassen ved sin Side som en Slags veiledende Bistand, temmelig snart er begyndt at gjøre sig selvstændig gjældende. Valget af Repertoiret blev vistnok for Fremtiden væsentlig overladt til Josephson — Bestemmelsen af Repertoiret og Besættelsen af Rollerne burde jo ogsaa være hos en og samme styrende — og Lassen har neppe længere grebet synderlig selvstændig ind, medens han dog fremdeles vedblev dels at oversætte Stykker fra nyt af og dels at korrigere Sproget i ældre Oversættelser.*) Hvad der først og fremst vil være mærkbart med Hensyn til Valget af Repertoire er, at den danske Literatur, som i Michael Bruns Tid havde saa stort Raaderum, nu successivt forsvinder, idet Josephson holder sig mere til den europæiske Literatur i dens Helhed, om han end ikke kan frikjendes for en vis Tilbøielighed til at følge efter Stockholms Theatre, ligesom Brun i sin Tid efter Kjøbenhavns. Men hvad man fremfor alt snart maatte faa Øinene opladte for, var den usædvanlige Flid og Iver, hvormed der nu arbejdedes. Ligesom Josephson selv var en til det yderste pligtopfyldende Mand, saa forlangte han ogsaa, at Theatrets Kunstnere skulde vise den samme Iver, som han selv lagde for Dagen. Det lykkedes ham ogsaa paany at vække Publikums Interesse for Theatret tillive, ikke mindst ved det Operaforetagende, han satte iværk, om dette end senere viste sig at være anlagt efter en for vore daværende Forhold for stor Maalestok.

Sæsonen 1873—74 aabnedes med Henr. Ibsens «Kongs-emnerne», der senest havde været opført i 1870. Ogsaa i dette Stykke havde Josephson foretaget nogle Forandringer i den tidligere Rollebesætning, hvorfor han maatte høre ilde, skjønt de vistnok kunde forsvares. Foruden nogle Ombesættninger i Stykkets Biroller — Margrethes Rolle var saaledes gaaet over til Fru Juell fra Fru Gundersen, der nu spillede Fru Ragnhild — var Hertug Skule, der tidligere var spillet af Wolf, som forøvrigt allerede nu led af det Hofteonde, der nogle Aar senere medførte hans Død, overgaaet til Reimers og Bisp Nikolas, hvad der fornemmelig vakte Mishag, frtaget Nielsen og givet til Klausen,

*) I 1873 udkom der et anonymt Flyveskrift med den lange Titel: «Hartvig Lassen og Theateret og Theateret og Hartvig Lassen — dette sørgelige Forbund til indbyrdes Skade og Fordærv!» hvori Forfatteren bebrejder Lassen, at han har paataget sig en Stilling, han ikke er voxen, og hvorved han hemmer Theatrets nationale Udvikling og holder Kunsten nede.

som allerede strax — omend ikke til sin ubetingede Fordel — synes at have vundet Josephsons særlige Gunst ved sin Virkelyst og sin Lærenemhed. Begge Roller havde hørt til de tidligere Indehaveres bedste; men selv om det maatte indrømmes, at ingen af deres Stedfortrædere helt fyldte samme, saa var der dog ialfald ved denne Ombesætning opnaaet, at samtlige Stykkets Roller med Undtagelse af Ivar Boddess, der nu var givet til Nielsen, spilledes af norske Kunstnere — en Unitet, der jo ingenlunde burde over-sees. Forøvrigt gik Stykket, der var sat særdeles smukt i Scene, med et godt Ensemble, «omend» — som «Aftenbladet» bemærker — «enkelte af Bipersonerne faldt ind med en Replik paa et Sprog og med en Røst, som dræbte al Illusion og vakte Latter paa de mest fortvivlede Punkter.» Denne Bemærkning var berettiget, og noget lignende hændte ikke saa sjældent i de Stykker, der krævede et stort Antal medvirkende Personer, thi det kan ikke nægtes, at Josephsons Mangel paa Lydhørhed for vort Tale-sprog undertiden kunde forlede ham til i Biroller at bruge Stastister, hvis Sprog var alt andet end velklingende i et kultiveret Øre.

Sæsonens første Nyhed var Labiches treakts Komædie «Jeg», et temmelig ubetydeligt Stykke med en stærkt moraliserende Tendens og en svag, ofte utilstrækkelig motiveret Handling. Større Værd havde derimod den næste Nyhed, Edmond Gondinets fireakts Skuespil «Christiane». Det var et baade interessant og talentfuldt Arbeide, med en mere poetisk Farve end sædvanligt i de moderne franske Ægteskabsdramaer, og hvis to Hovedroller, Hertugen af Najac, som efter mange Aars Fravær atter møder sin Datter Christiane, der er Frugten af en ulovlig Elskovsforbindelse — og den unge Pige, som ingen Anelse har om, at Greven er hendes Fader, spilledes meget fortjenstfuldt af Gundersen og Fru Juell. Men den egentlige Clou i Sæsonens første Halvdel var Schillers Tragedie «Johanne d'Arc, Pigen af Orleans», som opførtes første Gang den 17. Oktober. I dette Stykke, om hvilket det med Føie er blevet bemærket, at det virker mere operamæssigt end sandt dramatisk i sine sceniske Effekter, havde Josephson faaet en rig Anledning til at virke ved Udstyr og Optog. Hvad Opsætningen angaar, var den vistnok den mest gennemført stilfulde, der hidtil var seet paa Christiania Theater, medens der nok kunde gøres endel berettigede Indvendinger mod Udførelsen og fornemmelig mod Besættelsen af selve Hovedrollen, der ubetinget burde have været lagt i Fru Gunder-

sens Hænder, men som var bleven givet til Fru Juell. Denne Josephsons Tilbøielighed til at anvende de yngre Kræfter var anerkjendelsesværdig, forsaavidt han derved gav disse Anledning til at prøve sit Talent paa større Opgaver, men det kan paa den anden Side ikke nægtes, at den blev drevet vel vidt og undertiden ledede til, at en Rolles Udførelse blev ringere, end den ellers kunde været, paa samme Tid som han fristede de yngre til et Effektspil, der forsømte de finere Udarbeidelser. Fru Juell befandt sig dengang endnu ikke paa det kunstneriske Udviklings-trin, at hun helt magtede den store og anstrengende Rolle, og fornemmelig var ikke hendes Organ tilstrækkelig uddannet eller endog blot velklingende nok for Rollens pathetiske Sprog. Hendes Diktion blev oftere forceret op til en Høide, der virkede uskjønt, og hendes Fremstilling havde i sin Helhed et Præg, hvori man ikke ganske uberettiget troede at kunne se en Paavirkning af svensk Spillemanér baade for Deklamationens og Plastikens Vedkommende. Josephson fik forøvrigt i Bladenes Anmeldelser af Forestillingen mange Lovord for den Omhu og det Talent, hvormed han i Forhold til Theatrets Midler havde forstaaet at give det hele et Præg af Skjønhed og Harmoni. De smukke Dekorationer, korrekte Kostymer og pragtfulde Optog — det hele Arrangements gennemførte Stilfuldhed vakte levende Bifald, og Josephson modtog Publikums Paaskjønnelse i Form af en Fremkaldelse ved Forestillingens Slutning. Den 2. November gik Mosers fornøielige Lystspil «En Sangerfest», og den 12. s. M. Runebergs elskværdige Familiedrama «Kan ei» i en smagfuld Oversættelse af Fr. Gjertsen som Nyheder, men den mest interessante Forestilling i den første Halvdel af Sæsonen fandt Sted den 24. s. M., da Josephson bragte Henr. Ibsens allerede et Decennium gamle Skuespil «Kjærlighedens Komædie» for første Gang paa Scenen. Man var paa Forhaand meget spændt paa, hvorledes dette Arbeide, hvorom den almindelige Mening var, at det neppe egnede sig til Opførelse, vilde tage sig ud i scenisk Iklædning. Forsøget lykkedes over al Forventning, og Josephson feirede en virkelig Triumf. Han havde ogsaa her sørget for en meget smuk og virkningsfuld Ramme, og Udførelsen bidrog ligeledes sit til, at Publikum med Interesse fulgte det vittige og samtidig stemningsrige Stykke, hvis Skikkelser nu traadte levendegjorte frem. Bifaldet samlede sig fornemmelig om Fru Gundersens af dyb Følelse, Alvor og Energi prægede Gjengivelse af Svanhilds Rolle. Man vil imidlertid erfare

af Josephsons eget Udsagn, at han med Hensyn til denne Rolles Besættelse havde givet efter for en Opinion inden Publikum, idet der efter hans Formening ved Theatret fandtes yngre Skuespillerinder, til hvem Svanhild med større Føie kunde været anbetroet, og at baade Fru Gundersen og Gundersen, den sidste som Falk, savnede den Ungdom, som disse to Roller kræver. Han indrømmer dog, at begge Roller fik en meget tilfredsstillende Udførelse, men finder, at de øvrige Medspillende og fornemmelig Joh.s Brun som Straamand, Frk. Parelus som Frk. Skjære, Klausen som Styver og Isachsen som Guldstad fortjente større Anerkjendelse end de to Hovedrollers Indehavere. Imidlertid vandt baade Stykket og Spillet meget Bifald; det første opnaaede en Popularitet, som dets Forfatter fra først af vel neppe havde drømt om. Paa Christiania Theater har det ialt indtil 1898 oplevet 77 Opførelser, og dets første Opførelse skal, efter hvad Josephson beretter, endog have fundet sin Omtale i tyske Aviser. Det er derfor heller ikke uden med en vis Selvfølelse, han omtaler den Fortjeneste, han har indlagt sig ved at have gjort Ibsens Arbejder populære. Af Nyheder bragte Sæsonens første Halvdel endnu Molières «Den indbildt Syge» med Joh.s Brun som Argan og Fru Wolf som Toniette, der begge udførte sine Roller fortræffeligt, samt Isouards Opera «Joconde» med en Debutantinde Fru Lund (f. Collett) som Bondepigen Jeannette. Debutantinden, der var i Besiddelse af en god om end liden Sangstemme, opgav dog meget snart den sceniske Kunstnerbane, og denne Debut blev af ingen Betydning for Theatret.

Ved Aarets Udgang forlod Isachsen Theatret. Direktionen havde opsagt ham, da den fandt, at de Oplæsninger, Isachsen arrangerede, og som han ifølge sin Kontrakt kunde afholde uden særskilt Tilladelse for hver Gang, ikke var stemmende med Theatrets Tarv. Han optraadte sidste Gang før sin Afgang den 12. December, som Beralde i «Den indbildt Syge», og blev ved sin Indtræden paa Scenen hilset med en langvarig Bifaldsstorm samt fremkaldt ved Stykkets Slutning. At der under denne Hyldest skjulte sig et Mistillidsvotum mod Theatrets Styrelse, var neppe til at tage Feil af, og Direktionen fandt ogsaa at burde fremkomme med en Redegjørelse i Sagens Anledning. Da et fornyet Engagemnt ikke kom istand, maatte Theatret indtil videre undvære en af sine dygtigste og mest anvendte Kunstnere.

Den første Nyhed i Sæsonens anden Halvdel var Shakespeares Tragedie «Coriolanus», der opførtes første Gang den 21. Januar.

I dette Stykke, hvis Stof er hentet fra Roms Historie, havde Josephson paany havt Anledning til at lægge sit Talent som Arrangør for Dagen i en smuk og effektfuld Iscenesættelse, hvorhos ogsaa Udførelsen, der blev det tildel, gennemgaaende var vellykket. I sin kraftige Personlighed, sit sonore og fyldige Organ havde Reimers naturlige og væsentlige Betingelser for Titelrollen, og om han end ikke formaaede helt at fylde samme, havde dog hans Fremstilling af den stolte og lidenskabelige Patricier, mange gode og virkningsfulde Momenter. Som Volumnia feirede Fru Gundersen en ny Triumf ved sin ædle og værdige Fremstilling af den romerske Heltemoder, og Nielsen havde skabt en karakteristisk Figur af Stykkets tredie Hovedrolle, Menenius Agrippa. Den næste større Nyhed var Paul Lindau's fireakts Skuespil «Maria og Magdalena». Dette borgerlige Skuespil, hvori Paaavirkning af den franske Skole var mærkbar saavel i den dramatiske Bygning som i Dialogen, bar dog alligevel et stærkt Præg af sin tyske Nationalitet og holdt sig ikke paa Repertoiret længere end Sæsonen tilende.

Af originale Arbejder bragte Sæsonen kun et i L. Dietrichsons historisk dramatiske Digtning «Carl Folkunge». Uden her at have frembragt noget betydeligere Digterværk, havde dog Forfatteren ved en forstandig Benyttelse af de i det historiske Stof liggende dramatiske Momenter skabt en Række meget virkningsfulde Scener, der gennem Stykkets Udstyr og Iscenesætning kom godt til sin Ret. Spillet lod derimod endel tilbage at ønske, forsaavidt som Titelrollen laa over Hammers Kræfter, og det heller ikke var lykkedes Fru Gundersen at give et fyldigere Billede af Stykkets kvindelige Hovedrolle, den tyske Adelsdame Mechtildis. Af ældre Stykker gjenoptoges i denne Sæson «Hakon Jarl», der ikke havde været paa Repertoiret siden 1859. Stykket kom nu frem i et, baade hvad Dekorationer og Kostymer angik, mere korrekt historisk Udstyr, end der tidligere havde været iagttaget, men Theatret savnede nu til Gjengjæld en Kunstner som Jørgensen, til hvis ypperligste Roller Hladejarlen i sin Tid havde hørt. Reimers, til hvem den nu var anbetroet, formaaede ikke at give Jarlens kraftige Helteskikkelse den Værdighed, hans Alder skal forlene ham med, ligeoverfor hans Modstander, den ungdommelige Kong Olaf, hvad der i nogen Grad svækkede Indtrykket af det hele. Forøvrigt gik Stykket med et i Forhold til Theatrets Kræfter respektabelt Ensemble, hvori fornemmelig Gundersen

udmærkede sig som Olaf Trygvason og Fru Gundersen som Thora fra Rimol. Det gaves 7 Aftener i træk, og 3 Gange i den følgende Sæson, men dermed gik Stykket, som ialt har været opført 28 Gange paa Christiania Theater, for bestandig ud af Repertoiret. Den 14. Februar 1874 tog *Nicolai Wolf* som Kammerherre Bratsberg i «De Unges Forbund» Afsked fra Theatret, ved hvilken Anledning Publikum i en varm Hyldest bragte den afholdte Kunstner sin Tak for hans mere end to og tyveaarige Virksomhed, hvorunder han havde tilvundet sig en saa almindelig agtet og anerkjendt Stilling ved vor Scene. I Slutningen af Sæsonen optraadte den danske Skuespiller Mantzius som Gjest i sine gamle Glansroller: Sir Peter i «Bagtalelsens Skole», Vielgeschrey i «Den Stundesløse», Kammerraad Krans i «Eventyr paa Fodreisen», Løitnant v. Buddinge i «Gjenboerne» og Sir Philip i «Tilfældet har Ret».

I den forløbne Sæson var der givet 216 Forestillinger, hvortil der var solgt 92664 Billetter, udgjørende en Indtægt af 33698 Spd. eller gennemsnitlig 429 Billetter og 156 Spd. pr. Aften. Sæsonens samlede Indtægt var 36653 Spd. og Udgifterne 36119 Spd., hvoraf til Garderoben 2750 Spd. og til Maskineri og Dekorationsvæsen 1030 Spd.

I Juli 1874 optraadte et italiensk Operaselskab, bestaaende af Herrerne *Benfratelli*, *Bergamaschi* og *Fiorini* samt Damerne *Donadio* og *Montoya*, paa Christiania Theater og opførte «Faust» (uden Kor) og «Don Pasquale» samt Scener af «Il Trovatore», «La Traviata», «Rigoletto» og «Lucia».

Sæsonen 1874—75 begyndte den 1. September med Opførelsen af «Hakon Jarl». Den 10. September spilledes «De Unges Forbund», ved hvilken Leilighed Henrik Ibsen, som efter 11 Aars Fravær atter besøgte Norge, for første Gang overvar Stykkets Opførelse paa Christiania Theater. Kammerherre Bratsberg spilledes nu af H. Brun, til hvis bedste Roller den siden hørte, og Aslaksen, under Isachsens Fravær fra Scenen, af Klausen, medens Lundestad, som efter Krohn var gaaet over til Juell, nu

udførtes af Schibsted. Den 28. samme Maaned gaves «Elverhøi» i Forening med et af Josephson stillet Tableau som Festforestilling i Anledning af 250-Aars-Dagen for Christianias Grundlæggelse. Sæsonen bragte forøvrigt forholdsvis faa Nyheder paa Skuespillets Omraade. I Nordahl Rolfsens Genrebillede «I Krigens Tid» fik Repertoiret et Originalarbeide, der dog ikke bragte det nogen værdifuldere Forøgelse. Stykket, hvis Handling var henlagt til Bergen, hørte med sine pudsige Situationer og sin stærke Lokal-farve nærmest til Studenterkomediens Genre. Det gav imidlertid Johs. Brun, Fru Wolf og Klausen Anledning til at skabe tre morsomme Figurer af Smeden Ole Olsen, hans Kone Ane og den gamle Overlærer Graah, og det oplevede ialt 7 Opførelser. Den næste Nyhed var den franske Forfatter Victor Cadols fireakts Komædie «De Unyttige». Den interessante og tiltalende Komædie med sin sunde, om end noget spidsborgerlige Moral, der hævder Hæderen ved det pligtopfyldende Arbeide for Familie og Hjem lige-overfor enhver Form af ørkesløst Dagdriverliv, gik med et sjeldent godt Ensemble og har ialt været spillet 15 Gange. Af det ældre Repertoire gjenoptoges flere store Stykker i denne Sæson. I Oktober opførtes «Tartuffe», hvori Titelrollen, der tidligere var spillet af Wolf, nu var gaaet over til Klausen, som gav et i det hele korrekt opfattet Billede af den skinhellige Hykler. Derefter fulgte «Kjøbmanden i Venedig», hvori Klausen paany havde faaet en Anledning til at prøve sine Kræfter som Karakterskuespiller i Shylocks store og vanskelige Rolle, og hvor han, selv om han med sin Personlighed ikke helt formaaede at fylde den mægtige Skikkelse, dog ydede en meget fortjenstfuld Præstation i den gennem ydre Holdning, Mimik, Maske og Gestus omhyggeligt udarbejdede Figur, han gav af den gamle Aagerjøde. En ypperlig Fremstillende havde Portia i Fru Gundersen, som gav den adelige Venetianerinde med fornem Ynde og Værdighed, og Antonio en heldig Repræsentant i Gundersen, som spillede den «kongelige Kjøbmand» med et mandigt, ædelt Alvor. Som en Nyhed kunde man betragte Marivaux' Komædie «Le jeu de l'amour et du hasard», da det ikke havde været opført, siden det i 1828 med Titelen «Lige for Lige» var spillet paa det Strømbærsk Theater. Det gaves nu i ny Oversættelse af Hartvig Lassen under Titelen «Kjærlighed og Lykketræf», og Publikum morede sig over den gamle Komædie, hvis Intrige har adskilligt tilfælles med Holbergs «Henrik og Pernille», og hvori Tjenerparret Pasquino og Lisette

fik en fortræffelig Udførelse af Joh.s Brun og Fru Wolf. Den tyske Digter Münch-Bellinghausens (Fr. Halm) Tragedie «Fægteren fra Ravenna» kunde ogsaa gjælde som en Nyhed, da den ikke havde været paa Repertoiret siden 1858; men dette tyske patriotiske Sørgespil, hvis Handling foregaar i den romerske Keiser-tid, vakte ikke længer nogen Sympathi, og dets Titelrolle, den unge germaniske Fyrstesøn Thumelicus, som under sit Fangenskab er bleven oplært til Gladiator og har glemt sin Byrd og sit Fædreland — en Rolle der i sin Tid havde faaet en fortræffelig Udførelse af Vilhelm Wiehe — laa ikke heller tilrette for Selmer.

Sæsonens vigtigste Begivenhed var imidlertid Opførelsen af Mozarts »Don Juan» den 7. November 1874, med hvilken det ny-oprettede Operaforetagende traadte i Virksomhed. Dette var af Christiania Publikum, der jo altid havde vist Forkjærlighed for Operaen, imødeset med megen Forventning; Oprettelsen af en Opera ved Christiania Theater synes, efter hvad Josephson selv beretter i sin oftere nævnte Brochure, at have været et almindeligt Ønske inden Byens musikalske Kredse. Fra alle Kanter og fremfor alt fra Theaterdirektionen var han, siger han, bleven opmuntret til at forsøge paa ved Siden af sin øvrige Virksomhed at faa oprettet en Opera. Direktionens Medlemmer var saa interesserede for Realisationen af denne Idé, at de ikke alene støttede Sagen i pekuniær Henseende, men endog paaskyndede Spørgsmaalets Løsning med en Ihærdighed, der gjorde ham ængstelig. Thi om han ogsaa havde Forstaaelsen af, at Foretagendet kunde blive lønnende med et saa ypperligt og interesseret Publikum som Christianias, troede han dog, at Vanskelighederne vilde blive uoverkommelige, da der i Norge ikke fandtes tilstrækkelig mange og tilstrækkelig uddannede norske Sangkræfter for paa en værdig Maade at kunne oprette en saadan Scene. Josephson synes selv at have haft nogen Betænkelighed ved at engagere en Flerhed af svenske Kræfter, da han allerede paa Grund af sin svenske Nationalitet havde haft saa meget at kjæmpe imod, og da ogsaa Hartvig Lassen var i Tvivl om, hvorvidt man burde sætte et Operaforetagende i Gang og nærrede samme Betænkeligheder som Josephson selv angaaende Engagement af svenske Sangkræfter, saa blev Foretagendet en Tid holdt svævende, indtil Josephson omsider fandt at maatte give efter for de mange Anmodninger, der stilledes til ham. Underhandling kom da snart i Gang ikke blot med de norske Sangkræfter, som fandtes i Norge og Udlandet, men ogsaa med de

svenske, som for Tiden var ledige i Sverige og Udlandet. Og Omstændighederne stillede sig i høi Grad gunstige. Af svenske Sangere var *Fritz Arlberg* for Tiden uden Engagement og vilde gjerne tage Ansættelse ved Christiania Theater, hvor et godt Repertoire ventede ham. Arlberg, der var født 1830, og som havde taget baade Student- og Kameralexamen, havde senere forladt Embedsbanen for at debutere som Sanger paa Stjernströms Theater. I 1858 fik han Ansættelse ved Stockholms kgl. Opera, og han var fra tidligere Gjæsteoptræden hersteds kjendt af Christiania Publikum som en ligesaa fortræffelig Sanger som dygtig Skuespiller.

Samtidig fik Josephson i Fru *Linda Roeske-Lund* erhvervet en udmærket Sopransangerinde til den nye Opera. Hun havde foruden i Stockholm optraadt ved flere udenlandske Operascener bl.a. ogsaa ved Berlins kgl. Opera og forenede med en kraftig, veluddannet og velklingende Stemme og et dramatisk belivet Foredrag megen Rutine og et stort Repertoire.

Af norske Kræfter havde man, foruden *Hans Brun*, *Thorvald Lammers*, født 1841, som, efterat han var bleven juridisk Kandidat i 1865, havde forladt Norge i 1870 og reist til Stockholm for at tage Undervisning i Sang hos Arlberg og derefter til Italien, hvor han fortsatte sine Studier under dygtige Lærere, hvorpaa han, efter en kort Ansættelse ved Theatret i Modena, i 1874 var vendt tilbage til Norge. Han modtog nu Engagement ved Christiania Theater, hvor han snart gjorde Lykke ved sin vakre og kraftige Bas, om der end væsentlig af Mangel paa Rutine hæftede endel Svagheder ved den dramatiske Udførelse af hans Sangpartier.

En norsk Sangerinde fik man ogsaa i Frk. *Hoch*, som imidlertid, da hun ikke i nogen særlig Grad syntes at være begavet som dramatisk Sangerinde, snart trak sig tilbage fra Scenen.

Med disse Kræfter som Kjænetropper og forøvrigt med Assistance af de med Sangstemme begavede Medlemmer af Skuespillerpersonalet samt et større Kor og et forstærket Orkester under Kapelmester Hennums dygtige og energiske Ledelse holdt da Operaen, som nævnt, sit Indtog paa Scenen med Mozarts berømte Mesterværk, der fik en efter Omstændighederne særdeles god Udførelse med Arlberg i Titelrollen, Fru Roeske-Lund som Donna Anna, Frk. Hoch som Elvira, Hans Brun som Don Octavia, Lammers som Leporello, Fru Asmundsen som Zerlina, Abelsted som Masetto og Bucher som Kommandanten. Publikum viste sig meget tilfreds, og den offentlige Kritik var ogsaa temmelig

enstemmig i sine Udtalelser om, at Begyndelsen maatte ansees lovende og fyldestgjørende alle billige Fordringer. «Opførelsen af «Don Juan» — heder det i «Morgenbladet»'s Anmeldelse — «satte strax et Stempel paa Theatrets begyndende lyriske Virksomhed, som vi haaber den maa bære ind i en lang Fremtid». Det allerede forhaandenværende Operapersonale fik snart en yderligere Forstærkning i den udmærkede svenske Sangerinde Frk. *Signe Hebbe*, der ogsaa fra tidligere Besøg hersteds som Koncertsangerinde var skattet af Christiania Publikum. Hun havde faaet sin Uddannelse ved Pariser-Konservatoriet, havde optraadt i Italien, Tyskland og Polen og siden 1864 i Stockholm. Hun havde et stort Repertoire og forenede med sin smukke og sympathiske Stemme og uddannede Sangkunst betydelige Evner ogsaa i dramatisk Aktion. Med Frk. Hebbe som Margaretha, Hans Brun som Faust, Lammers som Mefistofeles og Arlberg som Valentin bragtes endnu Gounods «Faust» paa Scenen i Sæsonens første Halvdel. Den vakre Opera med sin noble og samtidig letfattelige Musik blev modtaget med stort og almindeligt Bifald og har senere altid været et af Publikums Yndlingsstykker.

Den 8. Januar 1875 havde Theatret en Mærkedag, idet Fru Gundersen paa denne Dag for 25 Aar siden havde haft sin Debut paa Christiania Theater. Hun feirede sit 25 Aars Jubilæum som Lady Rachel i «Lord William Russell», hvori Gundersen nu spillede Titelrollen. Den afholdte og høit skattede Skuespillerinde, der var født den 27. Mai 1833 og nu stod som den modne og fuldt udviklede Kunstnerinde, der kunde se tilbage paa en Række Triumfer, var ved denne Leilighed Gjenstand for en varm og anerkjendende Hyldest fra det Publikum, som i hende feirede vor Scenes første norske Repræsentant og dens største tragiske Kunstnerinde. Under Forestillingen blev der overrakt hende en Laurbærkrans af Guld fra «Venner og Beundrere af hendes Kunst», og efter Forestillingen blev hun ledsaget til sit Hjem af et Fakkeltog med et Musikkorps i Spidsen, fulgt af en talrig Folkemasse. Den 16. Januar gaves en Fest for hende i Frimurerlogen, hvori 300 Damer og Herrer deltog, og ved hvilken Kongen gennem Theaterdirektionens Formand lod hende overrække Medaljen *Litteris et artibus*.

Den 20. s. M. havde Theatret en Premiëreforestilling af mere end almindelig Interesse, da Bjørnsons «En Fallit» for første Gang gik over Scenen. Dette vor Literaturs første borgerlige Drama,

hvortil Forfatteren havde grebet Stoffet lige ud af Hverdagslivet, modtoges med meget Bifald og blev i Aarenes Løb et af Theatrets mest yndede Repertoirestykker, der ialt har været spillet 86 Gange. Det fik ogsaa en gennemgaaende heldig Udførelse med Gundersen som Grosserer Tjælde, Frk. Rasmussen som Fru Tjælde, Isachsen som Advokat Berent, i hvilken Rolle han optraadte for første Gang efter sit fornyede Engagement, Fru Juell som Valborg, Fru Selmer som Signe, Selmer som Løitnant Hamar, Reimers som Sannæs, Joh.s Brun som Bryggermester Jakobsen, Klausen som Overtoldbetjent Pram og Nielsen som Præsten. Den 20. Marts 1875 fulgte atter et Originalarbeide, da Henrik Ibsens historiske Skuespil «Fru Inger til Østraat» paa Ibsens 47-aarige Fødselsdag og paa 25-Aarsdagen efter hans første Optræden som Digter for første Gang kom til Opførelse paa Christiania Theater. Dette Digterens Ungdomsarbeide med sin dystre Tone formaaede dog ikke nu at vække nogen større Opmærksomhed, hvortil ogsaa den Omstændighed bidrog, at ingen af Stykkets Hovedroller med Undtagelse af Fru Inger, som havde en ypperlig Fremstillende i Fru Gundersen, helt kom til sin Ret, da Reimers' Personlighed ikke passede ganske til den fine, diplomatiske Ridder Nils Lykke, og Fru Juell ikke evnede at lægge noget sympathetisk Skjær over Elines Person. Noget større Udbytte havde Theatret heller ikke ved at bringe Goethes Sørgespil «Egmont» paa Scenen; det maatte henlægges efter 4 Opførelser. Ogsaa her lod Udførelsen af Hovedrollerne endel tilbage at ønske; Gundersens Fremstilling af Egmont fik vel den mandige og kraftige Side af Karakteren betonet, men manglede derimod Udtryk for den livsfriske og selvtilidsfulde Helt, og Fru Juells Clärchen, skjønt ikke uden vellykkede Momenter, savnede noget af Karakterens naive og elskværdige Kjækhed. Helt tilfredsstillende var kun Isachsen som Hertug Alba. Et andet tysk Stykke, der ligeledes for første Gang opførtes i denne Sæson, Gustav v. Mosers femakts Lystspil «Ultimo», gjorde derimod megen Lykke, og har ialt indtil 1893 været spillet 79 Gange. Af Repriser paa Skuespillets Omraade kan foruden «Lord William Russell» nævnes «Hamlet», hvori Titelrollen nu var givet til Hammer — hvis Kræfter den dog endnu oversteg — medens Isachsen havde overtaget Kongens Rolle.

Samtidig bragte Operaen Mozarts «Figaros Bryllup», der med Arlberg som Grev Almaviva, Fru Roeske-Lund som Grevinden, Frk. Hebbe som Susanne og Lammers som Figaro, gjorde megen

Lykke og var den bedste og mest helstøbte Præstation, Opera-personalet hidtil havde ydet, samt «Bellinis «Norma», der vakte mindre Bifald, skjønt Fru Roeske-Lund i Titelrollen havde et Parti, der laa særdeles godt tilrette for hende. En tidligere paa Christiania Theater ikke opført Opera var Flotows «Alessandro Stradella», der gaves første Gang den 23. Marts, og hvori Tenoristen *Julius Saloman* debuterede i Titelrollen. Han havde i 1874 havt Debut paa Stockholms Opera i den samme Rolle og skulde havt sin anden Debut i «Afrikanerinden», da han fik Engagementstilbud fra Christiania Theater, som han fandt at burde modtage. Endel Skriverier i svenske Aviser om det store Tab, Stockholms Opera herved havde lidt, havde spændt Publikums Forventninger, der imidlertid neppe blev helt fyldestgjorte. Salomans Stemme var en lyrisk Tenor med en blød og klar Tone, men hverken stærk eller meget klangfuld. Han modtoges imidlertid med Bifald, men nogen større Sympathi lykkedes det ham ikke at vinde hos vort Publikum under sit Ophold her. Operaen bragte endnu i den sidste Halvdel af Sæsonen «Violetta» (La Traviata) med Frk. Hebbe i Titelrollen, og «Wilhelm Tell». Dette Rossinis Mesterværk, der i 1851 havde været opført nogle Gange med Theatrets daværende Personale, fik en meget fortjenstfuld Udførelse og havde i Arlberg og Fru Roeske-Lund et Par fortræffelige Repræsentanter for Titelrollen og Mathilde. To norske Sangere Krogh og Svendsen, der debuterede i Stykket, den første som Geszler og den sidste som Ruodi, tilførte ikke det norske Operapersonale nogen synderlig nævneværdig Tilvæxt, da deres Stemmer savnede saagodtsom al musikalsk Uddannelse.

I Sæsonen 1874—75 var der givet 229 Forestillinger, ved hvilke 52 Stykker var komne til Opførelse, hvoraf 8 Operaer. Den samlede Indtægt havde udgjort 50298 Spd. 80 Skill., hvoraf blev tilovers til Theatrets Drift 46553 Spd. 116 Skill. Den samlede Udgift til Fremme af Theatrets Virksomhed udgjorde 46541 Spd. 56 Skill., hvoraf til Lønninger 32754 Spd., til Garderobe 2204 Spd. og til Maskineri og Dekorationsvæsen 1968 Spd. Til hver Forestilling var gennemsnitlig solgt 503 Billetter med en Indtægt af 208 Spd.

Ved Theatrets aarlige Generalforsamling forelaa Spørgsmaalet om Operaens Fortsættelse, idet Direktionen gjorde opmærksom paa, at hvis Operaforetagendet besluttedes fortsat, vilde de dertil fornødne Kræfter neppe kunne skaffes tilveie her i Landet og fra Udlandet kun paa temmelig høie Lønningsvilkaar. Repræsentantskabet, der ansaa de nuværende Forhold i det Hele taget gunstige for Forsøget med at opføre regelmæssige Operaforestillinger, antog, at dette ikke burde opgives, og man besluttede derfor at henstille til Direktionen at slutte Engagementer til Erhvervelse af de fornødne Sangkræfter, uanseet om Ansættelsen skede med længere Opsigelsesfrist end 3 Maaneder. Det oplystes tillige, at der den 20. April 1874 var nedsat en Komité, bestaaende af Theatrets Direktion og tvende inden Repræsentantskabet valgte Herrer, Ceremonimester Holst og Advokat Nicolaysen, der skulde diskutere, om et nyt Theater burde opføres eller det nuværende udvides, og at denne Komité havde anmodet Stadskonduktør Bull om paa hans forestaaende Udenlandsreise at undersøge fremmede Theatres Bygning og Indredning og fremkomme med Overslag, der kunde lægges til Grund for de Forslag, der vilde fremkomme fra Komitéen.

I Direktionen indvalgtes i Brochs og Heyerdahls Sted, der frabad sig Gjenvalg, Rektor C. Müller og Assurancedirektør Otto Aubert.

Foruden Fru Gundersen havde ogsaa Fru *Ursin* i denne Sæson feiret sit 25 Aarsjubilæum. Hun havde i disse Aar ikke indtaget nogen høi Rang som Skuespillerinde, men i lange Tider været Theatrets bedste Sangerinde og udført betydelige Sangpartier saavel i Operaen som i Operetten.

I Sæsonen var Theatrets Damepersonale blevet forøget med Fru *Eleonora Selmer*, der havde spillet paa Møllergadens Theater under Bjørnsons Ledelse. Hun vedblev senere at være knyttet til Christiania Theater, hvor hun, uden at virke i noget større Repertoire, hævdede sin Plads som en brugbar Skuespillerinde. Af hendes Roller kan nævnes Signe i «En Fallit», Fru Sørby i «Vildanden» og Fru Røst i «Leonarda».

Bearbejdelse af Stykket, skænktes at der i en indskrænket Skikkelse kunde blive bragt for Scenen. Det skulde indrettes som et musicalt Drama, og Edvard Grieg havde lovet at komponere Musikken. Forinden Ibsen i denne Anledning henvendte sig til Theaterne i Stockholm og Kjöbenhavn, vilde han først — heder det i hans Skrivelse — forespørge, om Christiania Theater maatte ville brænde Stykket, og om hvortid Josephson i saa Fald vilde lægge Vægt paa, at Christiania Theater blev det første, der bragte det til Opførelse. Ibsen udtaler som sin Overbevisning, at dette Stykke under Josephsons kyndige Opsetning vilde blive af megen

Inde Partien og Hensik Klassen

(Peer Gynt.)

(After Tegning af C. H. Schwane.)

Virkning paa Scenen, navnlig naar det ledsages af god Musik, og erklærer sig villig til at tage Hensyn til ethvert af Josephson angaaende Endelighederne fremsat Onske eller Forslag. Josephson forestog nu ogsaa selv en Bearbejdelse af Stykket, hvori de tre første Akter var bibeholdt omtrent uforandret. For de to sidste Vedkommende var ijerde Akt Scenen med de fire udenlandske Herrer udeladt, ligesom ogsaa Profet Scenen var stærkt beskaaret. Den lille Episode, hvori Scenen flyttes fra Ørkenen op til

Norge, hvor Schreig sidder udenfor Hytten og synger, var arrangeret som et Drømmestyk, der sammenbandede sig for Peer Gynt, medens han slumrede under Ørkenens Træer. Endelig var i 5te Akt foruden Fortællelse af Begravelses-scenen endel mindre Forkortninger foretagne. I denne af Digteren approberede Bearbejdelse blev da Stykket opført til Griegs smukke og stemningsfulde Musik og med et Udstyr, hvortil flere af vore Malere havde leveret Dekorationerne, og som, hvad Scenearrangement og Kompareri angik, var det mest fuldkomne, man hidtil havde haft Anledning til at se paa vor Scene. Forestillingen blev ogsaa en afgjort Sukces; den fulgtes trods sin betydelige Længde fra

Kl. 7 til 11³/₄ med udelt Interesse. Klausen vandt meget og fortjent Bifald for sin Udførelse af Titelrollen; han gav den unge, sprække Bondegut med Liv og Spændstighed og havde tillige fundet Udtryk for Figurens mere fantasifulde Omrids. Frk. Parelus var fortræffelig som Aase, Frk. Neelsen vakker og sympathetisk som Solveig, Johs. Bruns Dovregubbe et meget humoristisk Trold, og Isachsen havde af de allegoriske Figurer, den fremmede Passager. Knappestøberen og den magre Person, skabt tre særdeles karakteristiske Skikkelser. Det godt sammenarbejdede Ensemble bidrog ogsaa væsentlig til at give Stykket Liv og Farve paa Scenen. Publikum lagde sin Tilfredshed og Erkjendtlighed for Dagen ved at fremkalde alle de større Rollers Indehavere og til Slutning Josephson, der ogsaa modtog en Takke-skrivelse fra Ibsen, hvori denne tillige bad ham om at frembære hans Tak til Personalet. Stykket gik 25 Gange i den tilbagestaaende Del af Sæsonen og spillede 11 Gange i første Halvdel af den følgende og vilde vist have naaet et meget større Antal Forestillinger, om ikke dets Opførelse var bleven afbrudt ved den Ildsvaade, der overgik Theatret i Januar 1877, og hvorved en stor Del af de til Stykket forfærdigede Dekorationer ødelagdes eller beskadigedes.*)

Frk. Neelsen som Solveig.

Omtrent samtidig med, at Talescenen bragte «Peer Gynt», vovede ogsaa Operaen et dristigt Skridt med Opførelsen af Meyerbeers «Hugenotterne». Hvor megen Dygtighed end den artistiske Direktør ogsaa her havde udvist for at gjøre Iscenesætningen saa god som muligt, saa udkrævedes der dog sceniske og kunstneriske

*) I 1892 gjenoptoges Stykket under Bjørn Bjørnsøns Ledelse og med Bjørnson i Titelrollen, idet dog kun de tre første Akter kom til Opførelse, medens det var Meningen at give de to sidste Akter for sig og saaledes opføre Stykket paa tvende efter hinanden følgende Aftener. Som Treaktsstykke gaves det fra 9. Marts 1892 til 9. Juni 1893 50 Gange. De to sidste Akter kom derimod ikke til Opførelse.

Bearbejdelse af Stykket, saaledes at det i en forkortet Skikkelse kunde blive brugbart for Scenen. Det skulde indrettes som et musikalsk Drama, og Edvard Grieg havde lovet at komponere Musiken. Forinden Ibsen i denne Anledning henvendte sig til Theatrene i Stockholm og Kjøbenhavn, vilde han først — heder det i hans Skrivelse — forespørge, om Christiania Theater maatte ville benytte Stykket, og om hvorvidt Josephson i saa Fald vilde lægge Vægt paa, at Christiania Theater blev det første, der bragte det til Opførelse. Ibsen udtaler som sin Overbevisning, at dette Stykke under Josephsons kyndige Opsætning vilde blive af megen

Sofie Parelus og Henrik Klausen
i «Peer Gynt».

(Efter Tegning af C. H. Schwenzen.)

Virkning paa Scenen, navnlig naar det ledsagedes af god Musik, og erklærer sig villig til at tage Hensyn til ethvert af Josephson angaaende Enkelthederne fremsat Ønske eller Forslag. Josephson foretog nu ogsaa selv en Bearbejdelse af Stykket, hvori de tre første Akter var bibeholdt omtrent uforandrede. For de to sidste Vedkommende var i tredje Akt Scenen med de fire udenlandske Herrer udeladt, ligesom ogsaa Profet-Scenen var stærkt beskaaret. Den lille Episode, hvori Scenen flyttes fra Ørkenen op til

Norge, hvor Solveig sidder udenfor Hytten og synger, var arrangeret som et Drømmesyn, der aabenbarede sig for Peer Gynt, medens han slumrede under Ørkenens Træer. Endelig var i 5te Akt foruden Bortskjærelse af Begravelsesscenen endel mindre Forkortninger foretagne. I denne af Digteren approberede Bearbejdelse blev da Stykket opført til Griegs smukke og stemningsfulde Musik og med et Udstyr, hvortil flere af vore Malere havde leveret Dekorationerne, og som, hvad Scenearrangement og Komparseri angik, var det mest fuldkomne, man hidtil havde haft Anledning til at se paa vor Scene. Forestillingen blev ogsaa en afgjort Sukces; den fulgtes trods sin betydelige Længde fra

Kl. 7 til 11³/₄ med udelt Interesse. Klausen vandt meget og fortjent Bifald for sin Udførelse af Titelrollen; han gav den unge, sprække Bondegut med Liv og Spændstighed og havde tillige fundet Udtryk for Figurens mere fantasifulde Omrids. Frk. Parelus var fortræffelig som Aase, Frk. Neelsen vakker og sympathetisk som Solveig, Joh.s Bruns Dovregubbe et meget humoristisk Trolld, og Isachsen havde af de allegoriske Figurer, den fremmede Passager. Knappestøberen og den magre Person, skabt tre særdeles karakteristiske Skikkelser. Det godt sammenarbejdede Ensemble bidrog ogsaa væsentlig til at give Stykket Liv og Farve paa Scenen, Publikum lagde sin Tilfredshed og Erkjendtlighed for Dagen ved at fremkalde alle de større Rollers Indehavere og til Slutning Josephson, der ogsaa modtog en Takke-skrivelse fra Ibsen, hvori denne tillige bad ham om at frembære hans Tak til Personalet. Stykket gik 25 Gange i den tilbagestaaende Del af Sæsonen og spilledes 11 Gange i første Halvdel af den følgende og vilde vist have naaet et meget større Antal Forestillinger, om ikke dets Opførelse var bleven afbrudt ved den Ildsvaade, der overgik Theatret i Januar 1877, og hvorved en stor Del af de til Stykket forfærdigede Dekorationer ødelagdes eller beskadigedes.*)

Frk. Neelsen som Solveig.

Omtrent samtidig med, at Talescenen bragte «Peer Gynt», vovede ogsaa Operaen et dristigt Skridt med Opførelsen af Meyerbeers «Hugenotterne». Hvor megen Dygtighed end den artistiske Direktør ogsaa her havde udvist for at gjøre Iscenesætningen saa god som muligt, saa udkrævedes der dog sceniske og kunstneriske

*) I 1892 gjenoptoges Stykket under Bjørn Bjørnsøns Ledelse og med Bjørnsøn i Titelrollen, idet dog kun de tre første Akter kom til Opførelse, medens det var Meningen at give de to sidste Akter for sig og saaledes opføre Stykket paa tvende efter hinanden følgende Aftener. Som Treaktsstykke gaves det fra 9. Marts 1892 til 9. Juni 1893 50 Gange. De to sidste Akter kom derimod ikke til Opførelse.

Midler til at stille dette kolossale Musikværk i sin rette Belysning, som vor Scene ikke formaaede at tilveiebringe, og først og fremst et større Kor og Orkester, end den havde til sin Raadighed. Imidlertid var dog Solopartierne i meget gode Hænder, og Signe Hebbe som Valentine, Fru Roeske-Lund som Dronningen, Frk. Wiese som Pagen, Lammers som Marcel, Saloman som Raoul og Arlberg som Nevers bidrog samtlige til den Sukces, som «Hugenotterne» trods Manglerne gjorde hos Publikum. Den næste Ny-

Dødsscenen i «Peer Gynt».

hed paa Skuespillets Omraade, den danske Forfatter William Blochs fireakts Lystspil «Lygtemænd», hvis Satire var rettet mod Social. demokratiet, viste sig ikke i Besiddelse af nogen Tiltrækningskraft og maatte henlægges efter to Opførelser. Derimod bragte Operaen paany et berømt Værk til Opførelse i Beethovens «Fidelio». Ved Premiøren gaves Titelpartiet med megen Dygtighed af Fru Roeske-Lund, hvorefter det overtoges af den norske Sangerinde Frk. *Karen Holmsen*, som i denne Sæson optraadte som Gjæst paa Christiania Theater, hvor hun tillige sang Valentine i «Hugenotterne» og Donna Elvira i «Don Juan». Hun besad ved Siden af

en sjelden kraftig og sympathetisk Mezzosopran et dramatisk Talent, der gjorde sig heldigt gjældende i Fidelios Parti; men Beethovens Opera med sin rene og ædle Stil formaaede ikke trods den vellykkede Udførelse at slaa an ovenpaa en Effektopera som «Hugenotterne» og gik blot 4 Gange. Af tidligere opførte Stykker gjenoptoges bl. a. Oehlenschlägers «Væringerne i Miklagard» og af norske Forfatteres ældre Arbejder Bjørnsøns «Halte-Hulda», der ikke havde været spillet siden 1866, og A. Munchs Tragedie «Salomon de Caus», som havde været ude af Repertoiret, siden den i 1856 gaves som Nyhed. Dette i sin Idé noget uklare Stykke, med sit traditionelle Anlæg og sin rhetoriske Pathos, formaaede ikke mere at vække nogen Sympathi hos Publikum og opnaaede kun 3 Opførelser. Af det franske Repertoire gjenoptoges Sandeaus Komædie «Emigranten og hans Datter», der fik en særdeles god Udførelse, og af det engelske Mortons «Den hjemkomne Nabob». Endelig bragte Sæsonen endnu en Nyhed, idet den sluttede med Adolf Wilbrandts Tragedie «Arria og Messalina». I dette stort anlagte og effektfulde Stykke, hvis Handling foregaar i den romerske Keisertid, havde de to kvindelige Hovedroller, hvori den mest ophøjede Dyd og den frækkeste Last er stillet ved Siden af hinanden, to fortræffelige Repræsentanter i Fru Gundersen som den ædle, opofrende Hustru Arria og Fru Juell som den dæmonisk-sandselige og tøilesløse Keiserinde Messalina.

I Sæsonen gjæstede foruden Frk. Holmsen ogsaa den norske Tenorsanger Skougaard-Severini, som udførte Titelpartiet i «Ernani». Sæsonen, ved hvis Udgang Asmundsen og Kone samt Fru Ursin forlod Theatret, havde 3 Debuter, af hvilke dog ingen blev af nogen større Betydning. Den 21. Februar 1876 debuterede *Niels Wichstrøm* som Henrik i «Abracadabra», den 14. Mai *Christian Thoresen* som Darnley i «Maria Stuart» og den 24. s. M. *Aagot Gjems* som Jenny i «Den hjemkomne Nabob». Wichstrøm reiste strax efter sin Debut til Bergen, hvor han overtog Instruktørposten ved den der nyoprettede nationale Scene, og Thoresen forlod ogsaa efter en kort Tid Theatret, medens Frk. Gjems forblev ved samme indtil 1883. Hun viste sig i denne Tid meget anvendelig i det moderne Skuespil, hvori hun udførte Roller som Dina Dorf i «Samfundets Støtter», Lucy Watson i «Den kjedelige Verden», og Jeanne de Cernay i «Fyrst Panin», men hun trak sig tilbage til Privatlivet, netop som hendes Talent syntes at skulle bryde stærkere igjennem.

MELLEMAKTEN
Fuldstændigt Theaterprogram.

312

Ífleng.

Gæss en Petition! En Korrespondent skriver fra Siam til et engelsk Blad, at en hel Mængde Fruentimmer nylig overrakte Kongen en Petition, hvori de yndmygt saheldec om, at der for Fremtiden maatte gives Hæderne at sætte en Kone i Pant for Spillegeul

Holten og Sted: i Akt af (Mr. K. F. Møbech, Personer:

Peder Madsen, kungelig Renteskriver . . .	Fr Nilsen.
Laurentia, hans Datter	Fr Juell
Gothard, hans Svoger	Fr Asmundsen.
Marthe, hans Husholderske	Frk Pærellus.
Magister Søren Iversen, hendes Søstersøn .	Fr Klæsen.
Frøderik Pilloy, privilegeret Acteur	Klæsten.

Handlingen foregaa i Kjøbenhavn, i Renteskrivers Hus i Gøttersgade, den 1 Aaret 1728

Farce med Sange : 5 Akter. Fikst bearbejdet efter Bayards og Theolons.
„Le pœr de la debutante.“

Personerne:		
Tanne, en gammel Skuespiller		Hr Brun.
Albanais, hans Datter		Fru Juell
Grev Ernest		Hr Abicht.
Mrs. Miller-Schulz, Skuespillerinde		Ursin.
Doctor Splimpe, Theatervrger		Hr Bucher.
Brulle, Redacteur		Amsteden.
Iste Journalist		Selmer
Anden Journalist		Hammer.
Theatordirectøren		Wolken
Registren		Easmussen.
En Skuespillerinde		Fru Davle
Et Theatervd		Hr Simonsen.
Skuespillere og Skuespillerinder.		

Grev Ernst	Hr	Abtelt.
Mdm. Müller-Schultz, Skuespillerinde	Fr	Uria.
Dr. og Polme, Theaterdiger	Hr	Bucher.
Brulle, Revueacteur		Amundsen.
Iste Journalist		Salmer.
2den Journalist		Hammer.
Theaterdirecteuren		Nielsen.
Regissøren		Rasmussen.
En Skuespillerinde	Fr	Davie.
Et Theaterbnd	Hr	Simonsen.
Skuespillere og Skuespillerinder.		

Doctor Splinse, Theatredigter	Hr	Bucher.
Brulle, Redacteur		Asmusdøn.
1ste Journalist		Selmer
2den Journalist		Flammer.
Theatredirecteuren		Nielsen
Regissøren		Rasmussen.
En Skuespillerinde	Fm	Davle
Et Theaterbød	Hr	Simonsen.
Skuespillere og Skuespillerinder.		

111 1 1 1 1

re Marie-og Theaterkikkerter
hos
A. M. Hansen

A. Vonmann.

Perle-Granat- og Koral-Smykker
hos
6. 22. 11

A. Vollmann.

298

Sparebanken paa 2500 Spd. og af et privat Garantifond, egentlig tegnet for Driftstaaret 1876—77, med Garantisternes Samtykke optaget 2613 Spd. Resten, 1499 Spd., var bleven overført paa Budgettet for 1876—77. Direktionen oplyste paa den aarlige Generalforsamling, at den havde havt Operaspørgsmaalet undet fornyet Drøftelse og besluttet at fortsætte samme, idet man gik ud fra, at den Subus, Theatrets Kasse udviste ved Spilleaarets Udgang, foruden ved de ovenfor nævnte Midler, ogsaa vilde kunne dækkes ved Hjælp af de Reduktioner, Operapersonalets Lønninger var udergaaede. Direktionen fandt ogsaa Grund til at tro, at de kostbare fremmede Sangkræfter ved Udløbet af næste Spilleaar vilde kunne remplaceres af norske. Det antoges, at en maanedlig Indtægt af gennemsnitlig 6000 Spd. vilde være nødvendig for at dække Udgifterne. Komitéen for Theaterbygningen oplyste, at Tegning til en saadan var indkommen, men at man endnu ikke havde kunnet tage den under nærmere Overveielse. Bygningen, der skulde ligge i Akersgaden, var beregnet paa 1700 Pladse og til at koste ca. 800000 Kr.

Foruden i 1854 havde Theatret ogsaa i 1857 indgivet Andragende om Statstilskud og var af 4 mod 3 af Statsraadets Medlemmer blevet indstillet til et Bidrag af 1000 Kr. aarlig. Storthingets Budgetkomite kom imidlertid til samme Resultat som i 1854, og dens Indstilling gik derfor ud paa, at intet blev at bevilge. I 1876 gjorde Theatret atter et Forsøg paa at erholde Statsbidrag, stort 5000 Spd., idet det denne Gang sendte Andragendet direkte til Stortinget, da Budgettet fra Regjeringen allerede forelaa færdigt, førend Sagen inden Direktionen havde knnnet fremmes. Direktionen gjorde specielt gjældende, at det ikke længer var som et dansk Theater, Christiania Theater nu fremtraadte med Bøn om Bistand til at gjøre Scenen national. Henvist til sig selv og det theaterbesøgende Publikums Velvilje, havde det, kraftigt støttet af de Bestræbelser, der før og samtidig gjordes af Bergens og Møllergadens Theatre, seierrigt ført Sagen til Maalet. At det derved havde tilfredsstillet et dybt Savn inden Nationen, troede man at kunne antage som almindelig erkjendt. Og idet Theatret denne Gang fremtraadte med sit Andragende,

var det tillige saa heldigt at kunne pege paa kunstneriske, fra forskellige Dele af Landet og forskellige Samfundsklasser udgaaede Kræfter, hvoraf flere, hvad Talent og Udvikling angik, vilde være en Pryd for hvilkensomhelst høierestræbende Scene. Direktionen gjør videre opmærksom paa, at der nu ogsaa er forsøgt at knytte en lyrisk Scene til Talescenen, med det Maal for Øie til samme at vinde udelukkende norske Kræfter, hvad der imidlertid endnu ikke havde kunnet ske. Denne forsøgsvis oprettede lyriske Scene formenes heller ikke at have lagt nogen Hindring i Veien for Talescenens værdige Opretholdelse, og Direktionen tør tro, at en Undersøgelse af Theatrets Stræben og en Gjennemgaaelse af dets Repertoire gennem en Række af Aar vil give et Resultat, der i det Hele taget gjør det Ære. Men det var ogsaa en Selvfølge, at de pekuniære Krav vilde stige. Uanseet den fra Kongen, Sparebanken og private tilflydte Hjælp havde Theatret arbeidet og arbeidede fremdeles under økonomiske Vanskeligheder, og saalænge det ikke kunde stole paa et større fast Tilskud, vilde det altid i høi Grad føle sig hemmet i sin Stræben og sin Stilling usikker. Sluttelig oplystes om, at Theatret for Tiden lønnede et fast over- og underordnet Personale af 127 Personer, hvoraf 25 virkede som Kunstnere ved Talescenen, 8 ved Operaen og 30 i Orkestret, samt at dets Udgifter i det for indeværende Aars Sæson gjorde Overslag var beregnede til noget over 50000 Spd. Endelig bemærkedes det, at man ogsaa var betænkt paa at henvende sig til Christiania Kommune med Anmodning om et aarligt Bidrag til Theatrets Drift.

Budgetkomitéens Indstilling gik ogsaa denne Gang ud paa, at det ansøgte Tilskud ikke blev at bevilge. Afslaget begrundedes ved, at man ikke med de Krav, som for Tiden gjordes, burde opføre paa Budgettet en ny Post, som efter sin Bestemmelse maatte antages at ville blive permanent, hvorhos man fandt, at Christiania Theater som nærmest et Privattheater ikke kunde siges at staa i samme Forhold som de Stats Theatre i fremmede Lande, der understøttedes af vedkommende Statskasse, og Bidraget vilde derfor blive en af Staten ukontrolleret Udgift.

Sæsonen 1876—77, der aabnedes den 1. September med «Den politiske Kandestøber», begyndte ikke under synderlig gunstige

Vilkaar. Som det vil erindres, havde man af det forrige Spilleaars Underballance maattet overføre 1499 Spd. paa det nuværende Budgetaar, og dette syntes, efter de første Maaneders Resultat at dømme, ikke at ville stille sig gunstigere i økonomisk Henseende. Theatret var heller ikke synderlig heldigt med sit Valg af Nyheder. Hverken den russiske Digter Peter Newskys Skuespil «Familien Danicheff» — et russisk Familiedrama fra Tiden før Livegenskabets Ophævelse, som behandlede det ikke særdeles nye Thema Konflikten mellem Kjærlighed og Standsfordom — eller Calderons romantiske Drama «Livet en Drøm», der forøvrigt var spillet nogle Gange i 1850, formaaede i nogen særlig Grad at interessere Publikum, og af det ældre Repertoire var det alene «Peer Gynt», som skaffede fulde Hus. Operaen havde imidlertid anskaffet sig et nyt Medlem i den svenske Tenorist *Sellman* istedetfor Saloman, der var vendt tilbage til Stockholm. Han havde sin Debut den 28. September som Max i «Friskytten» og fik en velvillig Modtagelse. Forresten spillede Operaen sine ældre Trumfer «Faust», «Don Juan» og «Figaros Bryllup», i hvilket sidste den norske Sangerinde Frk. *Lona Gulowsen* optraadte som Gjæst i Susannes Rolle, og bragte saa den 18. November sin sidste store Nyhed, da Wagners «Tannhäuser» eller «Sangerkrigen paa Wartburg» for første Gang gik over Christiania Theaters Scene. Det var et voveligt Forsøg, men det faldt forholdsvis godt ud. Med en i det Hele taget vellykket Udførelse med H. Brun som Tannhäuser, Fru Roeske-Lund som Elisabeth, Lammers som Landgreven, Frk. Gulowsen som Venus og Arlberg som Wolfram, understøttet af et vakkert og stilfuldt scenisk Arrangement, vakte Operaen meget Bifald og vilde sandsynligvis kunnet holde sig en længere Tid paa Repertoiret, om ikke en tilfældig Begivenhed pludselig havde overskaaret Operaens Livstraad.

Medens Operaforetagendet den hele Tid havde været omfattet af det store Publikums Sympathi og Interesse, havde der dog allerede fra først af været dem, der betragtede det med mindre gunstige Øine, baade fordi det antoges at ville blive en for Theatret altfor kostbar Affære og samtidig bidrage til at stille Skuespillet, som dog skulde være dets vigtigste Opgave, i Skyggen. En og anden Stemme havde ogsaa tidligere nu og da hævet sig mod Operaen, men først i denne Sæson begyndte Oppositionen at træde stærkere frem. «Dagbladet» havde saaledes i sin Omtale af Theatrets Ansøgning om Statsbidrag udtalt, at det var vel

bekjendt, at Theatrets økonomiske Vanskeligheder havde begyndt at antage det Omfang, de nu havde faaet, med det Experiment, som var blevet gjort med at indføre Operaen paa vor Scene, og hvor priseligt end Forsøget kunde være, saa kunde ogsaa Guld kjøbes for dyrt. Senere bragte ogsaa samme Blad en Række Artikler, hvori der under Omtalen af den nuværende Sceneledelse i sin Helhed fremholdtes, at den Omstændighed, at Dekorations- og Udstyrsvæsen havde faaet Lov til at anmasse sig en selvstændig Plads, kunde blive skjæbnsvanger ikke mindre for den sande Kunst end for Theatrets Økonomi. Publikum var derved blevet vant til at stille stedse videregaaende Fordringer, og en stærkt medvirkende Aarsag til at fremkalde denne Tilstand havde det været, at Theatret ved Siden af at være Hjemsted for det reciterende Skuespil ogsaa var blevet en Operascene. Med al Anerkjendelse af de mange nydelsesrige Timer, Operaforestillingerne havde beredt Publikum, var dog dens Indførelse ikke fremgaaet af nogen stærk Trang hos dette og skrev sig heller ikke fra, at der stod færdig en Kreds af Kunstnere og Kunstnerinder, som man ikke kunde forsvare at lade gaa bort. I «Morgenbladet» for 10. December 1876 mener en Indsender, at der nu er Tegn til, at Operabegejstringen er dalende, og at det sørgelige Resultat, som det forløbne Spilleaars Budget havde vist, har aabnet Øinene for, at Forholdene endnu ikke er tilstrækkelig udviklede til, at en selvstændig Opera kan vedligeholdes. Skal den fortsættes som hidtil, vil den ødelægge Skuespillet aldeles, og Indsenderen finder, at det vilde være ønskeligt, at man nu fattede en rask Beslutning og standsede Operaen ved nærværende Sæsons Udgang.

Hvorvidt en Standsning vilde have fundet Sted, kan vel være tvivlsomt, om ikke Tilfældet var kommet de misfornøiede og samtidig Theatrets Styrelse, der nok i Grunden intet havde imod at kunne blive den kostbare Opera kvit, til Hjælp.

Den 15. Januar 1877 afbrødes nemlig Forestillingerne pludselig ved, at der midt paa Formiddagen opstod Ildløs i Theaterbygningen. Den opkom i Damegarderoben i de øverste Etager over Scenen og trængte frem under Tagtækningen og Loftet over Tilskuerpladsen. Og skjønt man efter et Par Timers Tid fik den standset og hindret fra at trænge ind paa Scenen, saa var dog en Del af Bygningen bleven saa ødelagt dels af Ild og dels og fornemmelig af Vand, at Theatrets Virksomhed indtil videre maatte ophøre. Denne Anledning benyttede saa Direktionen til at opsige samtlige

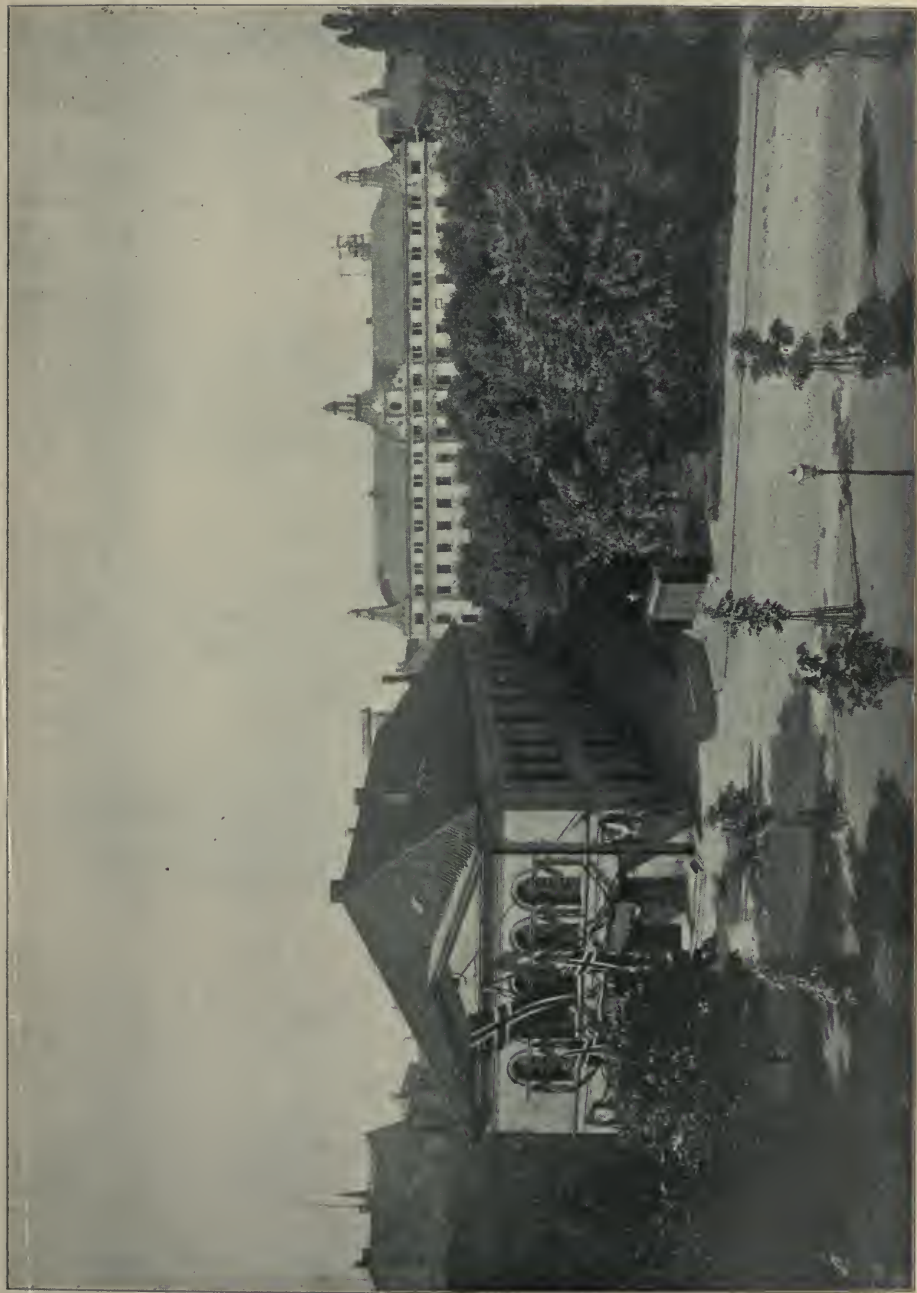
Theaterbranden den 15. Januar 1877.
(Efter Tegning af Alb. v. Hanno.)

Operisters Kontrakter, i Henhold til en i disse indtagen Bestemmelse om Annullation i Tilfælde af indtræffende Ildsvaade, idet der dog gjordes dem et Tilbud om at blive staaende med nedsat Løn — et Tilbud, som de imidlertid ikke vilde modtage. Følgen heraf var, at ogsaa Josephson, hvem man tilbød at beholde sin Stilling ved Theatret uden Operavirksomhed, opsagde sin Post, som han forlod ved Sæsonens Udgang.

Men ogsaa Skuespillerne stod blottede for Erhverv, da Direktionen tilkjendegav dem, at den paa Grund af den indtrufne Brandskade ikke saa sig istand til at sysselætte dem, samtidig med, at der henstilledes til dem at give Forestillinger andetsteds eller her i et Lokale, som Personalet selv maatte kunne skaffe sig, idet man for dette Tilfælde tilbød dem Benyttelse af Theatrets Garderobe og Musikalier. Theatrets Direktion og Repræsentantskab udstedte derhos en Indbydelse til Publikum om at tegne sig for Bidrag til de brandlidte Kunstnere.

Der debatteredes nu frem og tilbage om, hvor det skulde være bedst at spille, i Stockholm, paa Møllergadens Theater eller paa Klingenberg, og Resultatet blev, at man først gav nogle Aftenunderholdninger i den store Logesal og senere paa en improviseret Scene i Arbeidersamfundets Locale, indtil Theatret, efter at have faaet Brandskaden udbedret, atter efter en Maanedes Forløb kunde tages i Brug Søndagen den 11. Februar, da Forestillingerne aabnedes paany med «Jeppe paa Bjerget».

I den tilbagestaaende Tid af Sæsonen kom flere originale Arbejder til Opførelse, men hverken de to anonyme Stykker, Enaktsfarcen «Datterens Forlovede» og Toaktskomedien «Der skal Skabet staa», eller Fru Marie Colbans enakts Skuespil «En gammel Jomfru» formaaede at holde sig paa Repertoiret ud over Sæsonen, ligesaa lidt som Dillings og Teilmans Operette «Stellas Ring» bragte dette nogen mere værdifuld Forøgelse. Af større Værd var derimod Fru Magdalene Thoresens treakts Skuespil «Inden Døre», hvis Handling er henlagt til en af Norges større Handelsbyer og skildrer en gennem den moderne Tidsaands Opposition mod forældede Anskuelser fremkaldt Konflikt inden et Familieliv, der hidtil har vidst at bevare Præget af indbyrdes Samdrægtighed og patriarkalsk Værdighed. Stykket fik en meget god Udførelse, og fornemmelig havde Gundersen og Fru Wolf skabt et Par vellykkede Typer af Ægteparret, den gamle Kjøbmand Lyder Martin og hans Hustru, og ved Siden af dem

Parti af Bankpladsen med Christiania Theater ved Afskedsforestillingen den 15. Juni 1899.

stod Joh.s Bruns ypperlige, med jovialt Lune givne Figur af Mægleren Didrik van Ejmer. Af norske Stykker gjenoptoges «En Fallit» og «Hærmændene paa Helgeland», der ikke havde været givet siden 1870, og hvori Ørnulf nu spilledes af Reimers, som i den gamle Landnamsmand fik en af sine fortræffeligste Roller. Af fremmede Forfattere opførtes for første Gang Alfred de Mussets Komædie «Man spørger ikke med Kjærlighed» og Shakespeares «Kong Richard den Tredie», hvormed Sæsonen sluttede, og hvori Isachsen høstede megen Paaskjønnelse for sin karakteristiske, omhyggeligt udarbejdede Fremstilling af Titelføllen. Den 31. Mai gaves Stykket som Afskedsbenefice for Josephson, hvem Publikum i et særdeles levende Bifald bragte sin Tak for den Dygtighed og Energi, hvormed han i Løbet af 4 Aar ofte under vanskelige Forholde havde ledet Theatret.

I Sæsonen 1876—77 var der ved 211 Forestillinger blevet opført 62 Stykker, deraf 11 Operaer. Den samlede Indtægt var Kr. 174043.75, hvoraf som frivillige Bidrag (i Anledning af Branden) Kr. 15051.80 samt ved et af Repræsentantskabet til Bestridelse af resterende Gager optaget Laan Kr. 11790.00. Billetsalget udgjorde 80270 Billetter til et Beløb af Kr. 133136.75 eller gennemsnitlig 350 Billetter og en Indtægt af 631 Kroner pr. Aften. Udgifterne udgjorde Kr. 172832.74. Sæsonen sluttede med en Underballance af 16000 Kroner.

I Juni 1877 fik Christiania Besøg af et Skuespillerselskab, bestaaende af Herrerne *Vilhelm Wiehe*, *Olaf Poulsen*, *Cetti*, *Kolling*, *Petersen* og *Madsen* samt Damerne Fru *Eckardt* og Frk.ne *Bournonville*, *Jensen* og *Wiehe* — samtlige fra Kjøbenhavns kgl. Theater — som i Juni og Juli Maaned gav en Række Forestillinger paa Christiania Theater.

Theaterchefens Kontor.

307

sin Virksomhed, og Interessentskabet opløstes, efterat Bygningen var solgt til Nedrivelse.

I de sidste 20 Aar mistede Theatret efterhaanden flere af den ældre Knnstnergenerations mest fremragende Repræsentanter. Den 29. April 1882 døde Fru Juell-Reimers; i 1889 tog Nielsen Afsked efter 55 Aars Tjeneste; den 7. Marts 1890 døde Johannes Brun; i 1892 forlod Hammer og i 1894 Isachsen Scenen; den 25. Decbr. 1898 afgik Fru Gundersen ved Døden og den 13. Mai 1899 Arnoldus Reimers. Den 15. Juni 1899 gav Christiania Theater sin sidste Forestilling, og den derpaa følgende 1. September aabnede det nye «Nationaltheater» sin Scene med et Personale bestaaende af de fleste af Christiania Theaters Kunstnere, supplerede med endel yngre Kræfter fra de øvrige norske Scener og med Bjørn Bjørnson som Chef. Et langt og betydningsfuldt Afsnit af den norske Skuespilkunst var dermed afsluttet, og et nyt tog sin Begyndelse.

Ved Auktionen i Christiania Theater den 4. Oktober 1899.

PERSONREGISTER.

- Aal, J., Statssekretær. 224, 255.
Aasen, Ivar. 228.
Abelsted, Christian August Rudolf, Skuespiller. 183, Portr. 185, 207, 237, 269, 287.
Adam, fransk Komponist. 113, 114, 274.
Ahlgrensson, svensk Theaternaler. 267.
Åhman, svensk Skuespiller. 265.
Andersen, H. C., dansk Digter. 246.
Andresen, J. P., Høiesteretsadvokat. 207, 221, 233, 247.
Andresen, Joh., Grosserer. 224, 259.
Andresen, N., Kjøbmand. 87.
Antonetti, italiensk Sanger. 248.
Apolli, italiensk Sanger. 248.
Arlberg, svensk Sanger. 218, 264, 287, 288, 289, 290, 293, 301.
Arnoldson, svensk Sanger. 218.
Arntzen, Expeditionssekretær. 93.
Asmundsen, Jakob Hveding, Skuespiller. 259, 264, 297.
Asmundsen, Rosa, Fru, Skuespillerinde. 287.
Auber, fransk Komponist. 65, 68, 113, 188.
Aubert, Otto, Assurancedirektør. 291.
Augier, fransk Forfatter. 160, 188, 196, 274.
Baade, Frk., Debutantinde. 274.
Balling, Jonathan, Skuespiller. 55, 58, 67, 100, 126.
Balzac, fransk Forfatter. 232.
Bang, A., Kaptein. 259, 278.
Banville, fransk Forfatter. 215.
Baroni, italiensk Sanger. 248.
Barrière, fransk Forfatter. 160.
Basilier, Ida, finsk Sangerinde. 293.
Bauerle, tysk dram. Forfatter. 122.
Beaumarchais, fransk dram. Forfatter. 17, 22, 49, 248.
Beethoven, tysk Komponist. 296, 297.
Behrens, svensk Sanger. 218.
Belling, Ingeborg, Frk., Skuespillerinde. 244, 264.
Bellini, italiensk Komponist. 217, 290.
Benedix, tysk Forfatter. 248, 258.
Benfratelli, italiensk Sanger. 284.
Bentami, italiensk Sanger. 217.
Berg, Skuespiller. 39, 40, 50, 51, 69.
Berg, Elisa, Skuespillerinde. Portr. 134, 169, 200.
Berg, Richard, Skuespiller. 100, 101.
Bergamaschi, italiensk Sanger. 284.
Bernhoft, H. L., Redaktør. 6.
Beyer, Silke, Oversætterinde. 160.
Birch-Pfeiffer, Fru, tysk Forfatterinde. 188.
Bjerregaard, H. A., Digter. Portr. 6, 18, 20, 35, 39, 50, 51, 59, 69, 71, 87, 133, 145.
Bjørnson, Bjørn. 295, 307, 308.
Bjørnson, Bjørnstjerne. 149—154, Portr. 152, 156, 162, 163, 165, 169, 170, 171, 173, 174, 189, 190, 191, 192, 194—197, Portr. 195, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 213, 219—227, 229, 230, 234, 240, 241, 242, 243, 244, 250, 251, 261, 262, 264, 268, 269, 271, 274, 276, 277, 288, 297.
Blanche, A., svensk dram. Forfatter. 209.
Blücher, S. S., dansk Digter. 73.
Bloch, Statsraad. 157.
Bloch, W., dansk dram. Forfatter. 268, 296.
Blom, H. Ø., dram. Forfatter. Portr. 117, 118, 168, 171, 172, 235, 239.
Boiflin, Skuespiller. 25, 26, 38, 57.
Boiflin, Jfr., Skuespillerinde. 57.
Boirie, fransk Forfatter. 43.
Bonnier, Boghandler. 267.
Bordevik, Hans, Journalist. 196.

- Borgard, Carl, art. Direktør. 129, 138, Portr. 139, 140, 141, 160, 165, 169, 173, 174, 176, 241.
- Botten-Hansen, Paul, Redaktør. 165.
- Bournonville, dansk Balletmester. 121, 267.
- Bournonville, Frk., dansk Skuespillerinde. 306.
- Boye, N. A., Rektor. 74.
- Boyeldieu, fransk Komponist. 69, 114.
- Brachvogel, A., tysk dram. Forfatter. 231.
- Brandes, Georg, Dr. 277.
- Bratz, Emilie, Mad., Skuespillerinde. 56, Port. 57, 58, 100, 101, 173.
- Bretteville, Statsraad. 138, 157, 224, 231, 233.
- Broch, Andreas, Skuespiller. 100.
- Broch, Ingeniørkaptein. 138.
- Broch, L., Oberstløjtnant. 259, 278, 291.
- Brun, Hans Salvesen, Skuespiller. 174, Portr. 175, 201, 208, 237, 258, 274, 284, 287, 288, 292, 301.
- Brun, Johannes Finne, Skuespiller. Portr. 134, 154, 155, 156, 168, 182, 198, Kostymbillede 199, 207, Kostymbillede 208, 223, 232, 237, Kostymbillede 238, 248, 249, 265, 274, 282, 285, 286, 289, 292, 295, 305, 308.
- Brun, J. N., dram. Forfatter. 58, 71.
- Brun, Louise, Skuespillerinde. Portr. 134, 154, Portr. 155, 156, 160, 189, Portr. 200.
- Brun, Michael, art. Direktør. 228, Portr. 232, 234, 235, 238, 239—242, 244, 248, 249, 250, 256, 259, 260, 261, 279, 298.
- Brun, N. T., Oversætter. 16, 33.
- Bucher, Ole Johan Samuel, Skuespiller. 183, Portr. 185, 216, 237, 239, 269, 287.
- Bull, G., Stadskonduktør. 207, 221, 223, 233, 247, 255, 291.
- Bull, Ole. Portr. 38, 43, 122, 132, 135, 140, 214.
- Bøcher, C., Skuespiller. 50.
- Bøcher, Jens Lang, Skuespiller. 26, 27, 33, 35, 36, 39, 43, 49, 50, 51, 53, 54.
- Bøcher, Mad., Skuespillerinde. 39, 40, 43, 64, 69.
- Bøgh, Albert, Skuespiller. 263.
- Bøgh, Erik, dansk dram. Forfatter. 128, 130, 183, 216, 240, 263, 265.
- Bøgh, N., dansk dram. Forfatter. 268.
- Börjeson, svensk dram. Forfatter. 248.
- Cadol, V., fransk dram. Forfatter. 285.
- Calderon, spansk dram. Forfatter. 67, 301.
- Calisto, italiensk Sangerinde. 217.
- Cappelen, A., Landskabsmaler. 131.
- Cappelen, J. W., Boghandler. 113.
- Cari, italiensk Sangerinde. 217, 232.
- Carl Johan. 11, 58.
- Carmouche, fransk Forfatter. 43.
- Castelli, italiensk Sanger. 232.
- Cetti, dansk Skuespiller. 306.
- Charles, Ekvilibrist. 123.
- Christensen, Andrine, Skuespillerinde. 12, 38.
- Christensen, Betty, Skuespillerinde. Se Mad. Smidth.
- Clauren, H., tysk dram. Forfatter. 22.
- Colban, Adjunkt. 59, 69, 93, 101.
- Colban, Marie, Fru, dram. Forfatterinde. 304.
- Conradi, J. G., Komponist. 162.
- Contessa, italiensk dram. Forfatter. 265.
- Cormago, italiensk Sanger. 217.
- Cronborg, Jens, Skuespiller. 69, 100, 113, 145.
- Dahl, Emma, Fru, Sangerinde. Portr. 123.
- Dahl, J., Boghandler. 101, 106.
- Dahlgren, svensk Sanger. 264.
- Dahm, Nathalie, Skuespillerinde. 135.
- Degen, Soffren, Skuespiller. 100.
- Delacour, fransk dram. Forfatter. 231.
- Deland, svensk Skuespiller. 209.
- Delahvigne, fransk dram. Forfatter. 67, 69.
- Deurs van, Skuespiller. 39—40.
- Dietrichson, L., Professor, dram. Forfatter. 263, 283.
- Dilling, dram. Forfatter. 304.
- Dingelstedt, tysk Forfatter. 201.
- Dolgurucki, Jfr., Skuespillerinde. 39, 40, 51.
- Donadio, italiensk Sangerinde. 284.
- Domasi, italiensk Sangerinde. 232.
- Donizetti, italiensk Komponist. 113, 114, 214, 217, 232, 258.
- Duborgh, Konsul. 87.
- Dumas, A., fransk dram. Forfatter. 114.
- Dunker, B., Høiesteretsadvokat. 179, 180, 181, 191, 223, 225.
- Dupaty, fransk dram. Forfatter. 67.
- Duval, A., fransk dram. Forfatter. 27, 33.
- Døvle, Amalie, Fru, Skuespillerinde. Kostymbillede 148, 183, 185, 237.
- Døvle, Skuespiller. 182.
- Ebbel, O. F., Copist (Raadmand). 102.
- Eckardt, Fru, dansk Skuespillerinde. 306.
- Eckersberg, Landskabsmaler. 131, 216.
- Elster, Kr., Forfatter. 168, 235.
- Ely, Jfr., Skuespillerinde. 11, 16, 26.

- Erichsen, Statsraad. 157.
 Etlar, C., dansk Forfatter. 239, 274.
 Evensen, Frk., Skuespillerinde. 250.
 Ewald, J., dansk Digter. 59.
- Faber, W., dansk dram. Forfatter. 265.
 Faccio, italiensk Kapelmester. 217, 218.
 Falsen, Skuespiller. 143.
 Falsen, Enevold, dram. Forfatter. 71.
 Feuillet, Oct., fransk Forfatter. 160.
 Fiorini, italiensk Sanger. 284.
 Fischer, Institutbestyrer. 39.
 Fjeldstad, Jfr., dansk Balletdanserinde. 121, 123.
 Flotow, tysk Komponist. 201, 290, 293.
 Foersom, C. M., dansk Skuespiller. 44, Portr. 47.
 Fonseca, Emilie, Skuespillerinde. Se Mad. Bratz.
 Foss, H., Kaptein. 58, 69, 84, 90, Portr. 95, 101.
 Fourreaux, Berider. 24, 125.
 Freytag, tysk dram. Forfatter. 160.
 Frich, Landskabsmaler. 131.
 Friis, Skuespiller. 59.
 Fränkel, Skuespiller. 63.
- Gade, Cecilie, Skuespillerinde, se Mad. Jørgensen.
 Gade, dansk Balletdanser. 123.
 Gambetti, italiensk Sanger. 248.
 Garcia, italiensk Sanger. 232, 233.
 Gehrmann, H., Violinist. 122, 123.
 Gerner, Skuespiller. 50.
 Giebelhausen, Christian, Skuespiller. 39, 41, Portr. 42, 48, 50, 51, 58, 69, 100, 101, 130, 183.
 Giebelhausen, Fru, Skuespillerinde. 65, Portr. 66, 68, 100, 130, 183.
 Gjems Aagot, Skuespillerinde. 297.
 Gjertsen, Fr., Skolebestyrer. 281.
 Gluck, tysk Komponist. 293.
 Gobbi, italiensk Sanger. 59.
 Goethe, tysk Digter. 244, 262, 289.
 Goldoni, italiensk Forfatter. 188, 239.
 Goldschmidt, dansk Forfatter. 215, 228.
 Goldsmith, engelsk dram. Forfatter. 43.
 Gondinet, Edm., fransk dram. Forfatter. 280.
 Gouffard, Mlle., fransk Danserinde. 215, 216.
 Gounod, fransk Komponist. 232, 288.
 Graah, K. Grosserer. 224, 233, 259.
 Gredelue, fransk Balletdanser. 215, Kostumbillede 216, 217.
 Gredelue, Fru, fransk Balletdanserinde. Kostumbillede 216.
 Grieg, Edvard, Komponist. 263, 293, 294.
 Grosch, Stadskonduktør. Portr. 82, 84, 86, 91, 92.
- Guadagnini, italiensk Sanger. 232.
 Gude, H., Landskabsmaler. 131, 132.
 Gulowsen, Lona, Sangerinde. 301.
 Gumælius, svensk Rigsdagsmand. 276.
 Gundersen, Laura, Fru, Skuespillerinde. 138, 199, 200, 201, 207, 208, 209, 214, 217, 232, 234, 235, 237, 243, 246, 260, 262, 263, 272, 274, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 288, 289, 291, 297, 308.
 Gundersen, Sigvard, Skuespiller. 174, Portr. 175, 176, 188, 189, 200, 208, 215, 216, 234, 237, 243, 246, 260, 262, 263, 271, 280, 282, 283, 285, 288, 289, 304.
- Hafgren, svensk Theaterdirektør. 265.
 Hagen, Carl Harald, Skuespiller. Portr. 111, 115, 130, 133, 135, 137, 149, 160.
 Halévy, fransk Komponist. 68, 114.
 Halévy, fransk dram. Forfatter. 248.
 Hallström, svensk Komponist. 264.
 Halm, Fr. (Münch-Bellinghausen), tysk dram. Forfatter. 160, 286.
 Hammer, Hjalmar Frithjof, Skuespiller. Portr. 239, 243, 262, 271, 283, 289, 308.
 Hansen, Frk., Skuespillerinde. 237.
 Hansen, Chr., Høker. 39.
 Hansen, Christiane, Skuespillerinde. 26, Se Mad. Bøcher.
 Hansen, Clara, Skuespillerinde. 142. Se Fru Ursin.
 Hansen, Edv., dansk Skuespiller. 121.
 Hansen, Edv., Skuespiller. 130.
 Hansen, Henriette, Skuespillerinde. 12, 38, Portr. 39.
 Hansen, L., Jfr., Skuespillerinde. 41.
 Hansen, M. C., Digter. 101, Portr. 102.
 Hansson, Chr. R. Portr. 24, 35, 48, 72.
 Hansteen, Kriminaldommer. 205.
 Hauch, dansk dram. Forfatter. 115, 160, 101, 200, 238, 263.
 Hebbe, Signe, svensk Sangerinde. 288, 290, 296.
 Hedberg, F., svensk Forfatter. 207.
 Heffermehl, J., Høiesteretsadvokat. 181.
 Heftye, J., Kjøbmand. 87.
 Heftye, T. J., Konsul. 176.
 Hegelund, Skuespiller. 39.
 Heger, Skuespiller. 65.
 Heiberg, A. V., Høiesteretsadv. 264.
 Heiberg, E. O., Bureauchef. 259, 268, 278.
 Heiberg, J. L., dansk dram. Forfatter. 58, 59, 65, 66, 69, 71, 73, 109, 114, 115, 119, 164, 249.
 Heiberg, J. L., Fru, dansk Skuespillerinde. 39, Portr. 45, 201.
 Heiberg, P. A., dansk dram. Forfatter. 68, 71.
 Heimbach, Jfr., Skuespillerinde. 56.

- Hennum, G., Kapelmester. 123, 216, Portr. 217, 287.
 Hermann, Direktør. 217, 232.
 Hérold, fransk Komponist. 68, 113, 114.
 Hertz, H., dansk dram. Forfatter. 58, 59, 62, 66, 72, 115, 160, 188, 217, 228, 232, 239, 263.
 Heyerdahl, H., Kaptein. 207, 221, 233, 247, 255, 291.
 Hjorth, Brigadelæge. 93.
 Hoch, Frk., Sangerinde. 287.
 Hochbrandt, Skuespiller. 64.
 Hodel, svensk dram. Forfatter. 250.
 Hoelfeldt, cand. mag. 185.
 Holbein, tysk dram. Forfatter. 48.
 Holberg, Ludv., 17, 25, 40, 43, 51, 52, 57, 71, 98, 198, 216, 217, 230, 237, 246, 263, 285.
 Holcroft, engelsk dram. Forfatter. 67.
 Holm, L., Grosserer. 21.
 Holm, Margareta. 21.
 Holm, Ole Rein, Theaterkritiker og Skuespiller. 21, 52.
 Holmsen, Karen, Sangerinde. 296, 297.
 Holst, Lærer. 14.
 Holst, dansk Skuespiller. 120.
 Holst, Frits, dansk dram. Forfatter. 234, 250, 258.
 Holst, H., Ceremonimester. 185, 191, 224, 233, 259, 291.
 Holst, H. P., dansk dram. Forfatter. 234.
 Holter, Skuespiller. 26.
 Hostrup, C., dansk dram. Forfatter. 66, 115, 160, 188, 203, 228, 250, 263.
 Hugo, V., fransk dram. Forfatter. 114, 183.
 Hundevadt, Benedikte, Mad., Skuespillerinde. Portr. 134, 148, 168, 174.
 Hviid, Faktor. 9.
 Høedt, dansk Skuespiller. 232.
 Ibsen, Henrik. Portr. 140, 160, 162, 163, 164, 165, 170, 171, 172, 174, Portr. 186, 188, 191, 213, 215, 235, 244, 245, 246, 247, 268, 279, 282, 284, 289, 293, 294, 295.
 Ibsen, L. M., Syngemester. Portr. 52.
 Iffland, tysk Skuespiller og dram. Forfatter. 17, 42, 52, 61, 67.
 Ihlen, J., Høiesteretsadvokat. 176, 181.
 Ingemann, dansk Digter. 59, 73.
 Isachsen, Andreas Hornbeck, Skuespiller. 120, Portr. 134, 148, 182, 193, Kostymbillede 194, 199, 200, 208, 214, 228, 237, 238, 243, 246, 251, 260, 262, 274, 282, 284, 289, 295, 305, 306.
 Isachsen, Janny, Fru, Skuespillerinde. Portr. 134, 148, 194, 243, 306, 308.
 Isouard, italiensk Komponist. 282.
 Jensdatter, Gunhild. 39.
 Jensen, Ludvig, Skuespiller. 100.
 Jensen, P. A., dram. Forfatter. Portr. 120, 133.
 Jensen, Frk. dansk Skuespillerinde. 306.
 Johannesen, Korpskriver. 36.
 Johannesen, Karen Lucie, Skuespillerinde. 143, Portr. 144, se Fru Wolf.
 Josephson, Ludvig, art. Direktør. 258, 266, Portr. 267, 272, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 285, 286, 287, 293, 294, 295, 304, 306.
 Juell, Skuespiller. 243, 248, 259, 264, 284.
 Juell, Johanne Regine, Fru, Skuespillerinde. Portr. 209, 243, 248, 249, 259, 263, 279, 280, 289, 299, 308.
 Jul, Bernhard. 266.
 Jünger, tysk dram. Forfatter. 43, 115.
 Jørgensen, Cecilie, Mad., Skuespillerinde. Portr. 68, 100, 115, 130, 160, 163.
 Jørgensen, Christian, Skuespiller. Portr. 55, 58, 68, 100, 104, 111, 112, 113, 114, 115, 118, 126, 130, 135, 151, 160, 163, 168, 169, 174, 209, 283.
 Kavli, Skuespiller. 237.
 Keil, Jfr., Skuespillerinde. 39.
 Kellerman, Violincellist. 123.
 Kirchner, tysk Skuespiller. 122.
 Kierulf, Ekspeditionssekretær. 93.
 Kjerulf, H., norsk Komponist. 132, 162.
 Kierulf, R., Oberstløjtnant. 181.
 Klausen, Elisabeth, Frk., Skuespillerinde. Portr. 244, 262, 271.
 Klausen, Henrik Kristen Johan, Skuespiller. Portr. 188, 244, 260, 262, 265, 271, 272, 274, 279, 282, 284, 285, 289, Kostymbillede. 294, 295.
 Kleist, H. v., tysk dram. Digter. 215, 217.
 Klingenberg, Ingeniørkaptein. Portr. 145, 171.
 Klingenberg, Gyda, Skuespillerinde. 135, Portr. 136, 144.
 Knudsen, K., Overlærer. 145.
 Kolling, dansk Skuespiller. 306.
 Kolstad, Jfr., Skuespillerinde. 12, 13, 22, 25, 38, 57.
 Kotzebue, tysk dram. Forfatter. Portr. 8, 13, 16, 17, 51, 52, 56, 57, 114.
 Kristoffersen, Frk., Skuespillerinde. 237.
 Krog, Statsraad. 157.
 Krogh, Sanger. 290, 292.
 Krohn, Georg Herman, Skuespiller. 177, 183, Portr. 184, 199, 207, 208, 213, 217, 227, 237, 243, 284.
 Labiche, fransk dram. Forfatter. 231, 280.

- Lammers, Thorvald, Sanger. 287, 288, 290, 293, 296, 301.
- Langberg, Professor. 138.
- Larsen, Jfr., Skuespillerinde. 64.
- Lassen, Hartvig, Literat, Theatercen-
sor. 171, 181, 259, Portr. 260, 265,
266, 268, 274, 279, 285, 286.
- Lasson, Høiesteretsadvokat. 93.
- Lasson, Chr., Høiesteretsadvokat. 176,
181, 191.
- Laube, H., tysk dram. Forfatter. 197,
231.
- Laya, fransk dram. Forfatter. 160.
- Lecocq, fransk Komponist. 232.
- Légouvé, fransk dram. Forfatter. 160.
- Lembcke, Edv., dansk Forfatter. 208.
- Lessing, tysk dram. Forfatter. 51, 207,
244.
- Levinj, William. Skuespiller. 100.
- Levini, Hansine, Mad., Skuespiller-
inde. 100.
- Liebe, dansk Skuespiller. 64.
- Lindau, Paul, tysk dram. Forfatter. 283.
- Linstow, Slotsintendant. 84, 86, 90, 92.
- Lortzing, tysk Komponist. 114.
- Lund, Jakob, Skuespiller. Portr. 130,
135, 154, 183, 200.
- Lund, Fru, Debutantinde. 282.
- Lund, T., dansk Theatermalers. 67, 92,
104.
- Luplau, Wilhelmine, Skuespillerinde.
100, 115, se Mad. Rasmussen.
- Lösch, Skuespiller. 26.
- Løvenskjold, Statholder. 157.
- Madsen, dansk Skuespiller. 306.
- Malthe, Frk., Skuespillerinde. 237, 239,
250.
- Mantzius, Chr., dansk Skuespiller. 121,
264, 284.
- Manuel, E., fransk dram. Forfatter. 292.
- Marinoni, italiensk Sanger. 232.
- Marivaux, fransk dram. Forfatter. 285.
- Mars, Mlle., fransk Skuespillerinde. 40.
- Martini, Søren, Skuespiller. 100, Portr.
111.
- Méhul, fransk Komponist. 52, 114, 142.
- Meilhac, fransk dram. Forfatter. 548.
- Mélesville, fransk dram. Forfatter. 69,
188.
- Mendelssohn-Bartholdy, tysk Kompo-
nist. 196, 197.
- Meyer, Thv., Ritmester. 224.
- Meyerbeer, tysk Komponist. 114, 295.
- Michaëli, Louise, svensk Sangerinde.
193, 214.
- Miller, Skuespiller. 52.
- Moe, Jørgen. 132.
- Moe, Olefine, Sangerinde. 214, 258, 275,
276, 278, 293.
- Molbech, Chr. K. S., dansk dram. For-
fatter. 292.
- Molière, fransk dram. Forfatter. 114,
193, 200, 207, 217, 248, 258, 265,
282, 292.
- Monrad, J., Professor. 163, 165.
- Monsen, Chr., dram. Forfatter. 118,
Portr. 119, 162.
- Monti, italiensk Sanger. 248.
- Montoya, italiensk Sangerinde. 284.
- Moreto, spansk dram. Forfatter. 244.
- Mortensen, Slotsgartner. Portr. 145.
- Morton, engelsk dram. Forfatter. 51,
297.
- Moser, G. v., tysk dram. Forfatter. 281,
289.
- Motzfeldt, Fr., Assessor. Portr. 35, 53,
54, 59, 87.
- Mozart, tysk Komponist. 59, 69, 113,
114, 286, 289.
- Müller, C. A., Rektor. 163, 291.
- Munch, Andreas, dram. Digter. 101,
Portr. 102, 104, 108, 118, 132, 160,
163, 167, 172, 173, 196, 228, 230,
268, 297.
- Munch, Johan Storm. 71.
- Musset, A. de, fransk dram. Forfatter.
207, 306.
- Muth-Rasmussen, Syngemester. 99.
- Møller, Skuespiller. 16.
- Møller, Skuespiller. 169, 170.
- Møller, Assistent. 99.
- Møller, Major. 88, 93.
- Møller, P. L., dansk Forfatter. 125.
- Møller, Poul, Lektor, 19.
- Møller, U. W., Overlærer. Portr. 35,
59, 69, 93.
- Møinichen, Direktør. 59, 66.
- Møinichen, Amtmand. 138.
- Neelsen, Thora, Skuespillerinde. 258,
Kostymbillede 295.
- Neupert, Pianist. 278.
- Newsy, P., russisk dram. Forfatter. 301.
- Nickelsen, Alice, Sangerinde. 293.
- Nicolaysen, N. A., Høiesteretsadvokat.
181, 185, 191, 224, 291.
- Nicolaysen, N., Antikvar. 189.
- Nielsen, Frk., Debutantinde. 274.
- Nielsen, Skuespiller. 26.
- Nielsen, Skuespiller. 41.
- Nielsen, Skuespiller. 64.
- Nielsen, Amalie, Skuespillerinde. 39.
- Nielsen, Anna, Fru, dansk Skuespiller-
inde. 121.
- Nielsen, Eleonora, Skuespillerinde. 244.
Se Fru Selmer.
- Nielsen, Harald, Skuespiller. 148.
- Nielsen, Johan Peter Ludvig, Skue-
spiller. Portr. 66, 67, 77, 68, 69, 100,

- 104, 113, 115, 126, 135, 183, 189, 199, 200, 208, 215, 228, 237, 246, 274, 279, 280, 283, 289, 292, 308.
- Nielsen, N. P., dansk Skuespiller. 44.
Portr. 46, 50, 55, 61, 121, 129, 209.
- Nyblin, D., Skuespiller. Portr. 149.
- Oehlenschläger, A. 43, 51, 52, 56, 58, 62, 67, 73, 101, 109, 115, 136, 196, 197, 215, 217, 234, 237, 297.
- Offenbach, fransk Komponist. 201, 202, 228, 231.
- Olafsen, dansk dram. Forfatter. 69.
- Oliva, Pepita di, spansk Danserinde. 216.
- Olsen, dansk Theaterdirektør. 26.
- Olsen, Rolf, dram. Forfatter. 117, Portr. 118, 120, 128, 133, 139, 140, 141, 160, 162, 235.
- Olsen, T., Kjøbmand. 87.
- Oscar, Kronprinds. 62.
- Osenbroch, Jfr. Skuespillerinde. 143.
- Orlamundt, Theaterdirektør og Skuespiller. 66, 111.
- Overskou, Th., dansk dram Forfatter. 59, 67, 112, 115, 188, 207, 216, 263.
- Paasche, Anna, Skuespillerinde. 111, Se Mad. Rosenkilde.
- Paganini, Violinist. 59.
- Pantaleoni, italiensk Sanger. 217.
- Parelius, Sofie, Skuespillerinde. 148, Portr. 151, 183, 207, 243, 260, 282, Kosumbillede 294, 295.
- Patrat, fransk dram. Forfatter. 16.
- Peckatseck, Komponist. 44.
- Petersen, Skuespiller. 26.
- Petersen, Skuespiller. 148, 169, 170.
- Petersen, dansk Skuespiller. 306.
- Petersen, Jfr. dansk Skuespillerinde. 121.
- Petersen, Clemens. dansk Literat. 195, 227.
- Petersen, P., Konsul. 176.
- Petersen, R., Direktør. 165, 185, 224, 233.
- Petersen, Siegwart, Kand. mag. 171.
- Pettersen, A., Kjøbmand. 18.
- Phister, dansk Skuespiller. 64, 113, 120, 121, 193.
- Picard, fransk dram. Forfatter. 66.
- Poujol, fransk dram. Forfatter. 43.
- Poulsen, Olaf, dansk Skuespiller. 306.
- Prom, J. Skuespiller. Portr. 134, 193.
- Prom, Fru, Skuespillerinde. 200.
- Pätges, A., Jfr. Skuespillerinde. 59.
- Pätges, Johanne Luise, dansk Skuespillerinde. Se Fru Heiberg.
- Rahbek. K. L. Professor. 13.
- Rantzau, Jfr., dansk Sangerinde. 228.
- Rappo, Carl, Ekvilibrist. 123, 125.
- Rappo, F., Ekvilibrist. 123.
- Rasmussen, Skuespiller. 112, 113, 130, 135.
- Rasmussen, Mad., Skuespillerinde. 130.
- Rasmussen, Frk, Skuespillerinde. 274, 289.
- Recke, A., dansk dram. Forfatter. 231.
- Redwitz, O. v., tysk dram. Forfatter. 196.
- Regnard, fransk dram. Forfatter. 292.
- Regnier, fransk dram. Forfatter. 67.
- Reimers, Arnoldus Hieronimus, Skuespiller. 214, Portr. 215, 234, 237, 248, 263, 279, 283, 289, 306, 308.
- Reimers, Johanne Regine Juell, Fru, Skuespillerinde. Se Fru Juell.
- Reissiger, Syngemester. 114, 132.
- Reynold, fransk dram. Forfatter. 43, 217.
- Ricci, italiensk Sanger. 123.
- Richard, Chr. dansk Digter. 239.
- Ridderstad, svensk Digter. 74.
- Riddervold, Statsraad. 157.
- Riis, C. P., norsk dram. Forfatter. 120, Portr. 133, 138, 160, 168, 200.
- Riis, Fr., Byfoged. 35.
- Rolfens, Nordahl, dram. Forfatter. 285.
- Ronniger, tysk Sanger. 59.
- Rosenkilde, Adolf, Skuespiller. 111, Portr. 112, 115, 130, 135, 141.
- Rosenkilde, Anna, Mad. 112, 130, 135.
- Rosenkilde, C. N., dansk Skuespiller. Portr. 53, 59, 112, 121, Kostumbillede 122.
- Roshauw, C. L., Bogtrykker. 127.
- Rosing, M., dansk Skuespiller. 141.
- Rossini, italiensk Komponist. 113, 114, 232, 290, 293.
- Rouquet, Mlle., fransk Balletdanserinde. 215.
- Runeberg, finsk Digter. 281.
- Ryge, Dr., dansk Skuespiller. 55, 59, Kostumbillede 60, 61, 62, 64, 74.
- Ræder, G., Oberst. 179, 181, 191.
- Roeske-Lund, Fru, svensk Sangerinde. 287, 289, 290, 292, 293, 296, 301.
- Saabye, Skuespiller. 39, 41, 42, 43, 51, 54, 55, 57, 58, 59, 63.
- Sabatini, italiensk Sanger. 232.
- Sahlertz, Skuespiller. 154, 169.
- Saloman, Julius, svensk Operasanger. 290, 293, 296, 301.
- Salomonsen, Jfr., svensk Sangerinde. 142.
- Samsøe, dansk dram. Forfatter. 56.
- Sandeau, fransk dram. Forfatter. 297.
- Sandstrøm, svensk Sanger. 142.
- Sanne, Skuespiller. 63.
- Sardou, V., fransk dram. Forfatter. 263, 265.
- Schauffert, tysk dram. Forfatter. 246.

- Schibsted, Otto, Skuespiller. 169, 274, 285.
 Schiller, tysk Digter. 43, 51, 114, 156, 189, 280.
 Schirmer, H., Arkitekt. 179, 181, 185, 191.
 Schiwe, Bogtrykker. 6.
 Schjelderup, Stiftsoverretsprokurator 93.
 Schjelderup, G. E., Byfoged. 114.
 Schjøtt, C. T., Brigadelæge. 224, 233,
 Schlowitz, Jfr., Skuespillerinde. 59.
 Schlytter, Z., dram. Forfatter. 168.
 Schmidt, Ferdinand, Skuespiller. 149, 151, 154.
 Schmuckert, tysk Sanger. 113.
 Schneider, Mlle., fransk Sangerinde. 202.
 Schou, H., Fabrikeier. 180, 181.
 Schrumpf, Kapelmester. 38, 99.
 Schrumpf, Augusta, Mad., Skuespillerinde. Portr. 49 68, 100, 113, 114, 115, 118, 126, 130, 160, 162, 170.
 Schrøder, Hans, Theaterchef. 307.
 Schulze, dram. Forfatter. 232.
 Schwach, C, Digter. 52, 68.
 Schwarz, Fr. dansk Skuespiller. 22.
 Schwirtz, Jfr., Sangerinde. 111, 113.
 Schäffer, Akrobat. 123.
 Scribe, E., fransk dram. Forfatter. 55, 59, 64, 65, 114, 115, 160, 188, 209, 214, 232, 249, 258.
 Seidelin, Bygmester. Portr. 82, 84.
 Seifried, Kapelmester. 24.
 Sellman, svensk Sanger. 301.
 Selmer, Skuespiller. 64.
 Selmer Fru, Skuespillerinde. 289, 291.
 Selmer, Jens Ludvig Andreas. Skuespiller, Portr. 198, 208, 215, 237, 243, 272, 286, 289.
 Shakespeare, engelsk dram. Forfatter. 51, 115, 160, 196, 197, 200, 201, 208, 215, 228, 232, 244, 245, 262, 274, 282, 306.
 Sheridan, engelsk dram. Forfatter. 52, 200, 246.
 Siboni, Sanger. 40.
 Sichlau, Skuespiller. 111, 112, 113, 130.
 Simonsen, Mad., dansk Sangerinde. 113, 122.
 Simonsen, dansk Sanger. 278.
 Skavlan, Olaf, art. Direktør. 191, 213, Portr. 214, 219, 222, 223, 225.
 Skougaard, Severini, Sanger. 297.
 Smidth, A., Skuespiller. 64, 100, 115, 130, 135, 160.
 Smidth, Betty, Mad., Skuespillerinde Portr. 100, 130, 160.
 Smith, Augusta, Jfr., Skuespillerinde. 51, 58. Se Mad. Schrumpf.
 Smith, Direktør. 59.
 Soelberg, Frk., Skuespillerinde. 234, 237.
 Sommerfeldt, Jfr., Sangerinde. 142
 Sperati, Kapelmester. 123.
 Sperati, Fru, Skuespillerinde. 264.
 Spindler, Martin, Skuespiller. Portr. 67, 100, 115.
 Springer, tysk Grotesk-Danser. 69, 70,
 Staal, D., Skuespiller. 100.
 Staal, Mad., Skuespillerinde. 100,
 Portr. 130.
 Stang, Fr., Høiesteretsadvokat. 82, 88,
 Statsraad 157.
 Steinert, Murmester. 89, 93.
 Stjernstrøm, svensk Skuespiller. 200, 213, 267, 287.
 Strandberg, Fru, svensk Sangerinde. 218.
 Strømberg, Andr., Tobaksfabrikant. 4.
 Strømberg, Johan, Peter, Theaterdirektør. Portr. 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 35, 38, 53, 54, 58, 62, 68, 70, 73, 110, 125.
 Strømberg, Fru. Portr. 4.
 Sullustad, Jfr., Skuespillerinde. 148.
 Svendsen, Laura, Sofie, Coucheron, Skuespillerinde. 135, Portr. 137, 138, 144, 160, 162, 163, 168, 189. Se Fru Gundersen.
 Svendsen, Frk., Skuespillerinde. 250.
 Se Fru Sperati.
 Svendsen, Sanger. 290.
 Söhrling, Frk., svensk Sangerinde. 264.
 Talma, fransk Skuespiller. 21.
 Teilman, Komponist. 304.
 Tellefsen, Pianist. 123.
 Thiele, dansk dram. Forfatter. 22, 41.
 Thomas, fransk Komponist. 114.
 Thoresen, Christian, Skuespiller. 297.
 Thoresen, Magdalene, dram. Forfatterinde. 304.
 Thoresen, Thomas, dram. Forfatter. 249.
 Thrane, W., Komponist. 37, Port. 38.
 Thøestie, Violinist. 38.
 Tidemand, A., Genremaler. 131, 132.
 Tieck, tysk Digter. 197.
 Tofte, A., Grosserer. 87.
 Torsslov, svensk Skuespiller. 267.
 Töpfer, tysk dram. Forfatter. 55, 65.
 Udbye, M. A., Komponist. 239.
 Ursin, Fru, Skuespillerinde. Kostymbillede 143, 183, 291, 297.
 Vedén, Maskinmester. 99.

- Verdi, italiensk Komponist. 217, 232, 293.
 Vibe, Rektor. 141.
 Vibe, J., dram. Forfatter, art. Direktør. 168, 307.
 Vogt, Statsraad. 157.
 Vogt, Korpslæge. 191.
 Voltz, Skuespiller. 52.
 Voltz, Elina, Mad., Skuespillerinde. 52, 100.
 Wagner, tysk Komponist. 293, 301.
 Wang, Skuespiller. 26.
 Weber, C. M. v., tysk Komponist. 69, 114, 292.
 Wedel-Jarlsberg, Greve. 87.
 Wedel-Jarlsberg, Baron. 87, Portr. 88, 138.
 Wegner, H., dansk Skuespiller. 25.
 Weise, Skuespiller. 59.
 Weissenthurn, Fru, tysk dram. Forfatterinde. 50.
 Welhaven, Joachim, Skuespiller. 143.
 Welhaven, J. S. 75, Portr. 76, 119, 132.
 Wengel, C. M., dansk dram. Forfatter. 188.
 Wergeland, Henr. 19 Port. 71, 72, 74, 77, 101, 110, 116, 118, 125, 126, 132, 162.
 Wergmann, Theatermaler. 189.
 Wessel, J. H., dram. Forfatter. 71, 246.
 Wetterstrand, Syngemester. 52.
 Wexschall, Violinist. 44.
 Wexschall, Mad., dansk Skuespillerinde, Portr. 44. Se Anna Nielsen.
 Wichstrøm, Nils, Debutant. 297.
 Wiehe, M., dansk Skuespiller. 193.
 Wiehe, V., Skuespiller. 111, 137, 141, Portr. 142, 160, 162, 163, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 193, 198, 215, 239, 286, 306.
 Wiehe, Frk., dansk Skuespillerinde. 306.
 Wienecke, Ferdinand, Skuespiller. 55, 100.
 Willman, svensk Sanger. 264.
 Willman, Fru, svensk Sangerinde. 264.
 Wiese, Camilla, Sangerinde. 292, 296.
 Wilbrandt, A., tysk dram. Forfatter. 297.
 Wimmer, Skuespiller. 55.
 Wimmer, Mad., Skuespillerinde. 56.
 Winge, P., Læge. 264.
 Winsløv, d. æ., dansk Skuespiller. 65.
 Winsløv, Carl, dansk Skuespiller. 61, 65, 183.
 Winsløv, Signe, Jfr., Skuespillerinde. Se Fru Giebelhausen.
 Winther, Chr., dansk Digter. 62.
 Winther, H. T., Forlægger. 6.
 Wolf, Jakob Wilhelm Nicolai, Skuespiller. Portr. 142, 143, 168, 183, 189, 199, 200, 208, 209, 214, 228, 232, 237, 246, 248, 249, 279, 284, 285.
 Wolf, Lucie, Fru, Skuespillerinde. 160, 162, 168, 201, 228, 230, 237, 248, 258, 265, 282, 285, 286, 292, 304.
 Ytteborg, Exercermajor. 88.
 Zedritz, Frk., svensk Sangerinde. 264.
 Østgaard, N., Forfatter. 133.

TILLÆG OG RETTELSE.

S. 5. I 1771 indgav «Konstmesteren» Martin Nürenbach, der ankom til Christiania 1770, hvor han gav Information i Dans, Ansøgning til Kongen om at forundes Privilegium paa «i Christiania udi Norge at opføre danske Comedier med norske Undersaatter» mod for hver Aften, der spilledes, at erlægge en Recognition til de Fattige efter Indtægtens Beskaffenhed, og den 27de December 1771 bevilgede Kongen Ansøgningen mod, at Entreprenøren skulde betale for hver Aften, Skuespil opførtes, 2 Rdlr., «den ene til den kongelige Cassa, den anden ad pios usus». Nürenbachs Forestillinger blev dog kun af kort Varighed, og det af ham erhvervede Privilegium synes ikke at være kommen ham til nogen Nytte. Se H. J. Huitfeldts «Christiania Theaterhistorie». S. 87—91.

I «Christiania Intelligentssedler» for 24. December 1825 indbydes til Aktietegning til det Strømborgske Theater, idet der gjøres opmærksom paa, at der er indkjøbt en Tomt paa Assessor Motzfeldts Løkke i Aggersgaden, hvor der skal opføres et offentligt Theater, som skal koste 27 000 Spd., fordelt paa 270 Aktier.

S. 7 og 10 staar Phototype, læs Phototypi.

S. 24, L. 14 f. n. staar underholder, læs indeholder.

S. 45 Portrættet, der har Underskriften: Jfr. Pætges, er fra 1837 og skal saaledes have Underskrift: Fru J. L. Heiberg.

S. 50, L. 11 f. n. staar Epilog, læs Prolog.

S. 75, L. 4 f. n. staar Krampe, læs Kramper.

S. 101. Bedømmelseskomitéen over de indsendte Arbejder bestod af Kaptein Foss, Adjunkt Colban og Professor Blytt.

S. 123. I Sæsonen 1864—65 var den svenske Pianist Fredrik Lindholm Kapelmester ved Christiania Theater, hvorefter Posten atter overtoges af Sperati.

S. 143. Lucie Johannesen er født i Bergen 25. Mai 1833.

S. 153, L. 18 f. o. staar des, læs der.

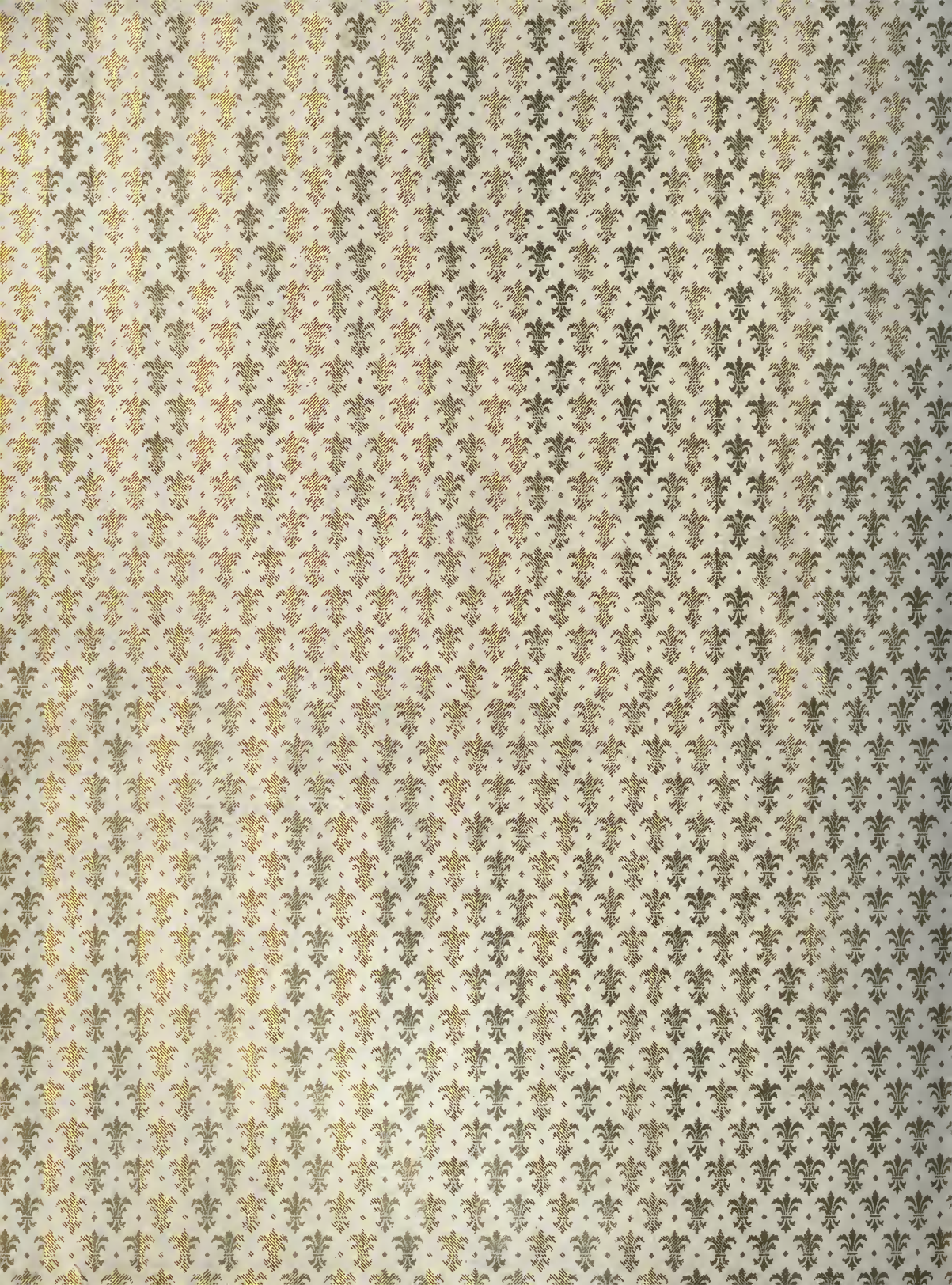
S. 160, L. 18 f. n. Efter «Hertug Job» skal tilføies «og af tyske».

S. 175. Hans Brun er født i Bergen 1834.

S. 176. Gundersen forlod Scenen ved Udgangen af Sæsonen 1898—99.

S. 198. Jens Selmer er født i Christiania 1845.

- S. 208, L. 7 f. o. staar Anneleelse, læs Anmeldelse.
S. 215, L. 7 f. n. staar Ronquet, læs Rouquet.
S. » L. 2 f. n. staar le danse, læs la danse.
S. 273. Under Billedet mangler følgende Navne:
Otto Sinding, Wiers-Jensen, Vagtmester Larsen, Theatermaler Wang,
Olav Foss, Jens Selmer, Hans Brun, Henr. Klausen, Theaterchef Schrøder.
S. 298. «Mellemakten», der grundlagdes af Thomas Thoresen, udgaves
og redigeredes af ham indtil hans Død den 9. April 1876 og derefter indtil
15. Juni 1899 af T. Blanc.
-

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PN
2766
C5B5

Blanc, Tharald Hoyerup
Christiania theaters
historie

DAMPFBUCHBINDEREI-AGT. GES.
vorm. F. A. BARTHEL
LEIPZIG.